

# **МАТЕРІАЛИ**

**Всеукраїнської науково-практичної  
інтернет-конференції**

**«Актуальні проблеми економічного  
розвитку України в умовах інтеграції:  
досягнення та проблеми»**

**СЕКЦІЇ 1, 2, 3**

Харків 19 - 22 жовтня 2016 року

Посвідчення 591 від 9.09.2016  
<http://ekon.uipa.edu.ua/>

# **МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

Департамент економіки і міжнародних відносин ХОДА

Управління культури і туризму ХОДА

Українська інженерно-педагогічна академія

Український державний університет залізничного транспорту

Національний авіаційний університет

Національна металургійна академія України

## **МАТЕРІАЛИ**

Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

**«Актуальні проблеми економічного розвитку України в умовах інтеграції: досягнення та проблеми»**

Харків 19 - 22 жовтня 2016 року

Посвідчення № 591 від 9.09.2016

<http://ekon.uipa.edu.ua/>

## ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

### *Голова оргкомітету:*

*Коваленко О. Е.* – доктор педагогічних наук, професор, ректор Української інженерно-педагогічної академії

### *Співголови оргкомітету:*

*Тарасюк А. П.* – доктор технічних наук, професор, перший проректор з науково-педагогічної роботи Української інженерно-педагогічної академії

*Лазарев М. І.* – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Української інженерно-педагогічної академії

*Ареф'єва О. В.* – доктор економічних наук, професор, декан факультету економіки і підприємництва Національного авіаційного університету

*Прохорова В. В.* — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедру економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання Української інженерно-педагогічної академії

### *Члени оргкомітету:*

*Гавкалова Н. Л.* – д.е.н., професор, завідувач кафедру державного управління публічного адміністрування та регіональної економіки Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця

*Дикань В. Л.* – д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом Українського державного університету залізничного транспорту

*Ковальчук К. Ф.* - д.е.н., професор, декан факультету економіки та менеджменту Національної металургійної академії України

*Майборода О. Є.* – к.е.н., доцент, заступник начальника управління аналітики, прогнозування та зведення інформації Департаменту економіки і міжнародних відносин ХОДА.

*Проценко В. М.* – к.е.н., головний спеціаліст відділу роботи з керівними кадрами департаменту персоналу МОН України

*Ус Ю. В.* – к.е.н., доцент кафедри банківської справи Харківського національного економічного університету ім. С.Кузнеця

*Черепня Г. М.* – к.е.н., заступник директора Департаменту культури і туризму, начальник управління туризму ХОДА

*Якименко-Терещенко Н.В.* - д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства та економічної теорії Харківського торговельно-економічного інституту Київського національного торгово-економічного університету

### СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПОТРЕБ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ

*Коваленко Олена Едуардівна,  
д.пед.н., проф., ректор Української  
інженерно-педагогічної академії*

Трансформація економіки України, яка відбувається в складних сучасних умовах, потребує розробки нових теоретико-методичних підходів формування та управління розвитком економічних систем різного рівня та їх адаптації до практичного використання згідно актуальних вимог соціальної орієнтованості. Виконання цього складного завдання можливо завдяки, у тому числі, наявності висококваліфікованих фахівців. Саме вирішення проблеми підготовки таких кадрів і є сучасним актуальним питанням системи освіти. Суспільний та економічний розвиток залежить від рівня та якості знань, компетентності, кваліфікації та професіоналізму. Крім того, усі країни миру визначають підвищення рівня освіти своїх громадян як пріоритетний напрямок соціально-економічного розвитку, одне з головних засобів підтримки конкурентоспроможності держави й особистості, забезпечення національної безпеки.

Проектування освітніх структур і впровадження нових моделей та програм підготовки, як свідчить досвід усіх країн - процес надзвичайно складний. Часткові реформи вищої освіти не призвели до бажаних результатів. Остаточно стало очевидним, що перетворення у системі освіти в Україні повинні бути комплексними, багатоспрямованими та фундаментальними, спроможними подолати всі невідповідності між освітнім продуктом та потребами суспільства, виробничого сектору, соціального секторів.

Досягнення мети підготовки фахівців потребуємої якості диференціюється на такі підцілі, як підвищення якості освіти, поширення

передового досвіду в галузі досліджень, інновацій, післявузівської освіти, підвищення професійної підготовки і безперервного навчання, підвищення міжнародного авторитету, зміцнення зв'язків з населенням, забезпечення управління якістю та ефективного управління ризиками, впровадження засобів та методів практичної та виробничої підготовки, надання студентам більшої самостійності та свободи вибору дисциплін.

Керівництво будь-якого навчального закладу має сьогодні визначити перспективи подальшої діяльності, розширювати ринкову нішу та виходити на нову, проводити роботу щодо напрацювання ключових показників ефективності.

Однією з ключових заповорок забезпечення комплексності проектування адаптаційних функцій на механізми в сьогочасних реаліях є Болонський процес, оскільки процес об'єднання Європи, його поширення на схід і на прибалтійські країни супроводжується формуванням спільного освітнього і наукового простору та розробкою єдиних критеріїв і стандартів у цій сфері в масштабах усього континенту [1].

Необхідно зауважити, що інтеграційний процес у науці й освіті має дві складові: формування співдружності провідних європейських університетів під егідою документа, названого Великою хартією університетів (*Magna Charta Universitatum*), та об'єднання національних систем освіти і науки в європейський простір з єдиними вимогами, критеріями і стандартами. Головна мета цього процесу - консолідація зусиль наукової та освітньої громадськості й урядів країн Європи для істотного підвищення конкурентоспроможності європейської системи науки і вищої освіти у світовому вимірі (наприклад, протягом останніх 15-20 років вона значно поступається американській системі), а також для підвищення ролі цієї системи в суспільних перетвореннях. [1].

Ураховуючи світові тенденції у сфері експорту освітніх послуг та перехід української економіки до інноваційно-соціально-орієнтованого типу розвитку, слід постійно нарощувати конкурентні переваги країни в науці, освіті та

високих технологіях. За таких умов освітня політика стає одним із головних важелів інноваційного розвитку країни, а розширення експорту освітніх послуг стає прибутковим видом економічної діяльності, яскравим показником її соціального і культурного майбутнього, у т.ч. через підвищення рівня та якості освіти. Система управління і контролю якості є складною, цілеспрямованою, динамічною системою, яка об'єднує багато видів ресурсів, як організаційні та управлінські, методичні та наукові, так і кадрові, управлінських, фінансові та інші з метою досягнення високого рівня якості освітньо-навчального процесу відповідно встановленим стандартам, в основі яких є наукові принципи і закономірності, що враховують вплив різноманітних факторів та вплив зовнішнього середовища.

На цьому шляху розвитку також необхідно, крім впровадження у практику навчання сучасних тенденцій, використовувати вдалі напрацювання вітчизняних висококваліфікованих викладачів та адаптувати їх до позитивних світових освітніх тенденцій, зберігаючи свою унікальність.

Згідно з Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, апробації та впровадження інноваційних педагогічних систем, реального забезпечення рівного доступу всіх її громадян до якісної освіти, можливостей і свободи вибору в освіті, модернізації змісту освіти і організації її адекватно світовим тенденціям і вимогам ринку праці, забезпечення безперервності освіти та навчання протягом усього життя, розвитку державно-громадської моделі управління. В цьому процесі особливе значення набуває інженерно-педагогічна освіта (ІПО).

#### **Список використаних джерел**

1. Проблеми економіки освіти в Україні [Текст монографії]: Колективна монографія за ред. д.п.н., проф. Коваленко О.Е. - Харків, видавництво «НТМТ», 2014. - 158 с.

## ABOUT SOME IMPORTANT PROBLEMS OF UKRAINIAN MANAGEMENT

*Prischepa Natalia,  
PhD in economy, associate professor of the  
Management of Foreign Economic Activity  
of Enterprises Department  
e-mail: [natalygotta@mail.ru](mailto:natalygotta@mail.ru)*

*Ostapenko Tatiana,  
PhD in economy, associate professor of the  
Management of Foreign Economic Activity  
of Enterprises Department,  
National Aviation University, Kyiv*

From the very beginning of its history the management of an organization has faced many problems and difficulties. These problems were the result of many factors, such as lack of knowledge of how to motivate staff, how to organize their work time and space, which solutions would be most beneficial and correct. And talented managers have always tried to find a solution to them, understand the causes of problems and determine what management techniques are most effective. More and more new management principles, ways of achieving the goals of quality control were created. Many of them are effective even nowadays.

However, most of them - are the principles of Western, American and Japanese management. Ukraine differs a bit from Europe, the US and Japan not only in the economic situation, but also in the mentality. In other words, these methods will help solving the problems that have not been faced yet by the Ukrainian producers; and these methods may not lead to effective management. Therefore, in Ukraine the problem of management is very relevant in today's society.

One of the main problems of Ukrainian modern management - it is a problem of professionalism of managers. In recent years, this specialty has widely spread in Ukrainian universities, but the problem still remains. The reason may be that only small numbers of true professionals in Ukraine have management experience in the

real market economy. It is well known that getting knowledge in the field of management is impossible without acquiring practical skills.

Naturally, the main part of the graduates of this specialty have negligible experience in real-life management. It is difficult to implement all kinds of new and effective management principle. There is a need in a radical revision of the business philosophy, as well as changes in personnel psychology (particularly managers), the growth of personal potential and improvement of their skills.

Another problem of management in Ukraine is that the country has a corrupted economy. We can divide the managers of private companies and managers of state structures into different groups. In the western world government representatives are mostly limited in the terms of wealth, while in Ukraine large state orders are given to official government representatives and lead to the formation of large managers. At such time, the development of private companies and pushing them out on a competitive international market is not the main focus of Ukrainian economy.

In Ukraine there is a problem of ineffective interaction between the company owner and top manager. Often there are conflicts between them, which lead to the dismissal of manager. As a result, the owner loses a valuable specialist, and the effectiveness of the company's work is being reduced.

At this time, the manager loses the opportunity for career growth and starts all over again. The essence of the differences is that the owner wants to maximize profits at every stage of the organization, and the professional manager is working on achieving of the strategic goals. Often, the owner of the company does not entirely understand goals and ideas concerning the production and workflow. And this is making it difficult for managers to achieve the results that he wants.

At the same time this key manager has no authority, but has a high degree of responsibility. For companies momentary profits extracted from each stage are much less profitable than strategic acquisitions that will pay off and bring big profits in the future. A professional manager understands this, and if the owner also adheres to this position, they both will feel comfortable in the company, the actions will be clear, and expectations will be justified.



Currently, there are many problems of management in Ukraine. At this point our country hasn't got developed theoretical and methodological bases for the use of management practice. Western management principles are not very applicable in Ukraine, so they are difficult to use to solve our issues. Of course, it is necessary to pay attention to the theory and experience of foreign management, but it is necessary to clearly understand the differences in the principles of management in Ukraine and abroad.

So, before you innovate, it is important to adapt everything to certain features of the mentality and culture of Ukrainian man. Notwithstanding the foregoing, it should be noted that with proper and professional approach not only a solution to all the problems of the organization's management may be found but also avoiding of clashes with many of them, may be done to improve the efficiency and quality of management, and as a result, entire production processes.

### References

1. Янг С. Системное управление организацией. Пер. с англ. под ред. С.П. Никанорова, С.А. Батасова / С. Янг. - М., 1992. — 456 с.
2. Zaynagutdinova A.N., Galeeva Z.F., Egorov V.A. The issue of management staff of the organization in Ukraine / A.N. Zaynagutdinova, Z.F.Galeeva, V.A.Egorov // Scientific-practical conference of scientists and students with remote participation. Collective monograph. [E-source]. – Available at: <http://sibac.info/universum/psy>
3. Минцберг Г., Альстрэнд Б., Лэмпбел Дж. Школы стратегий /Пер. с англ. под ред. Ю.Н. Каптуревского / Г. Минцберг, Б. Альстрэнд, Дж. Лэмпбел. – СПб: Издательство «Питер», 2000.

## ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В АСПЕКТІ ЇХ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ

*Аберніхіна Ірина Георгіївна,  
к.е.н., доц. каф. фінансів  
Національної металургійної академії  
України  
e-mail: [abernihina@mail.ru](mailto:abernihina@mail.ru)*

В страхових компаніях залучення необхідної кількості персоналу (кадрове забезпечення), який має потрібні для страхової сфери професійні та особистісні характеристики, є одним з найважливіших аспектів управління. Для повноцінного комплектування персоналу страхової компанії необхідно враховувати усі особливості джерел, засобів та методів пошуку працівників, зіставляти таку інформацію з потребами, фінансовим станом, особливостями діяльності та праці компанії для прийняття виважених рішень про використання комплексу засобів, які дозволили б якнайшвидше та найкращіше знайти та залучити до роботи необхідних фахівців [1].

Серед основних причин які гальмують розвиток страхової діяльності та знижують її ефективність спеціалісти серед іншого акцентують увагу на низькому рівні кваліфікації персоналу страхових компаній [3].

Кадрове забезпечення – комплекс дій, спрямованих на пошук, оцінювання і встановлення заздалегідь передбачених стосунків з робочою силою як в самій компанії для подальшого кар'єрного зростання, так і поза її межами для нового найму тимчасових або постійних працівників [2].

Процес кадрового забезпечення надзвичайно важливий для страхових організацій, однак у практичній діяльності це не завжди знаходить адекватне відображення. Кожна страхова компанія формує штат працівників на свій розсуд і в залежності від цілей та рекомендацій керівництва або власників компанії. Для формування команди професіоналів, здатних сприяти активному

розвитку страхової компанії, необхідно забезпечити наявність складових, представлених на рис. 1.

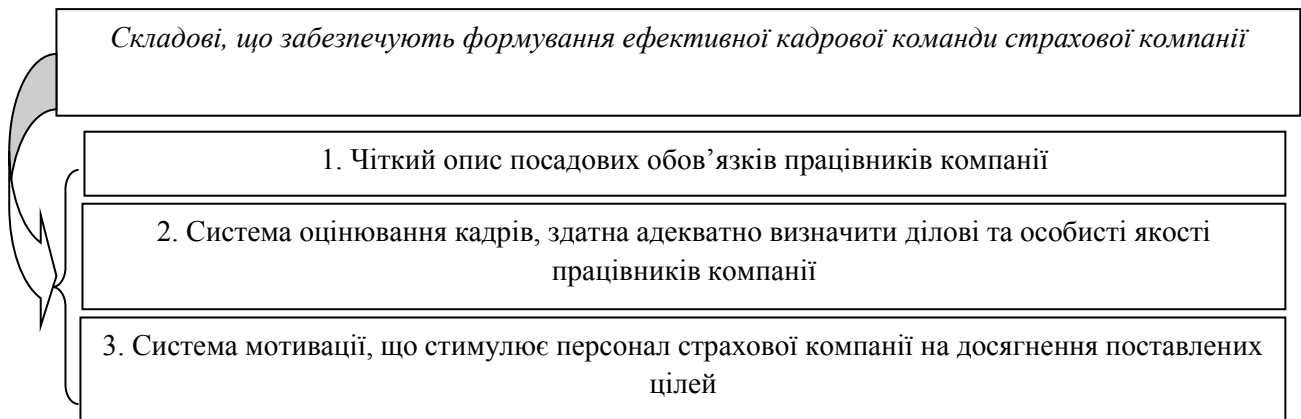


Рис. 1. Складові, що забезпечують формування ефективної кадрової команди страхової компанії

Нова ідеологія кадрової роботи, що відповідає новим ринковим реаліям сучасної України, ще формується. Проте досвід страхових компаній – лідерів українського страхового ринку дає змогу виділити нові типові ознаки в підходах до управління персоналом страховиків (рис. 2).

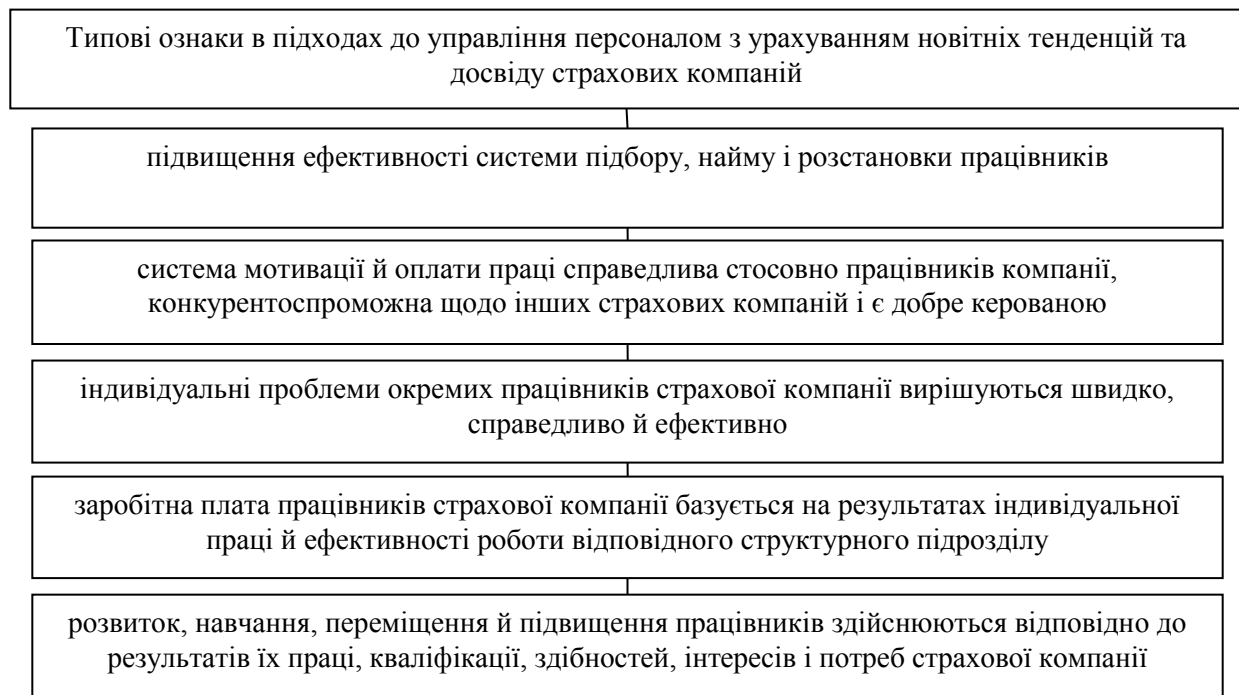


Рис. 2. Типові ознаки в підходах до управління персоналом з урахуванням новітніх тенденцій та досвіду страхових компаній

Страхові компанії мають акцентувати увагу на соціально-економічних факторах, що впливають на активізацію діяльності персоналу, оскільки від цього значною мірою залежить результат роботи колективу та, як наслідок, конкурентоспроможність суб'єкта господарювання на ринку. Важливу роль при цьому відіграє мотивація, яка виступає основою поведінки людини та зумовлює докладання нею певних зусиль, спрямованих на досягнення цілей страхової компанії [4].

Управління кадровим забезпеченням – це специфічний вид управлінської діяльності страховиків, означає цілеспрямований вплив на людину як носія здатності до праці з одержанням якнайбільшого результату від його діяльності [2]. Тому, розв'язання проблеми ефективного управління кадровим забезпеченням страхової організації потребує розроблення дієвої методики оцінювання діяльності персоналу компанії, яка комплексно оцінюватиме наявність найбільш істотних, специфічних для страхової діяльності характеристик і кваліфікацій у співробітників. А також дасть можливість за результатами оцінювання направити співробітника на виконання робіт, що максимально відповідають його здібностям і кваліфікації.

#### **Список використаних джерел**

1. Антонюк А. А. Проблеми управління персоналом на підприємствах страхування та шляхи їх вирішення / А. А. Антонюк // Держава та регіони. Серія Економіка та підприємництво. - 2014. - №1 (76). - с. 53-57.
2. Ковальська А. І. Економічна сутність кадрового потенціалу та його роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства / А. І. Ковальська // Ефективна економіка. – 2015. – № 12. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12\\_2015/73.pdf](http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2015/73.pdf)
3. Сафонова О. Д. Сучасний стан страхового ринку України та основні проблеми його розвитку / О. Д. Сафонова // Економіка харчової промисловості. – 2014. - №1(21). – С. 98 – 102.
4. Шипуліна В. О. Новітні підходи до залучення кадрових ресурсів / В. О. Шипуліна, О. В. Каспрук // Вісник Хмельницького національного університету. - 2009. - № 3. - Т. 2. - С. 111 - 117.

# МЕТОДИЧНИЙ АПАРАТ ДІАГНОСТИКИ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

*Божанова О. В.*

*к.е.н., доц. каф. фінансів НМетАУ*

В сучасних умовах проблеми трансформації економічних систем набувають особливого науково-теоретичного та практичного значення з урахуванням сучасних реалій розвитку держави.

Управління економічною системою будь-якого рівня ієрархії – це складний процес. Сучасний стан розробки методичного забезпечення діагностики розвитку економічної системи характеризується різноманітністю підходів та інструментарієм її проведення. Застосування тієї чи іншої методики повинно передбачати комплексний підхід, а також вивчення позитивних і негативних явищ, та дію внутрішніх та зовнішніх факторів.

Теоретичною основою діагностики виступають різні теорії управління економічними системами. Діагностика як спосіб розпізнавання стану економічної системи за допомогою реалізації комплексу дослідницьких процедур і виявлення в них слабких ланок і вузьких місць відноситься до методів непрямих вимірів [1].

Елементи економічних систем, властивості яких підлягають визначенню, як правило недоступні для безпосереднього спостереження і кількісного виміру. Тому варто досліджувати параметри процесів, які породжуються елементами цих систем.

Зазвичай під методом діагностики розуміють систему теоретико-пізнавальних категорій, наукового інструментарію і регулятивних принципів дослідження діяльності суб'єктів господарювання. Перші два елементи характеризують статичний компонент методу, останній елемент - його динаміку [2].

Категорії діагностики - це найбільш загальні, ключові поняття даної науки. У їхньому числі: фактор, модель, ставка, відсоток, дисконт, опціон, грошовий потік, ризик, леверидж і ін. Функціонування будь-якої економічної

системи здійснюється в умовах складної взаємодії комплексу факторів внутрішнього і зовнішнього порядку. Фактор це рушійна сила якого-небудь процесу чи явища, що визначає його характер чи одну з його основних рис. Усі фактори, що впливають на економічну систему визначають її поведження, і знаходяться у взаємозв'язку і взаємообумовленості.

Принципи діагностики економічної системи регулюють процедурну сторону, його методології і методики. До них відносять: системність, комплексність, регулярність, наступність, об'єктивність.

Основним елементом методу будь-якої науки є її науковий апарат. В даний час практично неможливо відокремити прийоми та методи будь-якої науки, як властиві винятково їй - спостерігається взаємопроникнення наукових інструментаріїв різних наук. У діагностиці економічних систем також можуть застосовуватися різні методи, розроблені споконвічно в рамках тієї чи іншої економічної науки [2].

Метою діагностики економічної системи є оцінка, прогнозування й аналіз тенденцій розвитку її внутрішнього і зовнішнього середовища. Дана мета носить комплексний характер і реалізується через сукупність під цілей механізму діагностики.

В загальному вигляді відомі методи й алгоритми при всім своєму різноманітті реалізують один із двох відомих підходів: класифікаційний або індикаторний [3]. Завданням класифікаційного підходу є перевірка приналежності елемента, що визначає сукупність значень контрольованих параметрів одному з непересічних підмножин. До методів, що застосовуються при класифікаційному підході відносять – контроль допуску, логічні алгоритми, алгоритми розпізнавання технічних станів, контроль на основі категорій. При індикаторному підході центральною ланкою діагностики є пошук умови деякої рівності, яка може користуватися в завданнях контролю різного типу. Прихильники індикаторного підходу використовують методи поновлення вхідних, вихідних і проміжних сигналів (калманівський, винеровський підходи), методи, які використовують анульовані співвідношення

(співвідношення надлишковості); метод надлишковості змінної та метод відношення рівності, фільтр Бірда – Джонса та фільтр, що є детектором, метод, який використовує визначення еквівалентності вхідних – вихідних відображень по Хартманісу – Стирнсу.

Кожен з вище перелічених методів має свої переваги та недоліки і вибір того чи іншого методу діагностики економічних систем пов'язаний з характером об'єкта з умовами його використання і визначається вимогами пропонованими до вихідних результатів діагностування. Отже, вибір ефективного методу діагностики можна здійснити шляхом конструювання інтегрального критерію ефективності для всіх методів.

#### **Список використаних джерел**

1. Ареф'єва О.В. Управління розвитком економічних систем: теорія, механізми регулювання та управління [Текст]: Монографія / О.В. Ареф'єва, В.В. Прохорова. – Харків: УкрДАЗТ, 2010. – 301с.
2. Кривов'язюк І. В. Економічна діагностика [текст]: навч. посіб. / І. В. Кривов'язюк. - К.: Центр учбової літератури, 2013. - 456 с.
3. Герасимчук В. Управление предприятием как социально-экономической системой: функциональный подход / В. Герасимчук // Экономика Украины. – 2003. - №4. – С.12.

## **ІНФОРМАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ СУБ'ЄКТІВ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ**

*Вдовиченко Лариса Юріївна,  
к.е.н., ст. викладач кафедри економічної  
теорії Національного  
університету кораблебудування ім. адм.  
Макарова  
e-mail: lara.vdovichenko@yandex.ua*

Забезпечення ефективного державного регулювання національної економіки є актуальним завданням функціонування економічних систем будь-якого рівня, у будь-який час за різних фаз економічного циклу та конкретних економічних умов, оскільки саме невміння органів публічного управління проводити якісний аналіз ситуації та продукувати на його основі успішні

рішення – регуляторні акти (РА) [1] є однією з основних причин різних негараздів. Існування подібної проблеми обумовлене не тільки можливою некомпетентністю певних посадових осіб на всіх рівнях суспільної економічної системи, але й недостатньою інформаційною взаємодією суб'єктів регуляторної діяльності (ІВ СРД), яка виключала б негативний вплив суб'єктивного чинника на процес прийняття РА.

Аналіз сучасної вітчизняної наукової літератури показав, що проблема державного регулювання національної економіки як напряму діяльності органів публічного управління, спрямованого на практичну реалізацію державної регуляторної політики, розглядається науковцями з трьох точок зору: державно-управлінського, правового та економічного. Проте, хоча ці дослідження й охоплюють коло чинників, що впливають на забезпечення ефективності здійснення регуляторної діяльності, поза увагою науковців залишається проблема економіко-управлінських аспектів ІВ СРД.

На сьогодні в Україні застосовуються такі відомі інструменти державної регуляторної політики: проведення аналізу регуляторного впливу (АРВ) і тесту малого підприємництва (М-Тест) [2], забезпечення прозорості та відстеження результативності РА, діяльність регуляторного інституту – Державної регуляторної служби України. Проте, характер організаційних та технологічних вимог, що пред'являються до СРД у процесі прийняття РА, призводить до того, що інформацію, яка підлягає оприлюдненню, подекуди неможливо знайти; в більшості випадках інформація доводиться до відома СРД в паперовій формі, що дорого та анахронічно; коли інформація надається в електронній формі, її формат та протокол надання описані невичерпним чином. Все це призводить до ускладнень у роботі всіх СРД та виступає поводом створення корупційних взаємодій в ході прийняття РА.

Існуюча у вітчизняній регуляторній діяльності проблема може бути вирішена без кардинальних змін у законодавстві шляхом подальшого впровадження принципів електронного урядування (e-government), складовою



частиною якого повинні бути прозорі процедури підготовки РА та контролю їх виконання.

З урахуванням пропозицій, зазначених у звіті, підготовленому під керівництвом робочої групи ОЕСР [3], на думку автора, для впровадження в Україні концепції e-government у сфері регуляторної діяльності необхідно: 1) використовувати ІКТ як механізм, що дозволяє активізувати зміни. При цьому не слід реструктурувати абсолютно всі діючі технології регуляторної діяльності; 2) створити конкретний план дій з удосконалення існуючої моделі процесу здійснення регуляторної діяльності; 3) при взаємодії різних СРД не обмежуватися тільки технічною стороною. Повинна бути єдність підходу, стандартів та нормативів, прагнення до ІВ СРД та створення загальної інформаційної структури; 4) вимагати розуміння від посадових осіб органів публічного управління завдань інформаційного менеджменту та необхідності використання ІКТ у регуляторній діяльності; 5) розробити умови державно-приватного партнерства, необхідні для функціонування e-government у сфері регуляторної діяльності, та заходи щодо прозорості ІВ СРД; 6) уникнути як супротиву з боку регуляторних органів через небажання щось змінювати при впровадженні ІКТ-проектів, так і неефективності менеджменту таких проектів, що може призвести до розпорошення коштів та упущення можливостей ефективного провадження цієї концепції.

Для зниження фінансових витрат щодо розгортання, розвитку та підтримки вітчизняної системи ІВ СРД можливо використовувати існуючі інформаційні системи та ресурси органів публічного управління. Одночасно повинні вирішуватися питання щодо законодавчого забезпечення розкриття інформації у регуляторній діяльності, а не доступу до неї, який може бути неможливий, якщо інформацію теоретично можна взяти, але на практиці невідомо, де її шукати, або час пошуку у масиві доступної інформації робить її неактуальною; підтримки практики спільного використання інформації; створення інфраструктури – політики, стандартів, практик, інформаційних

систем їх технічної підтримки та підготовки персоналу; системи вимірювання досягнутих результатів.

Отже, розвиток вітчизняної концепції e-government у сфері регуляторної діяльності повинен бути направлений на пошук нового способу ІВ СРД у процесі підготовки, прийняття, відстеження результативності та перегляду органами публічного управління РА за допомогою активного використання ІКТ.

#### **Список використаних джерел**

1. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» : від 11.09.2003 №1160-IV ВР [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 2004р., №9, ст. 79, станом на 11.07.2014. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>. – Назва з екрана.

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2004 р. №308» : від 16.12.2015 №1151 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1151-2015-%D0%BF>. – Назва з екрана.

3. Отчет ОЭСР «Необходимость внедрения электронного правительства» (The E-Government Imperative) [Електронний ресурс] // e-GOV 2.0 Медиа-портал об электронном правительстве. – Режим доступу: <http://open-gov.ru/issledovanie>. – Назва з екрана.

## **ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕНЕДЖМЕНТУ ПЕРСОНАЛУ**

*Гавкалова Наталія Леонідівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця*

*Бабарицький Олександр Васильович, аспірант Української інженерно-педагогічної академії  
e-mail: [aleksandr.babaritskiy@ukr.net](mailto:aleksandr.babaritskiy@ukr.net)*

У сучасних умовах функціонування вітчизняних підприємств менеджмент персоналу не може бути результативним без комплексного моніторингу та вивчення основних факторів впливу на його ефективність.

Тому, з метою досягнення цілісного характеру дослідження ефективності менеджменту персоналу на промислових підприємствах важливого значення набувають питання виокремлення найбільш значимих факторів впливу. Їх детальний аналіз дозволить не тільки побудувати правильну систему використання кадрових ресурсів підприємства, але й збільшити продуктивність роботи, підвищити задоволеність клієнтів, забезпечити цілісність бізнес-процесів.

Питання щодо аналізу факторів впливу на ефективність менеджменту персоналу є предметом дослідження таких відомих вчених, як Б. Адамс [1], Л. Балабанова [2], Н. Гавкалова [3], А. Дейнека [4], А. Кібанов [5], С. Олійник [6] та інші. Але на сьогодні немає чітко структурованої системи факторів, що має вплив на ефективність менеджменту персоналу промислових підприємств України. У зв'язку з цим, метою статті є обґрунтування факторів впливу на ефективність менеджменту персоналу.

Необхідно зазначити, що потреба в класифікації факторів, що впливають на ефективність менеджменту персоналу промислових підприємств, обумовлюється двома обставинами: 1) необхідністю розробки нової концепції продуктивності праці, адекватної умовам інноваційного розвитку економіки України; 2) необхідністю розробки методів і критеріїв оцінки продуктивності праці в реальному секторі економіки в процесі моніторингу.

Тому важливою проблемою забезпечення результативного функціонування системи менеджменту персоналу є комплексний аналіз факторів, що впливають на якість управління персоналом. Облік цих факторів в сукупності може сприяти виявленню шляхів підвищення ефективності менеджменту персоналу на підприємстві. У зв'язку з цим, на рис. 1 представлені фактори, що впливають на ефективність менеджменту персоналу.

Слід акцентувати увагу, що відмінною особливістю зарубіжних підходів до класифікації факторів є те, що вони досліджуються на рівні окремо взятої організації і в більшості випадків представляють непрямі кількісні оцінки.



Рис. 1. Фактори впливу на ефективність менеджменту персоналу  
(побудовано на основі узагальнення [2–6])

Отже, враховуючи те, що діяльність сучасних промислових підприємств пов'язана з частими змінами, високим ступенем невизначеності і новизни

створюваного продукту, врахування зазначених факторів у сукупності дозволить підвищити ефективність менеджменту персоналу.

Таким чином, проведене обґрунтування факторів впливу на ефективність менеджменту персоналу дає підстави зробити наступний висновок: досліджені фактори дозволяють сформулювати основні напрями та виявити можливості спрямування зусиль керівництва на забезпечення ефективного управління персоналом. У той же час, залишаються невирішеними питання оцінки впливу цих факторів на конкретні сфери менеджменту персоналу. Тому саме цей напрямок роботи є предметом подальших досліджень.

### **Список використаних джерел**

1. Адамс Боб. Эффективное управление персоналом / Боб Адамс. – М. : АСТ. Астрель, 2008. – 352 с.
2. Балабанова Л. В. Управління персоналом / Л. В. Балабанова, О. В. Сардак. – К. : ЦУЛ, 2011. – 468 с
3. Гавкалова Н. Л. Ефективність менеджменту персоналу на машинобудівних підприємствах: регіональний аспект / Н. Л. Гавкалова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 3. – Т. 3. – С. 76–83.
4. Дейнека А. В. Управление персоналом : учебник / А. В. Дейнека – М. : Дашкова и К, 2010. – 290 с.
5. Кибанов А.Я. Мотивация и стимулирование трудовой деятельности: / А. Я. Кибанов, И. А. Баткаева, Е. А. Митрофанова, М. В. Ловчева. – под. ред. А.Я. Кибанова. – М.: ИНФРА-М, 2009. – 524 с.
6. Олійник С. У. Теорія та практика менеджменту персоналу : підручник / С. У. Олійник ; Нар. укр. акад. – Х. : Вид-во НУА, 2013. – 376 с.

## **КОРПОРАТИВНА ЕТИКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ**

*Гриценко Н.В.  
доцент кафедри економіки, бізнесу та  
управління персоналом на транспорті  
Українського державного університету  
залізничного транспорту*

Сучасний стан людського суспільства породив і удосконалює культуру ділового спілкування між людьми у сфері виробництва, побуту, дозвілля. Проблеми взаємовідносин, спілкування, суперництва і співпраці людей завжди

були предметом філософських, соціально-політичних дискусій і полемік філософів і політиків, істориків та економістів. Особливо розширюється спектр досліджень теорії і практики людського спілкування в сучасних науках про суспільство і людину, вихованні та культурі, психіці і морально-естетичному змісті людського існування.

Різні дослідники ділової культури розробили класифікацію і типологію корпоративної етики. Цим питанням займалися такі вчені як А.А. Булигіна [1], В.І. Лавриненко [2], Е.Я.Соловйов [3], М.І. Максимовський [4], Ф.О.Кузин [5], Д.А. Карнегі, [6]. Однак корпоративна культура має ще багато не розкритих моментів, які сьогодні повинні бути гнучкими під зовнішня та внутрішні зміни організації.

У благополучній компанії, як у щасливій родині, повинен бути присутнім дух єднання, що робить людей членами однієї згуртованої осередком суспільства. Як і репутація, корпоративна культура - Реальний інструмент конкурентної боротьби.

Призначенням корпоративної культури є встановлення сукупності норм, принципів, правил та внутрішніх нормативних документів, що регламентують корпоративну культуру і забезпечують формування і підтримку високого корпоративного духу.

Корпоративна культура є сукупністю всіх параметрів, якими визначається поведінка працівників компанії в їх взаємовідносинах між собою, з клієнтами компанії, іншими компаніями на ринку, органами влади та суб'єктами громадянського суспільства.

Корпоративна культура використовується у всіх сферах діяльності організації і у всіх видах взаємин працівників, як між собою, так і з її клієнтами, її партнерами, органами влади, суб'єктами ринку і громадянського суспільства.

Корпоративна культура повинна стати невід'ємним атрибутом поведінки всіх працівників організації, від її вищого керівництва до працівників лінійного рівня.

Основними принципами корпоративної культури фірми є:

- високий корпоративний дух працівників компанії і постійна робота по його зміцненню;
- дотримання працівниками компанії етичних норм корпоративної поведінки;
- дотримання норм ділової етики в компанії;
- формування та підтримка позитивного іміджу компанії;
- формування і розвиток корпоративного стилю.

Етичні норми ділової активності є основою формування політики корпоративної поведінки.

Корпоративний стиль фірми формується на основі місії, стратегічних цілей та її завдань відповідно до основними принципами корпоративної культури.

Зовнішні ознаки корпоративного стилю виражаються в корпоративній символіці організації (колір, логотип, прапор, емблема, формений одяг, торгові знаки і інші елементи), відображеної у візуальному сприйнятті об'єктів фірми і її персоналу, а також в спеціальних аксесуарах.

Корпоративний стиль є важливим фактором, що впливає на репутацію компанії та стратегію розвитку її зв'язків з громадськістю.

Невід'ємною складовою частиною корпоративного стилю є принципи і норми діловодства. Іншим елементом корпоративного стилю є принципи здійснення комунікацій (Корпоративні засоби масової інформації, web-сайти, Internet, електронна пошта, інформаційні меморандуми і т. д.).

Виходячи зрілої компанія. Виходячи з цієї точки зору, організації повинні вносити позитивний внесок в життя суспільства.

Ділова етика орієнтується на таке поняття як справедливість, яка передбачає об'єктивну оцінку людей і їх діяльності, визнання їх індивідуальності, відкритість критиці.

У ділових людей всього світу існує таке поняття як ділова обов'язковість. Договори повинні дотримуватися.

Велике значення має ділова репутація. Хорошу репутацію придбати дуже важко, зате втратити її можна миттєво і часто через дрібницю. Для репутації важливо все: культура мови, одяг, манера поведінки, інтер'єр офісу і ін

Отже, ділова етика є невід'ємним елементом організаційної культури та базується на такій загальнолюдській цінності як свобода. Це означає, що менеджер повинен цінувати не тільки свободу своїх комерційних дій, але і свободу своїх конкурентів.

#### Список використаних джерел

1. Булигіна, А.А. Етика ділового спілкування/А.А. Булигіна. - М.: Дрофа, 2004. - С. 113.
2. Лавриненко, В.І. Соціальна психологія та етика ділового спілкування/В.І. Лавриненко. М.: 1995.-с.154.
3. Соловйов, Е.Я. Етикет ділової людини/Е.Я. Соловйов. - Мінськ.: 1994. - С.170.
4. Максимовський, М. Етикет ділової людини/М. Максимовський. - М.: 1994. - С.61.
5. Кузін, Ф. Культура ділового спілкування/Ф. Кузін. - М.: 2001. – 223с.
6. Карнегі, Д. Як завоювати друзів і впливати на людей/Д. Карнегі. - М.: Біном, 2007.-272с.

## УПРАВЛІННЯ ПІДСИСТЕМОЮ МАРКЕТИНГУ В СТРУКТУРІ ПОСЕРЕДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВ

*Гурмак Наталія Дмитрівна,  
аспірант Прикарпатського  
національного університету  
ім. В. Стефаника  
e-mail: [romaniuk.natali@gmail.com](mailto:romaniuk.natali@gmail.com)*

Ефективне функціонування системи посередницької діяльності сільськогосподарських підприємств забезпечується взаємодією трьох основних її елементів: маркетингу, логістики і збуту. Маркетинг в даній структурі є фундаментальною підсистемою, яка пов'язує як функціонально, так й інформаційно-логістичну та збутову підсистеми. Потреба у побудові ефективної стратегії управління агромаркетингом в системі посередницької діяльності виникає в результаті специфіки цієї структури в сільськогосподарському підприємстві. Адже сутність управління маркетингом



означає не лише організацію і адміністрування роботи маркетингового відділу, а полягає в розробці ефективних підходів управління, які б забезпечили бажаний рівень інформаційних і функціональних зв'язків в системі посередницької діяльності.

Питання управління маркетингом розглядали такі науковці як Л. О. Анненко, Т. І. Балановська, О. В. Величко, І. Кравчук, Л. М. Курбацька, О. В. Степенко. Проблематику організації структури маркетингової діяльності досліджували вчені Ю. І. Данько, В. М. Жмайлов, В. В. Лагоденко. Зазначені дослідники вивчали питання управління агромаркетингом виокремлюючи його із загальної системи управління і не пов'язували підсистему агромаркетингу з агрологістикою й агрозбутом. Отож дана проблематика є актуальною та потребує подальшого детального вивчення.

Вчені Балановська Т. І. та Степенко О. В. дотримуються думки, «що маркетинг повинен бути максимально інтегрований у діяльність підприємства, оскільки часткова інтеграція не передбачає системного підходу з точки зору впливу на всі сфери діяльності господарюючого суб'єкта з метою орієнтації на ринкові умови господарювання» [1, с. 213]. Таке трактування місця маркетингу в загальногосподарській діяльності фірми є достатньо обґрунтованим, адже високий рівень інтегрованості маркетингової підсистеми може бути базою для утворення синергетичної взаємодії між всіма елементами посередницької діяльності, чим забезпечить якісно новий конкурентний рівень підприємства за рахунок підвищення ефективності управління системою посередницької діяльності сільськогосподарських підприємств.

Важливу роль в функціональній структурі агромаркетингу відіграють маркетингові дослідження, які виступають джерелом прийняття управлінських рішень, підґрунтям для стратегічного і тактичного планування, базою оперативної діяльності збутової й логістичної підсистем. Науковець Величко О. В. вважає що «маркетингові дослідження сільськогосподарських підприємств дозволяють розробити стратегії для окремих сегментів ринку на підставі даних про кон'юнктуру кожного окремого ринку; встановити фінансові

цілі на підставі прогнозу продажної ціни товару; розробити стратегію комунікації та заходи щодо просування товару на ринки, встановити перспективні цілі та розробити стратегію розвитку аграрного підприємства» [2, с. 160].

Підсистема управління маркетингу в структурі посередницької діяльності агропідприємства не може функціонувати відокремлено від інших структурних елементів, що зображено на рис. 1. Адже маркетинговий відділ відповідає за нагромадження ринкової інформації, її обробку та представлення, вироблення нових стратегічних і тактичних рішень, які можуть бути реалізовані лише з допомогою інших підсистем – в основному таких як виробнича й постачальницька (які забезпечують виробництво продукції), збутова і логістична (реалізацію на агроринку і доставку до кінцевого споживача), а також управлінську підсистему, яка охоплює всі вище названі.

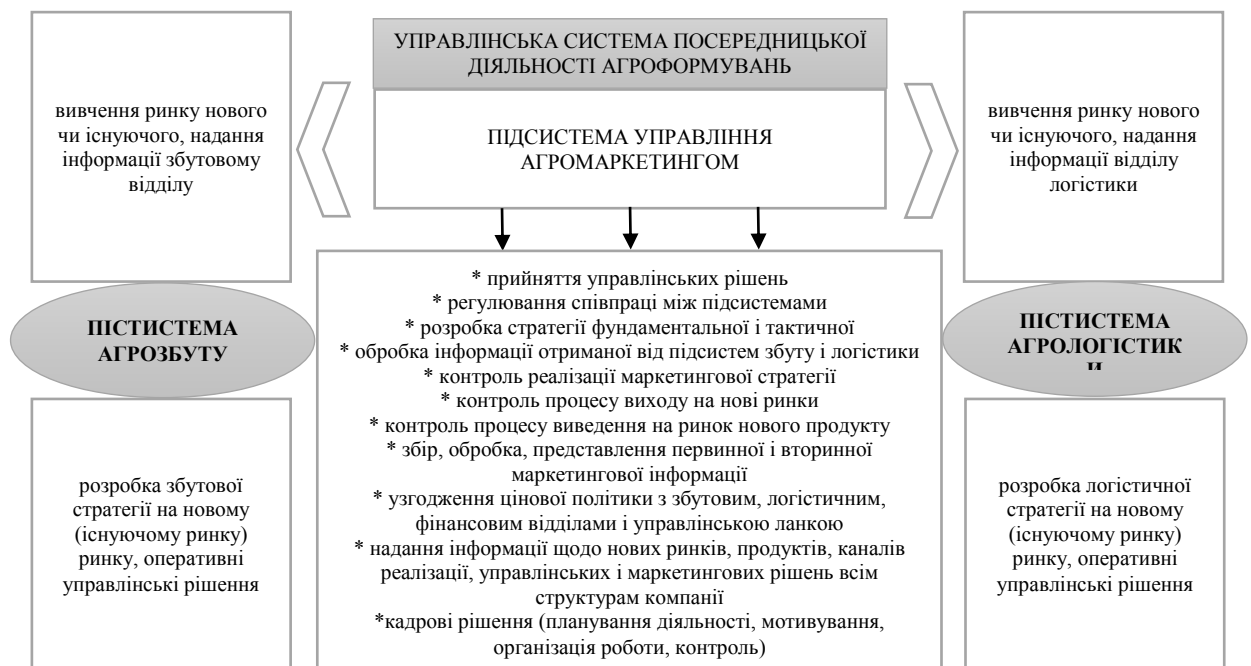


Рис. 1. Функціональна структура підсистеми управління агромаркетингом на підприємстві

\* Джерело: розроблено автором

Звичайно, важливу роль в системі посередницької діяльності відіграють й інші структурні елементи агроформувань – юридичний, аналітичний, зовнішньоекономічний відділи і бухгалтерія. Перераховані вище структури є тими, без яких не може реалізовувати свою діяльність жодне підприємство, так як ці відділи відповідають за ведення фінансової та бухгалтерської звітності, забезпечують правову базу (юридичну документацію) для легальної господарської діяльності сільськогосподарського підприємства, проводять аналітичні дослідження вхідної та вихідної економічної, фінансової і бухгалтерської інформації, проводять експортно-імпорتنі операції (якщо такі здійснюються, або плануються до здійснення).

Отже, управлінська система посередницької діяльності сільськогосподарських підприємств складається з підсистем управління агромаркетингом, агрозбутом й агрологістикою, характеризується структурованістю, синергетичною взаємодією, комунікацією і обміном первинною та вторинною маркетинговою інформацією з зовнішнього-внутрішнього агросередовищ, і може бути ефективною лише в разі високого рівня інтегрованості в загальногосподарську діяльність аграрного підприємства.

#### **Список використаних джерел**

1. Балановська Т. І. Формування дієвої структури управління маркетингом в сільськогосподарському підприємстві / Т. І. Балановська, О. В. Степенко // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 4 (54). – 350 с.

2. Величко О. В. Особливості управління маркетинговою діяльністю в аграрних підприємствах / О. В. Величко. Джерело [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://nnibm.khntusg.com.ua/library/visniki/vesnik\\_112.pdf#page=159](http://nnibm.khntusg.com.ua/library/visniki/vesnik_112.pdf#page=159)

## УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ ПОВЕДІНКОЮ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ НАУКОВИХ ТЕОРІЙ

*Заїка Юлія Андріївна,  
асистент каф. МіБА Приазовського  
державного технічного університету  
e-mail: [illyuzi9\\_1207@mail.ru](mailto:illyuzi9_1207@mail.ru)*

Інтеграційні процеси, які відбуваються зараз в нашій Державі пов'язані з розвитком різних форм власності, а також обумовлені різними об'єктивними причинами і мають свої певні досягнення і проблеми, роблять поняття «економічна поведінка підприємства» досить актуальним у сучасних умовах. Саме економічна поведінка являється провідним значенням для функціонування підприємства.

Економічну поведінку підприємства слід розглядати як практичний прояв концептуальних ідей теорії поведінкової економіки, яку можна визначити як теорію, що пояснює та інтерпретує економічну поведінку людей, а також цілей, рішень, процесів, станів чи економічних явищ, використовує досягнення інших наук, зокрема, психології [1]. Теорія економічної поведінки розглядається переважно як широке дослідницьке поле діяльності. Центральною позицією теорії управління економічною поведінкою підприємств є уявлення об'єкта управління у вигляді системи. Багато вчених приділяють увагу управлінню на підприємстві, але мало хто з них аналізує теоретичні аспекти управління саме економічною поведінкою. Через це, на думку автора, слід звернутись до виокремлення груп теорій, які пояснюють сутність та описують характер діяльності підприємств в конкурентному середовищі, визначають теоретичну модель економічної поведінки підприємств. Так, в економічній теорії слід виділити умовно три групи теорій підприємств:

- 1) Група теорій максимізації вигід (класична та неокласична теорії).
- 2) Група інституційних теорій.
- 3) Група еволюційно-поведінкових теорій.

Так, класична теорія (А. Сміт, Д. Рікардо, Ж.-Б. Сей) є повністю раціональною, такою, що здійснюється в умовах повноти інформації. Визначає максимізацію прибутку як єдину мету для здійснення діяльності [2,3]. Неокласичний підхід (А. Маршалл, Дж.Хікс, Дж.Робінсон, Э. Чемберлін, У. Баумоль) розглядає підприємство як функціональну одиницю, яка перетворює потік ресурсів в потік продуктів (товарів, робіт, послуг) і визначає обсяги залучення ресурсів і ціни відповідно до ринкової кон'юнктури [4].

Інституційна та неоінституційна теорії (М. Вебер, Ойкен, Т. Веблен, Дж. Коммонс, Дж. Гелбрейт, О. Харт, Гроссман, Дж. Мур) розглядає економічну поведінку підприємства в контексті соціально-економічних норм і інституцій, що залежить від структури власності, а саме підприємство – в якості системи довгострокових контрактів, що забезпечує найбільш вигідний спосіб виробництва в умовах невизначеності конкурентного середовища.

В межах інституційного напрямку виокремлюється ряд теорій, заснованих на існуванні та дотриманні певних правил гри у суспільстві, на підприємстві, у взаємовідносинах із внутрішніми та зовнішніми контрагентами [5,6,7,8]:

- контрактна теорія (Р.Ковз, Г. Демсец; 1937);
- теорія максимізації корисності менеджера (А. Вільямсон; 1967);
- теорія корпоративної культури (Ренман; 1973);
- теорія командної творчості (А.Алчиан, Г. Демсец; 1972);
- теорія прав власності (С. Гросман, А. Харт, 1986).

Підприємствам, з позиції як еволюційної, так і поведінкової теорії, приписують психологічні властивості, диференціюючи процес їх становлення та розвитку як:

- навчання;
- отримання набору знань та навичок;
- вибір та закріплення моделей поведінки, що допомагають підприємствам вирішувати проблеми діяльності.

Найважливішим є те, що зміна зовнішніх умов, діяльності в яких наявні знання та навички не допомагають, вимагає від підприємства отримання нових навичок, шляхом креативної діяльності, запозичення або імітації, придбання нових знань, моделювання та вибору нових варіантів економічної поведінки.

Таким чином, жодна з теорій ХХ століття не відображає цілісність економічної поведінки підприємства в економічному просторі і часі та не висвітлює проблематики ефективного управління нею в умовах дії комплексу факторів.

Дані теорії, особливо поведінкова та еволюційна, в поєднанні з обґрунтованим застосуванням дедуктивного наукового підходу для характеристики більш ірраціональних, менш кількісно вимірюваних факторів, а також емпіричного підходу при аналізі ретроспективної складової діяльності підприємства в часі, створюватиме можливості для розгляду економічної поведінки підприємства як відносно самостійної системи, що має внутрішні закономірності та особливості та якою можна цілеспрямовано та ефективно управляти.

#### Список використаних джерел

1. Андреева И.В. Экономическая психология / И.В. Андреева., І.П.Рєпін. – СПб.: Питер, 2000. – 512 с.
2. Сміт А. Дослідження про природу та причини добробуту націй / А. Сміт; пер. О. Васильєвої, М. Межевікіної, А. Малівського. – К.:Port-Royal, 2001. – 594 с.
3. Касьяненко Л. М. Економічна теорія : навч. посіб. / Л. М. Касьяненко. – К. : Цул, 2015. – 224 с.
4. Економічна теорія: Політекономія / За ред. В. М. Тарасевича. - К. : "Знання", 2012. - 206 с.
5. Колесніченко І.М. Інституціональна економіка. / І.М. Колесніченко. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2014. – 210 с.
6. Костюк В. С. Економічна теорія / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
7. Основи економічної теорії: політекономічний аспект / ред. В. Базилевича – К., 2004. – 616 с.
8. Шевченко О. О. Історія економіки та економічної думки : сучасні економічні теорії [Текст]: Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, – 2012. – 288 с.

## СУТНІСТЬ ТА ХАРАКТЕРНІ РИСИ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

*Замора Оксана Ігорівна  
к.е.н., доц. каф. Економіки підприємства  
ВП НУБіП України «Бережанський  
агротехнічний інститут»  
e-mail:zaroza@bigmir.net*

Кожна організація для здійснення ефективної діяльності визначає цілі, досягнення яких можливе лише внаслідок дій, які виконуються в певній послідовності і є способом вирішення окремих, часткових завдань. Так, плануючи майбутню діяльність організації, менеджери визначають її цілі, способи їх реалізації та ресурси, необхідні для їх досягнення. У процесі організації діяльності приймаються рішення щодо організаційної структури, організації виробничого процесу, розподілу робіт та забезпечення їх необхідними засобами тощо.

Питання пов'язані з розробкою управлінських рішень, основами прийняття управлінських рішень вивчали Н. О. Іванченко, Н. А. Карданська, Н. Т. Мала, А. Г. Пилипко, І. С. Проник, Э. А. Смирнов, С. Н. Чудновская, В. О. Яцюрук та ін. Організаційно- правові засади підготовки та прийняття державно- політичних рішень досліджувала Ю. Р. Мірошниченко. Однак недостатньо дослідженими залишаються проблеми пов'язані з термінологією управлінського рішення, визначенням суті й характерних рис управлінського рішення.

Поняття «рішення» у сучасному житті дуже багатозначне. Воно розуміється і як процес, і як акт вибору, і як результат вибору. Основна причина неоднозначного трактування поняття «рішення» полягає в тому, що щораз у це поняття вкладається зміст, що відповідає конкретному напрямку досліджень.

Управлінське рішення - результат вибору суб'єктом управління способу дій, спрямованих на вирішення поставленого завдання в існуючій чи спроектованій ситуації [2]

До управлінського рішення пред'являється ряд вимог, що в певній мірі формують систему його прийняття, до числа яких можна віднести:

- всебічну обґрунтованість рішення;
- своєчасність;
- необхідну повноту змісту;
- повноваження;
- погодженість із прийнятими раніше рішеннями.

Всебічна обґрунтованість рішення означає насамперед необхідність прийняття його на базі максимально повної і достовірної інформації. Однак тільки цього недостатньо. Воно повинно охоплювати весь спектр питань, усю повноту потреб керованої системи. Для цього необхідно знання особливостей, шляхів розвитку керованих, керуючих систем і навколишнього середовища. Потрібен ретельний аналіз ресурсного забезпечення, науково-технічних можливостей, цільових функцій розвитку, економічних і соціальних перспектив підприємства, регіону, галузі, національної і світової економіки. Всебічна обґрунтованість рішень вимагає пошуку нових форм і шляхів обробки науково-технічної і соціально-економічної інформації, тобто формування передового професійного мислення, розвитку його аналітико-синтетичних функцій.

Необхідна повнота змісту рішень означає, що рішення повинне охоплювати весь керований об'єкт, усі сфери його діяльності, усі напрямки розвитку. У найбільш загальній формі управлінське рішення повинне охоплювати:

- мету (сукупність та систему цілей) функціонування і розвитку системи;
- кошти і ресурси, використовувані для досягнення цих цілей;
- основні шляхи і способи досягнення цілей;
- терміни досягнення цілей;
- порядок взаємодії між підрозділами і виконавцями;
- організацію виконання робіт на всіх етапах реалізації рішення.

Важливою вимогою управлінського рішення є повноваження (владність)



рішення - чітке дотримання суб'єктом керування тих прав і повноважень, що йому надані вищим рівнем керування. Збалансованість прав і відповідальності кожного органа, кожної ланки і кожного рівня керування - постійна проблема, зв'язана з неминучим виникненням нових задач розвитку і відставанням від них системи регламентації і регулювання.

Погодженість із прийнятими раніше рішеннями означає також необхідність дотримання чіткого причинно-наслідкового зв'язку суспільного розвитку. Вона необхідна для дотримання традицій поваги до закону, постановам, розпорядженням. На рівні окремої фірми вона необхідна для здійснення послідовної науково-технічної, ринкової і соціальної політики, чіткого функціонування виробничого апарата.

Прийняття управлінського рішення вимагає високого рівня професіоналізму і наявності визначених соціально-психологічних якостей особистості, чим володіють не усі фахівці, що мають професійну освіту, а всього лише 5-10% з них. [1]

Основними факторами, що впливають на якість управлінського рішення, є: застосування до системи менеджменту наукових підходів і принципів, методів моделювання, автоматизація керування, мотивація якісного рішення й ін. Звичайно в прийнятті будь-якого рішення присутні в різному ступені три моменти: інтуїція, судження і раціональність.

Управлінські рішення повинні спиратися на об'єктивні закони і закономірності суспільного розвитку. З іншого боку, управлінські рішення істотно залежать від безлічі суб'єктивних факторів - логіки розробки рішень, якості оцінки ситуації, структуризації задач і проблем, визначеного рівня культури керування, механізму реалізації рішень, виконавської дисципліни і т.п. При цьому необхідно завжди пам'ятати, що навіть ретельно продумані рішення можуть виявитися неефективними, якщо вони не зможуть передбачити можливих змін у ситуації, стані виробничої системи.

## Список використаних джерел

1. Іванченко Н. О., Яцюрук В. О. Розробка управлінських рішень в діяльності підприємства. Національний авіаційний університет. Інститут економіки та менеджменту. / Н. О. Іванченко, В. О. Яцюрук. – Режим доступу : [http://archive.nbuiv.gov.ua/e-journals/pspe/2012\\_1/Yacuruk\\_112.htm](http://archive.nbuiv.gov.ua/e-journals/pspe/2012_1/Yacuruk_112.htm)
2. Мала Н. Т., Проник І. С. Мистецтво прийняття управлінського рішення. / Н.Т. Мала, І.С. Проник // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2010. – Вип. 20.14. – С. 345-351. 49 Випуск 237. Том 249
3. Менеджмент в АПК І / Ю. Б. Королев, В. Д.Коротнев, Г. Н. Кочетова и др. / Под ред. Ю. Б. Королева. – М. : Колос С, 2007. – 424 с

## АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПОКАЗНИКІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

*Калинець Катерина Сергіївна*  
*к.е.н., доцент кафедри економіки та*  
*управління персоналом*  
*Львівського інституту ДВНЗ*  
*«Університет банківської справи»*  
*e-mail: [katerynakalynets@gmail.com](mailto:katerynakalynets@gmail.com)*

Політична нестабільність та фінансова і економічна криза в Україні беззаперечно негативно відображається на соціальному розвитку громадян. В першу чергу – на чисельності населення. За 2014 чисельність громадян України скоротилася на 0,33% (із 43 млн. до 42,9 млн. осіб) [1]. Це зумовлено скороченням коефіцієнту народжуваності із 10,8 у 2014 році до 9,5 у 2015 році та зростанням коефіцієнту смертності із 14,7 у 2014 році до 15,4 у 2015 році. Негативним явищем для соціального розвитку України є значний рівень смертності серед немовлят до 1 року життя та економічно активного населення працездатного віку. Із загальної чисельності населення 42,2% (18,1 млн. осіб) є зайнятим у різних видах економічної діяльності. Тобто, 42,2 % громадян України працюють для створення благ і утримання решти 57,8 % громадян [2], до числа яких належить економічно неактивне населення та тимчасово незайняте економічно активне населення. Загалом, на кінець 2015 року в Україні було зареєстровано 443,9 тис. безробітних осіб, в той час як кількість вакантних посад становила 43,6 тис. місць [там же]. Таким чином,

навантаження зареєстрованих безробітних на 10 вільних робочих місць становило 102 особи.

Сукупність наявних доходів усього населення України у 2015 року становили 270,2 млрд. грн., що на 4,2 % більше, ніж у 2014 року. В той час, середньомісячна номінальна та реальна заробітна плата в 2015 році становила 3788 грн., це: 113,8 % номінальної зарплатні та 76,6 % реальної зарплатні відповідно до попереднього періоду [3]. Це свідчить про те, що приріст реальних доходів громадян знижується (див. рис. 1).

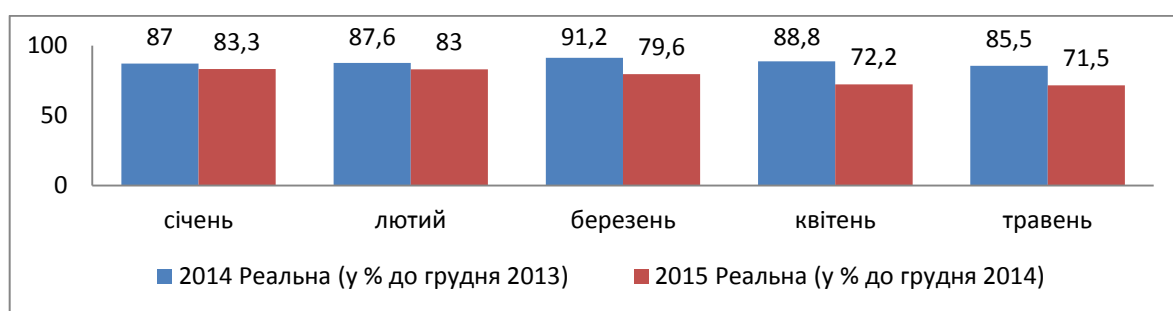


Рис. 1. Динаміка реальної заробітної плати

Не дивлячись на скорочення приросту доходів населення, негативним явищем економічного та соціального розвитку України є те, що у 2015 році спостерігалось значне зростання індексу споживчих цін. Його середній показник у грудні 2015 року становив 140,7% від значення грудня 2014 року [3]. Разом з тим, спостерігалася неоднорідна динаміка індексу за різними видами товарів і послуг. Так, найвище значення індексу (221,7 %) припало на оплату житла, води, електроенергії, газу та інших видів комунальних платежів, а найнижче значення (104 %) – на оплату зв'язку. Водночас значно зросли ціни на продукти харчування та безалкогольні напої (137,7%), предмети домашнього вжитку (131,6 %), охорону здоров'я (124,4 %) [там же]. Така динаміка свідчить про те, що вартість суспільно необхідних послуг та товарів невпинно зростає, не дивлячись на загальне зниження платоспроможності споживачів.

Цікавим, з точки зору аналізу соціального розвитку країни, є визначення структури доходів населення та структури їх витрат і заощаджень (див. рис. 2).

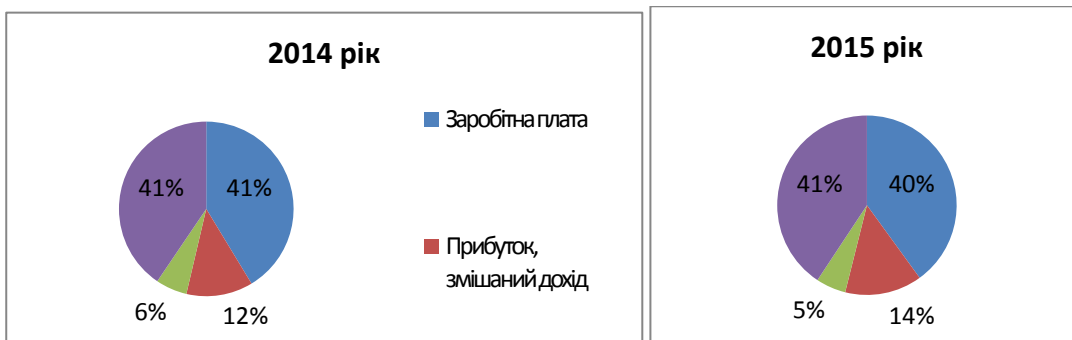


Рис. 2. Структура доходів населення України

Як ми бачимо із рисунка 2, відбулось незначне зниження частки заробітної платні в загальній структурі доходів населення України у порівнянні із відповідним періодом минулого року. Ця зміна відсоткового співвідношення компенсувалася зростанням частки прибутку та змішаного доходу. Тобто, громадяни знаходили альтернативні джерела заробітку для власного фінансового забезпечення. Разом з тим, негативним явищем для економіки України є те, що 40,7 % доходів громадян забезпечується за рахунок соціальної допомоги та інших поточних трансфертів [3]. Це свідчить про неефективний розподіл державних фінансових ресурсів і наслідування компенсаційної, а не розвиваючої, політики держави. Кошти, що спрямовуються у соціальні виплати доцільніше було б направити на розвиток бізнесу та, як наслідок, можливого працевлаштування фінансово незабезпечених верств населення. Замість того, щоб просто виплачувати матеріальні допомоги.

Варто зазначити, що попри споживацьку фінансову політику країни, в Україні динамічно зростає кількість юридичних осіб. Так, за 2015 року було зареєстровано 5151 нова організація (0,47 % від загальної чисельності підприємств). В регіональному розрізі, найбільшу кількість юридичних осіб було зареєстровано в Київській (3680), Дніпропетровській (326), Харківській (266) та Львівській областях (233), а найменшу – в Луганській (26) [4].

Отже, економічна та політична криза в Україні надзвичайно негативно впливає на соціальний розвиток суспільства. За результатами дослідження

зрозумілим є те, що усі соціально значимі показники діяльності країни знижуються. Така ситуація потребує негайного втручання зі сторони уряду та переосмислення значимості суспільного добробуту і розвитку для країни. Вирішення даної проблеми, на нашу думку, є першочерговим для виходу із кризового періоду в Україні і передбачає стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу. Це дозволить створити нові робочі місця, забезпечить приріст національного доходу та підвищить купівельну спроможність населення.

#### **Список використаних джерел**

1. П. Мовчан. В Україні кардинально зменшується кількість населення / Електронний ресурс: Спосіб доступу: [[http://www.ukrinform.ua/rubric-other\\_news/2079892-v-ukraini-kardinalno-zmensuetza-kilkist-naselenna.html](http://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/2079892-v-ukraini-kardinalno-zmensuetza-kilkist-naselenna.html)]
2. Демографічна ситуація в Україні у 2015 році. Державна служба статистики України/ Електронний ресурс: Спосіб доступу: [<http://www.ukrstat.gov.ua/>]
3. Заробітна плата у 2015 р. Державна служба статистики України/ Електронний ресурс: Спосіб доступу: [<http://www.ukrstat.gov.ua/>]
4. Суб'єкти господарської діяльності у 2015 р. Державна служба статистики України/ Електронний ресурс: Спосіб доступу: [<http://www.ukrstat.gov.ua/>]

## **ВПЛИВ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ І ФІНАНСОВОЇ СФЕРИ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ**

*Клапків Любов Михайлівна  
к.е.н. викладач кафедри фінансів  
Київського національного  
торговельно-економічного університету*

Існування зв'язку між фінансовим розвитком та економічним зростанням доведено в численних публікаціях Шумпетера Й.[1] Який дослідним шляхом довів функціонування цієї залежності, на основі робіт науковців що спеціалізувались на історії економіки, таких як Девіс Л.[2] та Камерон П.[3] Саме вони, використовуючи досвід економік Великобританії та США, показали роль фінансової системи у контексті досягнення лідерства на ринку. Ще одна з робіт, що стосувалася значення фінансових установ для розвитку економіки була написана Тіллі Р., який відзначив, що трьома найбільшими фінансовими

установами в Німеччині в 1913 році були банки і запропонував один з перших показників для оцінки значимості фінансових інститутів. У 1931 році 2,2% населення, у Великобританії працювали у фінансових послугах, у Швейцарії ця цифра становила 1,5%, а у Франції - 0,8%. Варто відзначити, що у Великобританії і Швейцарії ці цифри відображають відсоток людей, що працюють у страховому секторі та небанківських фінансових послугах. У Швейцарії ця частка була порівнянна з робочою силою, хімічної промисловості, а в Великій Британії перевищила чисельність працівників чорної металургії, текстильної та хімічної промисловості разом узятих.

Окрім якісних показників кореляцію між діяльністю фінансового сектору та економічним розвитком можна описати також допомогою квалітативних індикаторів. Економічний ефект являє собою посилення на роль яку дана фінансова сфера відіграє на мікро рівні та на макро- її значення у розвитку економіки держави. . Загальний тренд окреслений на базі ґрунтового аналізу великих європейських країн, описуються в контексті меж впливу фінансових організацій. В дослідженні проводиться певне розрізнення, актуальне для сучасної України, адже, критерієм диференціювання виступають воєнні дії.

Згідно дослідження, французькі та німецькі банки в післявоєнний період мали справу зі значними фінансовими труднощами.[4] Та навіть не зважаючи на значну на той час імперативну потужність Німеччини, основну роль відігравали малі приватні банки, страхові компанії та фінансові заощадження домогосподарств. У Великій Британії розвивались переважно загальнодержавні банки та Сіті оф Лондон. В той же час у Франції починаючи із 1913 року ринок депозитів розвивався значно повільніше ніж в сусідніх країнах, що було обумовлено значною інтервенцією закордонних фінансових установ. Однією з причин цього було сприйняття стабільності банківсько-страхової сфери Великобританії, як значно потужнішої за Німецьку до кризи 1914 року. В Бельгії в даному часовому періоді тривав інтенсивний розвиток банків універсальних та страхових інституцій, у значному поєднанні із промисловим капіталом.[5] Це яскраво демонструє лідерська позиція Societe Generale.[6]

Мали місце випадки певного порушення чинного законодавства, так шведські банки через спеціалізовані одиниці скуповували акції промислових підприємств, які, в свою чергу, використовували кредитну лінію в цих банках.

Незалежно від зазначених вище підходів до оцінки впливу фінансового сектору на економічне становище, суттєвий вплив має також міжнародна діяльність. Так до 1914 року, Великобританія була найбільшим експортером капіталу, випереджаючи Францію, Німеччину та США.

Діаметральні зміни відбулися в міжвоєнний період, коли в США було зафіксовано найвищий показник доходу на душу населення, у Франції відбулося значне його зниження, а Німеччина була змушена контрибуцію країнам-переможцям у сумі 132 мільярди золотих марок. отримали необмежене право займатися в цій державі економічною діяльністю.

Як істотний можемо визначити вплив менеджменту на формування характеру фінансових ринків у цьому періоді, адже їх на початку двадцятого століття було істотно менше, ніж у комерційних або промислових організаціях. В Швейцарії основними гравцями ринку були чотири банки - це підприємства з участю державного капіталу, а також шість приватних. В Бельгії, за винятком не багатьох приватних банків основний вплив на діяльність фінансового ринку здійснював менеджмент Societe Generale.

Члени правління володіли значним майном, що найбільш помітно було у випадку з брокерами лондонській біржі і працівників Lloyd of London.[7] У свою чергу, в річному вираженні професійним поділ розвитку окремих фінансових ринків здійснювався через соціальні присвоєння статусу партнера у приватній фінансовій інституції чи директора у державній.

Менеджери фінансових інституцій часто були радниками в політичних партій та активно лобіювали фінансові інтереси, хоч і поступались у впливі групам промисловців. Ці протиріччя виявлялися зокрема, у Великобританії, особливо в страховій справі, хоча в якійсь мірі стосувалися також Швейцарії після першої світової війни у Франції ситуація представлялася по-різному, за винятком політичних тиску Париж став заміною Лондона як провідного

фінансового центру в Європі - протиріччя не виникали, ймовірно, тому, що Франція не була готова до провідної ролі як в області технічного забезпечення, так і фінансовій сфері.

Створення Центрального Банку забезпечило основний інструмент втручання для City of London, у той час як у Франції політична і внутрішня стабілізація в значній мірі визначалась діями Banque de France. Створення в 1905 році Національного Банку і використання національної валюти в Швейцарії також служило інтересам великих банків, в той час як в Бельгії в період 1918-1933 роки приватні банкіри володіє значним впливом.[7] Незалежно від історичних потрясінь у фінансовому секторі беззаперечним є той факт, що країни з краще розвинутою фінансовою системою отримують більш стабільне та швидке економічне зростання.

Розвинені фінансові ринки забезпечують ефективне використання факторів виробництва що як наслідок відображається в економічному зростанні, ефективно функціонуючій фінансовій системі, а ефективний трансфер фінансових ресурсів на придбання товарів, технологій дозволяє реалізувати їх імплементацію. Однак діяльність по використанню інновацій схильні до реалізації природних ризиків в рівній мірі сьогодні, як і кілька сотень років тому, що в певному степені сприяє поширенню страхової справи.

#### Список використаних джерел

1. Schumpeter J. Creative Destruction. From Capitalism, Socialism and Democracy, Harper.- 2004.
2. Davis L. The Investment Market, 1870-1914: The Evolution of a National Market, Journal of History 1967, nr 27, s. 151-197.
3. Cameron R. England 1750-1840, Oxford University Press, New York 1967, s. 15-59.
4. Gueslin André Histoire des crédits agricoles, Paris, Economica, 1984, 2 vol., 956s.
5. Клапків, Ю. Стратегічні альянси як прояв інтеграції страхової та банківської сфери: зарубіжний досвід та перспективи формування в Україні / Ю. Клапків // Світ фінансів. – 2008. – № 1(14). – С. 177-182.
6. Janowski A. Ekonomiczne aspekty ubezpieczeń / Andrzej Janowski. Bydgoszcz : Wydawnictwa Uczelniane Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego, 2013. - 277 s.
7. Green E., The Crisis of Conservatism: The Politics, Economics and Ideology of the British Conservative Party, 1880–1914, Routledge, London.- 1995.
8. Solow R., A contribution to The Theory of Economic Growth, Quarterly Journal of Economics.- N 70(1), s. 65-94.



# **АКТУАРНІ РОЗРАХУНКИ В НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДАХ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ**

*Колодій Андрій Володимирович  
к.е.н., доцент кафедри фінансів,  
банківської справи та страхування  
Львівського національного  
аграрного університету  
e-mail: a\_kolodij@ukr.net*

АктUARні розрахунки є важливим елементом у недержавному пенсійному забезпеченні. Вони проводяться при призначенні пенсій, підготовці звітності, актуарному оцінюванні тощо. Специфіка даних розрахунків полягає в тому, що вони здійснюються в умовах невизначеності – зокрема невизначеності тривалості життя учасників і прибутковості на фінансовому ринку. Тому в процесі актуарних розрахунків використовуються припущення як про величини майбутніх статистичних показників, так і про майбутню віддачу від розміщення пенсійних активів.

Наступним важливим елементом розрахунків є методика. Методика може бути або точною і складною, або примітивною, але простою і зрозумілою вкладникам – фізичним і юридичним особам, які сплачують пенсійні внески до фонду.

У свою чергу, актуарні припущення можуть бути трьох видів: консервативні, оптимістичні і нейтральні. Під «консервативними» розуміють ті припущення, які відповідають песимістичному для фонду прогнозу, «оптимістичні» відповідають формуванню сприятливої ситуації для фонду, «нейтральні» відображають найбільш вірогідний сценарій розвитку ситуації (як правило, середній прогноз між песимістичним і оптимістичним)[2].

Щоб зрозуміти, які припущення та методика розрахунків відповідають в кожному випадку заданій меті актуарних розрахунків, розглянемо найбільш поширений варіант. Це розрахунки, які проводяться в разі недержавного пенсійного забезпечення працівників підприємства-вкладника за пенсійною

схемою з довічною виплатою пенсій, розміри яких встановлюється вкладником, пенсійні внески сплачуються вкладником в момент виходу працівника на пенсію, а облік ведеться на іменних або на солідарних пенсійних рахунках з резервуванням коштів (тобто повним фондуванням зобов'язань). Відзначимо, що при підході «з резервуванням», зобов'язання фонду перед вкладником, що виникли в зв'язку з перерахуванням вкладником в фонд пенсійних внесків, зменшуються на вартість призначеної пенсії. Надалі на ці зобов'язання не впливають суми фактично здійснених виплат даному учаснику, його смерть або навпаки триваліше «пережиття» ним очікуваного періоду виплат.

В даному випадку потреба в актуарних розрахунках виникає як мінімум тричі: при визначенні вартості призначуваних пенсій; при підготовці звітності; при оцінюванні зобов'язань фонду зовнішнім актуарієм. У всіх цих розрахунків різні цілі, тому і вартість пенсій з точки зору вкладника, фонду і зовнішнього актуарія теж може виявитися різною.

Розглянемо ці три випадки докладніше. У першому випадку – розрахунок вартості призначуваних пенсій – метою є визначення розміру внесків, які необхідно отримати від вкладника. Виходячи з цієї мети, головне завдання – прозоро і дохідливо пояснити результати розрахунків вкладнику, а також надати йому можливість самостійно розраховувати обсяг пенсійних внесків, які підлягають перерахуванню до фонду. При цьому важливо враховувати і додаткові чинники: з одного боку – невизначеність майбутньої прибутковості і смертності, а з іншого боку – ринкову кон'юнктуру (вартість пенсій в інших фондах). Далі, необхідно визначити величину зобов'язань фонду перед вкладником (профіцит по рахунку вкладника) для його інформування. Оскільки на даному етапі виникає комунікація з вкладником, то важливо обійтися без складних розрахунків, формул і припущень, без використання відомостей, недоступних вкладнику. Бажано надати вкладнику можливість самостійно проводити основні розрахунки, що має підвищити довіру до Фонду [2].

У другому випадку розрахунків – фонд визначає свої зобов'язання за призначеними пенсіями для управлінської та спеціальної звітності. Тут головне

завдання – отримати адекватну оцінку ситуації з урахуванням можливих фінансових, демографічних та інших ризиків. Підготовка спеціальної звітності ґрунтується, як правило, на припущеннях офіційно прийнятих (затверджених) фондом. При підготовці управлінської звітності може бути корисним розрахунок за кількома сценаріями, які відповідають реалізації різних ризиків.

Щодо третього випадку – тут зобов'язання фонду оцінюються зовнішнім актуарієм. Головне завдання актуарія в даному випадку – отримати досить загальну оцінку зобов'язань виходячи з фінансових умов, що діють на звітну дату. Відповідно, актуарій застосовує нейтральні прогнози по ставці прибутковості з урахуванням комісій і винагород і нейтральні ж припущення щодо смертності, а також стандартні методики. При цьому передбачається, що активи фонду оцінені за ринковою вартістю. Таким чином, результати актуарного оцінювання – це тест стану фонду на звітну дату.

Таким чином, і фонд і зовнішній актуарій, оцінюючи одні і ті ж зобов'язання, але застосовуючи різні припущення, можуть отримати різні результати. При цьому відмінність в результатах не є наслідком помилок або необ'єктивності. Це відмінність пов'язана з тим, що розрахунки проводяться в умовах невизначеності і не існує єдино правильної оцінки зобов'язань.

Підсумовуючи, можна сказати, що для того щоб результати розрахунків максимально відповідали цілям їх проведення, в кожному із завдань актуарні розрахунки повинні ґрунтуватися на схожій саме для цього завдання методиці розрахунку і наборі припущень.

#### **Список використаних джерел**

1. Дяченко С. Актуарні розрахунки та їхній вплив на реформування системи пенсійного страхування / С. Дяченко // Вісник Пенсійного фонду України. – 2015. – № 8 (158). – С.5-8.
2. Иконников В.В. Актуарные расчеты в негосударственных пенсионных фондах: разные цели – разные методики // В.В. Иконников, О. Л. Котляров / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pensionobserver.ru/arxiv/4-16-oktyabr-dekabr-2013-g/eto-interesno/aktuarnyie-raschetyi-v-negosudarstvennyix-pensionnyix-fondax-raznyie-czeli-raznyie-metodik?pg=all>

## **АГРАРНІ РОЗПИСКИ ЯК ДІЄВИЙ МЕХАНІЗМ КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АПК УКРАЇНИ**

*Колодій А.В.  
к.е.н., доц. кафедри  
«Фінансів, банківської справи та  
страхування», Львівський національний  
аграрний університет*

*Солтис І.В.  
Менеджмент організації і  
адміністрування, 7 курс*

На сьогоднішній день Україна є однією із тих держав, котрі володіють достатнім ресурсним потенціалом для ведення сільського господарства, але більшість вітчизняних суб'єктів господарювання останнім часом відчувають гостру потребу у забезпеченні фінансовими ресурсами. Це підтверджують показники Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Дослідженням проблеми розвитку та удосконалення кредитних відносин в аграрній сфері займаються Андрійчук В.Г., Алексійчук В.М., Гончаренко В.В., Дем'яненко М.Я., Доманчук Т.Г., Дудар Т.Г., Дусановський С.Л., Зіновчук В.В., Крисальний О.В., Лайко П.А., Малік М.Й., Месель-Веселяк В.Я., Мороз А.М., Паламарчук В.О., Поплавський В.Г., Примостка Л.О., Саблук П.Т., Саблук Р.П., Стельмащук А.М., Чухно А.А., Яремчук І.Г. та інші вчені. [3]

За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, станом на 19 червня 2015 1443 підприємства агропромислового комплексу залучили кредити загальним обсягом 7,6 млрд грн, що у 1,3 раза більше, ніж на відповідну дату 2014 р. (5,6 млрд грн) Зокрема: понад 5,4 млрд грн – короткострокові, 1,2 млрд грн – середньострокові та лише 894 млн. грн. – довгострокові кредити. Відсоткові ставки, під які залучаються кредити у 2015 р., по Україні максимально становлять у національній валюті до 36%. З метою зменшення навантаження на підприємства АПК під час сплати відсотків за користування кредитами змінами до Закону України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» передбачено 300 млн грн на компенсацію витрат за

відсотками. Зазначені кошти запланували спрямувати, передусім малим та середнім суб'єктам господарювання АПК. [1]

Для вирішення проблеми із кредитуванням в 2015 році на території України стартував проект від Світового банку «Аграрні розписки». В ньому беруть участь сільськогосподарські виробники із трьох областей: Вінницька, Черкаська та Харківська. [2]

Механізм українських аграрних розписок базується на так званих розписках-договорах CPR - Cedula de Produto Rural, запроваджених у Бразилії у 1994 році. Досвід цієї країни, яка пережила схожу ситуацію з отриманням кредитів, дуже успішний. Зараз майже 40% кредитування здійснюється завдяки таким договорам.

Згідно Закону України «Про аграрні розписки» аграрна розписка - товаророзпорядчий документ, що фіксує безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених у ньому умовах. Цей інструмент дешевший і простіший в адмініструванні порівняно з банківським кредитуванням, вексельним фінансуванням та товарними кредитами, які донедавна були чи не єдиним джерелом залучення фінансів в АПК. [4]

Перевагою аграрної розписки є її надійність для обох сторін, адже фіксує безумовне зобов'язання боржника здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити кошти кредитору в обмін на отримані матеріально-технічні чи фінансові ресурси.

Економічна ефективність запровадження CPR в Україні полягає в тому, що 2-3 млрд. грн. сільськогосподарські товаровиробники зможуть отримати вже у перший рік роботи. Також передбачено, що 45-50 млрд. грн. на рік, можуть бути залучені аграрними підприємствами за допомогою механізму аграрних розписок.

Основними проблемами у цьому напрямку є терміни примусового виконання вимоги кредитора про збирання врожаю. Більш доцільним було б надати можливість кредитору звернення стягнення в примусовому порядку на

предмет застави за товарною аграрною розпискою шляхом збирання врожаю, принаймні на підставі виконавчого напису нотаріуса.

На нашу думку, позитивним явищем у фінансовому забезпеченні буде поширення проекту від Світового банку на території усієї країни, так як підприємства не в змозі самі себе фінансувати. Проте, підприємствам необхідно здійснювати моніторинг за статистичними даними по сільськогосподарських культурах, які тут вирощуються, а також за площами орних земель, врожайністю, прогнозними показниками інвестицій.

Підсумовуючи усе вище сказане, можемо зробити висновок про те, що механізм аграрних розписок є реальною прогресивною альтернативою класичному банківському кредитуванню у залученні коштів в аграрну сферу України. Окрім наявної політичної волі держави, для повноцінного функціонування цього механізму, необхідно законодавчо збалансувати інтереси всіх учасників цих відносин – кредиторів та виробників сільськогосподарської продукції, щоб вони могли використовувати інститут аграрних розписок на вигідних економічних та юридичних умовах.

#### **Список використаних джерел**

1. А. Петренко Аграрні розписки – альтернативний спосіб кредитування агросектору України // Юридична Газета. — 2015. — № 29-30. С. 24 — 25.
2. «Аграрні розписки як новий вид кредитування сільського господарства в Україні». // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.vin.gov.ua/web/vinoda.nsf/web\\_alldocs/DocДЕПА3СКЛК](http://www.vin.gov.ua/web/vinoda.nsf/web_alldocs/DocДЕПА3СКЛК)
3. Вдовенко Л. О. Необхідність аграрних підприємств у кредитному забезпеченні/ Л. О. Вдовенко// Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2011. – Вип. 2. – Ч. 1. – С. 94–98.
4. Закон України «Про аграрні розписки» від 06.11.2012 № 5479-VI (чинний з 19.03.2013)

## ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*Лакіза Вікторія Володимирівна  
ст. викл. каф. ММП  
Національного університету  
«Львівська політехніка»  
e-mail: [viktoriia.v.lakiza@lpnu.ua](mailto:viktoriia.v.lakiza@lpnu.ua)*

В сучасних реаліях господарювання перед більшістю українських підприємств актуальними є ефективність управління їх виробничо-господарською діяльністю, і, в розрізі цього, інформаційно-аналітичне забезпечення процесу усунення існуючих відхилень, збоїв, недоліків, які виникають в процесі функціонування тощо. Зважаючи на той факт, що ринкова економіка перебуває у стані постійних і динамічних змін, актуальним постає питання пошуку нових напрямків для аналізування причин виникнення відхилень, а, отже, й розширення наявної інформаційної бази та джерел інформації. Дана інформація повинна бути зручною для використання, неупередженою, точною, достовірною, актуальною, репрезентативною, порівнянною відносно базових даних тощо.

Питанням інформаційного забезпечення управлінської діяльності підприємства науковці приділяють досить значну увагу. Так в працях В. Б. Авер'янова, І.П. Босака, М. І. Горбатока, М. А. Болюха, В. З. Бурчевського, О. Г. Мельник, М. Г. Чумаченко, та інших широко представлено теоретичні та прикладні аспекти даної проблематики. Значну роль у процесі дослідження цієї тематики відіграє методологічна база, сформована іноземними науковцями В. В. Годіним, Е. П. Голенищевим, А. С. Овчинським та ін.

Загалом інформацію можна тлумачити як «сукупність відомостей (даних), які сприймають із навколишнього середовища (вхідна інформація), видають у навколишнє середовище (вихідна інформація) або зберігають всередині певної системи» [7]. Сутність інформації складають лише ті необхідні, сприйнятні та

усвідомлені відомості, які зменшують невизначеність подій, що цікавлять керівників підприємства, та дають змогу аналізувати, комплексно оцінювати виникаючі ситуації, а також, за необхідності, приймати необхідні корегуючі рішення.

Слід зазначити, що ефективність результатів регулювання багато в чому зумовлена достовірністю, повнотою, обсягом, точністю та актуальністю інформації, якою володіє керуюча ланка підприємства в процесі розробки та прийняття відповідних управлінських рішень стосовно усунення відхилень.

Джерелами інформаційного забезпечення можуть виступати нормативи, плани, договірні зобов'язання, облікова, позаоблікова, звітна, управлінська документація, доповідні записки тощо. Результати функціонування підприємства найповніше та найбільш узагальнено наведено в формах бухгалтерської та статистичної звітності підприємства.

Обробка інформації може бути здійснена за допомогою операційної (має більш тактичне спрямування та скерована на оперативний пошук даних та їх фіксацію, використання деталізованих інформаційних поточних показників, ґрунтується на інформації з внутрішніх джерел, дані яких постійно оновлюються) та аналітичної (має більш стратегічне скерування, здійснюється обробка хронологічних даних, а також прогнозування та моделювання потенційних ситуацій, застосовуються як внутрішні, так і зовнішні інформаційні джерела) систем [8]. На момент сьогодення більшість вітчизняних суб'єктів господарювання використовують операційні інформаційні системи, так як вони, порівняно з аналітичними, є менш трудомісткими, дешевшими та простішими у використанні. Будь-яка інформаційна система, що використовується в процесі регулювання, повинна підлягати діагностиці, тобто необхідним є аналізування інформаційних потоків, що дозволить виявити зміст, надійність, достатність наявного інформаційного забезпечення суб'єктів господарювання.

Загалом інформаційне забезпечення як функціонування, так і діагностики діяльності підприємства з метою мінімізування проблемності узагальнення



інформації повинно здійснюватись системно: потрібно усунути можливе дублювання, інтегрувати результати обробки інформації, структурувати інформаційне забезпечення та постійно моніторити наслідки реалізованих корегуючи дій.

Ефективність функціонування суб'єкта господарювання, крім якості управлінських рішень стосовно всіх сфер діяльності, в тому числі визначається й результативністю усунення його існуючих проблем, мінімізації часового лагу для отримання необхідного результату з метою найбільш ефективного використання наявного потенціалу. Зменшити недоліки, що виникають в процесі прийняття управлінських рішень, дозволить діагностика регулюючих заходів, її репрезентативність, обґрунтованість сформованої системи критеріїв, а також правдивість даних використовуваних інформаційних ресурсів.

#### Список використаних джерел

1. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз [Електронний ресурс] / Б.Є.Грабовецький.- К.: «Центр учбової літератури», 2009. — 256 с. — Режим доступу: [http://pidruchniki.com/16280414/ekonomika/organizatsiya\\_ekonomichnogo\\_analizu\\_yogo\\_informatsiyne\\_zabezpechennya](http://pidruchniki.com/16280414/ekonomika/organizatsiya_ekonomichnogo_analizu_yogo_informatsiyne_zabezpechennya)
2. Загородна О. Облік та аналіз відхилень у системі управління витратами підприємства [Електронний ресурс] / О.Загородна, П. Іванечко // Економічний аналіз. – 2009. – Випуск 4. – Режим доступу: [http://www.nbu.gov.ua/old\\_jrn/Soc\\_Gum/Ecan/2009\\_4/pdf/ivanechko.pdf](http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ecan/2009_4/pdf/ivanechko.pdf)
3. Мельник О.Г. Інформаційне забезпечення полікритеріальної діагностики діяльності підприємств [Електронний ресурс] / О.Г. Мельник // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – Львів: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2009. – № 7. – С. 381-386.
4. Горященко Ю. Г. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності: аналіз категоріально-понятійного апарату [Електронний ресурс] / Ю. Г.Горященко.// Вісник Запорізького національного університету. – 2010. -№4(8). – Режим доступу: [http://www.nbu.gov.ua/old\\_jrn/Natural/Vznu/eco/2010\\_4/235-242.pdf](http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Natural/Vznu/eco/2010_4/235-242.pdf)
5. Титаренко, І. В. Удосконалення процесу інформаційного забезпечення як інструменту ефективного управління підприємством / І. В. Титаренко // Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 1(19). – С. 349-353.
6. Босак І.П. Інформаційне забезпечення управління підприємством: економічний аспект / І.П. Босак, Є.М. Палига // Регіональна економіка. – 2007. – № 4. – С. 193–195.
7. [Словник української мови. У 20-ти т.](#) / Український мовно-інформаційний фонд НАН України; за ред. [В. М. Русанівського](#). — Київ: [Наукова думка](#), 2010. — Т.1. А — Б. — 911 с.
8. Швиданенко Г. О. Бізнес-діагностика підприємства: [навчальний посібник] / Г. О.Швиданенко, А.І. Дмитренко, О.І. Олексюк .-К.: КНЕУ, 2008.-344с.

## ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ КОШТОРИСІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

*Литвиненко Олена Дем'янівна,  
к.е.н., доцент кафедри ФОА  
Харківського торговельно-економічного  
інституту КНТЕУ*

*Петік Оксана Миколаївна  
студентка гр. МОА-16  
Харківського торговельно-економічного  
інституту КНТЕУ  
e-mail: [oksanapetik@gmail.com](mailto:oksanapetik@gmail.com)*

На сьогоднішній день, зважаючи на складну економічну ситуацію в Україні та дефіцит бюджету, постає необхідність в раціональному використанні наявних ресурсів підприємств та установ, що отримують фінансування за держаний рахунок. Тому проведення фінансового аналізу кошторисів бюджетних установ є дуже актуальним та необхідним.

Необхідно відмітити, що кошторис – це основний плановий документ бюджетної установи, що складається з двох частин: загального і спеціального фондів, які у свою чергу включають надходження із загального фонду бюджету та спеціального фонду бюджету відповідно і розподіл витрат. Таким чином, спеціальний і загальний фонди кошторису складаються з доходної і витратної частини. Основна мета, задля якої розробляється кошторис, передбачає розв'язання наступних завдань, а саме [3]:

- визначення обсягу доходів і видатків, що необхідні для функціонування структурних одиниць та підрозділів організації;
- забезпечення покриття видатків фінансовими ресурсами із різних джерел.

Значення аналізу кошторису бюджетної установи, а саме надходжень і використання її коштів визначається тим, що за його допомогою відбувається безпосередньо контроль за правильністю утворення цих коштів, а також

здійснюється пошук резервів для зміцнення матеріально-технічної бази установи і одержання додаткових фінансових ресурсів [4].

Аналіз кошторису дає можливість встановити причини нестачі бюджетного фінансування або ж, навпаки, вчасно виявити перевитрати коштів або завищення асигнувань, що сприяє ефективному контролю за наявними ресурсами бюджетної установи [2].

Враховуючи вище зазначене, серед завдань аналізу кошторису бюджетної установи можна виділити найбільш вагомі (рис. 1).

Основним джерелом інформації, що використовується при проведенні аналізу, є звіт про виконання кошторису доходів і видатків як по загальному, так і по спеціальному фонду.

Під час проведення такого фінансового аналізу, можуть бути використані різні прийоми (рис. 2).

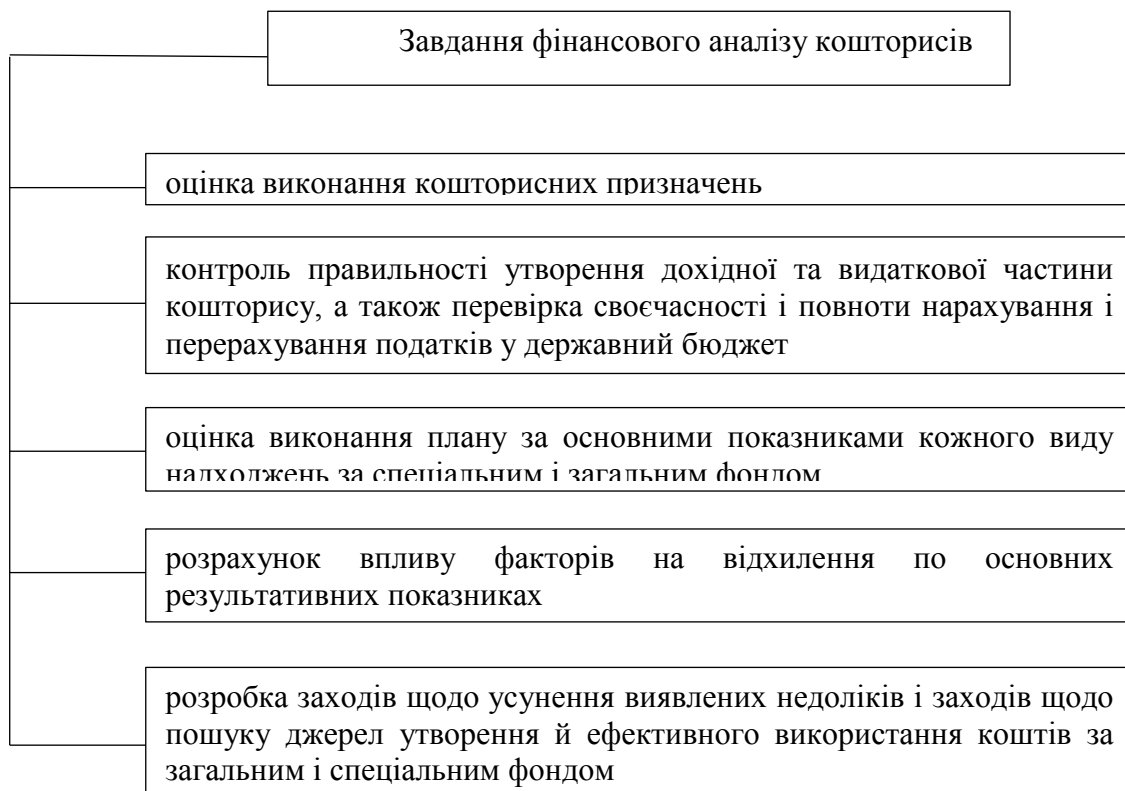


Рис. 1. Завдання фінансового аналізу кошторисів бюджетної установи [1]

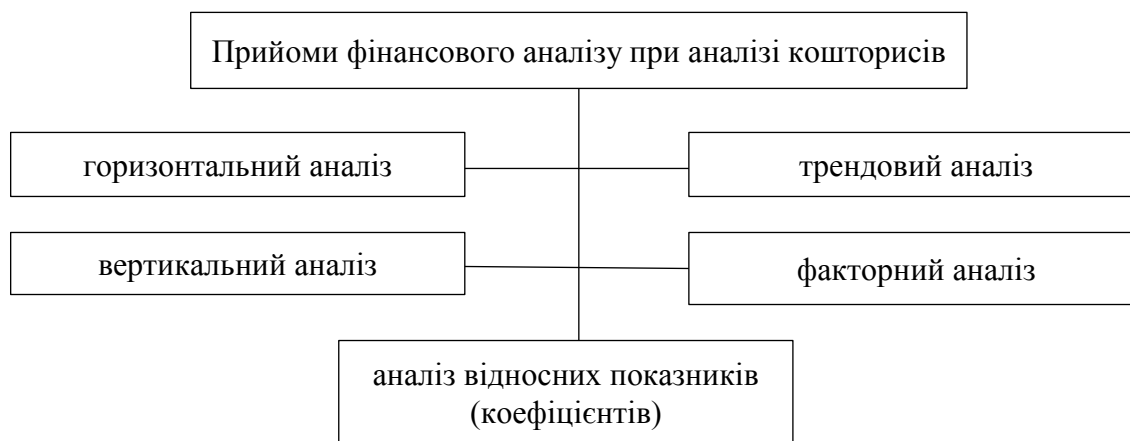


Рис. 2. Прийоми фінансового аналізу при аналізі кошторисів бюджетної установи [1]

Таким чином, аналіз кошторису бюджетної установи сприяє здійсненню кількісних та якісних характеристик змін і відхилень від планових показників, що наявні в установах, що має величезне значення для ефективного контролю, планування та вдосконалення діяльності бюджетної установи за умов дефіциту бюджетних коштів, оскільки це дає змогу знайти необхідні резерви, для того щоб зміцнити матеріально-технічну базу установи, та отримати додаткові фінансові ресурси.

#### Список використаних джерел

1. Касьянова Ю. В. Методика аналізу кошторису бюджетних установ [Електронний ресурс] / В. Ю. Касьянова. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3729/192.pdf>
2. Лобачева І. Ф. Економічний аналіз як передумова формування, управління й контролю фінансової політики бюджетних установ [Електронний ресурс] / І. Ф. Лобачева, В. В. Стаднік. – Режим доступу: [http://www.rusnauka.com /36\\_PVMN\\_2012/ Economics /7\\_120496 .doc. htm](http://www.rusnauka.com /36_PVMN_2012/ Economics /7_120496 .doc. htm)
3. Погорелов І. М. Питання планування доходів та видатків у бюджетних установах [Електронний ресурс] / І. М. Погорелов, Д. М. Карпович. – Режим доступу : [http://archive.nbuv.gov.ua/ portal/natural/vcpi/Aprus- /2012\\_31/ekon6.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/ portal/natural/vcpi/Aprus- /2012_31/ekon6.pdf).
4. Яришко О. В. Фінансовий аналіз діяльності бюджетних організацій / О. В. Яришко, Є. Ю.Ткаченко // Вісник Запорізького національного універ-ту. – 2014. – № 1(3). – С. 174–180.

## ДО ПИТАННЯ ВІДТВОРЕННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ТА ГУДВІЛУ ПІДПРИЄМСТВА

*Літвінов Олександр Сергійович*  
*к.е.н., доц. каф. Економіки підприємства*  
*Одеський національний економічний*  
*університет*  
*e-mail: litvinov\_a213@ukr.net*

*Малишко Валерій Семенович*  
*к.е.н., доц. каф. Економіки підприємства*  
*Одеський національний економічний*  
*університет*

Нематеріальні складові засобів виробництва підприємства поступово виходять на провідні позиції у процесі підвищення ефективності діяльності. Це позначається й у підвищенні частки нематеріальних активів у структурі капіталу вітчизняних підприємств і, особливо, підприємств економічно розвинених країн. Незважаючи на зростання значення нематеріальностей у діяльності підприємств, в економічній науці досі залишаються не розглянутими питання визначення сутності та видів відтворення нематеріальних ресурсів та активів підприємства.

Під нематеріальними ресурсами пропонується розуміти ідентифіковані умови, складові діяльності підприємства, які не мають матеріальної форми та можуть бути використані в діяльності підприємства з метою отримання економічної вигоди. Нематеріальні ресурси не обов'язково повинні входити до капіталу, активів підприємства, є й такі, що не можуть бути захищені правом власності, а й, відповідно, не можуть бути частиною капіталу підприємства або його активів.

Нематеріальні ресурси за видами можна розділити на наступні групи: пов'язані із технологіями; пов'язані із користуванням природними ресурсами, майном та іншими правами; пов'язані із творчою діяльністю; пов'язані із комерційними позначеннями; пов'язані з комунікаційними відносинами; пов'язані із людським капіталом; пов'язані із репутацією (див. рис.1).

Нематеріальні ресурси за своєю сутністю не мають матеріально-речової форми, що й ускладнює осмислення процесу їх відтворення. Але ж нематеріальні ресурси, як і будь-які інші види ресурсів необхідно відновлювати протягом часу, оскільки без цього вони із часом втрачають свої споживчі якості. В разі, якщо нематеріальні ресурси не будуть відтворюватись підприємство не зможе відтворювати всі інші фактори виробництва й економічні відносини та не зможе здійснювати підприємницьку діяльність.



Рис. 1. Склад нематеріальних ресурсів підприємства[1, с. 61].

Необхідність відтворення стосується всіх видів нематеріальних ресурсів, як контрольованих, наприклад, патентів, прав на користування майном, результатів творчої діяльності або комерційних позначень, так і неконтрольованих – комунікаційних відносин, людського капіталу та ділової репутації. Перша частина нематеріальних ресурсів може бути віднесена до активів підприємства, на відміну від другої, яку ще можна назвати гудвілом підприємства.

Під відтворенням нематеріальних активів підприємства розуміється безперервний процес відновлення споживчих якостей нематеріальних активів підприємства. Втрата споживчих якостей нематеріальних активів відбувається в наслідок їх морального зношування в результаті появи на ринку нових більш корисних об'єктів нематеріальних активів.

Нематеріальні активи відносяться до необоротних активів, тому підприємство повинно отримувати від продажу продукції частину коштів на відтворення нематеріальних активів протягом періоду їх корисної експлуатації. Такий процес називається амортизацією нематеріальних активів.

Процес відновлення вартості об'єкту нематеріальних активів називається вартісним відтворенням нематеріальних активів. Вартісне відтворення виступає умовою забезпечення відтворення споживчих якостей об'єктів нематеріальних активів. Але ця умова не є обов'язковою, оскільки навіть за відсутності вартісного відтворення підприємство може забезпечувати процес відтворення споживчих якостей об'єкта нематеріальних активів.

Таким чином, вартісне відтворення не розкриває сутність відтворення нематеріальних активів підприємства, а лише створює умови для здійснення цього процесу. Відсутність вартісного відтворення можна компенсувати, наприклад, використанням інших внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування процесу відтворення, або використанням безвитратних способів відтворення споживчих якостей об'єктів нематеріальних активів.

#### **Список використаних джерел**

1. Літвінов О. С. Відтворення нематеріальних активів підприємства: сутність та види // Економіка та держава. – 2015. – №. 3. – С. 59-63.

## СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ

*Марченко Валентина Миколаївна  
д.е.н., проф. кафедри  
економіки та підприємництва  
НТУУ «КПІ ім. І.Сікорського»  
e-mail: [tina\\_m\\_2008@ukr.net](mailto:tina_m_2008@ukr.net)*

Політична криза в Україні, проявами якої стали бойові дії на Донбасі, активізувала соціальну активність населення та бізнесу України. Питання громадянської та корпоративної соціальної відповідальності набули особливої актуальності.

Проблеми суспільного життя в Україні: такі як бідність, зростання безробіття, сирітство, наркоманія, алкоголізм, інвалідність активізували процеси соціального підприємництва в Україні, волонтерства, благодійництва, філантропства.

Соціальне підприємництво не є особливим видом підприємницької діяльності, а походить від мети та результату підприємництва.

Так, у відповідності до ст. 42 Господарського кодексу України «підприємництво - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [1]. Отже, виходячи з визначення поняття «підприємництво», слід зазначити дві цілі підприємництва: мету досягнення економічних і соціальних результатів, тобто спрямованість на задоволення суспільних потреб у товарах, роботах і послугах, та мету одержання прибутку. Виходячи з даного визначення, слід відокремлювати поняття: соціальне підприємництво, благодійна допомога, некомерційна організація, у відповідності до яких суб'єктом задоволення суспільних потреб є юридична особа.



Соціальне підприємництво – це господарська діяльність, спрямована на досягнення соціальних результатів та вирішення соціальних проблем за рахунок економічних результатів діяльності.

Благодійна діяльність — добровільна особиста та/або майнова допомога для досягнення визначених цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара [2]. При цьому благодійна організація — юридична особа приватного права, установчі документи якої визначають благодійну діяльність в одній чи кількох сферах як основну мету її діяльності.

Некомерційне господарювання — це самостійна систематична господарська діяльність суб'єктів господарювання, спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку. Одним із суб'єктів некомерційного господарювання є благодійні фонди.

Ні благодійницька, ні некомерційна діяльність не є підприємництвом.

За співвідношенням економічної та соціальної діяльності соціальне підприємництво може бути:

1) основним видом діяльності підприємства. Моделями соціального підприємництва даного виду є: зростання соціальних результатів діяльності шляхом зниження потенційних економічних результатів діяльності. Прикладами даної моделі соціального підприємництва є надання фінансових, консультаційних, аудиторських, аутсорсингових послуг мікро та малим підприємствам, надання офісних приміщень, розробка бізнес-плану, ведення бухгалтерського обліку, проведення тренінгів, семінарів. Послуги даної моделі підприємництва надаються за зниженими тарифами. Джерелом покриття витрат є економічні результати даної діяльності для інших сегментів ринку (або іншої категорії споживачів).

2) підвидом діяльності підприємства. Соціальне підприємництво виділяється в окремий напрямок діяльності підприємства. При цьому соціальне і комерційне підприємництво використовують одні і ті ж ресурси, діють в

рамках однієї організаційно-правової форми діяльності, мають єдину звітність, єдині доходи і витрати. Моделями соціального підприємництва є модель надання платних соціальних послуг (освіта, культура, охорона здоров'я тощо). Соціальні послуги надаються там, де їх не було, або тим, кому раніше не надавалися. Прикладами реалізації даної моделі є виробництво якісних, але дешевих видів медичного обладнання для населення (лінз, оправ), послуг освіти та культури для людей з обмеженими можливостями, сиротам. Прикладом реалізації виробничого соціального підприємництва даної моделі є виробництво спортивного взуття вартістю в 1 євро для бідного сегменту ринку компанією Адідас.

3) вбудованою в основний бізнес. Соціальна діяльність даного виду підприємницької діяльності не виділена в окремий напрям діяльності, а є інтегрованою в основну діяльність. Доходи комерційної діяльності є джерелом покриття витрат соціальної діяльності. Основною причиною реалізації даного виду соціального підприємництва є необхідність передачі накопиченого досвіду. Основною моделлю реалізації соціального підприємництва даного виду є модель субсидованих послуг, у відповідності до якої підприємство використовує ресурси комерційної діяльності для надання соціальних послуг з медичного огляду малозабезпечених верст населення, сиріт, надання безкоштовних консультаційних послуг, надання знижок на лікування, навчання, харчування, відпочинок, обслуговування дитячих будинків тощо.

4) зовнішньою по відношенню до комерційної діяльності підприємства. Така модель соціального підприємництва реалізується юридичними особами у вигляді надання спонсорських внесків, франчайзингових відносин, партнерства або організаційної підтримки. Найпоширенішим способом організаційної підтримки є створення окремої юридичної особи в рамках холдингової або іншої складної організаційної структури бізнесу з виокремленням соціальної діяльності в окремий вид діяльності (в рамках благодійних фондів).

Розвиток соціального підприємництва в умовах зниження обсягів бюджетного фінансування витрат соціальної сфери та соціальної діяльності є напрямом реалізації соціально-економічної політики держави, тому потребує створення умов для своєї активізації.

#### Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV
2. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 № 5073-VI

## ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СИСТЕМОЮ

*Мельник Альона Олексіївна,  
доктор економічних наук,  
завідувач кафедри бізнес-економіки,  
Київський національний університет  
технологій та дизайну  
e-mail: [melnik\\_alona@bk.ru](mailto:melnik_alona@bk.ru)*

*Лещенко Інна Олегівна,  
студентка групи МгЗЕП-15(л)  
Київський національний університет  
технологій та дизайну*

Економічна система – це складна категорія, яка має дуже розгалужену структуру, цілу систему законів її функціонування і розвитку. Поняття «економічна система» широко використовується в економічній науці, політології, політиці. Проте в його трактуванні відсутня єдність поглядів. Зумовлено це тим, що поняття, яке розглядається, є складним системним утворенням з багатоманітними характеристиками, кожна з яких, хоч і відображає суттєві сторони економічної системи, не є повною. Саме тому в науковій літературі економічна система визначається як економіка, спосіб виробництва, тип господарства, сукупність виробничих відносин (економічний базис), сукупність видів господарської діяльності тощо.

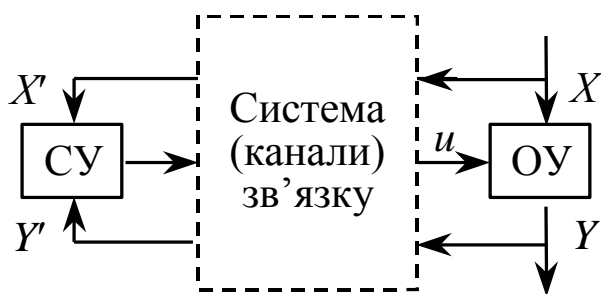
Дослідження економічних систем займають важливе місце у наукових працях зарубіжних вчених Г. Журавльов, Н. Манків, Р. Вітлі та ін. Теоретичні

витоки сучасних уявлень функції економічних систем мають місце у працях вітчизняних вчених: А. Задоя, С. Козловського, В. Базилевича, С. Панчишина, Ю. Петруня, О. Андрейчика, О. Беляєва, О. Короткової та ін.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні основних шляхів поліпшення управління економічними системами.

Основне дослідження. Управління економічною системою розуміють процес формування цілеспрямованої поведінки системи за умов зміни зовнішнього середовища через інформаційний вплив, який здійснюється людиною (групою людей) або приладом.

У системах з управлінням у будь-якому разі можна виділити підсистему управління (СУ) та керовану підсистему, або об'єкт управління (ОУ). Управління ґрунтується на зборі та обробленні інформації, що розглядається як своєрідний ресурс. Тому однією із головних передумов управління є зворотний зв'язок, тобто передання інформації про стан керованої підсистеми та зовнішнього середовища до системи управління, обмін інформацією між цими системами та зовнішнім середовищем. Схематично систему з управлінням зображено на рис. 1.



Де  $X$  — інформація про стан зовнішнього середовища (зовнішній вплив на об'єкт управління),  $X'$  — інформація про стан зовнішнього середовища, що наявна в СУ,  $Y$  — інформація про стан об'єкта управління,  $Y'$  — інформація про стан об'єкта управління, що наявна в СУ,  $u$  — командна інформація.

Рис. 1. Загальна схема системи з управлінням

СУ реалізує завдання стабілізації, виконання програми, стеження й оптимізації та забезпечує тим самим або утримання вихідних характеристик та стану системи при зміні зовнішніх впливів у заданих межах, або виконання системою дій щодо зміни її характеристик чи характеристик зовнішнього середовища (перехід на нову траєкторію).

Об'єкт управління в цьому разі виступає як інструмент або засіб, що реалізує основну функцію системи. Система зв'язку забезпечує обмін інформацією між СУ та ОУ.

Конкретні функції управління реалізуються через застосування певних методів управління. Залежно від їхнього змісту методи управління економічними системами поділяють на: економічні; організаційні; правові; соціальні.

Принципи управління єдині для всіх рівнів ієрархії соціально-економічних систем, але по-різному реалізуються залежно від об'єкта управління та функцій, що виконуються. Серед головних функцій, які виконують при управлінні соціально-економічними системами, виділяють: планування (оперативне, тактичне та стратегічне); прогнозування; організацію; аналіз та контроль; зв'язок.

Для врахування людського фактору в окрему групу виділяють функції стимулювання та мотивації.

Отже, важливим завданням поліпшення управління економічними системами є побудова раціональної системи взаємозв'язків між окремими підсистемами. З одного боку, збільшення кількості рівнів ієрархії або проміжних ланцюгів у системі управління призводить до зростання витрат на систему управління та знижує її ефективність. З другого боку, недостатня кількість рівнів управління призводить до перевантаження управлінських працівників та зниження ефективності їх праці. Тому вибір раціональної структури управління має забезпечувати максимальну ефективність системи.

#### **Список використаних джерел**

1. Козловський С. В. Управління сучасними економічними системами, їх розвитком та стійкістю : [моногр.] / Козловський С. В. – Вінниця : Меркьюрі-Поділля, 2010. – 432 с. (25,41 друк. арк.)

2. Андрейчик А. В., Андрейчикова О. М. Аналіз, синтез, планування рішень в економіці. - М.: Фінанси і статистика, 2010. - 368 с
3. Манків, Грегори Н. Макроекономіка: Підручник для України/ Г.Н. Манків,; Пер. з англ.: Степан Панчишин, Остап Ватаманюк та ін.. - К.: Основи, 2000. - 588 с
4. Козловський С. В. Концептуальна модель механізму управління факторами економічного розвитку сучасних економічних систем / С. В. Козловський // Економіка і регіон : наук. вісн. Полт. нац. техн. ун-ту ім. Ю. Кондратюка. – 2009. – № 2 (21). – С. 98–103. (0,75 друк. арк.).
5. Беляев А. А., Коротков Е. М. Системологія організації. - М.: ИНФРА-М, 2010. - 182 с.
6. Базилевич В. Ринкова економіка: Основні поняття і категорії. Навчальний посібник./ Віктор Базилевич, Катерина Базилевич. - К.: Знання, 2010. - 263 с.

## **УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ СИСТЕМОЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ**

*Остапенко Тетяна Геннадіївна,  
к.е.н., доц. каф.ЗЕДП  
Національного Авіаційного  
Університету*

*Новікова Діана Артемівна,  
студентка Національного Авіаційного  
Університету  
e-mail: [jane-13-74@mail.ru](mailto:jane-13-74@mail.ru)*

Україна на сучасному етапі розвитку економіки прагне втілити в програму соціально-економічного розвитку політики позитивний інтеграційний процес. Інтеграція економіки – це збільшення кола партнерів, розробка новітніх технологій та послуг, тобто, перспективний шлях вдосконалення і розширення світових процесів в галузях господарства. Але інтеграція України може завдавати і негативних наслідків, особливо для тих регіонів які не виробили власної стратегії конкурентоспроможності і зараз борються з масштабами конкуренції і нав'язування інтеграційних правил поведінки, норм і законів[5].

Про інтеграційні писали багато дослідників, серед них можна виділити Вергун В., Гошовську О., Дьоміну О., Задарей Н., Іванова П., Корнилова О., Копійка В., Кузьміна О., Курдину Е., Фурмана В., Шкарпову О., Шнирков О. Роботи зазначених авторів допомогли в ретельному аналізі.

Економічна інтеграція являє собою об'єктивний процес розвитку стійких економічних зв'язків і поділу праці національних господарств, що близькі за економічним рівнем.

Європейська інтеграція - це магістральний напрям розвитку континенту, який визначить як ситуацію в самій Європі в третьому тисячолітті, так і її місце у світі. Європейська інтеграція і членство в Європейському Союзі є стратегічною метою України, тому, що це є найкращим способом реалізації національних інтересів, побудови економічно розвинутої і демократичної держави, зміцнення позицій у світовій системі міжнародних відносин. Для України європейська інтеграція - це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентної спроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС [6].

Основою інтеграції є вимоги високорозвинутих продуктивних сил, що переросли межі національних господарств. Інтеграційний процес у своєму розвитку проходить декілька стадій, у тому числі: створення єдиного ринку з уніфікацією юридичних та економіко-технічних умов торгівлі, спрямування капіталу і робочої сили, утворення валютного та економічного союзів [4].

Проблема України полягає в тому, що процес її інтеграції у світову економіку в рамках процесів глобалізації відбувається за умов реформування власної економіки при одночасній трансформації зовнішньоекономічних зв'язків. Сучасні економічні реформи в Україні наштовхуються на одну загальну проблему перехідного періоду – недосконале методологічне забезпечення соціально-економічних перетворень, що призвело до стихійного їх характеру. Зовнішньоекономічна політика України працює на формування торгово-посередницької моделі, яка базується на низькотехнологічній структурі вітчизняного експорту і перетворення країни на ранньоіндустріальний придаток до постіндустріальних економік розвинених країн. У концептуальному плані це означає підміну процесів інтеграції процесами інкорпорації [3]

Стратегічною метою України є її приєднання до Європейського Союзу. Це сприятиме повній інтеграції України у Світову економіку, основою якої є урядом підписана угода про співробітництво з ЄС. Однак, на сьогоднішній день існує низка недоліків співпраці України та Європейського Союзу [2].

Світові аналітики Вергун В., Гошовську О., Дьоміну О., Задарей Н., Иванова П., Корнилова О., виділяють можливі негативні наслідки, які можуть зробити Україну ще слабкішою.

По-перше, це є наслідки дотаційної політики Євросоюзу, адже, видача великих сум для держави, може призвести до втрати місцевої економіки свого державного суверенітету, оскільки управління фінансами та економікою буде здійснювати Євро Союз.

По-друге, висока конкуренція на європейському ринку продовольчих та промислових товарів залишають українську продукцію без шансів, зокрема для України дістануться дорогі європейські продукти, які не зможуть конкурувати з вітчизняними продуктами.

Найвагомішою втратою України стануть стосунки з Росією. Російський ринок є основним споживачем української продукції, закриття митних меж неминуче призведе до посилення російської політики відносно експорту нафти, а також попиту на українську продукцію.

Неабияку роль у зовнішньоекономічних зв'язках відіграють економічні відносини з країнами Співдружності Незалежних Держав (СНД). Міжнародні зв'язки України з країнами СНД здійснюються як у зовнішній торгівлі, так і в економічному, науково-технічному і культурному співробітництві, в міжнародному туризмі, військово-стратегічному співробітництві та інших формах[4].

Перспектива членства в ЄС для України є додатковим вагомим стимулом та мотиваційним фактором внутрішніх реформ, цивілізованого врегулювання всіх внутрішніх та зовнішніх неузгодженостей. Від інтеграції України до ЄС виграють не тільки ці дві сторони, але й уся центрально континентальна Європа, адже після розширення Європейського Союзу за рахунок країн



Центрально-Східної Європи та держав Балтії, Європейський союз максимально наблизився до України, що надає особливого статусу їхнім відносинам і створює реальні можливості для співпраці.

Отже, з одного боку, інтеграція розширює можливості окремих країн щодо використання різноманітних ресурсів, їх більш глибокої участі в системі міжнародного поділу праці, з іншого боку інтеграційні процеси значно загострюють конкурентну боротьбу, також маніпулюють величезними фінансовими й інвестиційними коштами, що становить реальну загрозу для країн із низькими і середніми доходами. Україна відстала від Європейських країн і тому потрібно прикласти зусилля, щоб бути економічно – стабільною державою. Україна, як суверенна держава, зробила вже багато кроків на зустріч високоякісному життю і зараз в пошуку свого місця в міжнародній спільноті.

#### **Список використаних джерел**

1. Манів З. О. Регіональна економіка/ З. О. Манів. – К.: Видавництво, 2011.;
2. Солонінко К. С. Інтеграційна політика України: інституційні аспекти, №52 2012 рік, с.55-58;
3. Чистілін Д. Еволюційний розвиток світової економіки та інтеграції України / Д. Чистілін // Економіст. – 2010. – № 3 – С. 80–87.
4. Офіційний сайт Україна і Світова Організація Торгівлі-[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wto.in.ua>;
- 5.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua>
6. Правові засади євроінтеграційного розвитку України: сучасні реалії та перспективи [Електронний ресурс]. - Режим доступу:[http://www.kyivsta.gov.ua/news/2011/01/0127\\_9.htm](http://www.kyivsta.gov.ua/news/2011/01/0127_9.htm)

## ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

*Прокопович Леонід Борисович  
к.е.н., каф. «Облік і аудит»  
Національного університету  
кораблебудування  
імені адмірала Макарова*

*Стойкова Тетяна Миколаївна  
Студентка Національного  
університету кораблебудування  
імені адмірала Макарова  
e-mail: [stoikova.tatiana@yandex.ua](mailto:stoikova.tatiana@yandex.ua)*

Наявність великої кількості невирішених проблем, недостатній ступінь їх вивчення стосовно сучасних змін в економіці, а також велике їх значення свідчать про необхідність подальшого дослідження питань обліку дебіторської заборгованості та роблять цю тему актуальною на наш час.

На сьогоднішній день будь – які розрахунками між підприємствами повинні бути відображені на рахунках бухгалтерського обліку. Несвоечасність оплати по розрахунках з реалізації товарів, робіт і послуг призводить до виникнення дебіторської заборгованості. В існуючих наукових працях достатньо серйозно дослідженням проблеми організації обліку дебіторської заборгованості займалися такі вітчизняні науковці, як М. Д. Білик, Ф. Ф. Бутинець, Б. І. Валуєв, С. Ф. Голов, В. І. Єфіменко, В. М. Костюченко, М. В. Кужельний, Ю. Я. Литвин, О. В. Лишиленко, Н. М. Ткаченко та багато інших.

Методологічні засади формування інформації у бухгалтерському обліку про дебіторську заборгованість та розкриття даних про неї у фінансовій звітності визначені в П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [1]. Практичне застосування дебіторської заборгованості тягне за собою ряд проблем, а саме:

- 1) відсутність чіткого співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості у загальній їх структурі;
- 2) недосконалість оцінок дебіторської заборгованості;
- 3) занадто детальна або навпаки недостатня класифікація дебіторської заборгованості;

4) проблеми в управлінні дебіторською заборгованістю.

5) непристосованість визначення величини резерву сумнівних боргів в практичній діяльності підприємств;

б) проблеми в відображенні обліку дебіторської заборгованості в облікових регістрах, що зокрема стосується розміщення обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей в журналі № 3, хоча їх сутність є дзеркально протилежна;

7) невідповідності та розбіжності обліку дебіторської заборгованості між змістом П(С)БО 10 та положенням МСБО.

Досить важливим питанням обліку дебіторської заборгованості є її оцінка. Методи оцінки дебіторської заборгованості повинні забезпечити дотримання принципу бухгалтерського обліку та фінансової звітності – обачності, який передбачає «застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань і витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства»[2].

Ще однією проблемою можна вважати розмежування понять сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості, що пов'язані безпосередньо з визначенням граничної суми заборгованостей відповідно до нормативних документів підприємства та розрахунку резерву сумнівних боргів з якого повинні покриватися суми безнадійних боргів. Величину резерву сумнівних боргів на даний момент часу розраховують відповідно до П(с)БО10. Методика розрахунку не є пристосована для вітчизняних підприємств, тому доцільніше проводити розрахунок на підставі статистичних даних.

З метою надання якісної бухгалтерської інформації про заборгованість господарчого суб'єкту, користувачам для прийняття рішень О.М. Колесникова пропонує розробити таку форму бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості, для якої властиві:

а) наявність єдиного підходу до обліку заборгованості;

б) високоякісний облік довгострокової дебіторської заборгованості, зумовлений наявністю розробки єдиного підходу до реєстрації та обліку

довгострокової дебіторської заборгованості в системі синтетичних рахунків; веденням аналітичного обліку за кожним видом довгострокової дебіторської заборгованості в розроблених відомостях аналітичного обліку[3].

Таким чином, дебіторська заборгованість повинна мати чітке відображення в бухгалтерському обліку з відбиттям всіх операцій між підприємствами з точки зору реалізації продукції чи надання послуг. Крім того важливим елементом є нарахування резерву сумнівних боргів та його безпосереднього використання з метою покриття безнадійних заборгованостей. Особливу увагу слід приділяти розподілу дебіторської заборгованості на короткострокову, довгострокову та поточну, оцінювати перспективи забезпечення таких заборгованостей з метою уникнення неплатоспроможності покупців і замовників.

#### **Список використаних джерел**

1. П(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237.
2. Кияшко О. М. , Необхідність облікового забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства / О. М. Кияшко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №3. – С. 190-196.
3. Колеснікова О. М. Проблемні питання обліку резерву сумнівних боргів в контексті Податкового кодексу України [електронний ресурс] / О. М. Колеснікова // Ефективна економіка. – режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?Operation=1&iid=772>.

## **РОЗВИТОК ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ**

*Сластьяникова Кристина Ігорівна  
студентка, Харківський національний  
економічний університет ім. С.Кузнеця*

Одним із найважливіших напрямів розвитку економіки України є посилення інтеграційної взаємодії, формування та розвиток інтегрованих структур. Об'єднавшись в інтегровану структуру, її учасники отримують можливість більш або менш гнучко діяти в її межах, одночасно вирішуючи спільні проблеми завдяки концентрації фінансових, матеріальних, трудових та інших ресурсів.

Відкинувши шлях в нікуди, яким прямувало позаринкове господарство, що його багато хто нерозривно пов'язував із соціалізмом, Україна з гігантськими труднощами, здійснюючи безліч незначних і суттєвих помилок, почала свій економічний рух до ринку, точніше, до ринкової економіки. Звичайно, цей шлях не є ідентичний тому, яким ідуть такі держави, як, наприклад, США, Швеція, Англія, Німеччина. Але сьогодні вже можна з впевненістю стверджувати, що рухатися вперед Україна буде в загальному потоці прогресивного розвитку людської цивілізації – у Європейський простір.

Процес глобалізації, що відбувається в сучасному світі, задає могутній імпульс розвитку інтеграційної господарської діяльності на рівні суб'єктів господарювання, а зростаючий рівень міжнародної конкуренції змушує суб'єктів господарювання шукати шляхи об'єднання потенціалів у боротьбі за виживання і ринкове співробітництво. Розвиток економічних процесів, які відбуваються сьогодні в Україні, обумовив зростання конкуренції між товаровиробниками, як вітчизняними, так і світовими. Разом з цим досягти конкурентних переваг, використовуючи лише традиційні ресурси і підходи для багатьох вітчизняних підприємств неможливо. У більшості випадків окремі підприємства вже не спроможні самостійно розробляти, виробляти і продавати продукцію, досягнення конкурентних переваг стає можливим лише на основі утворення інтегрованих структур.

Світова практика господарювання переконує, що технічний прогрес у багатьох випадках визначається ефективністю роботи інтегрованих економічних суб'єктів. Створення інтегрованих об'єднань дає можливість повніше використовувати переваги територіального і галузевого розподілу праці, відкриває можливості економічного зростання за рахунок використання переваг внутрішньої та зовнішньої інтеграції продуктивних сил, розширення асортименту товарів на внутрішньому і міжнародних ринках.

Створення великих інтегрованих структур в Україні обумовлене не лише самоорганізацією економічної системи у перехідний період 90-х років ХХ століття, а й спадковістю радянської планово-адміністративної системи

управління з практикою створення виробничих і торговельно-виробничих, науково-виробничих об'єднань, агропромислових та територіально-виробничих комплексів. У радянський період робилися спроби запровадити різного роду об'єднання, комбінати, комплекси й інші форми територіальної та галузевої організації виробництва з метою ефективного використання ресурсів. При об'єднанні підприємств використовувалися планово-адміністративні методи, за якими взаємозв'язки між підприємствами регулювалися плановою системою, а не їхніми учасниками, внаслідок чого підприємства тісно інтегрувалися з керівними органами [1].

У ході реформування радянської економіки багато коопераційних зв'язків створених великих підприємств було зруйновано, а економіка опинилася у глибокій кризі, хоч і був накопичений певний досвід економічної організації виробництва. Пізніше, у перші роки перебудови, в Україні з'явилися інші форми організації виробництва: виробничі об'єднання, науково-виробничі об'єднання, міжгалузеві науково-технологічні комплекси, які створювалися з метою забезпечення інтеграції науки та виробництва.

У період становлення незалежності України роль централізованого управління почала зменшуватись, виникли організації з недержавними формами власності, спроможні накопичувати капітал. За рахунок цього передбачалося розвивати корпоративні відносини в економіці України, реконструювати діючі та підтримувати створення нових підприємств.

У світовій практиці склалися різні типи інтеграційних формувань, що мали характерні риси та відрізнялися залежно від цілей співробітництва, характеру господарських відносин між їхніми учасниками, ступеня самостійності підприємств. В умовах ускладнення господарської діяльності виникла необхідність і потреба розробляти нові наукові підходи до їхнього становлення й перспективного розвитку, вмотивованого прагненням знайти баланс між перевагами централізації та децентралізації управління, інтеграції та диверсифікації діяльності, правами й відповідальністю інтегрованих суб'єктів господарювання [3].

Економічна інтеграція створює нові можливості й перспективи діяльності на ринку в сенсі динамічності функціонування та потенційної прибутковості й одночасно потребує урахування нових умов ведення господарської діяльності інтегрованих підприємств та реалізації економічних інтересів і цілей суб'єктів підприємницької діяльності, виступає каталізатором процесів формування й розвитку бізнесу. При цьому важливо враховувати, що бізнес-інтеграція створює як переваги, так і певні обмеження для учасників. Інтеграційні відносини характеризуються специфікою формування, розвитку й управління, що пов'язано з дією галузевих, макроекономічних, часових та інших факторів.

#### **Список використаних джерел**

1. Мягких І. М. Проблеми формування стратегії розвитку інтегрованих структур бізнесу [Текст] / І. М. Мягких // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури : [зб. наук. пр.]. – К. : НАУ, 2011. – Вип. 10. – С. 209–214.
2. Ареф'єва О. В. Корпоративне управління: еволюція, становлення, розвиток: монографія / О. В. Ареф'єва, Н. В. Васюткіна. – К. : Ліра-К, 2013. – 180 с.
3. Дикань В.Л. Процеси формування стратегії діяльності корпоративних інтегрованих структур [Текст] / В.Л. Дикань // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». -Вип. 9. -Частина 3.-2014. - С. 88-91.

#### **ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНОЮ СИСТЕМОЮ**

*Соловйова Катерина Олександрівна  
проф. д.т.н., зав. каф. СІ  
Харківського національного  
університету радіоелектроніки*

*Сергієня Дмитро Сергійович  
студент Харківського національного  
університету радіоелектроніки  
E-mail: [Gunosada1@gmail.com](mailto:Gunosada1@gmail.com)*

Теорія прийняття рішень дуже важлива для керування різними системами в тому рахунку й економічними. Існує той факт, що спостерігається чітка взаємозалежність між процесом прийняття управлінського рішення і його ефективністю та наслідками для всієї економічної системи загалом. Дуже часто грамотне знання й застосування її рятує цілі системи від великих втрат або навіть загибелі та навпаки підіймає її на інший рівень і відкриває нові великі

можливості. Гарною практикою є той факт, що великі корпорації відкривають відділи, які займаються розробкою правильних рішень по різноманітним питанням готових до прийняття та просування, але в нашій країні це ще скоріше “екзотичне” ніж звичайне явище. Тому я вважаю, що це питання повинно бути розглянуто та оголошено бо воно потребує багато уваги особливо в нашій країні де до цього ще тільки дійшли найсучасніші компанії та корпорації.

Загалом теорія прийняття рішень розглядає процес керування певною системою у тому числі й економічною. Прийняття рішень є найважливішою функцією управління, так як від якості прийнятого рішення багато в чому залежить ефективність управління. Рішення встановлює: мету, склад робіт, які необхідно виконати, засоби для виконання робіт, методи і терміни виконання робіт. Таким чином, рішення - це націленість на конкретний результат, в якому визначена діяльність елементів організації (наприклад, поведінка колективу або окремих працівників), що відносяться до цілі системи.

Планування як функція управління реалізується в складанні прогнозів, планів і програм, які представляють собою рішення майбутньої діяльності об'єкта управління. Масштаби, вихідні дані і тимчасові параметри розроблюваних планів і програм відрізняються один від одного, але суть планування залишається незмінним.

У процесі планування розробляють: цілі, види робіт або заходів, терміни їх виконання, рішення по задоволенню потреби в ресурсах. Планування зазвичай розглядають як початковий або попередній етап процесу управління. У цей час треба прийняти основні рішення і від них буде залежати успіх робіт або заходів які треба провести.

Суб'єкт управління через різні форми управлінських дій спрямовує функціонування об'єкта [1].

Стратегія управління являє собою загальну направленість та спосіб використання для досягнення поставленої мети. Цьому відповідає певний перелік правил та обмежень щодо прийняття рішень. Стратегія дозволяє



сконцентрувати зусилля на рішеннях з альтернативними варіантами, що не суперечить прийнятій стратегії, відхиливши всі інші можливі варіанти. [2].

Тактика – це конкретні методи та способи, що необхідні для досягнення поставленої цілі у конкретних умовах. Завданням тактики управління є вибір оптимального рішення та застосування найбільш прийнятних у даній ситуації методів та засобів керування.

Потенціал системи - це можливість нарощувати її ефективність. Він реалізується через цілеспрямований управлінський вплив на систему для оптимізації відповідності її елементів, взаємозв'язку потенціалів різних типів систем і окремих процесів [3].

Економічна система з позиції системної методології становить відкриту систему. Для досягнення рівноваги система повинна мати зворотній зв'язок, порушення якого у соціально-економічних системах призводить до негативних наслідків (перевиробництво товарів і продукції, дефіцит послуг тощо).

Економічні системи можуть нагромаджувати досвід, самоудосконалюватись, саморегулюватись. Характерними ознаками економічної системи є периферійність, гнучкість, еластичність, надійність зв'язку, ефективність, можливість розвитку у встановлених межах, імовірність до зовнішніх дій. Вони характеризуються також чутливістю, стійкістю і швидкістю реакції. При системному підході організація вивчається як цілісна система, як єдність його структурних і функціональних елементів. При незабезпеченні системою організаційних, економічних та інших заходів ефективність діяльності підприємства значно знижується [3].

Тому прийняття рішень в економічній системі є одним з найважливіших етапів в процесі керування та підтримки економічної системи.

#### **Список використаних джерел**

1. Закон України „Про інвестиційну діяльність” // Відомості Верховної Ради України. – 1991. № 47.
2. Идрисов А.Б. Планирование и анализ эффективности инвестиций. – М.: PRO – INVESTCONSULTING, 1995.- 160с.
3. Акофф Р. Л. Планирование в больших экономических системах / Пер. с англ. - М.: Сов. радио, 1972. - 223 с.

## ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ КРИЗОВИХ УМОВАХ

*Сорочак Олег Зіновійович*  
*к.е.н., доц. каф. МО*  
*НУ «Львівська Політехніка»*  
*e-mail: [sorochak@lviv.farlep.net](mailto:sorochak@lviv.farlep.net)*

*Ліс Лілія Володимирівна*  
*студентка НУ «Львівська Політехніка»*

У ринкових умовах господарювання головною метою виробничо-господарської діяльності суб'єктів підприємництва є отримання прибутку і забезпечення високого рівня рентабельності. Саме тому, тематика підвищення рентабельності підприємства є важливою для сучасних наукових досліджень. Новизна теми полягає у дослідженні впливу таких факторів як власний капітал, трудових, виробничих та інших ресурсів на показники ефективності.

Дослідженнями сутності та оцінки рентабельності займалися такі вчені: Г.І. Андрєєва, М.С. Білик, Г.І. Кіндрацька, Т.Д. Косова, О.О. Непочатено, В.І. Несвіт, П.Я. Попович та багато інших. На їх думку, рентабельність є одним із головних вартісних показників ефективності виробництва, який характеризує рівень віддачі активів і ступінь використання капіталу у процесі виробництва [1, 2].

На нашу думку, задля підвищення рентабельності підприємства у сучасних кризових умовах, слід мати чітку стратегію розвитку і відповідну фінансову стратегію. До основних стратегічних цілей і завдань підвищення рентабельності підприємства можемо віднести: скорочення запасів; реалізація нерентабельних основних фондів; прискорення оборотності ресурсів підприємства; формування резервного фонду; збільшення частки високоліквідних активів; збільшення частки ринку; забезпечення раціонального розподілу прибутку.

Не менш важливим завданням задля підвищення рентабельності підприємства можемо вважати формування системи раціонального

використання власного капіталу. Власні кошти, які залишаються у підприємства після вирахування усіх витрат на виробництво і обслуговування, повинні мати цільове використання і залишатися в резерві для фінансування пріоритетних програм розвитку та інноваційних проєктів, достатнього рівня фінансової стійкості і кредитоспроможності.

До методів оптимізації власного капіталу з метою підвищення рентабельності пропонуємо віднести: по-перше, підхід, що базується на оцінці ефекту фінансового левериджу, який передбачає можливість максимізації фінансової рентабельності шляхом використання ефекту фінансового левериджу, що відображає рівень прибутку, який додатково генерується власним капіталом при різній питомій вазі позикових засобів; по-друге, підхід, що базується на оцінці виробничо-фінансового левериджу, що передбачає можливість оптимізації структури капіталу шляхом виявлення та оцінки взаємозв'язку між показниками виручки від реалізації, витрат виробничого і фінансового характеру та чистого прибутку [3].

Що ж стосується високотехнологічних підприємств, першочерговими завданнями на шляху підвищення рентабельності мають стати: вчасне повернення боргів від клієнтів і оплата власних позик організації за рахунок цих коштів; зниження виробничих запасів; реорганізація роботи складів; створення нових умови та термінів поставок комплектуючих; розробка нових, більш гнучких графіків виконання робіт з метою раціонального використання запасів, робочої сили, підвищення продуктивності праці і доходу.

На нашу думку, основний результат підприємства і відповідно його рентабельність залежить від людей, тобто від команди менеджерів і спеціалістів. Саме тому, на сучасному етапі, з метою підвищення прибутковості необхідно навчитися виявляти потреби і мотиви персоналу, залучати молодих спеціалістів до процесу прийняття інноваційних управлінських рішень та створити дієву систему мотивації, що передбачає виплату високих розмірів заробітної плати; створення сприятливих умов праці й відпочинку; просування

по службі; фінансування відпочинку та оздоровлення працівників; оплата навчання.

Отже, рентабельність підприємства є важливим вартісним показником ефективності, який, на думку вчених, залежить від величини чистого фінансового результату суб'єкта господарювання та успішності використання усіх ресурсів, залучених у виробничо-господарський процес. Та на нашу думку, дана тематика ще не достатньо досліджена і потребує подальших досліджень. Саме з цією метою запропоновано застосовувати методи оптимізації капіталу, що дозволять оптимізувати структуру капіталу і максимізувати рентабельність завдяки збільшенню ефекту фінансового левериджу.

#### **Список використаних джерел**

1. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: теорія і практика: Підручник / За ред. проф. А.Г.Загороднього. – Вид. 3-тє, перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 487 с.
2. Несвіт В.І. Управління рентабельністю промислового підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / Несвіт В.І. – Маріуполь, 2010. – 24 с.
3. Сарапіна О.А. Управління власним капіталом підприємства / О.А.Сарапіна, Т.В.Шептіка // Молодий вчений. – 2015. – №1(2). – С. 53-57.

## **СУЩНОСТЬ И РОЛЬ СТИМУЛИРОВАНИЯ ТРУДА НА ПРЕДПРИЯТИИ**

*Федотова Татьяна Анатольевна  
к.э.н., доцент кафедры экономики и  
управления национальным хозяйством  
Днепропетровского национального  
университета им. Олеса Гончара  
e-mail: feduy@ukr.net*

*Королёва Дарья, студентка  
Днепропетровского национального  
университета им. О. Гончара*

Актуальность темы о стимулировании труда была всегда. Во все времена владельцы хотели, чтобы нанятый персонал полностью отдавался работе, использовал весь свой потенциал и давал бы максимальные результаты.

Но проблема состоит в том, что на практике такого почти не бывает. В Украине, в связи с последними событиями, сложилась очень нестабильная ситуация, которая характеризуется сокращением рабочих мест, повышением безработицы, несбалансированностью рынка труда, политической нестабильностью. Из-за этого несут потери, как предприниматели, так и работники. Поэтому в данный момент очень важно направить нашу экономику на рост и возобновить экономическую ситуацию, и одним из методов достижения этой цели является стимулирование труда.

Этот вопрос исследовали в своих работах такие ученые, как Маслов Е.В., Одегов Ю.Г., Цыпкин Ю.А., Скрипкин Р., Милаш Е., Журавлев П., Адамчук В.В., Карелина И.М., Генкин Б.М., Гринькова В.М., Ястремская А.Н., Гринева В.М., Данюк В.М., Дмитриев И.А., Еськов А.А., Журавлев П.В., Ильин Е.Л., Колот А.М., Красноносова А.Н., Жулина Е.Г. и другие.

Так, И.П. Пономарев утверждал, что «все, что делают люди, имеет только одну движущую силу — стремление к удовлетворению потребностей» [3].

Ромашов О.В. давал такое определение стимулирования: «стимулирование труда — это целенаправленное или нецеленаправленное воздействие на человека или группу людей в целях поддержания определенных характеристик их трудового поведения, прежде всего меры трудовой активности. При стимулировании побуждение к труду происходит через удовлетворение различных потребностей личности, что является вознаграждением за трудовые усилия» [2].

Итак, стимулирование труда - это воздействие на работника путем влияния на условия его жизни. Стимулирование – это внешнее проявление мотивации. Мотивация, в свою очередь, присутствует во всех сферах жизнедеятельности человека. Именно она побуждает его к определенным действиям. В трудовой деятельности человека стимулами могут выступать, например, повышение заработной платы, карьерный рост, надбавки, стабильное рабочее место, удобные условия работы. Если стимулы соответствуют

желаниям работника, то они побуждают его к трудовой активности. Стимулы подразделяют на две большие группы – это материальные и нематериальные.

Материальные стимулы бывают двух форм: денежная и неденежная. К денежным стимулам относят премии, доплаты, повышение заработной платы, надбавки и прочее. А к неденежным – льготные предложения, путевки, отдых, комфортные условия, опыт, служебный транспорт и т.д. [1].

Нематериальные подразделяются на социальные стимулы, моральные стимулы, творческие стимулы и социально-психологические. К социальным стимулам можно отнести обучение за счет предприятия, к моральным – признание коллектива, к творческим – самореализацию, к социально-психологическим – выполнение общего дела.

На практике многие виды стимулов взаимосвязаны. Нужно уметь правильно их сочетать, чтобы получить максимальный результат.

Стимулы должны быть наделены такими качествами [3]:

- доступность (стимулы должны быть доступны для всех работников, а не для определенных групп\личностей, работники должны понимать суть поощрения);

- информированность;

- своевременность (поощрение должно быть исполнено как можно быстрее с момента выполнения работником поставленной задачи);

- осязаемость (является субъективной, в основном зависит от заработной платы работника, его квалификации, опыта и т.д.);

- постепенность (разнообразие поощрений, их увеличение).

Стимулирование направлено на создание благоприятных условий для работы, улучшение качества и результатов выполненной работы.

На сегодняшний день не все фирмы активно используют стимулирование, они внедряют стимулы время от времени, а не на постоянной основе. Это, в свою очередь, оказывает не такой сильный эффект, как при постоянном поощрении. Стимулирование трудовой деятельности безоговорочно оказывает положительное влияние не только на суммарный результат, но и на личное

развитие каждого работника. Поэтому рекомендуется каждому предприятию разработать свои методы поощрения, которые побуждали бы к деятельности каждого работника.

#### Список использованных источников

1. Маслоу А.Х. Мотивация и личность. — СПб.: Евразия, 1999. — 478 с
2. Ромашов О.В. Социология труда. — М.: Гардарики, 2001. — 320с.
3. Жулина Е.Г. Экономика труда. — М.: 2010. — 208 с.

## СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ РИНКОМ ПРАЦІ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

*Федотова Тетяна Анатоліївна,  
к.е.н., доцент кафедри економіки та  
управління національним господарством  
Дніпропетровського національного  
університету ім. Олеса Гончара  
e-mail: [feduy@ukr.net](mailto:feduy@ukr.net)*

*Селіванова Катерина Романівна  
студентка Дніпропетровського  
національного університету ім. О.  
Гончара*

Ринок праці є невід'ємною частиною економічної системи, оскільки саме на ринку праці відбувається формування, розподіл та відтворення робочої сили. Наразі, коли одним з вирішальних факторів розвитку будь-якої економіки стає людський капітал, питання ефективного функціонування ринку праці набувають дедалі більшої актуальності.

Будь-яка країна формує свій ринок праці з урахуванням національної специфіки, стану і напрямів розвитку власної економіки. Кожній державі притаманні свої особливості формування ринку праці, зумовлені ресурсними, географічними, економічними, політичними та іншими причинами.

Стан ринку праці визначає становище національної економіки в цілому, і методи макроекономічного регулювання, і ефективність соціальної політики, особливо у сфері загальної та професійної освіти. На сьогоднішній день стан

вітчизняного ринку праці характеризується наявністю низки проблем, які заважають нормальному соціально-економічному розвитку як всієї країни, так і її окремих регіонів. Актуальними лишаються проблеми економічної активності населення, кількісно якісного дисбалансу між пропозицією та потребою у робочій силі, низького кваліфікаційного рівня незайнятого та працюючого населення [1].

Безумовно, просте копіювання зарубіжних методів роботи з персоналом без урахування особливостей українських підприємств загрожує значним негативним ефектом – як економічних, так і психологічних. Проте деякі методи заслуговують на пильну увагу і частково можуть застосовуватися на практиці..

Аналіз досвіду управління в зарубіжних компаніях відіграє велику роль для української практики бізнесу, оскільки дає можливість українським менеджерам побачити існуючі приклади побудови ефективної політики управління людськими ресурсами, а також спробувати впровадити на практиці в своїй організації, адаптуючи досвід західних компаній до української специфіки. Знання іноземних методів управління бізнесом, розуміння, що лежить в основі політики тієї чи іншої країни, вміння аналізувати і адаптувати стратегії ведення бізнесу багато в чому можуть допомогти компаніям правильно орієнтуватися у сучасному складному міжнародному середовищі [2].

Аналіз та застосування світового досвіду управління ринком праці дозволяє більш комплексно і водночас більш диференційовано підійти до вирішення проблем соціально-трудової сфери в Україні. Звичайно, цей досвід має бути адаптованим до конкретних соціально-економічних ситуацій та специфіки окремих галузей та регіонів України, але пов'язане з ним розширення та удосконалення інструментарію управління ринком праці сприятиме попередженню негативних тенденцій у соціально-трудої сфері та її прогресивному розвитку.

У найбільш економічно розвинених країнах світу широкого застосування набуває саме активна політика зайнятості. В основі такої політики знаходяться не заходи, спрямовані на зниження рівня безробіття та забезпечення



безробітного населення будь-якими робочими місцями, а комплексний механізм забезпечення гнучкості та мобільності ринку праці. Генеральною метою активної політики зайнятості є створення умов для безперервного вдосконалення якісних характеристик трудових ресурсів.

Під активною політикою на ринку праці слід розуміти політику, що проводиться за масштабною й багатоплановою участю держави і спрямована на стимулювання сукупного попиту на робочу силу; сприяє створенню нових робочих місць і швидкому поверненню незайнятих громадян до складу функціонуючої робочої сили; заохочує до підвищення конкурентоспроможності зайнятої і незайнятої робочої сили та активно цьому сприяє; забезпечує зростання доходів працюючих без зниження рівня зайнятості.

Основною проблемою на шляху запровадження охарактеризованих вище елементів активної політики зайнятості в Україні у наш час залишається проблема недостатності фінансових ресурсів, необхідних для розбудови комплексного механізму підвищення конкурентоспроможності соціально-трудового потенціалу [3].

Вивчення зарубіжного досвіду дає підстави стверджувати, що в найбільш економічно розвинених країнах інвестування сфери зайнятості набуває все більш пріоритетного значення. Таким чином, інвестиції, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності соціально-трудового потенціалу, можна вважати першочерговим, пріоритетним напрямком капіталовкладень як з боку приватних інвесторів, так і з боку центральних та місцевих органів державної влади. Такі інвестиції за умов існування стратегічної програми розвитку трудового потенціалу стають вихідною точкою, базисом для подальшого зростання усіх показників соціально-економічного розвитку країни.

Тому, при формуванні вітчизняної моделі ринку праці для вирішення сучасних проблем українського ринку праці можливе використання досвіду зарубіжних країн з урахуванням доцільності його адаптації до українських умов.

## Список використаних джерел

1. Милашенко Т. Т. Проблеми та особливості ринку праці в Україні / Т. Т. Милашенко // Вісник КДПУ імені Михайла Остроградського. – Випуск 6/2008 (53). – Ч. 1. – С. 139–141.
2. Григор'єва М. І. Зарубіжний досвід управління персоналом та можливості його застосування в Україні // Наукові праці МАУП, 2015, вип. 45 (2), с. 154-160.
3. Волкова, О. В. Організаційно-економічний механізм регулювання регіональних ринків праці // О. В. Волкова Формування ринкових відносин в Україні. – 2006, № 12.–С. 167.

## ЗАВДАННЯ ЩОДО УТВОРЕННЯ МОРСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗЗЮ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

*Шемаєв Володимир Володимирович*  
*к.е.н., докторант відділу безпеки*  
*реального сектору економіки*  
*Національного інституту стратегічних*  
*досліджень,*  
*м. Київ, Україна,*  
[v.shemayev@gmail.com](mailto:v.shemayev@gmail.com)

Утворення Морської адміністрації України є одним з пріоритетних заходів реформування системи державного управління у галузі морського транспорту, визначеним Стратегічним планом розвитку морського транспорту на період до 2020 року [1] на виконання рекомендацій з боку Міжнародної морської організації (далі – ІМО), членом якої є Україна.

За роки незалежності України, система управління у галузі морського транспорту значно еволюціонувала, як з точки зору розширення функцій, так і організаційної форми. У 1992 році у відання Державної адміністрації морського транспорту (Укрморфлоту) [2] були передані пароплавства, морські та річні порти, заводи, а також інші розташовані на території України підприємства, установи й організації, що були підпорядковані Міністерству морського флоту СРСР. Сьогодні за формування і реалізацію державної політики в галузі морського та річкового транспорту, а також за управління об'єктами державної власності, в т.ч. морськими торговельними портами, відповідає Мінінфраструктури, в той час як частина функцій із забезпечення

безпеки мореплавства виконує Державна служба України з безпеки на транспорті (Укртрансбезпека) [3], робота якої скеровується міністром інфраструктури. Слід зазначити, що за роки незалежності відбулась значна де-концентрація повноважень в системі управління морським транспортом, що має як позитивні наслідки (залучення приватного капіталу у розвиток портової інфраструктури, початок розмежування функцій стивідорної діяльності портів від управління інфраструктурою), так і негативні (скорочення кількості одиниць флоту під прапором України та погіршення системи забезпечення безпеки судноплавства).

На початку 2017 року відбудеться черговий аудит ІМО щодо виконання Україною конвенційних зобов'язань держави - прапору, держави - порту та прибережної держави. Окрім необхідності основного проблемного питання – наявності декількох органів державної влади, які виконують частину функцій держави-прапора і держави-порту, зусилля Уряду на шляху розбудови співпраці з ІМО слід фокусувати на:

оновленні загальнодержавної стратегії безпеки на морі й профілактики забруднення та імплементації;

розробленні плану дій для ратифікації або приєднання до Документів ІМО, які ще не імplementовано чи ратифіковано в Україні (зокрема, Протоколу 1988 року до Міжнародної конвенції з охорони людського життя на морі 1974 року, Міжнародної конвенції про контроль суднових баластних вод і осадів і управління ними, Міжнародної конвенції про цивільну відповідальність за шкоду, заподіяну забрудненням бункерним паливом 2001 року та Міжнародної конвенції про контроль над шкідливими протиобростаючими системами на суднах 2001 року);

розмежуванні функцій органів державної влади, що виконують функції держави - прапору та держави-порту від комерційних підприємств (навіть якщо вони 100% належать державі), що здійснюють господарську діяльність та мають зобов'язання гарантувати безпеку та попереджувати забруднення у портах та на борту суден;

покладанні незалежної функції розслідування аварій, залучення незалежних експертів та здійснення комунікацій з ІМО на орган у підпорядкуванні Кабінету Міністрів України або Мінінфраструктури.

В процесі утворення Морської адміністрації необхідно розрізняти функції «Морської адміністрації» (*Maritime Administration*) та «Портової влади» (*Port Authority*). «Морська адміністрація» – це уповноважений державою орган влади, який забезпечує виконання в Україні положень всіх Конвенцій ІМО. Натомість, «Портова влада» – це юридична особа публічного права, до обов'язків якої входить забезпечення безпеки мореплавства в портах, утримання та розвиток стратегічної інфраструктури, розробка та виконання планів розвитку порту, тощо. В Україні функції Портової влади наразі виконує ДП «Адміністрація морських портів України» (АМПУ).

Отже, Морська адміністрація України має бути єдиним органом державної влади в структурі Міністерства інфраструктури України (Мінінфраструктури) з обов'язками забезпечення безпеки та захисту на морі морського транспорту, захисту морського середовища, сприяння судноплавству та оформлення свідоцтв на судна та для моряків. Виходячи з практики, повноваження нової Морської адміністрації можуть бути умовно поділені на три групи: (і) повноваження, які на сьогоднішній день належать Мінінфраструктури; (іі) повноваження, які на сьогоднішній день належать Укртрансбезпеці та нові повноваження. Для формування переліку функцій нової Морської адміністрації варто дослідити міжнародний досвід провідних морських держав та країн-сусідів України.

### **Список використаних джерел**

1. Стратегічний план розвитку морського транспорту на період до 2020 року затверджено наказом Міністерства інфраструктури України 18 грудня 2015 року № 542 – [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://mtu.gov.ua/documents/445.html>.
2. Офіційний сайт Адміністрації морських портів України. – [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.uspa.gov.ua/ru/>.
3. Офіційний сайт Державної служби України з безпеки на транспорті – [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://dsbt.gov.ua/>.

## СЕКЦІЯ 2 СТРАТЕГІЧНА ПОЛІТИКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

---

### СТРАТЕГІЧНА ПОЛІТИКА МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМТСТВ УКРАЇНИ

*Божанова О.В.*  
*к.е.н., доц. каф. фінансів НМетАУ*  
[\*bozhanova-elena@mail.ru\*](mailto:bozhanova-elena@mail.ru)

*Бабенко В.*  
*студентка НМетАУ*

Машинобудування – одна з провідних галузей промисловості, яка характеризується складністю й розмежуванням галузевої структури, широким асортиментом продукції. Дана галузь створює найактивнішу частину основних виробничих фондів – знаряддя праці, які забезпечують рівень конкурентоспроможності на світових ринках [1].

Машинобудівний комплекс України представлений сотнями підприємств різного масштабу та профілю діяльності, більшість з яких не працюють або завантажені на неповну потужність. Рівень продукції, яка випускається діючими підприємствами, здебільшого не відповідає міжнародним стандартам та не може конкурувати на рівні із західними аналогами [2, с. 35].

Машинобудування є багатогалузевим комплексом, який складається з:

-виробництва машин і устаткування – в яке входить механічне устаткування, машини і устаткування загального призначення, для сільського та лісового господарства, верстати, інші машини та устаткування спеціального призначення, побутові прилади;

- електричного, електронного і оптичного устаткування – офісне устаткування та ЕОМ, електричні машини та устаткування, апаратура для радіо, телебачення та зв'язку, медична техніка, вимірювальні засоби, оптична техніка та устаткування тощо;

- транспортного устаткування – автомобілі, причеи, мотоцикли, інші транспортні засоби, залізничний рухомий склад, літаючі апарати, будування та ремонт суден тощо [3, с. 158].

Слід наголосити, що в сучасних реаліях стратегічна політика машинобудівні підприємства направлена на технічне переозброєння виробництва та підготовку до випуску інноваційної, конкурентоспроможної продукції, оскільки розвиток науково-технічної діяльності є запорукою ефективної діяльності та покращення фінансово-економічного стану будь-якої галузі, у тому числі й машинобудівної [4].

Сучасний стан машинобудування (2013 – 2014 рр.) за даними Державної служби статистики України: 2013 – 2014 рр. – кризовий період для розвитку машинобудування – зниження обсягів реалізованої продукції (у 2011 р. становив 10,0%, а у 2014 р. – 7,9%), збільшилась частка збиткових підприємств до 34,8%, падіння рівня рентабельності у 2014 р. до 0,2% (у 2011 р. він становив 8,6%), зменшення індексу промислової продукції до 71,5%, зменшення кількості інноваційно активних підприємств (у 2011 р. – 425, тоді як у 2013 р. – 160)[7].

Результати проведеного дослідження свідчать про негативні тенденції у машинобудівній галузі, а також низький рівень інноваційної активності машинобудівних підприємств, що обумовлено низкою причин, серед них:

- недостатній рівень державного фінансування та підтримки галузі, недоліки у податковій системі;
- слабка зацікавленість виробників у впровадженні нових розробок, а також нестача коштів для розроблення та впровадження нововведень;
- дефіцит власних інвестиційних ресурсів, а також відсутність чіткої інноваційної політики, спрямованої на вирішення конкретних економічних проблем, пов'язаних з недостатнім інвестуванням інноваційних процесів (у тому числі технологічних інновацій) на машинобудівних підприємствах;
- низькі обсяги інвестицій в цілому на розвиток галузі та на інноваційну діяльність;

– відсутність фінансових механізмів та інструментів, що створюють зацікавленість в інноваціях, а також стимулюють науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи.

Сучасний стан галузі не відповідає цілям і задачам підвищення довгострокової конкурентоспроможності економіки та зайняття стійких ринкових ніш на світових ринках наукоємної продукції. Все це припускає необхідність ефективної організації процесу стійкого розвитку підприємств машинобудування, забезпечення гнучкості й адаптації підприємств до змінних умов господарювання, для яких характерний високий ступінь невизначеності зовнішнього і внутрішнього середовища.

#### **Список використаних джерел**

1. Ковалик Л. Н. Потенціал інноваційного розвитку економіки / Л. Н. Ковалик // Фінанси України. – 2010. – № 3. – С. 17–26.
2. Касич А. О. Стратегічні орієнтири інноваційного розвитку машинобудування України / А. О. Касич // Актуальні проблеми економіки. — 2007. — № 7. — С. 32–40.
3. Король К. В. Економічний стан та проблеми розвитку галузі машинобудування в Україні / К. Король // Економічний вісник Донбасу. – 2014. – № 1(35). – С. 157 – 162.
4. Мандзіновська Х. О. Комплексний підхід до аналізу та оцінки фінансово-економічної діяльності підприємств машинобудування / Х. Мандзіновська // Бізнес інформ №2, 2015
5. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. Статистичний збірник [Текст] / Відповідальний за випуск І. В. Калачова. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 287 с.
6. Інноваційний розвиток промисловості як складова структурної трансформації економіки України [Текст] / О. В. Собкевич, А. І. Сухоруков, А. В. Шевченко [та ін.] ; за ред. канд. екон. наук, ст.наук. співр., засл. економіста України Я. А. Жаліла; Національний інститут стратегічних досліджень. – К. : НІСД, 2013. – 71 с.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні» / За ред. І. В. Калачова. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 487 с.

## **ПЕРЕВАГИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНИ**

*Гаєвський А. М.*

*к.е.н., головний спеціаліст Департаменту  
атестації кадрів вищої кваліфікації  
Міністерства освіти і науки України*

Вища освіта зорієнтована на людину для забезпечення її існування, розвитку, самореалізації, сприяє адаптації до соціуму, а також до професійної

діяльності, розкриває сутність майбутньої професії, мотивує потребу в її отриманні, сприяє прояву перспективи професійного розвитку і особистого зростання.

Вища освіта є пріоритетною галуззю, яка забезпечує стабільне функціонування і розвиток усіх сфер життєдіяльності суспільства. Розвинені країни світу періодично здійснюють різні за масштабами реформи національних систем вищої освіти, а саме: фінансування, реструктуризація, якісна зміна мережі вищих навчальних закладів, впровадження нових інформаційних технологій, активізація вищої освіти в розвитку наукового потенціалу нації, тощо.

Вища освіта в Україні користується попитом не тільки вітчизняних громадян, а і іноземців. Щороку у вищих навчальних закладах України зростає кількість іноземних студентів.

Які переваги має вітчизняна вища освіта? Система вищої освіти в Україні добре розвинена і представлена численними вищими навчальними закладами (ВНЗ), що готують провідних фахівців найрізноманітніших напрямів знань. Структура вищої освіти в Україні відповідає структурі освіти більшості розвинених країн світу. Вкрай важливим є той факт, що Україна приєдналася до Болонської системи і почала активно розвивати всеєвропейський стандарт у галузі вищої освіти [1].

Вітчизняну вищу освіту приймають і цінують у всьому світі, і вона є гнучкою та відкритою для розвитку. Сучасні вітчизняні ВНЗ мають сильні команди фахових викладачів, багато з них відомі далеко за межами України. Студенти з успіхом отримують не тільки теоретичні, а й практичні знання. Досягнення сучасної науки і техніки сприяють тому, щоб вітчизняні ВНЗ готували професіоналів, які працюватимуть на престиж своєї країни.

Не менш важливим є той факт, що вища освіта в Україні має більш прийнятну вартість порівняно з іншими країнами.

Переваги навчання у ВНЗ України для іноземних студентів наведено на рис. 1.



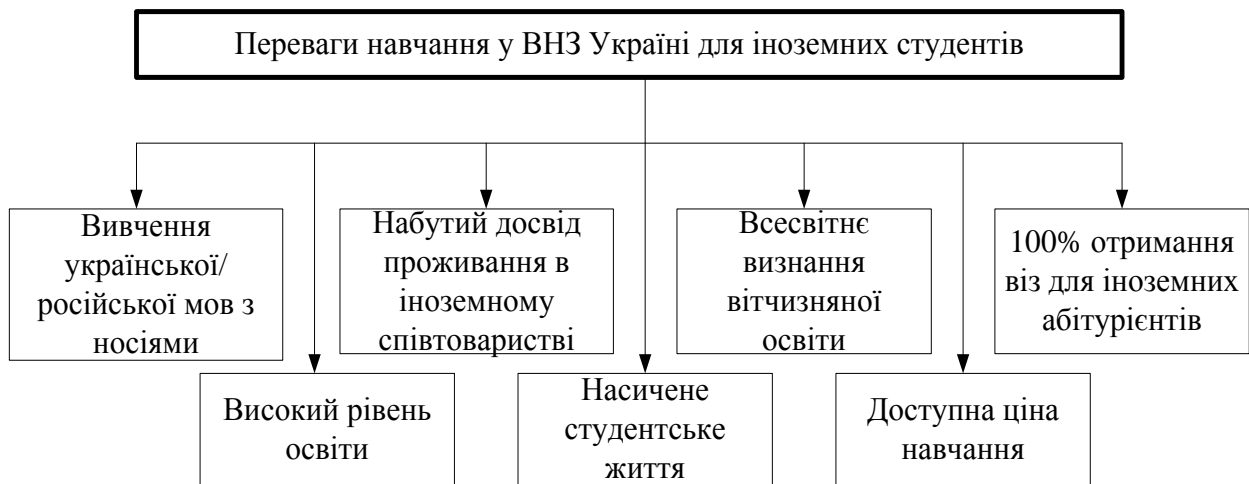


Рис. 1 Переваги навчання у ВНЗ Україні для іноземних студентів

З вітчизняним дипломом можливо почати професійну діяльність або продовжити навчання в будь-якій країні світу. Україна разом з іншими державами працює над спрощенням процедури визнання документів про освіту.

Країна є членом Гаазької конвенції про спрощену процедуру легалізації документів, а також Лісабонської конвенції про визнання кваліфікацій вищої освіти в Європейському регіоні [2].

Для визнання вітчизняних дипломів були підписані відповідні двосторонні угоди. Так, наприклад, угоди про визнання дипломів, отриманих в Україні, були підписані з Францією, Болгарією, В'єтнамом, Угорщиною, КНР, Польщею, Монголією, Румунією, Естонією, а також з Росією та багатьма країнами пострадянського простору, зокрема, з Казахстаном, Узбекистаном, Киргизстаном і т.д. [2].

Всі ці фактори підвищують рівень конкурентоспроможності вітчизняних ВНЗ у світовому просторі.

Для забезпечення конкурентоспроможності ВНЗ необхідно визначати та формувати комплекс конкурентних переваг, який забезпечить їх ефективне функціонування. Тільки за таких умов та правильно вибраної маркетингової

стратегії, яка буде направлена на підтримку конкурентних переваг може бути досягнутий максимальний результат.

Отже, переваги вищої освіти в Україні полягають в підвищенні конкурентоспроможності освітніх послуг, до яких відносять сукупність цінових і нецінових методів її забезпечення. Конкурентоспроможність освітніх послуг залежить від конкретних умов, що складаються на ринку освітніх послуг. Іноді ВНЗ достатньо запропонувати більш пільгові умови оплати, щоб освітня послуга набула широкого розповсюдження. Також, ВНЗ можуть використовувати цінові методи для представлення нових освітніх продуктів на ринку освітніх послуг, а також для зміцнення позицій у разі раптового загострення проблеми збуту. Все це надасть можливість залучати вітчизняних та іноземних абітурієнтів до навчання у вітчизняних ВНЗ.

### **Список використаних джерел**

1. Бузько І. Розвиток ринку освітніх послуг в Україні в умовах глобалізації / І. Бузько // Економіст. – 2007. – № 8. – С. 28–33.

2. Оболенська Т. Є. Особливості маркетингу освітніх послуг / Т. Є. Оболенська, Н. В. Жигоцька // Економіка та підприємництво: зб. наук. пр. молодих учених та аспірантів; ред. С. І. Дем'яненко. – К.: КНЕУ, 2000. – Вип. 5. – 227 с.

3. Панкрухин А. П. Маркетинг образовательных услуг в высшем и дополнительном образовании: учеб. пособ. / А. П. Панкрухин. – М.: Интерпракс, 1995. – 240 с.

## **ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА СУСПІЛЬСТВА**

*Геращенко Ірина Олексіївна  
к.е.н., доц.каф. ОБ таУП  
Національного технічного  
університету «ХПІ»  
e-mail: gerashenko\_77@mail.ru*

У сучасному світі відбуваються активні глобалізаційні процеси, наростає усвідомлення необхідності організованого протистояння множинним загрозам на світовому рівні для мінімізації негативного впливу фінансово-економічних,

екологічних та інших ризиків. Саме тому найважливішим завданням глобалізації є поступове переплетення соціально-економічних процесів, що відбуваються у різних регіонах світу і спонукання фірм до пошуку кращих умов діяльності.

Вагомий внесок у теоретичне дослідження проблеми забезпечення глобалізації зробили такі зарубіжні дослідники і практичні працівники як У. Бек [2], О.Г. Білоус [1], Бурлачков В.К.[3], І. Гайдуцький [4], О.М. Головня [5], В.В. Гордєєв [6], А.Н. Елецький [7], Т.В. Кальченко [8], М.В. Корж [9], Т.О.Кричевська [10], В.І. Мунтіян [11], В.С. Паньков [12], Л. Руденко-Сударєва [13], О.М.Чечель [14], І.С.Чорнодід [15], Ю.Шишков [16], М.М. Шумилов[17] та інші. Вивчаючи численні публікації та враховуючи значну кількість дискусійних аспектів дослідження сутності й особливостей формування процесів глобалізації, ми дійшли висновку про необхідність проведення подальших досліджень.

Незважаючи на наявність вагової кількості досліджень, присвячених різним аспектам геоекономічних взаємодій провідних центрів світового господарства, їх взаємозв'язку в умовах глобалізації, аналіз як українських, так і зарубіжних наукових джерел дозволяє зробити висновок про необхідність подальшої розробки проблематики, пов'язаної з конкуренцією світогосподарських лідерів і з питаннями становлення нової світової економіко-політичної розстановки сил. Неповно розглянуто сам феномен геоекономічної багатополлярності в світі його багатогранності і багатоаспектності в контексті глобалізації сучасної світової економіки, а також центрованості в системі світогосподарських зв'язків. Недостатньо проаналізованими залишається співвідношення конкурентних процесів і співпраці між економічними лідерами поліцентричної світу, роль політичних взаємодій і вплив стратегічних альянсів на глобальні і регіональні економічні процеси.

Глобалізація світової економіки - це складна, багатоаспектна проблема, за якою приховується безліч явищ та процесів, що відбуваються одночасно, а також проблем, котрі зачіпають усе людство і які прийнято називати

глобальними проблемами сучасності. Глобалізація - це посилення взаємозалежності національних економік, переплетення соціально-економічних процесів, що відбуваються у різних регіонах світу і спонукають фірми до пошуку кращих умов діяльності. Глобалізація - це складний та багатовимірний феномен, вплив якого стрімко зростає. Глобалізація - це якісно нове явище на нинішньому етапі розвитку людства.

Глобалізація світової економіки являється в таких процесах, а саме:

- поглибленні насамперед інтернаціоналізації виробництва, а не обміну, як це мало місце раніше. Інтернаціоналізація виробництва проявляється в тім, що в створенні кінцевого продукту в різних формах і на різних стадіях беруть участь виробники багатьох країн світу. Проміжні товари й напівфабрикати займають все більшу частку у світовій торгівлі й у між корпоративних трансфертах. Інституціональною формою інтернаціоналізації виробництва виступають ТНК;
- поглибленні інтернаціоналізації капіталу, що полягає в зростанні міжнародного руху капіталу між країнами, насамперед, у вигляді прямих інвестицій (причому обсяги прямих іноземних інвестицій зростають швидше, ніж зовнішня торгівля й виробництво), інтернаціоналізації фондового ринку;
- глобалізації продуктивних сил через обмін засобами виробництва, науково-технічними й технологічними знаннями, а також у формі зростання інтернаціоналізації впливу виробництва й споживання на навколишнє середовище.
- поглиблення інтернаціоналізації виробництва міжнародної спеціалізації й кооперації, що зв'язують господарські одиниці в цілісні виробничо-споживчі системи через виробниче співробітництво, міжнародне переміщення виробничих ресурсів;
- формуванні глобальної матеріальної, інформаційної, організаційно - економічної інфраструктури, що забезпечує здійснення міжнародного співробітництва;

- посиленні інтернаціоналізації обміну на основі поглиблення міжнародного поділу праці, зростання масштабів якісної зміни характеру традиційної міжнародної торгівлі упредметненими товарами [12].

На сучасному етапі розвитку світової економіки ключове значення набувають тенденції формування багатопольярного світу в умовах глобалізації. Взаємодія, а часом і глобальне протистояння провідних гео економічних центрів простежується протягом усього розвитку світової економіки, від великих географічних відкриттів аж до наших днів.

Процес глобалізації, що виявляється в наростанні частки транскордонного руху капіталів, праці, технологій, інформації в загальному обсязі їх міграції, виступає сучасним трендом розвитку світової економіки. Зростання масштабів і темпів процесу транснаціоналізації визначає підвищення ролі транснаціональних корпорацій (ТНК), міжнародних (міжнаціональних) компаній і їх альянсів. Ці компанії і їх об'єднання надають транскордонний вплив і визначають тренди як світової економіки в цілому, так і окремих її сегментів [7].

Глобалізація стає найважливішою характеристикою сучасної світової системи, однією з найбільш впливових сил, що визначають хід транснаціонального розвитку планети. Відповідно до переважної точки зору на глобалізацію, жодна дія, жоден процес у суспільстві - будь то економічний, політичний, юридичний, соціальний або який - небудь інший - не можна розглядати обмежено тільки як таке.

Глобалізація міжнародних відносин - це зусилля взаємозалежності й взаємовпливів різних сфер громадського життя і діяльності в області міжнародних відносин. Вона зачіпає практично всі сфери громадського життя, включаючи економіку, політику, ідеологію, соціальну сферу, культуру, екологію, безпеку, спосіб життя, а також самі умови існування людства.

Транснаціональна компанія в широкому сенсі розуміється як компанія, яка веде операції в глобальному масштабі через свої філії і дочірні підприємства.

У сучасному світовому господарстві транснаціональні корпорації (ТНК) є одним з провідних суб'єктів виробничих, торгових, валютно-фінансових, науково-технічних процесів, впливають на економіки приймаючих країн через переміщення капіталу у формі прямих іноземних інвестицій (ПІІ), експорту товарів і послуг, а також відіграють важливу роль у передачі ноу-хау, технологій та інновацій.

На закінчення слід зазначити, що ТНК являють собою досить складне і постійно розвивається явище в системі світогосподарських зв'язків, що вимагає особливої уваги з боку держави та міжнародного контролю, особливо в умовах світової фінансової кризи та глобалізації.

### Список використаних джерел

1. Білорус О.Г. Глобальна інтеграція і тенденції кризової еволюції світу / О.Г. Білорус // Економічний часопис – XXI. – 2010. – № № 7/8. – С. 3 – 9.
2. Бек У. Что такое глобализация? Ошибки глобализма — ответы на глобализацию / Пер. с нем. А. Григорьева, В. Седелника; Общ. ред. и послесл. А. Филиппова — М., 2001. — 304 с.
3. Бурлачков В.К. Реформа мировой валютной системы и применение экономического инварианта // Вопросы экономики. - 2012. - №1.2.
4. Гайдуцький І. Характеристика глобальної діяльності ТНК / І. Гайдуцький // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – № 9. – С. 29 – 32.
5. Головня О.М. Вплив глобалізаційних процесів на соціально-економічне зростання України: оцінка загроз і можливостей / О.М. Головня // Економіка і держава. – 2010. – № 6. – С. 6 – 9.
6. Гордеев В.В. Мировая экономика и проблемы глобализации. - М.: Высшая школа, 2008.
7. Елецкий, А.Н. Многоаспектность геоэкономической многополярности в условиях глобализации Экономика и предпринимательство. -2015. — Том. 9. —№ 4-1. 5.
8. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: методологія системних досліджень: Монографія / Т.В. Кальченко. – К.: КНЕУ, 2006. – 248 с.
9. Корж М.В. Особливості і проблеми розвитку національної економіки в умовах глобалізації/ М.В. Корж // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – № 2. – С. 70 – 75.
10. Кричевська Т.О. Глобалізація й еволюція макроекономічної складової довіри державі / Т.О. Кричевська // Економічна теорія. – 2010. – № 3. – С. 80 – 88.
11. Мунтіян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтіян. – К.: КИИЦ, 1999. – 463 с.
12. Паньков В.С. Глобализация экономики: сущность, реалии, виды на будущее/ В.С. Паньков // Международная экономика. – 2009. - № 6. – С. 4-23.
13. Руденко-Сударева Л. Процеси глобалізації та транснаціоналізації: теоретико-методологічний підхід до комплексної оцінки / Л. Руденко-Сударева, О. Мозговий, Д. Гуртов // Журнал європейської економіки. – 2010. – Т. 9. – № 3. – С. 279 – 306.
14. Чечель О.М. Економічна безпека у контексті державної економічної політики України / О.М. Чечель // Научный вестник ДГМА. – 2009. – № 1. – С.301–308
15. Чорнодід І.С. Економічна безпека як категорія економічної теорії / І.С. Чорнодід // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 11. – С. 13–20.

16. Шишков Ю. Государство в эпоху глобализации/ Ю. Шишков // Международная экономика и международные отношения. – 2010. – № 1. – С. 3 – 13.

17. Шумилов М.М. Глобализация: политическое измерение [Электр, ресурс] / М.М.Шумилов // Credo New: теоретический журнал. 2005. – №3. – Режим доступа до журн.: <http://www.orenburg.ru/culture/credo/032005>

## **СТРАТЕГІЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ**

*Герчанівська Світлана Валеріївна  
к.е.н., доц. каф. обліку і аудиту  
ВП НУБіП України  
«Бережанський агротехнічний інститут»  
e-mail: gerchanivska@mail.ru*

Земельні ресурси України – одні з найцінніших у світі. Вони займають 5,7 % території Європи та складають 60,4 млн га. У загальній структурі земельного фонду України земельні ресурси сільського господарства займають 70,9 % (42,8 млн га). За різними оцінками науковців Україна, за умови дотримання оптимальної структури землекористування та відповідного рівня землеробства, потенційно здатна забезпечити продовольством 250-320 млн осіб. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO) розглядає нашу країну, як одну з тих, що забезпечуватиме продовольством населення світу в майбутньому.

.Ефективне використання земельних ресурсів має винятково важливе значення для сталого розвитку аграрного сектора України. На сьогодні рівень використання земель в Україні настільки критичний, що подальша деградація потенціалу земельних ресурсів у сільському господарстві може мати катастрофічні наслідки.

Різні аспекти ефективного, раціонального, екологічнобезпечного використання, охорони та відтворення земельних ресурсів досліджували, насамперед, такі відомі вчені Будзяк В.М., Малік М.Й., Хвесик М.А. та багато інших. Вони розглядають земельні ресурси як одну із складових ресурсного потенціалу, що забезпечує функціонування сільськогосподарських підприємств. Але постійні зміни, які відбуваються в суспільно-економічному житті країни і

зокрема, в сільському господарстві, вимагають поглиблених досліджень щодо ефективного використання земельних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах.

Ефективне (раціональне, розумне, доцільне, обґрунтоване) означає продуктивне землекористування і водночас збереження, а по можливості - підвищення родючості ґрунту. У цьому і полягає особливість земельного ресурсу. Всі уречевлені засоби праці в процесі їхнього використання амортизують вартість на вироблений продукт і через певний час змінюються новими. Земельна ділянка залишається, її «зношення» означає втрату поживних речовин, які повинні поновлюватися (підтримка балансу поживних речовин) [3, с.25].

Організація ефективного використання земельних ресурсів у сільському господарстві потребує застосування стратегічного управління. Стратегія ефективного землекористування ґрунтується на тому, що кожен суб'єкт господарювання має орієнтуватись у своїй діяльності на дбайливе господарське використання обмежених земельних ресурсів шляхом дотримання таких елементів, як: внутрішньогосподарський землеустрій, цільове використання землі відповідно до її господарського призначення, охорона земель та забезпечення екологічної збалансованості землекористування.

Предметом стратегії ефективного використання земельних ресурсів є система взаємозв'язків та взаємовідносин між економічними суб'єктами, а об'єктом – сукупність організаційно-економічних процесів у діяльності цих суб'єктів, яка спрямована на отримання прибутку шляхом поєднання індивідуальної і суспільної вигоди на засадах самостійності, ризику, відповідальності та інноваційності.

Щодо суб'єктів даної стратегії, то ними виступають сільськогосподарські формування та держава, де інтереси підприємств представлені безпосередньо, а інтереси держави – опосередковано, через різноманітні інститути [1, с.15].



Одним з основних напрямів напрямів стратегії є удосконалення системи моніторингу земель, яка передбачає своєчасне виявлення зміни їх стану, оцінку, відтворення та ліквідацію наслідків негативних процесів.

У даній стратегії обов'язково має бути врахований системний підхід до основних типів ґрунтів, їх агротехнічних особливостей, системи сівозмін, враховуючи розмір господарства та його організаційно-правову форму, рівня удобрення й розподілу добрив з метою відтворення родючості ґрунту, створення умов для розвитку тваринництва при повноцінному забезпеченні кормами, що в цілому пов'язано з формуванням і високоефективним використанням виробничих ресурсів.

Надзвичайно важливим є принцип програмно-цільового підходу, тобто здійснення сукупності організаційних, економічних заходів, які дозволять спрямувати діяльність агроформування на досягнення поставленої мети та разом з тим забезпечити раціональне використання сільськогосподарських угідь [2].

У ефективному використанні землі зацікавлений не лише її власник чи землекористувач, а й усе суспільство. Отже, одним з дієвих чинників, які можуть вплинути на формування оптимальної системи землекористування, збереження та підвищення рівня родючості землі, повинно стати посилення регулятивного впливу держави у питанні використання земель сільськогосподарського призначення.

#### **Список використаних джерел**

1. Будзяк В.М. Сільськогосподарське землекористування (економіко-екологічні та управлінські аспекти) / В.М. Будзяк; за наук. ред. С.І. Дорогунцова. – К.: Оріони, 2006. – 488 с.
2. Малік М.Й. Сталий розвиток сільських територій на засадах регіонального природокористування та екологічнобезпечного агропромислового виробництва / М.Й. Малік, М.А. Хвесик // Економіка АПК. – 2010. – № 5. – С. 3-12.
3. Хвесик М.А. Стратегічні імперативи раціоналізації землекористування в контексті соціально- економічного піднесення України / М.А. Хвесик // Економіка АПК. – 2009. – № 3. – С. 24-30.

# ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*Гноєва Ірина Миколаївна*  
*викл. каф. ОА*  
*Кременчуцький національний*  
*університет ім. М. Остроградського*  
*e-mail: [orishka79@mail.ru](mailto:orishka79@mail.ru)*

*Іванова Анна Павлівна*  
*студентка каф. фінанси та кредиту*  
*Кременчуцький національний*  
*університет ім. М. Остроградського*  
*e-mail: [anne.pav8@gmail.com](mailto:anne.pav8@gmail.com)*

Постановка проблеми. Важливу роль ефективного управління у банківській діяльності відіграє аналіз діяльності банківської установи, у тому числі фінансового стану, завдяки якому виробляють стратегію і тактику розвитку, обґрунтовують плани й управлінські рішення, здійснюють контроль, виявляють резерви підвищення ефективності проведення активних і пасивних операцій, оцінюють результати діяльності банку.

Метою дослідження є обґрунтування необхідності змін у банківській системі, а також аналіз фінансового стану на прикладі ПАТ КБ «ПриватБанк».

Аналіз останніх досліджень. Теоретичні та практичні питання аналізу ефективності діяльності комерційних банків були досліджені у працях закордонних та вітчизняних науковців, зокрема В. Міщенко [3], О. Галиць [4], І. Лютого [3], І. Парасій-Вергуненко [2] тощо.

Основна частина. Євроінтеграційні наміри України вносять зміни до розвитку її економіки і безпосередньо до фінансової сфери. Важлива роль відводиться фінансово-кредитній системі та саме банківській її ланці, оскільки інтеграція неможлива без їх об'єднання.

Проведення змін у банківській системі сприятиме прискоренню темпів європейської інтеграції, а також налагодженню більш тісного міжнародного співробітництва. Адже економічна інтеграція посилює конкуренцію в

банківському секторі та поглиблює процеси концентрації банківського капіталу. Усе це дозволяє визначити шлях до інтеграції банківської системи України в європейський фінансовий простір (рис. 1).

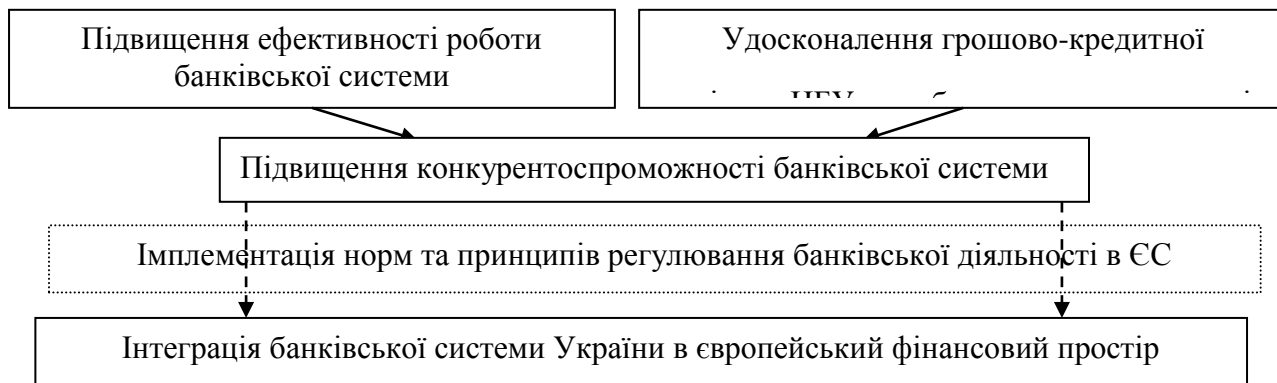


Рис. 1. Шлях до інтеграції банківської системи України в європейський фінансовий простір [4]

В умовах розвитку євроінтеграційних процесів перед кожним банком постає проблема оцінки своєї конкурентоспроможності з тим, щоб посилити конкурентну позицію.

В Україні ринок банківських послуг представлений досить великою кількістю банків. Станом на 1 січня 2016 року в Україні, за даними НБУ, налічувалося 117 комерційних банків, а вже на 1.09.2016 р. функціонують 100 банків [5]. Найбільші з них за обсягом активів наведено у таблиці 1 [1].

Таблиця 1

### Рейтинг комерційних банків за I кв. 2016 р.

№	Назва банку	Показники, тис. грн.	
		Сума активів	Приріст за квартал
1	ПриватБанк	276550570	11664291
2	Ощадбанк	180982128	21592777
3	Укрексімбанк	157250775	15965335
4	Сбербанк Росії	56372559	4565995
5	Райффайзен Банк Аваль	52582952	1343603

За даними таблиці бачимо, що лідером серед банків за сумою активів є ПАТ КБ «ПриватБанк». Так, у загальній кількості активів банківської системи України активи ПриватБанку складають більше 20%.

ПриватБанк - найбільший комерційний банк України і займає перші позиції за фінансовими показниками в галузі. Для оцінки його фінансового стану за 2013-2015 рр. розрахуємо показники у табл. 2.

Таблиця 2

### Показники фінансового стану ПАТ КБ «ПриватБанк»

Найменування показника, млн. грн.	2013	2014	2015	Відхилення, %	
				2015 до 2013	2015 до 2014
Коефіцієнт фінансового важеля	6,85	7,69	8,40	22,71	9,3
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	0,13	0,12	0,11	-16,54	-7,6
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	10,81	11,76	12,17	12,49	3,5
Рентабельність активів	0,0064	0,0002	0,0009	-85,72	308,0
Чистий спред, %	0,0443	0,0341	0,0095	-78,65	-72,3

Отже, коефіцієнт фінансового важеля та мультиплікатора капіталу зросли, а інші – зменшилися. Проте, деякі показники нижче нормативних значень. Так, низький рівень рентабельності активів свідчить про неефективне їх управління, а коефіцієнт мультиплікатора показує, яку кількість гривні активів повинна забезпечувати кожна гривня власного капіталу (у 2015 р. стає у межах оптимального значення).

Від фінансового стану банків значною мірою залежить спроможність банківської системи здійснювати свою діяльність, її місце і роль у процесах економічних перетворень. А тому, система оцінки фінансового стану окремого банку повинна базуватись на показниках, які відображають всю специфіку діяльності.

## Список використаних джерел

1. Активы коммерческих банков Украины за I квартал 2016 года // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [www.prostobankir.com](http://www.prostobankir.com)
2. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеенко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін.— К.: КНЕУ, 2004. — 599 с.
3. Банківська справа : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / І. О. Лютий, А. С. Криклій, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова, Н. І. Версаль. - К.: КНУ, 2009. - 384 с.
4. Галиць О. В. Ефективність розвитку банківської системи України в умовах євроінтеграції : автореф. дис. здобуття наук, ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / О. В. Галиць. – Львів, 2008. – 22 с.
5. НБУ: Основні показники діяльності банків України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [bank.gov.ua](http://bank.gov.ua)

## ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ПРОДУКТОВ В УКРАИНЕ

*Гончар Виктория Васильевна  
д.э.н. проф. заведующий кафедрой  
маркетинга и бизнес-администрирования  
ГВУЗ «Приазовский государственный  
технический университет»*

*Бибик Оксана Игоревна  
студентка ГВУЗ «Приазовский  
государственный технический  
университет»*

В XXI веке негативное антропогенное влияние на окружающую среду является одной из центральных проблем человечества. Радиация, химическое загрязнение воздуха, воды и почвы, складирование тонн мусора несут потенциальную опасность для здоровья и жизни человека. Последнее является наивысшей ценностью, чем и обусловлена актуальность выбранной темы.

Исследованием данного вопроса занимаются многие ученые. Среди которых Арсмаков А.Х., Галушкина Т.П., Илляшенко С.М., Негреба О.Н. и другие.

Целью работы является анализ рынка экологически чистых продуктов питания.

Экологически чистые продукты (органические) – продукты, произведенные в соответствии с определенными стандартами, подразумевающими, что они были выращены без использования пестицидов, минеральных удобрений и ГМО. [1] Такие продукты сохраняют питательные свойства, качество, безопасность. При их изготовлении не используются различные консерванты и ароматизаторы. Поэтому сразу возникает вопрос о вкусовых качествах данных продуктов и что выберет потребитель? Думаю, что натуральное молоко имеет больший спрос, нежели разбавленный с водой порошок с добавками для хранения.

В нашем государстве популярность органических продуктов еще не достигла своего пика, то на мировом рынке они действительно конкурентоспособны. В Европе мода на органику появилась в 70-х годах. По их потреблению мировым лидером является Швейцария. Кроме того, Швейцария, став самой непримиримой страной в отношении ненатуральных продуктов, закрыла все «Макдональдсы». [2] С каждым годом растет недовольство всего человечества объемами и скоростью распространения генетически модифицированных организмов. Например, в Польше введен мораторий, запрещающий продажу продукции с содержанием ГМО, аналогичная ситуация в Австрии и Чили, в Италии- 15 из 20 регионов, в Филиппинах запрещено выращивание ГМ-культур на 3 островах.

В это время украинцы ежедневно сталкиваются с ГМО, употребляя их в пищу, в которой содержится переработанные компоненты из сои (мясные консервы, маргарин, соевое мясо, колбасы, сыры, молочные продукты, йогурты, сладости и т.д.) или трансгенные добавки, такие как лецитин E415, E322, E150, E101 и др., аспартам (E951, или нутросвит). [3]

Данный вопрос раскрывается в словах Джона Гранта: «Главная задача заключается не в том, чтобы сделать стандартные продукты экологичными, а в том, чтобы сделать экологичные продукты — стандартом». 9 января 2014 года в Украине вступил в силу закон "О производстве и обороте органической сельскохозяйственной продукции и сырья". До этого времени подобные

предложения не находили поддержки в парламенте, но этот законопроект имеет непосредственное отношение к евроинтеграции Украины, что увеличивает его шансы на принятие. [4]

На рисунке 2 представлен темп роста объема рынка органики в Украине в период с 2008 по 2015 гг. [6] Темп роста объема рынка составил более 16 млн. евро в 2015 г. относительно 2008 г.



Рис. 2 Объем рынка органической продукции в Украине

Следовательно, вышеизложенное позволяет сделать вывод о том, что рынок органики в Украине развивается и производство экологически чистых продуктов может стать важным звеном не только в оздоровлении нации, но и укреплении экономики страны в целом. Украина может быть представлена на мировой арене как государство, чье сельское хозяйство развивается в экотенденциях.

#### Список использованных источников

1. Никифорова Э.Е. Биологическая безопасность продуктов питания/ Э.Е. Никифорова.-Иваново: Ивановский химико-технологический университет, 2009 г.
2. ТОП стран: лидеры здорового образа жизни [электронный ресурс] режим доступа: <http://www.uaua.info/organic/article/22566-top-stran-lideryi-zdorovogo-obraza-zhizni/>
3. Коротко о ГМО в Украине [электронный ресурс] режим доступа: <http://gmoobzor.com/stati/korotko-o-gmo-v-ukraine.html#>
4. Юрий Панченко Подготовлена реформа контроля качества продуктов питания: статья.- К.: Издательский дом коммерсант/Газета "Коммерсантъ Украина", №148 (1851), 20.09.2013
5. Официальный сайт Ассоциации органического земледелия и садоводства [электронный ресурс] режим доступа: <http://orgproduct.jimdo.com>
6. Официальный сайт Федерации органического движения Украины [электронный ресурс] режим доступа: <http://organic.com.ua/ru/homepage/2010-01-26-13-42-29>

# ЕНЕРГОМЕНЕДЖМЕНТ ТА ЕНЕРГОАУДИТ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ, ЯК ВЕКТОР ЄВРОПЕЙСЬКОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

*Гордєєва Інна Олександрівна  
к.т.н., доц. кафедри «Управління  
проектами, будівлі та будівельні  
матеріали» Дніпропетровського  
національного університету залізничного  
транспорту ім. ак. В. Лазаряна  
e-mail: [gordeyevainna@gmail.com](mailto:gordeyevainna@gmail.com)*

Євроінтеграційні процеси пронизують усі сфери життя держави і суспільства: політичну, правову, економічну, соціальну та інші. В загальному вигляді такий шлях можна представити у вигляді формування «євросуспільства». І, як наслідок, перед Україною постала низка принципово нових завдань, від результату вирішення яких залежатиме місце держави серед європейських країн та імідж у світі. Безпосередньо це стосується й реформування енергетичної галузі в процесі структурних зрушень в економіці України.

Відповідно до «Програми дій Уряду України на 2015 – 2016 рр.» нова політика енергетичної незалежності України визначена пріоритетною [1].

У складних економічних та політичних умовах, в яких опинилась наша держава, вкрай важливим є зменшення витрат енергоресурсів в системі енергопостачання освітніх закладів. Останнім часом спостерігається тенденція скорочення кількості освітніх закладів в населених пунктах із населенням до 30 тис. осіб. Причиною цього в першу чергу стало збільшення витрат на енергоносії в період опалювального сезону.

В умовах обмеження бюджетних коштів практично єдиною можливістю збереження цих закладів є впровадження заходів зі зменшення витрат на енергетичні ресурси при забезпеченні потрібних параметрів мікроклімату приміщень згідно чинного законодавства.



Серед територіальних громад Дніпропетровської області, що визначили актуальність проведення енергоаудиту та впровадження заходів з енергоменеджменту, можна виділити [2]: Томаківський район, Солонянський район, м. Орджонікідзе, Криничанський район, м. Дніпропетровськ, м. Дніпродзержинськ, Верхньодніпровський район, що становить 39% від загальної кількості громад і складає найбільшу актуальність серед поданих проблем до вирішення.

На сьогоднішній день багато установ районної комунальної власності вимагають скорочення витрат бюджетних коштів на оплату енергоносіїв.

Це системна проблема, що вимагає розробки методики та отримання кращих практик з проведення енергоаудиту, впровадження заходів з енергоменеджменту, формування культури «ощадливої енергетики», як серед дорослих, так і дітей.

Енергоаудит допомагає адекватно оцінити поточний стан будівлі, знайти основні джерела втрат тепла, а головне, одержати конкретні рекомендації з їх зменшення або усунення. Енергоаудит – це комплексне обстеження будинку, що, згодом, дозволяє поставити «правильний діагноз» і виявити найбільш уразливі місця будинку [4]. А як відомо, правильний діагноз це запорука ефективного лікування. Саме тому не варто проводити які-небудь енергозберігаючі роботи навмання, без попередньої інформаційної підготовки. Це може привести до даремних фінансових витрат і не дати бажаного результату.

Енергетичний паспорт, що складається після проведення енергоаудиту, є основою для розробки проектів по енергозбереженню і утепленню будинків.

В умовах назрілої необхідності проведення масової термомодернізації об'єктів комунальної власності, енергоаудит є діючим інструментом виявлення першочергових проблем, рішення яких може принести найбільший ефект і відчутну економію енергоресурсів [4].

Звіт з енергоаудиту є безперечно підставою для розробки технічного завдання на проектування робіт з модернізації енергопостачання споруди та

подальшого пошуку фінансування заходів з енергоменеджменту, як за рахунок місцевого бюджету, так і грантових коштів або внесків меценатів.

Ігнорування своєчасного енергоаудиту та впровадження заходів з енергоменеджменту призводить до невідповідності стану будівель, що загрожує безпечному навчанню дітей.

### Список використаних джерел

1. Гордєєва І.О. Україна на шляху до Євроінтеграції / І.О. Гордєєва // Проблеми економіки на залізничному транспорті: тези доп. 75 Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених. – Частина 1. – Д.: ДНУЗТ, 2015 р. – С. 78.

2. Програма дій Кабміну на 2015-2016 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.racurs.ua/news/40766-opublikovano-programu-diy-kabminu-na-2015-2016-roky>. – Загол. з екрану.

3. Перелік «Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку та житлово-комунального господарства Дніпропетровської області, що потребують наукового і науково-технічного вирішення», що подано на конкурс «Молоді вчені – Дніпропетровщині», 2016.

4. Днепропетровским педагогам рассказали о необходимости проведения энергетического аудита учебных заведений [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://energy.oblrada.dp.ua/events/dnepropetrovskim-pedagogam-rasskazali-o-neobhodimosti-provedeniya-e-nergeticheskogo-audita-uchebny-h-zavedenij.html>. – Загол. з екрану.

## РОЗВИТОК МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

*Грінко Ірина Миколаївна  
к.е.н., доц. каф.  
міжнародної економіки  
Національного технічного  
університету України  
«Київський політехнічний  
інститут імені Ігоря Сікорського»  
e-mail: [grinko.irina2010@mail.ru](mailto:grinko.irina2010@mail.ru)*

Розвиток ринкової економіки і прояв глобалізаційних процесів вимагає вдосконалення управління трудовою міграцією України в умовах євроінтеграції. Трансформаційні зрушення у сфері міжнародної трудової міграції детермінуються такими визначальними процесами розвитку світової економіки, як збільшення масштабів транснаціоналізації, посилення інтеграційних процесів

на регіональному та на глобальному рівнях, формування системи глобального інституційного управління економічною діяльністю.

Проблематику трудової міграції та шляхи вдосконалення міграційної політики досліджували у своїх наукових працях такі вчені, як: Н. В. Безрукава, В. Я. Бідак, М. М. Біль, Т. В. Блудова, О. О. Корнієнко, Л. О. Курій, Ю. О. Курунова, О. А. Малиновська, М. І. Пітюлич, В. А. Свічкарь, О. Є. Трофимова, І. С. Уварова та інші. Із зарубіжних вчених варто виділи праці Fiony B. Adamson, Manuely Angelucci, Johna Gibsona, Davida McKenzie, Stevena Stillmana тощо.

Активна інтеграція України до світового економічного простору обумовила актуальність теми дослідження, оскільки інтеграція до Європейського Союзу (ЄС), дослідження питань трудової міграції України, оцінка наслідків міграції та вдосконалення міграційної політики є стратегічним пріоритетом керівництва нашої держави у сучасних умовах розвитку інтеграційних процесів.

Варто зазначити, що Україна є одним з основних експортерів робочої сили у Європі. Активна трудова еміграція наших співвітчизників, що спостерігається протягом всього періоду незалежності, має як позитивні, так і негативні наслідки. До негативних, насамперед, можна віднести: скорочення економічно активного населення в країні; втрату висококваліфікованих кадрів, частина з яких залишиться на постійне місце проживання за кордоном; соціальне сирітство дітей заробітчан тощо [1, с. 57]. Із основних позитивних наслідків трудової еміграції є вагомий притік валюти у вигляді грошових переказів.

Основними факторами впливу на рівень трудової міграції українців за кордон в умовах європейської інтеграції в сучасній політико-економічній ситуації є демографічна ситуація, рівень безробіття, розмір заробітної плати, міграційна політика, а також політична ситуація в Україні та світі [2, с. 26].

Проведений аналіз статистичних даних щодо міграції трудових ресурсів, свідчить, що потоки трудових мігрантів спрямовані в основному до країн:

Польща (14 %), Чеська Республіка (13 %) та до країн з привабливішими умовами – Італія (13 %), Іспанія (5 %), Німеччина (2 %), Португалія (1,6 %) [3].

Важливим чинником зростання трудової міграції до країн ЄС може стати політична нестабільність в Україні. Як альтернативу мігранти можуть обрати країни Європейського Союзу, крім того, цьому сприятиме і спрощення візового режиму. Трудова міграція з України до країн ЄС має важливе соціально-економічне значення для нашої держави. Хоча негативні наслідки від трудової міграції притаманні й міграції до країн ЄС, але політико-правове та соціально-культурне середовище в країнах ЄС дозволяє значно зменшувати прояви існуючих ризиків. [2, с. 26]

Дослідження сучасного стану показників трудової міграції в Україні дає підстави стверджувати, що для розвитку трудової міграції в умовах євроінтеграційних процесів має бути проведена оптимізація державної міграційної політики. Вона повинна передбачати: пом'якшення впливу факторів, які активізують зовнішню трудову еміграцію; розширення можливостей легального працевлаштування українських громадян за кордоном; забезпечення належного правового і соціального захисту українських трудових мігрантів у країнах прийому; стимулювання надходження міграційного капіталу (валютних переказів) в Україну; залучення іноземної робочої сили відповідної якості у достатній кількості з урахуванням потреб економіки і поточної демографічної ситуації в державі; протидія нелегальним потокам міжнародної трудової міграції [4, с. 120].

Активна міграційна політика має бути прозорою і обговорюватися та узгоджуватися на підставі суспільного діалогу. Базуватися на глибокому розумінні міграційної ситуації, точній та достовірній міграційній статистиці, фундаментальних наукових дослідженнях і реалізовуватися на основі чітко скоординованої діяльності різних урядових структур, місцевої влади, соціальних партнерів, неурядових організацій [5, с. 136].

Міграційна політика України в умовах євроінтеграційних процесів має відповідати світовим соціально-економічним і міграційним тенденціям

глобального розвитку економіки. Для здійснення цього вона має бути складовою стратегії економічного розвитку України та втілювати ефективний механізм перерозподілу трудових ресурсів. Державне та регіональне регулювання міграцією, в основу якого має бути покладено механізм перерозподілу трудових ресурсів, повинен базуватися на достовірних індикаторах, які мають слугувати опорною інформаційною базою для розробки стратегічних цілей щодо управління міграційними процесами.

#### Список використаних джерел

1. Кудлак В. Я. Україна в системі міжнародної міграції робочої сили / В. Я. Кудлак // Сталый розвиток економіки : всеукраїнський науково-виробничий журнал. – Хмельницький : ПВНЗ «УЕП», 2013. – № 1. – С. 54–58.
2. Безрукова Н. В. Міграція робочої сили з України до ЄС: аналіз особливостей та наслідки / Н. В. Безрукова, В. А. Свічкар // Бізнес Інформ. – № 2. – 2016. – С. 21–27.
3. Офіційний сайт Статистичного агентства ЄС «Євростат» Єврокомісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/Eurostat>
4. Уварова І. С. Модель впливу міжнародних міграційних процесів на економіку України / І. С. Уварова // Бізнес Інформ. – № 2. – 2015. – С. 119–124.
5. Блудова Т. В. Взаємозв'язок показників міграції та міжнародної інвестиційної позиції України / Т. В. Блудова, О. О. Корнієнко // Бізнес Інформ. – № 4. – 2015. – С. 130–137.

## КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА НА РИНКАХ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ РИНКАХ ПРАЦІ

*Дерев'янка Тамара Антонівна  
к.е.н., доц. каф. Інноватики та управління  
Приазовського державного технічного  
університету  
e-mail: [derevianko.tamara@ukr.net](mailto:derevianko.tamara@ukr.net)*

З досліджуваною у роботі темою тісно пов'язані такі терміни як імідж, привабливість підприємств на ринках праці, що синонімами терміну конкурентоспроможність роботодавця.

Позитивний імідж бізнесу на ринках праці сприяє залученню на вакансії кваліфікованих працівників, а також може служити мотиватором розкриття професійного і творчого потенціалу персоналу, що згодом сприяє більшій ефективності як системи управління персоналом, так і роботи підприємства в цілому. Але ситуація, яка склалася на ринках праці України, характеризується

значним відтоком кваліфікованих кадрів, що свідчить про негативний імідж значної кількості вітчизняних підприємств-роботодавців. Такий стан обумовлений декількома чинниками, але, у першу чергу, недосконалістю систем управління персоналом, що актуалізує дослідження складових систем управління персоналом, які формують привабливість підприємств для кандидатів на вакансії, що у свою чергу об'єктивує формування системи показників для оцінки конкурентоспроможності роботодавця.

Питання необхідності управління конкурентоспроможністю підприємств на ринках праці досліджувалися і досліджуються багатьма практиками в області управління персоналом.

У роботах [1-3] обґрунтовано необхідність розширення функцій, що вирішуються системами управління персоналом на ринках праці, систематизовані стратегії управління привабливістю (іміджем) підприємств на ринках праці. Як об'єкт дослідження був використаний синонім привабливості (іміджу) - HR-бренд підприємства, як комплекс цілеспрямованих заходів щодо формування позитивного іміджу роботодавця з метою постійного залучення кращих фахівців у своїй галузі [1].

У роботах [3, 4] зроблено висновок про те, що процеси формування іміджу організації роботодавця доцільно базувати на положеннях теорії загального маркетингу, де взаємодія роботодавця з майбутнім працівником трактується як відносини продавця і покупця товару «робоче місце».

Не дивлячись на значну кількість досліджень за темою роботи, залишаються відкритими для подальших досліджень питання кількісної оцінки конкурентних позицій підприємств на ринках праці та використання її в управлінні.

Мета роботи полягає в розробці та випробуванні системи показників для оцінки конкурентоспроможності підприємства на ринках праці.

Відповідно до мети роботи були сформовані показники та їх нормативні значення для кількісної оцінки конкурентоспроможності підприємства на ринках праці. При отриманні кількісної оцінки інтегрованої

конкурентоспроможності роботодавця були використані такі узагальнюючі показники: а) матеріальна та нематеріальна мотивація робітників, б) престижність праці, в) показник що характеризує працю на підприємстві як товар для робітника для наступного працевлаштування, г) рівень корпоративної культури. Запропонований підхід забезпечить управління унікальною системою оцінки, що не передбачена офіційної звітністю та є інноваційним ноу-хау менеджменту підприємства.

В результаті проведення ініціативного дослідження була визначена конкурентоспроможність досліджуваних підприємств у якості роботодавців [5]. Зроблено висновок щодо значної розбіжності у декларованому та реальному іміджі у вітчизняних промислових підприємств, та незначної розбіжності досліджуваних аналогічних показників для підприємств країн з розвинутою економікою, що свідчить про недобросовісність вітчизняного менеджменту до своїх потенційних робітників. Сформовані рекомендації щодо необхідності скорочень розбіжностей у декларованому та реальному іміджу вітчизняних підприємств на ринках праці, що можливо при розвинутої діяльності профспілок, які мають захищати права робітників підприємств від свавілля роботодавців.

Також менеджменту підприємств, формуючи стратегії на ринках праці, слід враховувати те, що задекларований імідж є свого роду системою мотивації кандидатів на вакансії до їх подальшої трудової діяльності на підприємстві. І якщо система мотиваторів до праці, задекларована підприємством на ринках роботодавців не відповідає дійсності, ефективність роботи новачків може знизитися.

#### Висновки.

1. Обґрунтовано необхідність формування кількісних оцінок, що описують конкурентоспроможність підприємств на ринках праці.
2. Результати ініціативного дослідження дозволили зробити висновок про необхідність зближення декларованого і існуючого іміджів підприємства на ринках праці, що дозволить підвищити лояльність та керованість персоналу.

3. Відкритими для подальших досліджень залишаються питання кількісної оцінки впливу конкурентоспроможності підприємства на ринках праці на показники його ефективності.

#### Список використаних джерел

1. Мансуров Р. HR-брендинг. Как повысить эффективность персонала /Р. Мансуров. –С-Пб.: БХВ-Петербург, 2011. – 224 с.
2. Елагина Р. Роль имиджа компании на рынках труда: исследование мнений представителей бизнеса/ Р. Елагина // Современные исследования социальных проблем, 2010, № 3(3). – С. 80 – 83. – [Электронный ресурс]. – режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/rol-imidzha-predpriyatiya-na-rynke-truda-issledovanie-mneniy-predstaviteley-biznesa>.
3. Бурковская О. HR-бренд. 5 шагов к успеху вашей компании / О. Бурковская, Н. Осовицкая. – СПб.: Питер, 2011. – 272 с.
4. Алексеева Л. А. Имидж организации-работодателя на рынке труда как фактор привлечения потенциальных работников: формирование и оценка / Л.А. Алексеева. – Дисс. канд. эк. наук. - Москва. – 2010. – 178 с.
5. Деревянко Т.А. Оценка имиджа предприятия на рынках труда / Т.А. Деревянко // Вісник Приазовського державного технічного університету: Зб. наук. праць. – Маріуполь: ПДТУ, 2014. – Вип. 27. - С. 76 – 80.

## ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ СИСТЕМНОГО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ ВАГОНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Дикань Володимир Леонідович  
д.е.н., професор, завідувач кафедри  
економіки та управління виробничим і  
комерційним бізнесом Українського  
державного університету залізничного  
транспорту*

*Обруч Ганна Володимирівна  
аспірант кафедри економіки та  
управління виробничим і комерційним  
бізнесом Українського державного  
університету залізничного транспорту  
e-mail: a\_obruch@ukr.net*

Категорія якості продукції є однією з найскладніших серед тих, з якими доводиться мати справу фахівцям у сфері виробництва. Вона є критерієм вибору сировини, напівфабрикатів, інших предметів для задоволення



виробничих потреб, а також важливим чинником планування виробництва і оцінювання його результатів, визначення його складності і ефективності, організації праці, створення нових виробів. Цей перелік можна продовжити. Але й цього достатньо для того, щоб зрозуміти: якість продукції – надзвичайно різноманітна за своєю суттю категорія, і фахівці з нею мають справу щоденно як у виробничій сфері, так і в особистому житті [1].

Для забезпечення високого рівня якості продукції на підприємствах використовується практика системного підходу, тобто створюється система управління якістю, метою якої є виробництво конкурентоспроможної продукції. Особливими умовами розробки такої системи є врахування вимог споживачів, специфічних особливостей розвитку підприємства, сучасної методологічної ідеології та рекомендацій міжнародних стандартів.

Найбільш поширеною та ефективною методологічною ідеологією виступає так звана нова парадигма Загального менеджменту якості (Total Quality Management – TQM), яка змінює наше уявлення про цінність не тільки продукту, але й кожного учасника процесу його створення. Якщо раніше цінувався працівник, який беззаперечно виконував вказівки керівника, тепер значимість його роботи оцінюється споживачем. Тобто, задоволення потреб споживача в ринкових умовах господарювання є першочерговою задачею будь-якого підприємства незалежно від форми власності та розмірів. Підприємство, спрямовуючи продукт на ринок, виділяє свого споживача та намагається дізнатися його думку про якість товару, на основі чого за допомогою зворотного зв'язку здійснює коригування параметрів якості продукту з метою покращення його для користувача [2].

Важливу роль в створенні системи якості продукції відіграють міжнародні стандарти якості ISO серії 9001, що у загальному вигляді являють собою одну з моделей управління діяльністю підприємства з метою забезпечення його результативності. Застосування підходів ISO 9001 у системі управління підприємством допомагає вирішити багато внутрішніх та зовнішніх запитань: поліпшити її загальну дієвість та забезпечити міцну основу для

ініціатив щодо сталого розвитку; покращити якість продукції та послуг; стати конкурентоспроможним на внутрішньому та зовнішніх ринках; реалізовувати продукцію за світовими цінами; налагодити співпрацю з закордонними партнерами (зокрема, щодо отримання інвестицій); забезпечити прозорість та легкість управління діяльністю організації; запровадити механізм постійного покращення системи управління та підвищити ефективність роботи співробітників на всіх рівнях тощо [3].

Особливістю побудови системи управління якістю на вагонобудівних підприємствах є її сертифікація відповідно до стандарту «IRIS», що є визнаним міжнародним стандартом, специфічним в залізничній галузі, та призначеним для створення та оцінки систем менеджменту бізнесу, що дозволить проводити постійне удосконалення існуючої системи та приділяти активну увагу запобіганню й зменшенню дефектів в ланцюзі постачань.

Міністерство інфраструктури України в 2014 р. активно рекомендувало українським підприємствам із виробництва залізничного транспорту освоїти міжнародний стандарт IRIS для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на ринках Європи та Митного союзу. Так, у 2013 році на підприємстві ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод» було впроваджено стандарт «IRIS». А в 2014 та 2015 роках підприємство уже успішно пройшло наглядний аудит із функціонування стандарту IRIS, результатом чого стало продовження дії сертифікату ще на рік. На інших діючих вагонобудівних підприємствах процес впровадження даного стандарту дещо загальмувався, що пов'язано з критичною ситуацією відсутності попиту на продукцію, та, як наслідок, обмеженістю фінансових ресурсів.

Розробка та впровадження системи управління якістю продукції відіграє надзвичайно важливу роль у процесі підвищення конкурентоспроможності продукції та підприємства. Суттєвою особливістю є розуміння того, що в умовах євроінтеграції врахування міжнародних стандартів та світового досвіду забезпечення високої якості є критично необхідними заходами, що дозволить, у

свою чергу, використовувати якість як ефективний інструмент виживання в конкурентній боротьбі на міжнародному ринку.

#### Список використаних джерел

1 Шаповал М.І. Менеджмент якості [Текст]: навчальний посібник / М.І. Шаповал. – К., 2007. – 471 с.

2 Абутидзе З.С. Управление качеством и реинжиниринг организаций [Текст]: учеб. пособие / З.С. Абутидзе, Л.Н. Александровская, В.Н. Бас и [др.]. – М.: Логос, 2003. – 328 с.

3 Системи управління якістю за ISO 9001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.certsystems.kiev.ua/uk/iso-9001/sistemi-upravlinnya-yakisty-za-iso-9001.html>. – Назва з екрана.

### ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

*Каткова Наталя Володимирівна  
к.е.н. доц. каф. обл. і екон. аналізу  
НУК ім. адмірала Макарова*

*Ліснічук Олена Ігорівна  
студентка каф. обл. і екон. аналізу  
НУК ім. адмірала Макарова  
e-mail:elena.lisnichuk06@gmail.com*

Метою функціонування будь-якого суб'єкта господарювання є отримання ним позитивного фінансового результату у розмірах, що задовольняє потреби власників. Враховуючи різні аспекти у плануванні діяльності підприємства, найважливішим є процес управління прибутком, тобто процес дослідження і прийняття управлінських рішень щодо його формування, розподілу та використання на підприємстві.

Вивченню проблеми управління прибутком присвячено багато наукових праць як зарубіжними так і вітчизняними науковцями, а саме: С.Т.Скибенко, М.В. Ченерис[1], Л.І.Гладка, М.О. Домашенко, М.В.Ковальова[2], В.М.Шелудько[3] та інші.

Різноманітні аспекти фінансово-господарської діяльності підприємства повинні бути пов'язані як з поточною діяльністю, результатом якої є отримання бажаного прибутку, але й з побудовою й вирішенням задач тактичного та стратегічного менеджменту з питань раціонального і ефективного його розподілу. Форма управління прибутком буде залежати від специфіки

господарської діяльності та сформованої стратегічної цілі підприємства: максимізація накопиченого капіталу власників, підтримка чи збільшення рівня самофінансування підприємства, забезпечення конкурентоспроможності, ліквідності та платоспроможності підприємства, максимізація ринкової вартості, підтримка або зростання інвестиційної привабливості, тощо. Можна виділити такі основні напрями управління прибутком: збільшення доходів підприємства, зменшення витрат, формування та реалізація ефективної податкової політики, оптимальний розподіл прибутку.

Збільшення доходів підприємства може відбуватися шляхом розширення ринків збуту продукції, освоєння виробництва нових видів продукції, підвищення ціни реалізації на той вид продукції, який користується підвищеним попитом, збільшення обсягів реалізації продукції при одночасно зменшенні ціни реалізації. Але перш за все, необхідно фінансовим менеджерам підприємства провести аналіз і обрати оптимальне співвідношення між розміром витрат та можливою вигодою в результаті збільшення доходів, поліпшення конкурентної позиції підприємства на ринку, зростання його економічного потенціалу та фінансової стійкості. Для цього необхідно розробляти стратегії розширення виробництва, освоювати нові перспективні напрями діяльності та складати відповідно до цих стратегій бізнес-плани.

Зменшення витрат полягає насамперед у проведенні аналізу складу та структури операційних витрат, зокрема виробничої собівартості, адміністративні витрати, витрати на збут, основні складові виробничої собівартості, а також позаопераційні витрати. В результаті аналізу виявляють резерви та шляхи скорочення витрат, які не призводять до негативних наслідків, наприклад, зниження продуктивності праці, зростання підприємницьких ризиків загалом і ризиків в операційному циклі, зокрема зниження якості продукції тощо.

Податкова політика підприємства спрямована на зменшення об'єкта оподаткування, заниженню податкового тиску та зменшенню обсягів податкових платежів, а отже, збільшенню обсягу фінансових ресурсів, що

залишаються у розпорядженні підприємства. Для ефективного управління податками необхідно добре знати законодавчу та нормативну бази України. Наприклад, для того, щоб зменшити об'єкт оподаткування податку на прибуток доцільно витрати, які здійснює підприємство в процесі функціонування, повністю або в переважній своїй частині належали до складу валових витрат. Так само необхідно підходити до вибору методу нарахування амортизації, оскільки до валових витрат можуть бути віднесені амортизаційні відрахування тільки в розмірі, визначеному податковим законодавством. А також, підприємство може в певних межах регулювати послідовність податкових платежів у часі. Доходи отримані із затримкою у часі або завчасно, що коригує величину податку на прибуток у відповідному періоді у бік збільшення чи зменшення.

У процесі управління прибутком велике значення має не тільки максимізація прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства, а й оптимальний його розподіл та використання. Частина прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків, може бути спрямована на виплату дивідендів власникам-акціонерам та на інші цілі, не пов'язані з його фінансово-господарською діяльністю, а інша частина прибутку, що залишається слід використати на збільшення фінансових ресурсів підприємства, а отже, його економічний потенціал: збільшення резервного та статутного капіталу, інвестувати в оборотні або необоротні активи, які підприємство використовує надалі в процесі фінансово-господарської діяльності з метою отримання прибутку.

Отже стабільне зростання прибутку – це результат ефективного управління фінансами господарюючого суб'єкта в цілому. Варто відзначити, що форма управління прибутком буде залежати від специфіки господарської діяльності та сформованої стратегічної цілі підприємства.

#### **Список використаних джерел**

1. Скибенко С.Т. Формування стратегії управління прибутком підприємства [Текст] / С.Т. Скибенко, М.В.Чемерис // Науковий вісник ПУ економіки і торгівлі. - 2011. -№6(51) ч.2. - С.152-159

2. Гладка Л.І. Управління прибутком в сучасних умовах [Текст] / Л.І.Гладка, М.О.Домащенко, М.В.Ковальова // Економіка і регіон. - 2012. - №1(32). - С.195-198

3. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: підручник/ В.М.Шелудько; Київ нац.ун-т ім. Т.Шевченка. – 2-ге вид., стер. – К.:Знання, 2013. – 375 с.

## **СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**

*Кирилюк Вікторія Сильвестрівна*  
*к.е.н., доц. каф. економіки промисловості*  
*Національної металургійної*  
*академії України*  
*e-mail: [kiriliuk\\_v@i.ua](mailto:kiriliuk_v@i.ua)*

*Руденко Максим Сергійович*  
*аспірант Національної металургійної*  
*академії України*

Сучасний етап розвитку промисловості України характеризується високою турбулентністю, невизначеністю, що, в свою чергу, надає питанням стратегічної політики підприємств великої уваги. Дійсно, ще вчора соціально-екологічні чинники були серед останніх, які формують стратегію розвитку підприємств, а сьогодні, за умови як об'єктивної загрози екологічної катастрофи, так і при збільшенні уваги стратегічних інвесторів до екологічної політики підприємств, вони є серед першочергових у питаннях стратегічного розвитку. Лише підкреслює значущість поставлених питань обраний євроінтеграційний курс держави та її суб'єктів.

Отже, методичні, організаційні, фінансові, інформаційні аспекти формування стратегії підприємств з урахуванням соціально-екологічних чинників є актуальними.

Питанням врахування соціально-екологічних факторів при розробці стратегії розвитку підприємств приділяли великої уваги як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, серед яких Андреева Н.Н., Балацький О.Ф., Бородін А.І., Веклич О.О., Ілляшенко С.М., Малюк О.С., Мочалова Л.А., Пахомова Н.В. та ін. В численних наукових працях протягом останніх десятиліть ведеться

активна наукова дискусія відносно того, що екологічна стратегія є підпорядкованою загальній стратегії, є стратегією однієї з функціональних областей підприємства і тим самим повинна органічно входити до корпоративної – або ж загальна стратегія повинна базуватись на екологічних засадах. [1].

Ми дотримуємось такої думки, що стратегія розвитку підприємства має формуватись за умови першочерговості врахування соціально-екологічного чинника, а не його підпорядкованості. Мова йде особливо про промислове підприємство, яке спричиняє внаслідок своєї діяльності колосальні обсяги викидів та скидів навіть за умови скорочення обсягів виробництва в базових галузях економіки України останнім часом.

Щоб довести важливість цієї тези, зауважимо, що темпи росту показників обсягів забруднення навколишнього природного середовища, у більшості випадків, випереджають темпи росту показників виробництва основних видів промислової продукції. [2]. За офіційними даними Держкомстату частка відносно чистих територій держави складає 7 %; умовно чистих - 8 %; мало забруднених – 15 %; небезпечних для життєдіяльності людини - 70 %, з яких 1,7 % - визнано територіями екологічного лиха. [3]. Це означає, що за умови використання традиційних технологій виробництва обсяги забруднення стрімко зростатимуть та, в кінці кінців, призведуть до скорочення прибутковості підприємств за рахунок збільшення зборів за забруднення, та втрати промисловими підприємствами конкурентоспроможності на ринку.

В той же час, підприємства-виробники, які не нехтують питаннями екологічної чистоти, активно інвестують у природоохоронну діяльність, забезпечують зростання конкурентоспроможності у тривалому періоді.

В чому полягає мотиваційний важіль, який буде ефективно спонукатиме підприємства до формування стратегії із урахуванням соціально-екологічних чинників? На нашу думку, сьогодні актуальним є формування поняття «екологічного іміджу», або «соціально-екологічного іміджу». Не зважаючи на дещо буденне та розмите його сприйняття, можна побачити в цій категорії щось

важливе: соціальні та екологічні чинники спроможні формувати на підприємстві додаткові соціальні та екологічні активи. Отже, витрати на соціальні та екологічні проекти не тільки потребують додаткових витрат, але й надають підприємству додаткових вигід у вигляді активів.

Важливими в цьому сенсі виступають методичні питання щодо оцінки іміджу як активу, проблеми інформаційного характеру, законодавчої бази відносно впровадження у систему фінансової звітності такого показника.

Загальновідома структура активів компанії включає оборотні та необоротні активи, які, в свою чергу, поділяються на матеріальні та нематеріальні. Що ж включають останні – торгові знаки, патенти, інтелектуальну власність та, так званий, «гудвіл». На нашу думку, конкретизація «гудвіла» в напрямку виокремлення в ньому екологічного іміджу компанії і дозволить підприємствам, які формують стратегію розвитку, наочно побачити – в якому напрямку осідають витрачені фінансові кошти на соціально-екологічну діяльність.

Таким чином, врахування соціально-екологічного чиннику при формуванні стратегії розвитку промислових підприємств дозволяє отримати наступних соціально-екологічних, фінансово-економічних переваг:

- скоротити суми екологічних податків та зборів;
- зміцнити конкурентоспроможність підприємства на ринку;
- підвищити інвестиційну привабливість для стратегічних інвесторів;
- збільшити вартість компанії, її активів за рахунок додаткового активу «екологічний» або «соціально-екологічний імідж».

#### **Список використаних джерел**

1. Кирилюк В.С. Принципи формування екологічно спрямованої стратегії промислового підприємства / В.С. Кирилюк, Е.М. Мамон / Металургійна теплотехніка.–2011.–Вип 3 (18), 113-118.
2. Малюк О.С. Формування екологічно збалансованої інвестиційної стратегії підприємства: монографія / О.С.Малюк, В.С.Кирилюк.- Суми: Університетська книга, 2013.- 157 с.
3. Інтернет-портал Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)



## **ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕНТНИХ ВІДНОСИН ПРИ РЕНТООРІЄНТОВАНІЙ СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

*Ковальчук К.Ф.*

*д.е.н., проф., декан факультету економіки  
та менеджменту Національної  
металургійної академії України*

*Ткаченко І.Д.*

*Аспірант Національної металургійної  
академії України  
e-mail: mail25@ua.fm*

Соціально-економічний розвиток сучасного суспільства окремої країни пов'язаний із використанням сировинних ресурсів, які знаходяться на території держави. Україна має суттєві поклади розроблених родовищ корисних копалин, які мають приносити дохід до Державного бюджету у вигляді рентних платежів.

Розгляд певного роду виникаючих економічних суперечностей стосовно привласнення ренти має першочергове значення. Виникнення суперечностей впливає з економічних інтересів суб'єктів рентних відносин щодо розміру рентоотримання та може бути обґрунтовано за умов вивчення та аналізу основних факторів та етапів рентоорієнтованої стратегії поведінки держави та гірничо-збагачувальних підприємств.

Трансформація існуючого інституційного середовища в Україні спонукає теоретичне вивчення та практичне застосування обґрунтованих розробок саме рентоорієнтованої стратегії поведінки, як з боку держави, так і з боку гірничо-збагачувального підприємства.

Розгляд рентоорієнтованої стратегії поведінки можливий лише за умов всебічного вивчення теоретичного надбання та практичного досвіду впровадження механізмів рентних відносин в практиці господарювання розвинених країн.

Теоретико-методологічна спадщина та тривала еволюція вивчення ренти та рентних відносин дозволяє виділити наступні основні етапи:

1 етап – започаткування та розвиток теорії ренти та рентних відносин відбулося в рамках класичної політекономії (В. Петті, Ф. Кене, А. Сміт, Д. Рікардо, Т. Мальтус, Ж.Б. Сей, Дж.Ст. Мілль та ін.). Саме визначення сутності земельної ренти як форми економічної реалізації прав власності на землю, механізмів утворення диференціальної земельної ренти дозволили обґрунтувати необхідність та доцільність її реалізації за допомогою рентного платежу неподаткового характеру.

2 етап – формування та розвиток марксистської теорії ренти (К. Маркс, Ф. Енгельс та їх послідовники). Саме на цьому етапі на підґрунті трудової теорії вартості доведено існування диференційної ренти I та II роду, розроблено та обґрунтовано теоретичні положення існування абсолютної ренти, закладено основи для визначення джерел формування та розподілу ренти між суб'єктами рентних відносин.

3 етап – апробація та розвиток неокласичного напрямку щодо розгляду проблем рентних відносин на теоретичному базисі «економічної ренти» та «квазіренти», які можливо отримати від будь-яких факторів виробництва за умов дії ринкових чинників та при аналізі маржинальних показників (У. Джевонс, К. Менгер, А. Маршалл, Дж.Б. Кларк, П. Самуельсон та ін.).

4 етап - дослідження та розвиток в традиції «інституційної теорії ренти» (Б. Бенсон, Дж. Б'юкенен, Е. Крюгер, Г. Таллок та ін.) призвело до розширення переліку суб'єктів рентних відносин, видів ренти та концептуальних положень рентоорієнтованої поведінки, спрямованої на "пошук ренти".

Сучасні дослідники ренти, рентних відносин, рентоорієнтованої поведінки (В. Автономов, В. Базилевич, А. Гриценко, В. Дементьев, Д. Ергін, А. Заостровцев, О. Латков, О. Носова та інші) приділяють увагу проблемам привласнення ренти, розробці механізмів її вилучення, специфіки прояву та існування в ренти при рентоорієнтованій поведінці, але, не зважаючи на досягнення сучасної економічної теорії ряд принципових та важливих питань

залишається поза увагою фахівців, а саме: стратегічний підхід до визначення розмірів вилучення (або невилучення) рентних платежів, принципи формування рентиорієнтованої стратегії поведінки підприємств, узгодження та розрахунок диференційної ренти I та диференційної ренти II при проведенні робіт щодо здобичі та збагачення корисних копалин.

В сучасному світі рентні відносини охоплюють практично всі сфери життя, пронизують сфери виробництва, розподілу, обміну та споживання, створюють передумови та джерела отримання рентних доходів від рентиорієнтованої поведінки в короткостроковому, середньостроковому та довгостроковому періодах.

Реалізація рентних відносин при рентиорієнтованій стратегії поведінки гірничо-збагачувальних підприємств має певну специфіку, яка пов'язана з жорсткою лімітованістю запасів корисних копалин, використанням диференційованих за природним багатством та компонентним составом ділянок технологічного видобутку, неоднорідністю та нееластичністю пропозиції, інституціоналізацією контролю доступу до них на основі специфікації прав власності та їх обґрунтованому розподілі.

Рентиорієнтована стратегія поведінки гірничо-збагачувальних підприємств може бути сформована за двома принциповими формами: 1) без залучення тіньових, корупційних схем, так звана «світла стратегія»; 2) з отриманням додаткової ренти при опортуністичній поведінці, застосуванні певних корупційних схем, впровадження до діяльності підприємства проявів тіньової економіки (в аспектах заниження або завищення певних показників виробничо-господарської діяльності), так звана «темна стратегія».

При розробці рентиорієнтованої стратегії поведінки гірничо-збагачувальних підприємств слід дотримуватися загальновідомих базових принципів розробки будь-якої стратегії, а саме: цілевстановлення; багатоваріантність і адаптивність; системність і збалансованість; послідовність та ієрархічність; безперервність; наукова і методична обґрунтованість;

реалістичність і досяжність; гнучкість і динамічність; ефективність і соціальна орієнтованість; кількісна і якісна визначеність; довгостроковість заходів.

## **МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ БАНКІВ У СФЕРІ ЗБУТОВОЇ ПОЛІТИКИ**

*Косар Наталія Степанівна  
к.е.н., доц. каф. МЛ  
Національного університету  
«Львівська політехніка»  
e-mail: nata\_kosar@ukr.net*

*Кузьо Наталія Євгенівна  
ст. викладач каф. МЛ  
Національного університету  
«Львівська політехніка»  
e-mail: natalia.kuzjo@gmail.com*

Конкурентна перевага комерційних банків на ринку може бути забезпечена шляхом доступності його продуктів для клієнтів у територіальному та часовому аспектах, належного рівня їх обслуговування. Саме ці завдання вирішує маркетингова збутова політика банку, основні рішення якої пов'язані з визначенням довжини та ширини каналів розподілу його продуктів.

Питання формування збутової політики комерційних банків висвітлені у наукових працях таких вчених, як Бондаренко А.Ф., Брітченка І.Г., Васильєвої Т.А., Данилюка Є. Ю., Дубовик С.В., Іванової Т.Г., Козьменка С. М., Момота О.М., Нікітіна А.В., Романенко Л.Ф., Школьник І. О. тощо. Проте сучасні умови функціонування комерційних банків значною мірою вплинули на зміни стратегій їх збутової діяльності.

Специфіка банківської сфери обумовлює той факт, що для банків найбільш характерними є канали прямого маркетингу. Сьогодні лідерами банківського ринку за чисельністю структурних підрозділів є ПАТ «Ощадбанк», ПАТ «Приватбанк», ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» та ПАТ «Укрсиббанк». Проте з метою економії витрат комерційні банки України

починають скорочувати кількість своїх філій та відділень. Зокрема, на 1 січня 2016 р. комерційні банки України налічували 11871 структурних підрозділів, на 1 квітня 2016 р. - 11327, на 1 липня 2016 р. - 10822 [1], що свідчить про те, що лише за першу половину 2016 р. кількість відділень комерційних банків зменшилася на 1049. Найбільш активно закривають свої відділення ПАТ «Ощадбанк», ПАТ «Промінвестбанк», ПАТ «Правекс-Банк». Політику скорочення своїх відділень використовують і іноземні банки, зокрема ПАТ «Укрсиббанк».

З метою збільшення привабливості своїх відділень банківські установи намагаються оновлювати їх формати. Як приклад, можна навести ПАТ «Ощадбанк» та ПАТ «Укрексімбанк», які тривалий час були консервативними у цьому питанні та не приділяли йому належної уваги, проте сучасні умови функціонування змушують переглянути такий підхід.

Сьогодення характеризується тим, що одночасно канали збуту банківських продуктів постійно модифікуються з точки зору зростання зручності та доступності банківських продуктів для клієнтів. Мова йде про активне використання банківськими установами прямих нетрадиційних каналів збуту через банкомати і розширення їх функціональних можливостей, Інтернет та мобільні телефони. Лідером у цій сфері сьогодні виступає ПАТ «Приватбанк», хоч останнім часом більшість комерційних банків України стимулюють клієнтів через більш привабливі величини процентних ставок до користування даним каналом збуту.

Значно меншу роль у збуті банківських продуктів відіграють непрямі канали збуту із залученням посередників. Найважливішою функцією посередників банків є інформаційна та просування. Фінансово-економічна та політична криза, яка обумовила значне скорочення такої сфери діяльності комерційних банків як кредитування, позначилася і на зменшенні кількості посередників банків у цій сфері. Проте значення непрямого збуту банківських продуктів у перспективі може збільшитися внаслідок бажання клієнтів отримати комплексне банківське обслуговування, що передбачає поєднання

надання банківських і небанківських продуктів та збільшення кількості небанківських установ, що пропонують фінансові послуги [2]. Для того, щоб уникнути прямої конкуренції з ними, банківські установи можуть шляхом кооперування із зростаючим конкурентом зробити його власним партнером у визначеній сфері бізнесу чи нейтралізувати його діяльність.

Рішення комерційних банків у сфері оптимізації своєї збутової політики повинні бути обґрунтованими та враховувати необхідність охоплення банківськими продуктами клієнтів різних сегментів ринку. Якщо молодь активно використовує нетрадиційні канали збуту, то для людей старшого віку гарантом матеріальності банківського продукту є насамперед відділення банківської установи.

У сфері збутової політики комерційного банку вагома роль належить підвищенню рівня обслуговування клієнтів шляхом більш активного використання Інтернет-банкінгу, за допомогою якого клієнти могли б купити квитки на розважальні заходи, на проїзд тощо.

Покращання обслуговування клієнтів у межах збутової політики банківської установи передбачає також налагодження відносин з іншими партнерами, які не відносяться до банківського сектору. Мова йде про налагодження співпраці з туристичними фірмами, автосалонами, підприємствами, які займаються торгівлею нерухомості у напрямі пропозиції на ринку спільних продуктів та спільного використання точок продажу.

#### **Список використаних джерел**

1. «Ощадбанк» і «Приватбанк» масово закривають свої відділення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://businessua.com/banki/27312oszadbank-i-privatbank-masovo-zakrivayut-svoi-viddilennya.html>.
2. Данилюк Є.Ю. Основи класифікації маркетингової збутової політики банку / Є.Ю. Данилюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1573>.

## МЕТОДИКА «ТАЄМНИЙ ПОКУПЕЦЬ» У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПОСЛУГ СФЕРИ ТУРИЗМУ

*Красномовець Вікторія Анатоліївна  
к.е.н., доцент, старший викладач кафедри  
туризму і готельно-ресторанної справи  
Черкаського національного університету  
імені Богдана Хмельницького  
e-mail: [krasnomovets\\_v\\_a@ukr.net](mailto:krasnomovets_v_a@ukr.net)*

Проблема якості як економічна категорія виникла разом з розвитком суспільного виробництва та початком генерування послуг як відповідь на повсякденні потреби людей. В даний час ефективність роботи будь-якої фірми, її стійке положення на туристичному ринку визначаються рівнем конкурентоспроможності, яка в свою чергу пов'язана з показниками рівня ціни і рівня якості продукції, під якою розуміють корисний ефект, який отримується від надання послуги. Успішна реалізація якісного продукту споживачеві є головним джерелом існування будь-якого туристичного підприємства. Якість передбачає відповідність послуг, що надаються очікуваним або встановленим стандартам. Для забезпечення необхідного рівня якості послуг підприємствам потрібна не тільки передова технологія, необхідна матеріальна база, кваліфікований персонал, а й раціональна організація праці, ефективне управління підприємством із залученням системи менеджменту якості.

На даний час в нашій країні все більше уваги приділяється питанням забезпечення якості туристичного продукту, оскільки якість - найважливіший фактор у конкурентній боротьбі на ринку туристичних послуг, яка виражається не стільки в конкуренції між підприємствами, які беруть участь у створенні туристичного продукту як такого, скільки в конкуренції їх професіоналізму.

Втім, необхідність оцінки наявного рівня сервісу потребує його постійного аналізу та контролю. Саме з метою оцінки якості сервісного обслуговування в підприємствах сфери туризму однією з найбільш прийнятних вважається методика проведення дослідження «Mystery Shopping»

(«таємничий» покупець), що передбачає вивчення рівня обслуговування клієнтів у певному туристичному підприємстві і якості надання покупцеві додаткових послуг.

«Mystery Shopping» – це спеціальна маркетингова дослідна методика, що поєднує в собі класичні підходи спостереження й опитування та є ефективним і надійним інструментом поліпшення якості обслуговування споживачів [1, с. 90]. На цей час в усьому світі ця методика особливо часто застосовується у роздрібній мережі, банках, ресторанах, готелях, мережах АЗС тощо. Незважаючи на вибраний об'єкт дослідження, суть «Mystery Shopping» завжди однакова: дослідник виступає в ролі покупця і за спеціально розробленою програмою оцінює роботу персоналу за багатьма параметрами, починаючи від його зовнішнього вигляду й завершуючи його ставленням до покупця. Втім, специфіка об'єкта дослідження може впливати на параметри оцінки, формувати етапи дослідження та визначати власне портрет «таємничого покупця». Частіше за все існуюча методика найбільш вдало дозволяє оцінити роботу лише одного співробітника певного підприємства сфери послуг, з яким безпосередньо контактує «таємничий» покупець під час дослідження.

Водночас, залежно від запланованого сценарію, опосередковано можна оцінити безліч загальних характеристик системи управління якістю туристичного об'єкту. Незважаючи на індивідуальну деталізацію, базовими прийнято вважати такі групи показників як: зовнішня та внутрішня привабливість, робота над асортиментом послуг та привабливість персоналу. Саме оцінка в межах складових цих груп повинна дати «таємничому» покупцеві інтегральну оцінку роботи туристичного підприємства, що виражатиметься в його загальному враженні від відвідування даного об'єкту.

Розглянемо приклад можливої оцінки таємним покупцем туристичної фірми з виокремленням конкретних складових в межах запропонованих груп показників. Так, зокрема, в групі зовнішньої привабливості варто оцінити місце та зручність його розташування; легкість ідентифікації за зовнішніми ознаками (вивіски, вказівники) з-поміж інших організацій; зручність паркування авто;



доступність для людей з обмеженими фізичними можливостями; чистота прилеглої території. Блок внутрішньої привабливості може містити відомості стосовно достатнього простору безпосередньо в приміщенні туристичного агентства; чистоти приміщення; зручності та ергономічності розташування меблів; температурний режим; зручність перегляду рекламних матеріалів та пропонованих послуг. В групі показників стосовно роботи над асортиментом послуг слід виокремити наявність сезонних варіантів турів; різноманітність пропозицій клієнтам з різними фінансовими можливостями; наявність акційних та «палаючих» позицій; гарантія отримання обіцяного та інше. Складові привабливості персоналу мають містити оцінку стосовно відповідності зовнішнього вигляду працівника його посаді; ввічливість та привітність персоналу; високий рівень володіння інформацією стосовно пропонованих послуг; відсутність мовного бар'єру; можливість передбачення та врахування потреб клієнта. Варіативність сукупності показників, а особливо їх деталізованих складових може різнитися залежно від мети дослідження. Втім, якою б вона не була, методика «таємний покупець» є абсолютно виправданим, доцільним та дієвим інструментом у системі управління якістю послуг сфери туризму.

#### **Список використаних джерел**

1. Антипова Ю. К. Адаптація маркетингової дослідної методики "Mystery Shopping" до специфіки роботи роздрібних магазинів самообслуговування [Електронний ресурс] / Ю. К. Антипова, Д. В. Сорочан // Маркетинг і менеджмент інновацій. - 2012. - № 1. - С. 89-95. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mimi\\_2012\\_1\\_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mimi_2012_1_11)
2. Штомпель Л. В. Управление качеством услуг в современных условиях развития российского туристского рынка [Електронний ресурс] / Л.В. Штомпель // Молодой ученый. - 2013. - №4. - С. 325-327. - Режим доступу: <http://moluch.ru/archive/51/6608/>

## КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ ХАОСУ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ АСИМЕТРІЇ

*Кузнецов Андрій Анатолійович,  
к.е.н, докторант, доц. каф. МФОО  
Дніпропетровського університету  
імені Альфреда Нобеля  
e-mail:kuznet@meta.ua*

Ускладнення систем (соціальних, політичних, фінансових, інформаційних), що є притатманним сучасному світу, запускає механізми хаотичного структування. Одним із факторів означеного стану речей є світові економічна та фінансова кризи, вплив яких підсилює загальний рівень хаотичності економічного середовища. Намагання забезпечити стабільність за будь-яку ціну свідчать про неготовність переважної більшості держав на макрорівні та економічних суб'єктів на мікрорівні до функціонування в окреслених умовах.

Цікавою є позиція окремих науковців [1, с.39], які вважають що людське суспільство уявляє собою інформаційну систему, а його розвиток залежить від кількості інформації, яка сприймається та перетворюється його членами. Тому інформатизація сучасної економіки і суспільства в цілому вимагає перегляду традиційних підходів до управлінського обліку та контролю як інформаційного ресурсу в управлінні підприємством. Це обумовлено суттєвою зміною інформаційних потреб користувачів при прийнятті управлінських рішень. Фундаментальну роль у цьому відіграє загальний перехід до економіки знань, для якої характерне домінування інформаційного ресурсу, інтелектуального капіталу та нематеріальних активів.

Це вимагає від сучасної науки безумовного розвитку теоретичних та методологічних засад щодо функціонування в умовах непередбачувальності. При цьому доцільним є навести визначення хаосу, запропоноване розробником Теорії Хаосу Лоренцом Е. , який зазначив [2, с. 59], що хаос, це коли теперішнє визначає майбутнє, але наближене теперішнє не визначає приблизне майбутнє.

За своє суттє, як справедливо дослідили Кнізева Є. та Курдюмов С., хаос виконує ряд функцій в процесах самоорганізації і самоуправління [3].

В свою чергу, розвиток сучасного бізнесу відбувається під суттєвим впливом нестабільної економіки, тому за своєю метою концепції управлінського обліку та контролю повинні давати керівництву можливості прогнозувати та ефективно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі суб'єкта управління.

Побудову управлінського обліку та контролю доцільно ґрунтувати на позитивній теорії бухгалтерського обліку (PAT – positive accounting theory), оскільки при її формуванні враховується вплив нестабільності в економіці.

Використання позитивної теорії передбачає побудову системи управлінського обліку та контролю, виходячи з потреб власників бізнесу та менеджерів компаній ґрунтуючись на: 1) методологічному індивідуалізмі (засобі пояснення будь-якого соціального явища виключно як наслідку індивідуальних процесів прийняття рішень); 2) неокласичній гіпотезі максимізації (кожен індивід приймає рішення при визначених обмеженнях виключно з метою максимізації особистої корисності).

В свою чергу якість управлінського обліку та контролю визначається рівнем зменшення інформаційної асиметрії, невизначеності у її одержувача. Як справедливо довів в своїй праці Акерлоф Дж. (4), якість та невизначеність є взаємопов'язаними. Таким чином метою управлінського обліку є зменшення інформаційної ентропії (невизначеності або непередбачувальності інформації). Зменшення рівня невизначеності у користувача інформації визначає рівень інформаційної насиченості повідомлення.

Управління компанією є настільки ефективним, наскільки воно забезпечує збільшення вартості компанії (акціонерна вартість, дивіденди, приріст капіталу).

Враховуючи вищевикладене окрему увагу слід приділити питанню зменшення рівня інформаційної асиметрії у відносинах між персоналом, менеджментом компанії, власниками. Тому що в результаті поділу їх функцій,

керуючий орган краще інформований, має більше важелів впливу на конкретну ситуацію, і може діяти у власних інтересах. Крім того, персонал часто не володіє достатнім досвідом і пов'язаний дефіцитом часу. Така інформаційна асиметрія є причиною, що знижує ефективність розвитку бізнесу та якості управління. Дієвим механізмом зниження рівня інформаційної асиметрії є залучення персоналу до процесу управління компанією.

Використання персоналу як механізму зниження інформаційної асиметрії ефективно ще й тому, що персонал не займається безпосередньо менеджментом і не має прямого доступу до всіх ресурсів компанії. Тому, на відміну від керуючого органу, він зацікавлений у запобіганні використанню тіньових схем, поставок через структури, «пов'язані» з виконавчим органом і в прийнятті рішень, ефективних у плані довгострокового, стратегічного розвитку бізнесу компанії в цілому.

Важливим також є зменшення інформаційної асиметрії між суб'єктами внутрішнього (менеджери, працівники) та зовнішнього середовища компанії (інвесторами, партнерами, контрагентами, державою, громадськістю).

#### Список використаних джерел

1. Юсупов Р.М. История информатики и философия информационной реальности: учеб. пособие / Р.М. Юсупов, В.П. Котенко. – М.: Академический Проект, 2007. – 429 с.
2. Lorenz E. N. Can chaos and intransitivity lead to interannual variability? / E. N. Lorenz // *Tellus A.* – 1990. - № 42(3). – С. 378-389.
3. Князева Е.Н. Коэволюция сложных социальных структур: баланс доли самоорганизации и хаоса / Е.Н.Князева, С.П.Курдюмов – М.: Институт философии РАН и Институт прикладной математики им. М.В. Келдыша РАН. Сайт С.П. Курдюмова “Синергетика” – 25 с. – Режим доступа: <http://spkurdyumov.narod.ru/KnyazevaKurdyumov11.htm>
4. Акерлоф Д. Рынок «Лимонов»: неопределенность качества и рыночный механизм / Д. Акерлоф // *THESIS.* - 1994. - №5. – С. 91-104.

## **ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ**

*Кулініч Тетяна Володимирівна  
к.е.н., доц. кафедри менеджменту  
організацій  
Національний університет «Львівська  
політехніка»  
Email: tculia@gmail.com*

*Садова Марта Іванівна  
студент магістратури  
Національний університет «Львівська  
політехніка»*

В сучасних умовах спаду економічного зростання підприємствам дуже складно планувати і здійснювати свою діяльність у довгостроковій перспективі. З іншого боку багато дослідників говорять про кризу як нормальну стадію розвитку підприємства, пов'язану із циклічним розвитком економіки та одночасно зазначають її катастрофічне значення для нього [1]. Тому особливої актуальності набуває процес вибору і застосування певних методів і форм антикризового управління підприємством (АУП), які мають спочатку нормалізувати, а пізніше підвищити ефективність його функціонування.

Безумовно, будь-яке управління певною мірою повинно бути антикризовим, і тим більше стає таким при входженні підприємства у стадію кризи. Ігнорування цього обумовлює суттєві негативні наслідки, урахування — сприяє безболісному проходженню кризи. Особливістю АУП є передусім специфіка його реалізації, комплекс вибраних напрямів, сформований механізм дій (його структурно-логічна побудова), спеціальний інструментарій, узгоджений суб'єкт проведення [2, с. 86].

АУП з метою подолання кризи і подальшого підвищення ефективності діяльності підприємства має бути спрямованим на передбачення небезпеки кризи, аналіз її симптомів і усунення загроз появи кризових ситуацій, а в разі їх появи – на прийняття швидких заходів ліквідаційного характеру з найменшими

втратами та негативними наслідками. Велике значення при цьому має використання факторів кризи для наступного розвитку підприємства.

Можливість та ефективність АУП визначається насамперед людським чинником. Так, усвідомлена діяльність людини дозволяє шукати та знаходити шляхи виходу з критичних ситуацій, концентрувати зусилля для розв'язання найбільш складних та болючих проблем, накопичувати досвід переборення криз та творчо використовувати його з урахуванням реалій поточної макроситуації та особливостей господарської системи підприємства [3, с. 23].

Ефективність АУП можна підвищити шляхом розробки та реалізації комплексної антикризової програми (КАП). При цьому можна спиратися на власні сили та можливості, або залучати санатора, але важливо контролювати всі процеси, розробити систему запобігання кризовим явищам у майбутньому.

КАП діяльності підприємства включає систему комплексних заходів (поетапну реалізацію) виходу з кризи, з метою пом'якшення, попередження чи подолання негативних тенденцій його розвитку. Для ефективного вирішення цих завдань КАП повинна складатися з заходів, розроблених у рамках наступних напрямків: маркетингова політика, управління персоналом, фінансове управління, інвестиційна політика та організаційне управління та операційний менеджмент. Реалізація КАП потребує узгодження та координації дій за всіма вказаними напрямками.

У рамках КАП *маркетингова стратегія* передбачає глибокий аналіз ринку, прогнозування його подальшого розвитку, визначення власної позиції на ринку, цінової й асортиментної політики, оцінку комерційного ризику, пов'язаного зі зміною ринкової ситуації.

*Управління персоналом* має включати сукупність цілеспрямованих дій керівного складу організації і структурних підрозділів з управління підлеглими, спрямованих на досягнення поставлених КАП цілей. Процес управління персоналом повинен базуватися на принципах формування якісного кадрового потенціалу, його оптимізації, орієнтації на професійне ядро, подолання опору до змін в рамках АУП із боку персоналу.

Основною метою *фінансового управління* має стати швидке відновлення платоспроможності і досягнення достатнього рівня фінансової стабільності. Фінансовий аналіз, який лежить в основі АУП і дозволить поліпшити його результати, слід зосередити на оцінці структури капіталу і активів, руху чистих грошових потоків, передбаченні «слабких місць», виявленні ступеню залежності підприємства від зовнішніх та внутрішніх чинників [4, с.421-424].

У рамках *інвестиційної політики* КАП передбачає встановлення рівня інвестиційної привабливості підприємства та оцінку інвестиційних проектів, які в майбутньому можуть принести підприємству прибуток.

Вихід підприємства з кризи передбачає організаційні зміни. Для цього необхідно проаналізувати оцінити і при потребі змінити чинники, що впливають на оргструктуру підприємства, а саме: рівень його спеціалізації (централізації виробництва тощо); управлінські процеси, склад управлінських ланок та їх взаємодію, ступінь централізації управління та інші.

Рівень ефективності АУП завдається через такі основні фактори: професіоналізм і мистецтво управління, наявність лідерів; розроблену власну методологію ризикованих рішень; поглиблений аналіз ситуації і середовища, прогнозування тенденцій; якість КАП, а також оперативність і гнучкість стратегічних і тактичних управлінських рішень.

Успіх АУП залежить від завчасної підготовки КАП, яка ґрунтується на глибокому аналізі фінансово-господарської діяльності, визначенні завдань і сукупності дій в межах обраних сфер управління. Завчасна підготовка КАП допоможе мінімізувати вплив кризи на підприємство і дозволить йому бути успішним і конкурентоспроможним навіть в умовах кризи.

#### **Список використаних джерел**

1. Суздальцев О.М. Антикризове управління як один із напрямів підвищення ефективності діяльності підприємства / О.М. Суздальцев, К.О. Гайдаш. - Вісник Донецького ун-ту економіки та права. - 2013. - №1. - С.88-92. 2. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством : підручник / Л. О. Лігоненко. — К. : КНТЕУ, 2009. – 824 с. 3. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. / В. О. Василенко. - 2-е вид., випр. і доп. - К. : ЦНЛ, 2005. - 504 с. 4. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства [текст] / Н.В.Тарасенко. – К.: Алеута, 2008. - 485 с.

# СТАЛИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

*Малюк Оксана Сергіївна*  
*к.е.н., доц. каф. ЕП*  
*Національної металургійної академії*  
*України*  
*e-mail: oc\_maluk@ua.fm*

Глобальні проблеми людської цивілізації зробили необхідним розробку та впровадження на світовому рівні відповідних заходів, що націлені на гармонізацію соціальних, екологічних та економічних аспектів розвитку держав, з метою забезпечення поточних потреб людства без обмеження можливостей майбутніх поколінь задовольняти власні потреби [1].

Розроблені заходи знайшли відображення у концепції сталого розвитку, яка передбачає керований розвиток, основою якого є системний підхід до взаємодії тріади людство-природа-господарство [1].

Уряди більшості країн світу, відчувши наслідки антропогенної діяльності людства, усвідомили необхідність впровадження концепції сталого розвитку. Втім, зусилля кожної держави відокремлено від інших не дозволить вирішити глобальні проблеми людської цивілізації. В таких умовах процеси об'єднання держав щодо вирішення основних завдань, що передбачені стратегією впровадження концепції сталого розвитку є надактуальними.

Особливо це стосується співпраці між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються. Розвинуті країни мають певний досвід забезпечення погодженості економічного, екологічного та соціального розвитку, передову техніку-технологічну, наукову, законодавчу базу, фінансову та політичну стабільність, тощо. Існуючий у світі позитивний досвід країн, що досягли успіхів щодо вирішення завдань стратегії сталого розвитку, може статися у нагоді іншим.

Особливо це стосується України, сьогоденний етап розвитку якої, характеризується багатьма провідними науковцями (Амоша О., Беззуб І.,



Богдан Т., Геєць В., Згуровський М., Мельник Л.) як кризовий в економічному, екологічному та соціальному контекстах.

Економіка України демонструє падіння ВВП, значне знецінення національної валюти, дефіцит національного бюджету, тощо. Сировина орієнтація експорту, технологічна відсталість більшості промислових підприємств різних галузей, низький рівень конкурентоздатності національної продукції становлять серйозну загрозу для майбутнього розвитку економіки. Загострюється дана проблема наявністю військово-політичного конфлікту на сході України, відсутністю чіткого політичного курсу розвитку держави, тощо.

Брак необхідного рівня економічних ресурсів та низький рівень політичної та соціальної свідомості щодо необхідності забезпечення екологічних імперативів призвели до того, що антропогенне навантаження на природне середовище в Україні наблизилося до критичної відмітки екологічної сталості. Після її досягнення відбуваються незворотні зміни у навколишньому природному середовищі, які мають негативні наслідки для здоров'я населення та призводять до погіршення умов життєзабезпечення.

Значною проблемою для української держави є глибоке дохідно-майнове розшарування суспільства, високий рівень безробіття, падіння життєвого рівня населення, тощо.

В складних умовах, що наразі спостерігаються в Україні, важливо вірно вибрати вектор майбутнього розвитку. Однак, досягти узгодженого та збалансованого розвитку економічної, екологічної та соціальної складової є надзвичайно складною задачею.

Євроінтеграція передбачає узгодженість торговельного, виробничого, економічного, політичного, екологічного, соціального розвитку держав, які частково або повністю знаходяться на території європейського континенту. Зважаючи на те, що Україна є однією з найбільших за територією держав Європи, європейський напрям інтеграційної політики є природним та бажаним для України.

На думку експертів [2,3] для України євроінтеграція – це один із можливих шляхів модернізації економіки, підвищення техніко-технологічного рівня національної промисловості, конкурентоздатності національної продукції та розширення ринків її збуту, створення нових робочих місць та зниження рівня безробіття, тощо.

Євроінтеграційний вектор розвитку передбачає впровадження механізмів політичної стабільності, побудову демократичного суспільства, доступ до відповідних структур забезпечення спільної безпеки та захисту цілісності державних кордонів [2,3]. Також, співпраця з Європейським союзом вимагає підвищення соціальних стандартів та послідовне їх наближення до європейського рівня. Зокрема, посилення захисту прав працівників, рівня медичного забезпечення та соціального захисту, розвиток системи захисту навколишнього природного середовища, тощо.

Втілення основних інструментів щодо впровадження євроінтеграційних процесів та стратегії сталого розвитку потребує значних зусиль та політичної волі. В той же час, їх реалізація не гарантує отримання у короткі строки підвищення економічного рівня, зростання добробуту населення та поліпшення екологічних параметрів. Втім, цілеспрямована та послідовна реалізація концепції сталого розвитку дасть можливість у довгостроковому періоді досягти сталих позитивних змін у економічному, екологічному та соціальному аспектах.

### **Список використаних джерел**

1 Стратегія і тактика удосконалення політики сталого розвитку України в контексті євроінтеграційних процесів / колективна монографія під заг. ред. к.е.н., професора Л.О. Коваленко у 2-х томах. – Ніжин: ФОП Лук'яненко В. В. ТПК «Орхідея», 2015. – 340 с.

2 Беззуб І. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції [Електронний ресурс] / І. Беззуб. – Режим доступу: [http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com\\_content&view=article&id=1209:suchasnij-stan-i-perspektivi-ukrajinskoji-evrointegratsiji&catid=8&Itemid=350](http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1209:suchasnij-stan-i-perspektivi-ukrajinskoji-evrointegratsiji&catid=8&Itemid=350)

3 Богдан С. Євроінтеграційний курс України: проблеми, протиріччя, перспективи [Електронний ресурс] / С. Богдан. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/yevrointegraciyniy-kurs-ukrayini-problemi-protirichchya-perspektivi-.html>

## ПРОБЛЕМИ ВИХОДУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЄВРОПЕЙСЬКІ РИНКИ

*Малюта Ірина Анатоліївна  
к.е.н., доц. кафедри міжнародних  
економічних відносин  
Університету митної справи та фінансів*

*Ковейна Лілія Юріївна  
студентка III курсу  
Університету митної справи та фінансів  
e-mail: lilya\_liliya119@mail.ru*

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та введення в дію з 2016 р. економічної складової Угоди, яка стосується зони вільної торгівлі, надає нові можливості для українських підприємств та водночас створює нові виклики та вимоги. Серед останніх робіт, присвячених теоретичним дослідженням інтеграційних процесів та проблем, пов'язаних з інтеграцією до Європейського Союзу, можна виділити роботи таких вітчизняних дослідників як Лебедєвої О.О.[1], Семенюк І.Ю. [2] та ін.

Важливим елементом Угоди про асоціацію є положення про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Ними передбачено суттєву лібералізацію торгівлі між сторонами, гармонізацію законодавства і нормативно-регуляторної бази. З 1 січня 2016 р. почалось тимчасове застосування даних положень, а саме розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію. Почали діяти нові ставки мит на товари; українські митниці почали видачу сертифікатів за формою EUR.1 на товари українського походження, що мають експортуватися до держав-членів ЄС; продовжується виконання Угоди у частині санітарних та фітосанітарних заходів, затверджуються нові технічні регламенти тощо [3].

Інтеграція України до ЄС дає багато можливостей для українських підприємств: нові ринки збуту для українських товарів та додаткові інвестиції в українську економіку, надання субсидій деградуючому сільському

господарству, зменшення митних тарифів та покращення торговельного балансу; забезпечення розвитку середнього та малого бізнесу, впровадження стандартів ЄС у виробництві.

Основними країнами-партнерами України серед країн ЄС в експорті товарів у 2015 р. є: Італія (15,2%), Польща (15,2%), Німеччина (10,2%), Іспанія (8,0%), Угорщина (7%), Нідерланди (7%). Згідно Державної служби статистики, експорт українських товарів до країн ЄС у 2015 році становив 13 млрд. дол. США, що на 23,45% менше, ніж у 2014 році [4]. Спад експорту пояснюється скороченням виробництва в Україні через системну економічну кризу, втрату основних експортних ринків, анексію Криму та воєнні дії на Сході.

Одним із основних факторів, що вплинув на загальну тенденцію експортної діяльності українських підприємств є зменшення обсягів експорту Донецької та Луганської областей в 2015 р. на 56% та 86,5% відповідно. Частка Донецької області в 2015 р. склала лише 9,7% у загальному експорті, у 2014 р. – 15,6%, а у «довоєнному» 2013 р. – 19,6% і перше місце серед регіонів України [4; 2]. Крім того, фактично відсутня сьогодні державна фінансова підтримки експортної діяльності, так і не створене експортно-кредитне агентство.

Один із способів полегшення виходу на закордонні ринки є заснування спільних підприємств за участю іноземного інвестора. Проте низький інвестиційний клімат не спонукає інвесторів вкладати кошти у виробництво. Так, обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну з країн ЄС станом на 31.12.2015 р. становив лише 33 млрд. дол. США. Причому 27,3% прямих інвестицій з ЄС акумульовано в установах фінансової та страхової діяльності, а основним інвестором є Кіпр, з якого надійшло 30% усіх інвестицій в Україну.

Однак, незважаючи на усі труднощі, у 2015 році ЄС став найбільшим торговельним партнером України. Його частка у структурі вітчизняного експорту становила 34,14%, що на 2,6 в.п. більше, ніж у 2014 році. Таке зростання даного показника пов'язане, в першу чергу, з розривом господарських зв'язків і падінням експорту українських товарів до країн СНД, зокрема Росії. Використання застарілих технологій у виробництві, низька

інвестиційна привабливість, відсутність можливостей залучення дешевих фінансових ресурсів є основними факторами, які перешкоджають підприємствам освоїти європейський ринок. У 2015 р. інноваційною діяльністю займалися лише 17,3% підприємств. Основним джерелом фінансування інноваційних витрат залишаються власні кошти підприємств (97,2%), кошти державного бюджету становили 0,4% від загального обсягу, кошти іноземних інвесторів – 0,42%, кредити – 1,98%. Це говорить про низький рівень залучення інвестицій в інноваційний розвиток підприємств [2; 4].

Для того, щоб скористатися всіма можливостями безперешкодного виходу українських товарів на європейські ринки, підприємствам потрібно змінити стратегію, структуру виробництва згідно з європейськими стандартами та програмами. Дуже важливою є підтримка держави, яка повинна сприяти розвитку експортоорієнтованих підприємств. Першочерговою задачею перед Україною стоїть налагодження стабільних ринків і створення привабливого інвестиційного клімату. Адже співробітництво саме з європейським ринком є пріоритетним, у зв'язку з скороченням співпраці з основним економічним партнером – Російською Федерацією.

#### Список використаних джерел

1. Лебедева О.О. Планування зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств України в умовах європейської інтеграції / О. О. Лебедева // Вісник Нац. ун-ту "Львів. політехніка". – 2008. – № 624. – С. 227 – 237.
2. Семенюк І.Ю. Проблеми адаптації українських підприємств до євроінтеграційного процесу [Електронний ресурс] / І.Ю. Семенюк // Ефективна економіка. – 2015. – №5. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4068>.
3. [Звіт про виконання Порядку денного асоціації та Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом](#). – Режим доступу: <http://http://www.kmu.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

## **УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ**

*Пашечко Оксана Анатоліївна  
викладач, спеціаліст II категорії, к.е.н.  
Технічного коледжу НУВГП  
e-mail: ksenya\_1000@mail.ru*

З огляду на участь України в Енергетичному Співтоваристві пріоритетами енергетичної політики є орієнтація на забезпечення конкурентоспроможності, безпеки та сталого розвитку енергетики. Екологічними компонентами енергетичної сталості є захист клімату та навколишнього природного середовища (НПС), збереження біорізноманіття, ресурсозбереження; соціальними – співучасть та збереження здоров'я; економічними – покращення фінансової спроможності та отримання доданої вартості.

Зазначене свідчить про існування необхідності пошуку нових методів і важелів створення екологічних та економічних принципів раціонального використання відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) у регіонах. Для цього необхідно підвищити ефективність управління забезпеченням раціонального використання джерел енергії з огляду на доступний енергетичний потенціал, акцентувати увагу на енергозбереженні та енергоефективності, адекватно застосовувати інституціональну складову забезпечення сталого виробництва і раціонального використання ВДЕ тощо.

Енергетична політика – це комплекс економічних, політичних й організаційних заходів на різних рівнях національної економіки, спрямованих на підтримку і зростання національної енергетики, підвищення конкурентоспроможності та досягнення енергетичної безпеки [2, 4].

У сучасних умовах реалізація енергетичної політики в державі не гарантує удосконалення процесів результативності державної екологічної політики, оскільки спрямована на досягнення якнайбільшої рентабельності підприємств-енергокористувачів не за рахунок упровадження екологічних програм та режиму економії, а за рахунок зменшення витрат на ці заходи. Тому

складові її реалізації повинні базуватися на впровадженні досягнень світового досвіду та принципах «зеленої» економіки в контексті екологізації економіки.

Держава повинна стимулювати інноваційну, інвестиційну й енергозберігаючу діяльність суб'єктів, зайнятих у формуванні ВВП, які беруть участь у розподілі та використанні джерел енергії і впливають на структуру продуктивних сил країни. Управління у сфері охорони НПС з практичної точки зору слід розуміти, як систему менеджменту та оцінку якості НПС. В Європейському Союзі така система управління представлена міжнародним та національним (рівень держав-членів) рівнями реалізації екологічної політики [1, с. 16–18, 3, 5, 6]. Для визначення обсягу негативного впливу конкретної ситуації на цілісність об'єктів НПС використовують процедури скринінгу, «скопінгу», документальне оформлення, консультації з природоохоронними органами, громадськістю, транскордонні консультації.

За допомогою економічно ефективного державного регулювання еколого-енергетичної сфери необхідно забезпечити посилення економічної ефективності екологічних інструментів у мотивації суб'єктів суспільного відтворення, які беруть участь у виробництві, обміні, розподілі та використанні джерел енергії, до природоохоронної діяльності, а також глибшу інтеграцію еколого-економічних складових у господарську практику. Такий механізм може бути практично реалізовано за допомогою участі у міжнародних проектах та розробці комплексних державних програм з енергоефективності та енергозбереження.

На нашу думку, в Україні на рівні Міністерства енергетики та вугільної промисловості необхідно розробити інструктивні матеріали, методики, законодавчо-нормативні документи, які міститимуть чіткий перелік критеріїв сталості для певних видів ВДЕ, забезпечити широкий доступ громадськості до цієї інформації та на основі відповідності зазначеним критеріям коригувати ставки «зеленого» тарифу, приймати рішення про його надання чи ненадання. Управління енергоефективністю повинне базуватися на використанні джерел енергії з урахуванням критерію оптимальності, єдності у принципах фінансування програм енергоефективності щодо визначення джерел

фінансування на загальнодержавному та місцевому рівнях, чіткому розмежуванні функцій між цими рівнями для розробки програм, їх виконання та контролю за виконанням, створення сприятливих умов для вкладання коштів у ВДЕ, доступу громадськості до законодавчих процесів та прийняття рішень у цій сфері.

Таким чином, першочерговими завданнями, які необхідно вирішити в Україні у контексті міжнародного досвіду з енергоефективності та енергозбереження, є приведення законодавства України у відповідність з міжнародними нормами, відкритість змісту енергетичних проектів для громадськості, науково обґрунтоване використання ВДЕ, широке впровадження біоенергетичних технологій, розвиток місцевих ринків джерел енергії, активізація екологічних інвестицій. Розвиток відновлюваного сектору енергетики надасть можливість працевлаштування та позитивно вплине на культуру ведення господарської діяльності у регіонах за умови поінформованості громадськості та бізнесу про відповідальне ставлення до НПС.

#### Список використаних джерел

1. Бізек В. Політика та право ЄС з питань, що стосуються довкілля : [посібник] / Бізек В. – К., 2013. – 162 с.
2. Енергетична стратегія України на період до 2035 року. Біла книга енергетичної політики України «Безпека та конкурентоспроможність». Проект. – К., 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.niss.gov.ua/public/File/2014\\_nauk\\_an\\_rozrobku/Energy%20Strategy%202035.pdf](http://www.niss.gov.ua/public/File/2014_nauk_an_rozrobku/Energy%20Strategy%202035.pdf)
3. Купинец Л. Е. Экологизация продовольственного комплекса: теория, методология, механизмы / Л. Е. Купинец. – Одесса : ИПРЭЭИ НАН Украины, 2010. – 712 с.
4. Нова енергетична стратегія України: безпека, енергоефективність, конкуренція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.razumkov.org.ua/upload/Draft%20Strategy\\_00%20\(7\).pdf](http://www.razumkov.org.ua/upload/Draft%20Strategy_00%20(7).pdf)
5. Павлов В. І. Інститути та інституції аграрного природокористування: регіональний вимір : монографія / Павлов В. І., Заремба В. М., Фесіна Ю. Г. – Луцьк : Надтир'я, 2008. – 212 с.
6. Челноков И. В. Региональная экономика: организационно-экономический механизм управления ресурсами развития региона / Челноков И. В., Герасимов Б. И., Быковский В. В. ; под научной редакцией доктора эконом. наук, проф. Б. И. Герасимова. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2002. – 112 с.



## СКЛАДОВІ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ СФЕРИ НАПРАВЛЕНОЇ НА УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ

*Стефанишин О.Б.,  
ст. викл. кафедри економіки та  
підприємництва  
Міжрегіональної Академії управління  
персоналом Львівський інститут  
oksana.stef@bigmir.net*

Фінансова політика – найбільш важлива складова загальної політики розвитку торговельного підприємства, яка являє собою сукупність спрямованих заходів з формування і використання фінансів для досягнення цілей суб'єкта господарювання [1]. Здійснення фінансової політики торговельним підприємством зачіпає всі сторони економічної діяльності – безпосередньо торгівля, закупівельна діяльність, матеріально-технічне постачання і відображає в концентрованому вигляді вплив численних внутрішніх і зовнішніх факторів. Не дивлячись на очевидну теоретичну та практичну значимість поняття «фінансова політика», проблематиці її формування уділяється недостатньо уваги на різних рівнях фінансової системи та фінансових відносин[2].

В рамках єдиної фінансової політики торговельного підприємства націленої на розвиток здійснюється раціональний вибір фінансових джерел і оптимальних напрямів використання фінансових ресурсів, що сприятиме їх кількісному зростанню.

Основний потік фінансових ресурсів торгового підприємства складають грошові кошти, отримані безпосередньо від торгівлі в процесі операційної діяльності. Проте, грошові потоки можуть утворюватися в рамках неосновної фінансово-господарської діяльності підприємства (інвестиційної та фінансової). Тоді постає питання вибору джерел фінансування, яке полягає у розробці та

реалізації політику оптимального поєднання власних і позикових коштів, а так само політики залучення/вкладення капіталу на найбільш вигідних умовах.

Традиційно основними складовими фінансової політики суб'єктів господарювання (торговельної сфери тому числі) є політика формування капіталу, емісійна політика, дивідендна (які розглядаються окремо або як складові політики управління капіталом), інвестиційна політика, політика формування активів, управління фінансовими ризиками. Ці складові фінансової політики тісно взаємопов'язані та утворюють єдине ціле.

Політика управління капіталом, націлена за забезпечення розвитку, стосується формування джерел необхідних фінансових ресурсів, оптимізації їх структури та вартості залучення, їх ефективного використання і т. д. У свою чергу, такі аспекти політики управління капіталом, як забезпечення своєчасних розрахунків за отриманими заборгованостями, звітність за використаними кредитними ресурсами, процедура реструктуризації або списання боргів тощо, на наш погляд, пов'язані, але напряму не стосуються саме розвитку, оскільки не направлені на збільшення фінансових ресурсів.

В межах емісійної та дивідендної політики завдяки первинній або додатковій емісії акцій/облігацій підприємство спроможне профінансувати певні інвестиційні проекти, змінити структуру капіталу, поліпшити власну ліквідність та платоспроможність тощо. Спрямовуючи отриманий прибуток в повному обсязі або здійснюючи часткове реінвестування дивідендів в активи підприємства, суб'єкт господарювання забезпечує високі темпи свого розвитку, сприяючи власній фінансовій незалежності та стабільності. Але такі моменти емісійної та дивідендної політики, як: виконання законодавчих вимог до мінімального розміру статутного капіталу АТ, ТОВ; процедура емісії акцій та облігацій підприємства; збільшення іншого додаткового капіталу за рахунок дооцінки активів; конверсія облігацій в акцій; погашення облігацій; зменшення статутного капіталу, в тому числі шляхом вилучення та анулювання акцій, а також деякі етапи формування дивідендної політики підприємства (облік та організаційна робота з акціонерами, робота із фірмою реєстратором, вибір

форми виплати дивідендів, звітність та оподаткування виплат акціонерам) не можуть бути однозначно повністю віднесені до сфери нарощування обсягів фінансових ресурсів підприємства.

В межах інвестиційної політики реалізується своєчасне фінансове забезпечення фінансування оборотних та необоротних активів. На наш погляд, такі аспекти, як: формування напрямків інвестиційної діяльності підприємства; пошук та експертиза об'єктів інвестування (оновлення активів, реальні інвестиційні проекти, фінансові інструменти); реінвестування або припинення інвестиційних програм, – відносяться скоріше чисто до інвестиційної політики, ніж до сфери пошуку джерел та обсягів фінансових ресурсів підприємства.

Політика управління активами підприємства являє собою процес формування та оптимізації структури активів, нормування обсягу окремих складових активів (запасів, дебіторської заборгованості, грошових активів тощо). І лише, коли постає необхідність фінансування активів за рахунок відповідних власних або позичкових фінансових ресурсів, політика управління активами перетинається із політикою управління капіталом, стосуючись саме фінансової політики націленої на розвиток.

Використання фінансових інструментів та механізмів впливу на господарську систему через фінансові важелі, регулювання через фінансові потоки, які використовуються у фінансовій політиці будуть сприяти підвищенню ефективності фінансового управління торговельного підприємства та його росту як економічного суб'єкта в цілому.

#### **Список використаних джерел**

1. Карзаева Н.Н. Оценка и ее роль в учетной и финансовой политике организации / Н.Н. Карзаева – М.: Финансы и статистика, 2003. – 224 с.
2. Кайгородцева О.С. Формирование финансовой политики коммерческой организации / О.С. Кайгородцева, Я.И. Никонова // Современные наукоемкие технологии. - №7. – 2014. – С.162-163.

## ЦІННІСТЬ БЕЗПЕРЕРВНОГО НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ НА МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Фандеєва Аліна Євгенівна  
к.е.н., викл. каф. іноземних мов №2  
Харківського національного  
автомобільно-дорожнього університету  
e-mail: Fandyasportik@outlook.com*

Організаційне забезпечення навчально-професійного розвитку людських ресурсів машинобудівного підприємства поєднує у собі організацію професійного навчання і організацію виробничого навчання.

Зазначене питання детально розглянуто у роботах О. Ареф'євої [1], В. Геєць [2] та інших.

Організація професійного навчання формує подання про еталон професіонала та поняття безперервного навчально-професійного зростання.

Еталоном професіонала є індивідуальне бачення поведінки та психологічних властивостей працівника, яке допомагає ефективному здійсненню професійної діяльності. За допомогою еталона професіонала визначається рівень задоволеності результатами роботи та собою, оцінка подій, що відбуваються, реалізується обрання стилю поведінки.

Протиріччя між еталоном професіонала та образом «Я» є ключовим протиріччям, яке сприяє розвитку особистості. Стереотипність схематизованого еталона професіонала робить неможливою повноцінну інтеграцію особистісного досвіду, а професійне становлення за таких умов акумулює перешкоди для особистісного розвитку. Тобто, розвиток особистості можливий тільки за наявності індивідуалізованого (прийнятого особистістю, згідно до її індивідуальних особливостей) еталона професіонала.

Безперервне навчання – навчання, всеохопне за повнотою, індивідуалізоване за спрямованістю, темпами та часом, що реалізує можливість

і право кожного працівника у здійсненні особистої програми щодо його отримання та збагачення.

Безперервне навчально-професійне зростання забезпечує:

вільне обрання програми навчання і гнучку реакцію до кон'юнктури ринку інтелектуальної роботи; сприяння умов для реалізації прав працівників і потреб країни в модернізації та безперервному поширенні загальноосвітніх і професійних знань з огляду на базу новітніх технологій; перспективу дієвої інтеграції з ВНЗ, ПТНЗ та іншими промисловими підприємствами; цілісність підготовки, фундаментальність і направленість на особистість працівника; перспектива інтеграції у світові і європейські простори.

Безперервне навчально-професійне зростання реалізується шляхом: формування інтегрованих навчальних програм і планів; організації наступності сутності та координації навчальної діяльності різних рівнів освіти, що виступають продовженням попередніх і окреслюють підготовку працівників до ймовірного переходу на наступні рівні, а також підвищення кваліфікації і перепідготовки; формування інтегрованих навчальних програм і планів післядипломної освіти; опрацювання індивідуальних модульних навчальних програм різних рівнів складності, зважаючи на конкретні потреби; оптимізації системи післядипломної освіти, базуючись на відповідних стандартах вищої освіти; організації та розвитку учбово-науково-виробничих комплексів багаторівневої підготовки фахівців; запровадження та розвитку дистанційної освіти; акумулювання здібностей та потреб працівника до самонавчання.

В результаті виконується мета підвищення професійного рівня людських ресурсів та дотримується необхідна умова економічності процесу для машинобудівного підприємства, яке запроваджуватиме цю освіту з метою підвищення своїх конкурентних переваг.

Професійне та виробниче навчання спрямоване на забезпечення самореалізації людських ресурсів, формування їх високого кваліфікаційного рівня, виробничого потенціалу, який має посідати важливе місце у

технологічному оновленні виробництва, впровадженні у практику досягнень інноваційних технологій та ін.

Нові завдання у XXI столітті вимагають широкомасштабного застосування інноваційних технологій. Сучасна людина має вміти швидко та гнучко адаптуватися до динамічних змін життя, модернізації інформації та колосальних темпів її акумуляції.

Цінність безперервного навчально-професійного зростання дуже важлива, адже воно сприяє вдосконаленню, постійному розвитку кожного працівника, його творчому оновленню, що, в свою чергу, забезпечує розвиток машинобудівного підприємства.

#### **Список використаних джерел**

1. Ареф'єва О. В. Управління потенціалом розвитку промислових підприємств : [монографія] / О. В. Ареф'єва, О. В. Коренков. – К. : ГРОТ, 2004. – 200 с.
2. Геєць В. М. Економіка знань та її перспективи для України : наук. доп. / В. М. Геєць та ін. – К. : НАН України ; Інститут економ. прогноз., 2005. – 168 с.

## **РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У МЕХАНІЗМІ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ**

*Федотова Тетяна Анатоліївна*  
*к.е.н., доц. каф ЕУНГ*  
*Дніпропетровського національного*  
*університету ім. О. Гончара*  
*e-mail: [feduy@ukr.net](mailto:feduy@ukr.net)*

Перехід до ринкової економіки загострив соціально-економічні проблеми зайнятості і безробіття, додав до них нові, пов'язані з різноманіттям форм власності, що призвело до виникнення нових трудових відносин.

Соціально-економічна система при переході на ринкові відносини з одночасним виникненням нових форм власності, привела до реструктуризації зайнятості, обумовленої появою нових сфер застосування праці, вивільненням надлишкової робочої сили з метою оптимізації витратної бази роботодавців,

посиленням соціального розшарування населення та диференціації доходів, загостренням соціальних проблем суспільства.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває дослідження взаємозв'язку соціального підприємництва та механізму функціонування ринку праці в ринковій економіці.

Однією з відмітних рис сучасного ринку праці у світі виступає поширення підприємницької діяльності. Приблизно кожен десятий працюючий у США, Франції, Великобританії, кожен сьомий у Японії, кожен п'ятий в Італії є підприємцем. Майже 2/3 з них очолюють середні і дрібні підприємства, а кожен четвертий веде справу, у якій зайнято 20 і менш осіб. Збільшується кількість підприємств з колективною формою власності. Практика показує, що на таких підприємствах вище показники якості продукції та продуктивності праці, вони успішніше в конкурентній боротьбі і стійкіше в періоди ринкових коливань. Уважніше і гуманніше вирішуються проблеми перекваліфікації, підвищення професійного рівня, скорочення штатів [2].

У зв'язку з вищенаведеним першорядною силою, що впливає на сферу праці, стала лібералізація відносин власності, які зумовили формування приватного сектора. Розвиток підприємництва, малого бізнесу та їх вплив на зайнятість надали вплив не тільки на рівні зайнятості та безробіття. Вони привели до формування нових типів роботодавця і працівника, до трансформації трудових відносин, зокрема до зміни ролі роботи і праці в житті працівника, до зростання ролі індивідуальної конкурентоспроможності працівника.

Дана позиція придбала першочергового значення ще у зв'язку з тим, що сфера трудових відносин знаходилася під монопольним впливом держави. Проведення реформування соціально-економічних відносин призвело до загострення соціальної напруженості в суспільстві і на ринку праці. Як показує практика державні заходи та програми вирішення соціальних проблем мають низьку ефективність, розроблювана політика зайнятості є неефективною, незважаючи на спроби інституційної організації ринку праці із запровадженням

зарубіжного досвіду.

Відповідно до наведеного зростає значення третьої сили, яка надає вплив на стан ринку праці, - економічної активності населення, що певною мірою впливає на характер соціально-економічної адаптації в трудовій сфері. Досліджуючи економічну активність і зайнятість населення України, можна відзначити їх повільне зростання, аж до 2008 року, а потім різкий спад, викликаний світовою економічною кризою. В подальшому відбувається поступове зростання даних показників, але такі темпи не можуть надати значного впливу на ситуацію на ринку праці.

За багаточисленними соціологічними і психологічними дослідженнями витікає, що до підприємницької діяльності схильне близько 10% людей [3]. У реальності тих, хто готовий робити якісь практичні кроки, відкривати власну справу, ще менше. При цьому із них будуть соціальними менше половини. Тобто з 1,6 млн. безробітних [1] незначна частина може стати соціальними підприємцями, але навіть дана частина може надати істотний вплив на суспільство і ринок праці.

Особливою формою підприємництва виступає соціальне підприємництво, яке націлено не тільки на отримання прибутку, а й на реалізацію певної соціальної місії (допомога літнім людям та людям з обмеженими можливостями, соціально незахищеним громадянам, опіка над тваринами, обладнання громадських територій і т ін.). Мета соціального підприємництва – розробка дієвого довгострокового механізму вирішення певної соціальної проблеми чи розвиток визначеного соціального напрямку в суспільстві, основним об'єктом виступає людина.

Насамкінець слід зазначити, що важливість соціального підприємництва полягає в тому, що соціальні підприємці беруть на себе багато соціальних функцій держави. І слід визнати, що такі форми вирішення соціальних проблем більш ефективні з точки зору методології, програм, заходів. Необхідно для розвитку соціального підприємництва створити ресурсний центр за підтримки держави, в якому можливим став би обмін досвідом соціальних підприємців,



спілкування з досвідченими в цій сфері організаціями. Центри інновації соціальної сфери також могли б надати ресурси.

Таким чином, Україна на шляху побудови соціального підприємництва знаходиться на початковому етапі – даний вид діяльності тільки формується, випробовуються підходи і методики, досліджуються ринки і напрямки. Даний ринок має високу вірогідність швидко сформуватися та однозначно перспективи розвитку.

#### Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Панкратов А.С. Трансформация собственности Россия и социальные изменения в современном мире // Сборник статей преподавателей Россия. – 2004. – Том № 1. - Ломоносовские чтения. - М.:МАКС-Пресс.
3. Социальный бизнес состоялся // Коммерсант. – 2016. – № 11. – С. 4.

## СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*Юсипович Олег Іванович,  
к.е.н., доц. каф. [фінансів, кредиту та страхування](#) Львівського торговельно-економічного університету  
e-mail: [yusupovych@ukr.net](mailto:yusupovych@ukr.net)*

*Козяківський Ігор Володимирович,  
студент Львівського торговельно-економічного університету*

Головною ціллю управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю є забезпечення досягнення стратегічної мети функціонування підприємства. При цьому стратегія забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності – це шлях її досягнення, через моделювання оптимальних пропорцій фінансування розвитку підприємства в конкретних ринкових умовах; це сукупність способів, засобів та інструментів, необхідних для комплексного управління підприємством.

В умовах обмеженості ресурсів, значимість яких обумовлюється цілями, виникає задача визначення пріоритетності стратегій забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Виявлення набору цих стратегій є однією з основних задач формування конкретного механізму управління. При цьому найважливішою умовою ефективної реалізації стратегій є правильний їх розподіл у часі. Оскільки зовнішнє середовище динамічне, підприємство потерпить збитки з реалізацією своєї стратегії, навіть якщо вона була економічно обґрунтована. Тому для того, щоб уникнути провалу при реалізації стратегії на стадії її виконання, підприємства повинні правильно розподіляти фінансові ресурси – такий розподіл, при якому завжди в потрібний момент існуватимуть необхідні грошові кошти.

Проблемам раціонального вибору стратегій забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства приділено багато уваги у працях як вітчизняних І. Бланка, Т. Васильціва, Я. Качмарика, Л. Лігоненко, Р. Лупака, В. Плиса, Т. Унковської, Н. Ушакової, Ю. Ярошенка та ін., так і зарубіжних науковців М. Абрютіної, К. Хеддервік, А. Грачева, М. Белендира, Л. Гіляровської, В. Родіонової, О. Стоянової, К. Уолша, А. Шеремети, Е. Хелферт, та ін., не містять достатнього інструментарію, який з високою ефективністю може забезпечити вибір відповідних стратегій.

Процес вибору стратегічних напрямів забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства являє собою складний комплекс заходів. Головним завданням даного комплексу є визначення потреби підприємства в оборотному капіталі та максимізація ефективності його використання. При цьому відсутність моделі управління оборотним капіталом призводить до розбалансованості діяльності підприємства, що спричиняє виникнення значної кількості перешкод у забезпеченні фінансової стійкості та платоспроможності. Так, для підвищення ефективності управління оборотним капіталом підприємству насамперед необхідно розробляти гнучку модель розрахунку необхідного обсягу оборотного капіталу, адаптовану до змін макро- і мікросередовища [2]. Саме стратегії

забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності повинні забезпечити пошук компромісу між ризиком втрати ліквідності та ефективністю функціонування підприємства, що зводиться до вирішення важливих завдань, як забезпечення достатнього обсягу, оптимальної структури і рентабельності оборотного капіталу.

Загалом залежно від вибору джерел покриття постійної і змінної частин оборотного капіталу виділяють наступні стратегії забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства: (1) агресивну (полягає у фінансуванні на довгостроковій основі необоротного капіталу і постійної частини оборотного капіталу. Змінна частина оборотного капіталу повністю покривається за рахунок короткострокової заборгованості. Ризик, пов'язаний з агресивною стратегією, для підприємства є високим. Стратегію може дозволити собі лише підприємства, які не мають проблем з поповненням короткострокових кредитів або з отриманням комерційних кредитів від постачальників); (2) консервативну (засвідчує відсутність чи дуже низьку частку короткострокового кредиту в загальній сумі всіх пасивів підприємства. Поточні активи, при цьому, фінансуються в основному за рахунок власних коштів і довгострокових джерел); (3) компромісну (передбачає компроміс між агресивною і консервативною моделлю. Вона пов'язана з фінансуванням однієї частини оборотного капіталу за рахунок довгострокових зобов'язань, і іншої – за рахунок короткострокових зобов'язань).

Як правило, консервативна стратегія застосовується при створенні підприємства за умови достатньої величини капіталу його власників і доступності довгострокових кредитів для інвестиційного фінансування. При реалізації агресивної стратегії метою підприємства є мінімізація суми сукупних витрат фінансування поточних активів. Однак, оптимальний план короткострокового фінансування досягнення тактичної мети щодо управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю має більшу ймовірність виконання при реалізації компромісної стратегії [1].

Таким чином рівень стратегічного позиціонування підприємства у визначенні перспектив забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності обумовлюється низкою обставин, які враховують ресурсні можливості, їх відповідність поставленим завданням, ступінь ризикованості управлінських рішень, здатність адаптовуватись до змін на ринку.

#### **Список використаних джерел**

1. Васильців Т. Г. Пріоритети державної політики сприяння посиленню фінансової стійкості суб'єктів підприємництва України в умовах фінансово-економічної кризи : аналітична записка [Електронний ресурс] / Т. Г. Васильців // Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/Monitor/May2010/13.htm>
2. Лупак Р. Л. Економічні регулятори управління оборотним капіталом підприємства / Р. Л. Лупак, І. В. Піх // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2012. – № 31. – С. 46-48.

### **СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА**

*Якубів Валентина Михайлівна,  
д. е. н., завідувач кафедри управління та  
бізнес-адміністрування  
ДВНЗ “Прикарпатський національний  
університет ім. В. Стефаника”*

*Боришкевич Ірина Ігорівна,  
аспірант ДВНЗ “Прикарпатський  
національний університет  
ім. В. Стефаника”  
e-mail: [ira\\_boryshkevych@ukr.ua](mailto:ira_boryshkevych@ukr.ua)*

Розвиток ринкової економіки в умовах євроінтеграції вимагає від керівників сільськогосподарських підприємств застосування нових підходів до системи стратегічного управління. Чітке окреслення стратегічних дій забезпечує стратегічне лідерство підприємства на ринку, а розробка найбільш доцільної та продуманої стратегії є невід'ємною умовою досягнення підприємством довгострокових цілей. Стратегічне управління на

сільськогосподарських підприємствах є досить складним механізмом, оскільки відомо, що існує залежність системи управління від етапів життєвого циклу підприємства. Тому українським аграріям, виходячи з нестабільності та цілковитої невизначеності зовнішнього середовища, необхідно якомога більше уваги приділяти еволюції систем внутрішньофірмового стратегічного управління.

Дослідження зазначеної проблеми викладено в працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених: М. Альберт, І. Ансофф, З. М. Бурик, С. В. Васильчак, М. Мескон, Р. М. Рудніцька, Л. В. Хашиєва, Ф. Хедоурі, З. Є. Шершньова та ін.

Термін “стратегічне управління” введено у вжиток на межі 60-70-х рр. ХХ ст. для підкреслення різниці між поточним управлінням на рівні виробництва і управлінням, здійснюваним на вищому рівні з метою передбачення майбутнього [1]. На нашу думку, саме з того моменту активно почав розвиватись такий напрям управління, головною метою якого є запобігання прийняттю “короткозорих” управлінських рішень та забезпечення досягнення стратегічних цілей підприємства.

Стратегічне управління – це набір рішень, що включають механізм формування, впровадження та реалізації стратегій підприємства, аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища, визначення сильних та слабких сторін підприємства, контроль та оцінку впроваджених стратегій, направлених на створення та утримання конкурентних переваг, що забезпечують досягнення місії підприємства та виконання довгострокових цілей.

В економічній літературі існує три основні підходи, що визначають сутність та природу стратегічного управління (рис. 1).

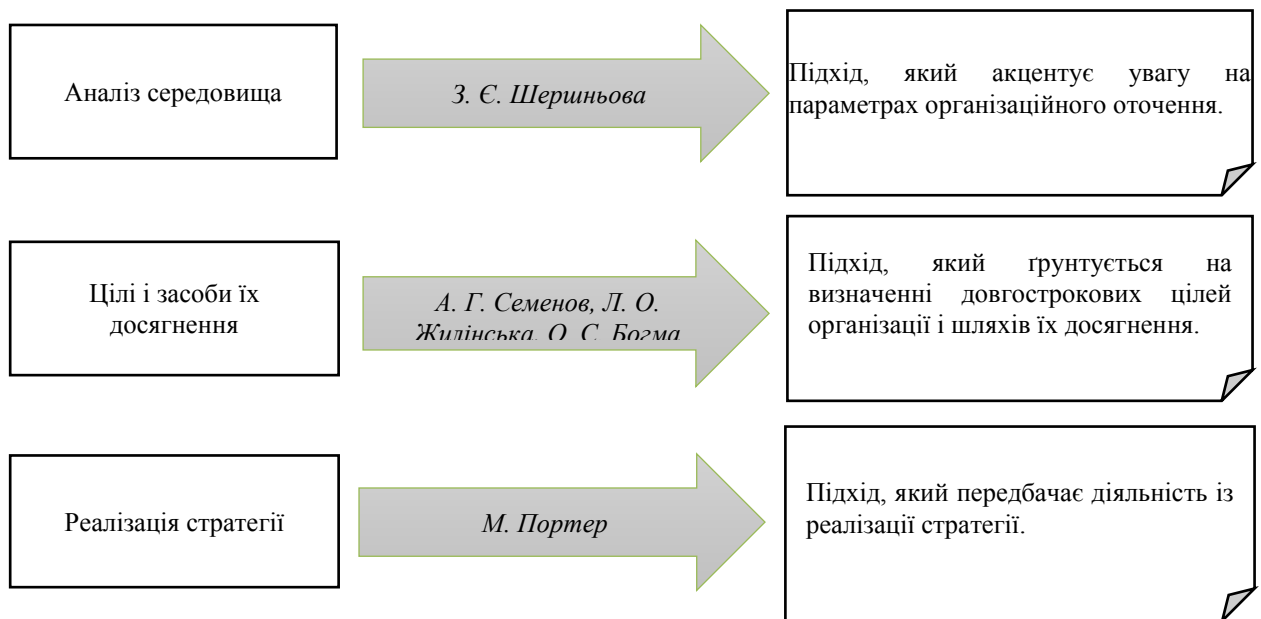


Рис. 1. Підходи до визначення сутності стратегічного управління

\* Джерело: розроблено автором на основі [2].

Стратегічне управління як процес у своєму життєвому циклі проходить декілька послідовних та взаємопов'язаних етапів (рис. 2).

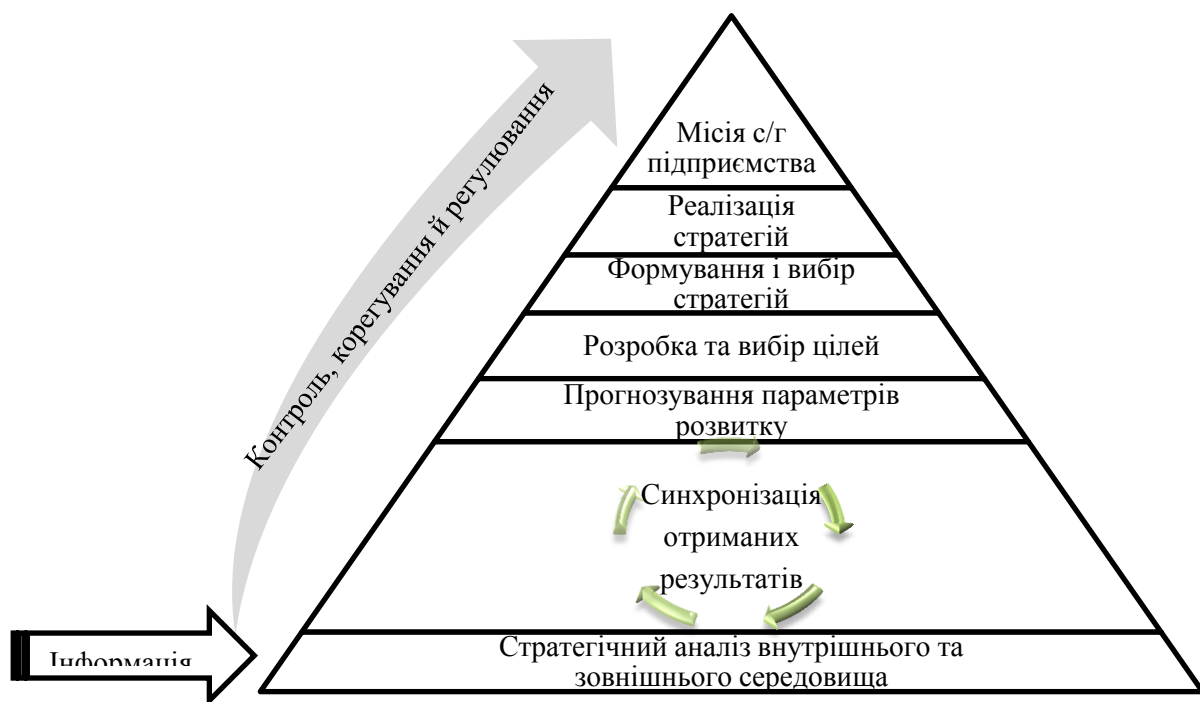


Рис. 2. Життєвий цикл стратегічного управління

\* Джерело: розроблено автором на основі [3].

Отже, стратегічне управління є одним з основних інструментів успішного розвитку сільськогосподарських підприємств. Сучасним менеджерам доводиться ретельно аналізувати усі чинники зовнішнього та внутрішнього середовища для своєчасного внесення змін у обраний курс підприємства. Інакше кажучи, стратегічне управління є сучасною парадигмою до управління сільськогосподарським підприємством.

#### **Список використаних джерел**

1. Бурик З. М. Генеза понятійно-категоріального апарату стратегічного управління [Електронний ресурс] / З. Бурик. // Публічне адміністрування: теорія та практика. – 2014. – Вип. 1. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp\\_2014\\_1\\_2](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2014_1_2).
2. Васильчак С. В. Сутність і особливості стратегічного управління в сільськогосподарському виробництві [Електронний ресурс] / С. В. Васильчак, К. Я. Гундза // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.17. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu\\_2013\\_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2013_23).
3. Хашиєва Л. В. Сутність і поняття стратегічного управління [Електронний ресурс] / Л. В. Хашиєва // Теорія та практика державного управління. – 2009. – Вип. 4. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu\\_2009\\_4\\_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2009_4_16)

### **ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ ЗА РАХУНОК ЗАСТОСУВАННЯ РИЗИК- ОРІЄНТОВАНОГО МИСЛЕННЯ**

*Янушкевич Дмитро Анатолійович  
к.т.н., доц. каф. ТЕЯТ Харківського  
торговельно-економічного інституту  
КНТЕУ  
e-mail: yada\_nmc@ukr.net*

Євроінтеграційні процеси в Україні обумовлюють необхідність перебудови державної митної справи України у напрямку спрощення та гармонізації митних процедур. Однією із передумов такої трансформації є оптимізація здійснення митних формальностей на основі застосування системи управління ризиками (СУР), що буде сприяти активізації зовнішньої торгівлі та

вплине на спрощення митних процедур та боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил.

Нині добре досліджено питання СУР в митній справі та забезпеченні митної безпеки. Аналіз досліджень в області теорії і практики митних ризиків показав, що питання організації, регулювання і функціонування системи управління ризиками, її подальшого вдосконалення в митних органах в умовах формування ринкової економіки в своїх теоретичних і практичних працях торкалися такі представників науки і практики, як І.Г. Бережнюк, П. В. Пашко, А.Д. Войцещук тощо. Проте розвиток і впровадження в практику діяльності митних органів ризик-менеджменту має стрімкий і динамічний характер. Це обумовлює необхідність систематичного визначення та дослідження основних тенденцій, практик і досвіду застосування СУР при здійсненні митних формальностей (митному контролю і митному оформленні товарів і транспортних засобів).

На даний час, суттєвого доопрацювання потребує низка питань, що стосується імплементації міжнародного досвіду у практику здійснення митної справи, аналізу ризикоорієнтованих інструментів митного контролю, формування ефективної системи управління ризиками із застосуванням сучасних методів системи управління ризиками.

До основних характеристик якості з питань здійснення митних формальностей товарів і транспортних засобів можна віднести:

- результативність (*effectiveness*) - ступінь реалізації запланованих дій і досягнення запланованих результатів;
- ефективність (*efficiency*) - співвідношення між досягненим результатом і використаними ресурсами;
- простежуваність (*traceability*) - здатність простежити передісторію, застосування або місце розташування того, що розглядають.

Митний ризик повинен характеризуватися такими особливостями:

1. Наявністю негативних наслідків.
2. Стабільним або прогресуючим характером наслідків.



3. Мінімальним порогом настання ймовірності виникнення порушення митного законодавства.

4. Мінливістю.

5. Суб'єктивно-об'єктивною природою оцінки.

Митний ризик, можна розглядати в розрізі наступних напрямків:

1. З позиції фінансових результатів - як економічну (фінансову) категорію. Ризик як економічну категорію характеризують дві властивості: якісний склад ризикової події та його фінансові результати.

2. З позиції можливих відхилень від планованого перебігу подій - як категорію відхилення від мети з боку учасників ЗЕД та з боку митних органів.

3. З позиції можливості настання несприятливих подій - як ймовірнісну категорію.

До виконуваних функцій митного ризику можливо віднести наступні: аналітичну, захисну та інноваційну.

Як показує світова практика, підвищення ефективності функціонування СУР в митній справі можливо за рахунок впровадження вимог міжнародних стандартів ISO 31000:2009 та ISO 31010:2009, які базуються на застосуванні ризик-орієнтованого мислення [2; 3]. Міжнародний стандарт ISO 31000:2009 встановлює принципи та концепції з управління ризиками. Стандарт ISO 31010:2009 розроблений як додаток до ISO 31000 і містить рекомендації щодо вибору і застосування методів оцінки ризику. Стандарт відображає поточну практику і дає відповіді на наступні питання:

1. Що може статися, і чому?
2. Які наслідки можуть бути?
3. Ймовірність їх подальшого виникнення?
4. Які фактори зменшують (знижують) ймовірність наслідків ризику?

Згідно досвіду ЄС, управління ризиками не повинно розглядатися як статичний процес, а як інтерактивний процес, у якому інформація постійно оновлюється, аналізується та розглядається для проведення попереджувальних та коригувальних дій [3]. Стратегія управління ризиками включає в себе

наступні елементи: контекст, аналіз ризиків, поводження з ризиками та моніторинг.

Впровадження СУР на застосуванні ризик-орієнтованого мислення дасть можливість концентрувати митний контроль на ділянках, де існує найбільший ризик, здійснити спрощення митних формальностей при митному контролі та митному оформленні товарів та транспортних засобів, що дасть змогу підвищити митну безпеку держави.

#### **Список використаних джерел**

1. Митна політика та митна безпека: концептуальне визначення та шляхи забезпечення: [монографія] / І.Г.Бережнюк, Ю.О. Коновалов та ін.; за ред. П.В. Пашка. – К.: Знання, 2012. – 238 с. – (Митна справа в Україні).
2. Risk management - Principles and guidelines (ISO 31000:2009) : — Режим доступу : [http://www.iso.org/iso/catalogue\\_detail.htm?Csnumber=43170](http://www.iso.org/iso/catalogue_detail.htm?Csnumber=43170)
3. Risk management - Risk assessment techniques (ISO/IEC 31010:2009) : - Режим доступу : [http://www.previ.be/pdf/31010\\_FDIS.pdf](http://www.previ.be/pdf/31010_FDIS.pdf)

## **СТРАТЕГІЧНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТНИМ СТАТУСОМ ПІДПРИЄМСТВ**

*Яценко Богдан Ігорович  
здобувач Української інженерно-педагогічної академії*

Для підвищення рівня конкурентного статусу в довгостроковій перспективі підприємству необхідно задіювати інноваційні чинники, але в тактичному плані, особливо на початковому етапі накопичення інноваційного досвіду на підприємстві, коли вплив з боку інноваційної активності підприємства на його конкурентоспроможність є незначний, доцільним є використання неінноваційних чинників. Другий важливий висновок, який впливає зі специфіки впливу інноваційного чинника на конкурентоспроможність: інноваційна діяльність на підприємстві має бути організована так, щоб якнайшвидше пройти ділянку повільного збільшення впливу інноваційного чинника на конкурентоспроможність підприємства.

Останній напрямок пов'язаний в значній мірі з інформацією та її використання в інноваційному процесі [2-5].

Основними умовами формування і забезпечення конкурентного статусу підприємств є внутрішні та зовнішні стратегічні фактори. Дослідження інноваційного управління конкурентним статусом підприємства слід здійснювати в обов'язковому взаємозв'язку впливу факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, яка є багаторівневою, багатоаспектною системою. На макrorівні формується сукупність таких факторів: економічних, міжнародних, демографічних, правових, географічних, науково-технічних, технологічних, політичних та соціокультурних факторів [5-6]. На мезорівні на конкурентний статус впливають: продуктивність галузі, наукоємність, оплата праці в галузі, капіталоємність, наукоємність, технічний рівень продукції, сукупність необхідних знань, ступінь експортної орієнтації. На мікрорівні на конкурентний статус впливають: ціна і якість продукції, що виготовляється підприємством, його виробничий, технологічний стан, професійно-кваліфікаційний рівень персоналу, маркетингові можливості тощо. До внутрішніх чинників на галузевому рівні слід віднести: попит на товар галузі, оптимальний рівень уніфікації і стандартизації продукції, експорт наукомісткої продукції, наявність конкурентоспроможного персоналу в галузі, оптимальний рівень галузевої концентрації, наявність конкурентоспроможних постачальників, оптимізація ефективності використання ресурсів, наявність радикальних нововведень, великий обсяг конкурентоспроможних підприємств в галузі, сертифікація продукції.

Оскільки обсяги реалізованої продукції машинобудівних підприємств останніми роками дещо зменшилися, й завдяки новій ціновій політиці та зменшення собівартості продукції підприємства можуть отримати позитивну тенденцію росту прибутку, враховуючи вплив зовнішніх факторів на діяльність підприємств виявлено, що впровадження в виробництво нових видів продукції є результатом ефективного стратегічного рішення для підвищення рівня конкурентного статусу. А нерозуміння механізму взаємозалежності витрат

підприємств свідчить, що інколи загального зниження витрат можна досягнути, збільшивши їх для якогось окремого виду діяльності. Наприклад, зростання витрат на відрядження може призвести до укладення договорів з новими постачальниками, які реалізують сировину та матеріали дешевше, ніж «старі» постачальники. Таким чином, науково обґрунтована стратегія зниження витрат підприємства повинна враховувати ситуацію, що склалася на ринку, визначати вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, оцінювати позиції машинобудівних підприємств на ринку та його конкурентний статус. У процесі формування стратегії зниження витрат необхідно визначати мету та завдання стратегії, найраціональніше розподіляти ресурси, конкретизувати прийняті рішення, визначати відповідальних за їхню реалізацію.

Введення стратегічних критеріїв вибору показників розвитку необхідно для досягнення оперативності контролю наслідку здійснення стратегії. Показники розвитку є факторами, які впливають на вихідний індикатор. Альтернативні моделі поведінки підприємства, у тому числі проведення антикризових заходів, впливають на об'єкти стратегії, спрямовані на досягнення інноваційних та конкурентних цілей, результати їхнього впровадження відбиваються набором показників розвитку. У напрямках діяльності підприємств необхідно вибрати адекватну стратегію фінансування (як функціональну стратегію), яка є основою для вибору альтернативи, яка зумовлює природу та напрями організації фінансових відносин як поза межами, так і всередині машинобудівних підприємств.

Таким чином, розробка обґрунтованої стратегії фінансування конкурентної діяльності в умовах кризи є основою для забезпечення життєздатності підприємств у довгостроковій перспективі.

#### **Список використаних джерел**

1. Войчак А. В. Конкурентні переваги підприємства: сутність і класифікація / А. В. Войчак, Р. В. Камишніков // Маркетинг в Україні. – 2005. – №2 (30). – С. 50–53.
2. Воронкова А. Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация : моногр. / А. Э. Воронкова. — Луганск : Восточно-украинский национальный ун-т, 2000. — 315 с.
3. Герасименко Ю. В. Управління конкурентним статусом підприємства [Електронний ресурс] /

Ю. В. Герасименко, А. В. Бондаренко. – Режим доступу.: [http://www.rusnauka.com/31\\_ONBG\\_2011/Economics/10\\_96826.htm](http://www.rusnauka.com/31_ONBG_2011/Economics/10_96826.htm).

4. Гудзинський О. Д. Управління формуванням конкурентоспроможного потенціалу підприємств (теоретико–методологічний аспект): монографія / О. Д. Гудзинський, С. М. Судомир, Т. О. Гуренко; Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України. – К.: ПК ДСЗУ, 2010. – 212 с.

5. Данько М. І. Забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств в умовах міжнародних транспортних коридорів: монографія / М. І. Данько, В. Л. Дикань, Н. В. Якименко. - Х. : УкрДАЗТ, 2008. – 170 с.

6. Дикань В. Л. Забезпечення конкурентостійкості підприємства: моногр. / В. Л. Дикань. – Х. : Основа, 1995. – 195 с.

7. Холод В. В. Чотирьохвекторна модель розвитку конкурентного статусу [Електронний ресурс] / В. В. Холод. – Режим доступу.: [http://www.rusnauka.com/17\\_AND\\_2010/Economics/68045.doc.htm](http://www.rusnauka.com/17_AND_2010/Economics/68045.doc.htm).

## СЕКЦІЯ 3 СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

---

### СТАНОВЛЕННЯ, РОЗВИТОК ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СУЧАСНОЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

*Авраменко Олена Іванівна,  
ст. викл. каф. ОАА Кременчуцького  
національного університету  
імені М. Остроградського*

*Іваненко Катерина  
студентка Кременчуцького  
національного університету  
імені М. Остроградського  
e-mail: kattary@mail.ru*

Однією зі складових економічної системи є податкова система. Актуальність проблеми побудови ефективної податкової системи визначається наявністю процесів становлення в Україні ринкових відносин та інтегрування української економіки в європейську спільноту. Створення адекватної податкової системи, спроможної через перерозподільний механізм забезпечити соціальну гармонію та фінансово-економічну рівновагу в країні, є потребою розбудови цивілізованого демократичного суспільного ладу. Нагальність вимог виправлення кризової соціально-економічної ситуації диктує необхідність здійснення кардинальних реформ у податковій системі держави.

Практичні та теоретичні аспекти функціонування податкової системи висвітлено у працях провідних українських вчених В. Л. Андрущенко [1], О. Д. Василика [2], А. І. Крисоватого [3], І. О. Лютого [4], П. В. Мельника [5] та ін. Але податкова система України та можливості її розвитку, у зв'язку з її динамічністю, залишаються недостатньо вивченими. Вона потребує змін і реформ, що відповідали б вимогам становлення в країні ринкової економіки.

Сьогоднішній стан національної податкової системи є далеко не ідеальним, що засвідчує його невідповідність дійсним запитам та можливостям суспільства. Моніторинг потенційних доходів бюджету країни і регіонів

вимагає оцінки їх податкових можливостей, виявлення закономірностей і розробки науково обґрунтованих рекомендацій щодо використання регулюючого потенціалу окремих податків і податкової політики в цілому як одного з важливих складових механізму регулювання соціально-економічного розвитку країни [6, С.109 ]. До теперішнього часу існують значний неофіційний сектор економіки, ухилення від оподаткування, створення податкової заборгованості [7, с.289].

З проголошенням Незалежності Україна прагнула створити власну податкову систему, становлення якої відбувалося в непростий час розбудови державності, за умов економічної нестабільності та гіперінфляції. При цьому значно впливали на зміст податкової реформи діючі органи державної влади.

Узагальнюючи проведений аналіз становлення і розвитку податкової системи в Україні, слід зазначити, що цей процес був досить нелегким, суперечливим і багато в чому спонтанним. Але загальний напрям цих процесів у цілому все ж був безпомилковим — формування податкової системи і встановлення рівня оподаткування, характерного для ринкової економіки. З прийняттям Податкового кодексу процес створення сучасної податкової системи в Україні в цілому закінчився.

Проте слід зазначити, що податкова система України все ж не відповідає повною мірою канонам ринкової економіки та суспільних взаємовідносин і вимагає кардинальної заміни окремих елементів податкових механізмів. Для цього не обов'язково повністю замінювати основні структурні елементи даної системи, оскільки це може призвести до хаосу, знищення звичних для платників податків механізмів.

Для розвитку податкової системи доцільно зменшити податковий натиск на платників податків за рахунок зниження ставок окремих податків; здійснити податки нейтральними по відношенню до всіх категорій платників шляхом скасування цілої низки пільг та винятків в оподаткуванні, а також спростити адміністрування всіх податків. Таким чином, в подальшому вся увага має бути концентрована на послідовому, ступеневому удосконаленні механізму

справляння окремих податків.

Отже, для розвитку податкової системи доцільно ставити головні цілі:

— послабити податкове навантаження на платників податків за рахунок зниження ставок окремих податків;

— податковий та бухгалтерський облік повинні взаємозалежати та доповнювати один одного, що надасть змогу підприємствам ефективно вести діяльність;

— покращити ефективність нарахування та стягнення податкових платежів, підвести до досконалості процедуру взяття на облік;

— використовувати функцію регулювання мита за допомогою ставок, які відповідатимуть вимогам Світової організації торгівлі;

— забезпечити оперативну діяльність податкових органів;

— скасувати цілу низку пільг та винятків в оподаткуванні, а також спростити адміністрування всіх податків.

Таким чином, удосконалення механізму нарахування і сплати окремих податків та зборів залишається метою подальших наукових досліджень у галузі оподаткування.

#### Список використаних джерел

1. Андрущенко В.Л. Податкові системи зарубіжних країн / В.Л. Андрущенко, О.Д. Данілов // – К.: Комп'ютер прес, 2004. – 300 с.
2. Василик О. Д. Податкова система України : навч. посіб. / О. Д. Василик. – К. : ВАТ “Поліграфкнига”, 2009.
3. Крисоватий, А. І. Концептуальні засади податкової політики / А. І. Крисоватий // Наукові записки: зб. наук. праць каф. екон. аналізу. Терноп. акад. нар. гос-ва. – Тернопіль : Економічна думка, 2004.
4. Лютий І.О. Податкова політика України на сучасному етапі // Фінанси України. – 2008.
5. Мельник М.В. Податкова система України. – К.: Парламентське видавництво, - 2001.
6. Авраменко О.І. Сутність та стан пільгового оподаткування в Україні / О.І. Авраменко, В.І. Шара // Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського – 2015. – Випуск 6/(95) частина 2. – С.109-115.
7. Глазко Н. Д., Прищенко А.В. Проблеми та перспективи розвитку податкової системи. – Видання Вінницького національного аграрного університету. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.rusnauka.com/8\\_NND\\_2010/Economics/60130.doc.htm](http://www.rusnauka.com/8_NND_2010/Economics/60130.doc.htm)



## РОЛЬ ПОДАТКОВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПІЛЬГИ В СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ

*Авраменко Олена Іванівна,  
ст. викл. каф. ОАА Кременчуцького  
національного університету  
імені М. Остроградського*

*Іванова Анна Павлівна  
студентка каф. фінанси та кредиту  
Кременчуцький національний  
університет ім. М. Остроградського  
e-mail: [anne.pav8@gmail.com](mailto:anne.pav8@gmail.com)*

В умовах постійних податкових реформ в Україні важливим питанням залишається ефективність податкової системи. Оскільки податкова політика України недосконала, то має місце нерівність в галузі оподаткування. Цю проблему вирішують податкові пільги, які надаються виходячи з матеріального становища платників податків, і служать інструментом стимулювання соціально-економічних процесів.

Метою дослідження є аналіз застосування податкової соціальної пільги на сучасному етапі, виявлення її недоліків та внесення пропозицій по удосконаленню її використання.

Проблемами, пов'язаними із наданням та практичним використанням податкових пільг, займалися такі вчені як О. Данілов М. Кучерявенко, М. Фільо, О. Десятнюк та інші.

Для зниження податкового тиску на платників податку у Податковому кодексі передбачені податкові пільги. Однією з таких пільг є податкова соціальна пільга. Податкова соціальна пільга (ПСП) – сума, на яку платник ПДФО має право зменшити свій загальний місячний оподатковуваний дохід у вигляді заробітної плати від одного роботодавця [1]. Застосування ПСП спрямоване на зменшення рівня податкового навантаження на доходи громадян, які залежать як від величини податкових вилучень, так й від їх матеріального достатку [4, с.162].

ПСП застосовується до доходу, нарахованого протягом звітного податкового місяця як заробітна плата, якщо його розмір не перевищує суми, що дорівнює розміру місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на 1.01 звітного року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 грн [1]. ПСП встановлюється у відсотках від прожиткового мінімуму для працездатної особи (на перехідний період, який продовжується вже майже 10 років, пільга дорівнює половині передбаченого розміру).

Таким чином, базова ПСП, яка розраховується як половина прожиткового мінімуму, на 2016 р. складає 689 грн. За період з 2011р. по 2016 р. сума ПСП збільшилась на 46,4%. Динаміка приведена у таблиці 1.

Таблиця 1

**Динаміка розміру ПСП в Україні за 2012-2016 рр.  
(побудовано за даними [2])**

Показник, грн.	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Гранична межа доходу	1320	1500	1610	1705	1705	1930
Базова ПСП	470,5	536,5	573,5	609	609	689
Підвищена ПСП	705,75	804,75	860,25	913,5	913,5	1033,5
Подвоєна підвищена ПСП	941	1073	1147	1218	1218	1378

Податкова соціальна пільга має ряд властивостей. До позитивних належать зменшення державного контролю за використанням пільг та стимулювання рівності у галузі оподаткування, до негативних – зменшення податкової бази та створення регресивнішої системи оподаткування.

Суми, які виділяють на виплату ПСП, зменшують податкові надходження до бюджету, проте дають змогу дещо урівняти умови оподаткування платників податку за рахунок зменшення податкової бази.

Соціальний ефект ПСП полягає у підвищенні рівня життя населення, збереженні та розвитку соціально значущих сфер діяльності та формуванні сприятливих умов життєдіяльності для соціально незахищених верств населення [2, с. 222].

Проте, з іншої точки зору, застосування ПСП зумовлює нерівномірне розподілення податкового тягара, що посилює несправедливість в оподаткуванні, вносить нерівність у розподіл ресурсів та сприяє ухиленню від сплати податків [3, с. 808].

Отже, застосування ПСП не має достатнього обґрунтування, тому, можливо, є сенс відмовитись від її застосування в тому розумінні, в якому вона існує.

Висновки. Отже, на підставі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки. Попри неоднозначне надання податкових пільг, вони використовуються більшістю країн світу, оскільки однією з причин використання є відповідність податкової політики вимогам як економічної ефективності, так і справедливості. Економічно розвинені країни мають позитивний досвід у галузі оподаткування, який показує, що доцільність надання пільг залежить від правового й економічного механізму їх застосування.

Задля підвищення стимулюючої та регулюючої ролі пільг доцільно вжити певні заходи, такі як:

- запровадження розміру неоподаткованого рівня доходів для всіх платників, який був би не менше мінімальної заробітної плати;
- використання пільги для платників, які виховують дітей до 18 років, незалежно від їх кількості;
- доповнення принципів, на яких базується податкове законодавство, принципом безумовної гарантії прожиткового мінімуму при оподаткуванні.

Таким чином, після застосування наведених змін, а також дотримання принципів оподаткування, ПСП має повністю виправдати покладені на неї функції.

#### **Список використаних джерел**

6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

7. Майбурова И. А. Экономика налоговых реформ : монография / [под ред. И. А. Майбурова, Ю. Б. Иванова, Л. Л. Тарангул]. – К. : Алерта, 2013. – 432 с.

8. Сергеев В. Ю. Доцільність застосування податкових соціальних пільг у контексті оптимізації податкового навантаження на фізичних осіб / Сергеев В. Ю., Олійник Т. О. // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №6. – С. 806-809

9. Славкова А. А. Оптимізація податкового навантаження та пільгове оподаткування в контексті зміцнення фіскального значення податку на доходи фізичних осіб / Славкова А. А., Степура М. М. // Фінанси, облік і аудит. – 2012. – №20. – С.156-174

## **ОСОБЛИВОСТІ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ**

*Авраменко Олена Іванівна  
старш. викладач каф. ОАА  
Кременчуцького національного  
університету ім. М. Остроградського*

*Марченко Аліна Андріївна,  
студентка каф. Фінансів та кредиту  
Кременчуцького національного  
університету ім. М. Остроградського  
e-mail: alina.marchenk95@mail.ru*

Формування сучасної системи оподаткування є важливою складовою частиною процесу розбудови ринкової економіки України та її інтеграції до системи світових господарських зв'язків. У податковій системі України чільне місце посідають непрямі податки, які є не лише головним джерелом наповнення державного бюджету, але й ефективним інструментом впливу на суспільне виробництво.

Дослідженню проблем функціонування непрямого оподаткування присвячено праці низки вчених, серед яких: А. Крисоватий, М. Кучерявенко, А. Соколовська, В. Буряковський та багатьох інших науковців.

Метою дослідження є з'ясування сутності непрямих податків та їх значення при формуванні Зведеного бюджету держави, а також обґрунтування пропозицій щодо напрямів вдосконалення непрямого оподаткування в Україні.

Непрямі податки відіграють важливу роль у податковій системі будь-якої країни, адже вони складають значну частку у доходах бюджету та використовуються державою як регулятор цін. Держава справляє вплив на реальні доходи споживачів саме через рівень цін.

Непрямі податки дають змогу регулювати платоспроможний попит як невід'ємну складову ринкової рівноваги. Так, за допомогою ставок податку на додану вартість держава може як стимулювати попит споживачів – в період кризової економіки, так і стримувати - в період надмірного піднесення економіки [1, с. 128]. Динаміка непрямих податків та їх частка у податкових надходженнях бюджету протягом 2011-2015 років наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

**Структура податкових надходжень зведеного бюджету України за 2011-2015рр. (побудована авторами за даними [2])**

Джерела доходів	2011р.		2012 р.		2013 р.		2014 р.		2015 р.	
	млрд. грн	частка %	млрд. грн	частка %	млрд. грн	частка %	млрд. грн	частка %	млрд. грн	частка %
Податкові надходження усього	334,7	100	360,6	100	353,9	100	367,5	100	507,6	100
Прямі податки	228,8	68,4	240,9	66,8	231,9	65,5	234,6	63,8	296,6	58,4
Непрямі податки, у т.ч.:										
ПДВ	60,2	18,0	68,1	18,9	72,1	20,4	75,2	20,5	99,9	19,7
Акцизний податок	33,9	10,1	38,4	10,6	36,6	10,3	45,1	12,3	70,8	13,9
Мито	11,8	3,5	13,2	3,7	13,3	3,8	12,6	3,4	40,3	7,9

З таблиці бачимо, що податкові надходження станом на 2011 р. складають 334,7 млрд. грн, впродовж наступних чотирьох років зростають приблизно на 20 млрд. грн. и вже станом на 2015 р. складають 507,6 млрд. грн. Щодо непрямих податків, то можна стверджувати, що їм притаманна зростаюча динаміка. Станом на 2011 р. сума непрямих податків склала 105,9 млрд. грн та впродовж п'ятирічного періоду зростала, і в 2015 р. склала 211 млрд. грн.

Податкові надходження мають низку недоліків, які на сьогоднішній день залишаються невирішеними, зокрема до них належать:

- зниження фіскальної потужності при наповненні бюджету;
- невідпрацьованість системи адміністрування, особливо ПДВ;

- критичний рівень бюджетних відшкодувань і взаємних заборгованостей з ПДВ;
- недостатня повнота охоплення платників податків і бази оподаткування;
- високий рівень ухилення на законних і фіктивних підставах від оподаткування;
- непрозорість функціонування митниці як головної інституції, що реалізує непряме оподаткування;
- недостатньо відпрацьоване планування та прогнозування доходів бюджетів від непрямих податків.

Таким чином, на підставі проведеного дослідження можна відзначити наступні концептуальні напрями стосовно непрямого оподаткування:

1. вдосконалення механізму стягнення ПДВ, податкового законодавства та остаточна його адаптація до вимог ЄС; ліквідація неефективних пільг; запровадження диференційованих ставок; забезпечення своєчасного відшкодування; вдосконалення процесів адміністрування ПДВ;
2. у сфері акцизного оподаткування: підвищення рівня адаптації законодавства до вимог ЄС; розширення переліку підакцизних товарів, об'єктів та бази оподаткування; посилення екологічної спрямованості акцизного оподаткування; підвищення дії фіскальної і регулятивної функцій акцизу;
3. стосовно митного оподаткування: удосконалення податкового законодавства; уніфікація порядку справляння мита; посилення контролю над митницею; створення чіткого механізму застосування спрощеного порядку проведення процедур митного оформлення.

Впровадження всіх зазначених заходів у сфері непрямого оподаткування дасть змогу наблизитись до моделі, яка б забезпечила поєднання фіскальної ефективності з одночасним забезпеченням належного регулюючого впливу на соціально-економічні явища.

## Список використаних джерел

1. Податкова система: Навчальний посібник / [Баранова В. Г., Дубовик О. Ю., Хомутенко В. П. та ін.]; за ред. В. Г. Баранової. – Одеса : ВМВ, 2014. – 344 с.
2. Державна казначейська служба України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>.

## ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

*Алексєєва Тетяна Іванівна  
к.е.н. доц. каф. ЕП та ЕТ  
Харківського торговельно-  
економічного інституту КНТЕУ  
e-mail: [t.i.alekseeva@gmail.com](mailto:t.i.alekseeva@gmail.com)*

*Ворвихвост Ольга Вікторівна  
студентка Харківського торговельно-  
економічного інституту КНТЕУ*

Гастрономічний туризм – особливий вид сучасної індустрії туризму, що базується на задоволенні не просто однієї із специфічних рекреаційних потреб, а й задоволенні фізіологічних потреб – їжа, яка охоплює подорожі туристів з метою дегустування, апробування та споживання різноманітних унікальних кулінарних блюд країни (етнічні та регіональні кухні). Даний вид туризму часто поєднує пізнавальні функції (історія і культура певного народу, етносу, етнічної групи, кулінарні традиції і кухня якого пізнається) з рекреаційно-розважальними атракціями [1].

Розрізняють різні форми даного туризму: ексклюзивний (для дуже вибагливих і заможних туристів) та екзотичний (традиційні страви різних народів, не характерні для європейської або американської кухонь).

Гастрономічний тур як послуга – це щось більше, ніж просто подорож, оскільки він є добре продуманим комплексом заходів для дегустації традиційних в певній місцевості страв, а також окремих інгредієнтів, які не зустрічаються більше ніде в світі та мають особливий смак.

Об'єктами гастрономічного туризму є [2]:

- країни, кухня яких найбільш популярна на світовій арені (на даний момент найпопулярнішими країнами є Франція, Італія, Іспанія, Японія, Китай);
- регіони, відомі продуктами, що виробляються в цій місцевості;
- окремі ресторани, що виділяються якістю та ексклюзивністю кухні, оригінальним меню або ж мають статус «кращих»;
- підприємства, відомі своєю кулінарною продукцією;
- установи, що надають освітні послуги за напрямками кулінарії і гастрономії;
- кулінарні заходи: фестивалі, ярмарки, свята, дегустації, майстер-класи, виставки, конференції.

Цільова аудиторія гастрономічних турів включає:

- туристів, охочих долучитися до культури країни через її національну кухню;
- туристів - гурманів;
- туристів, що використовують кулінарний тур в цілях проходження навчання і отримання професійних навичок (кухарі, сомельє, дегустатори, ресторатори);
- представники тур фірм, які подорожують з метою вивчення даного туристського спрямування.

Слов'янська кухня давно одержала поширення далеко за межами країни, а деякі блюда української кухні, наприклад борщі і вареники, увійшли в меню міжнародної кухні.

Але також можна говорити і про деякі проблеми, а саме:

- відсутність туроператорів і туристичних агентів, які виключно займаються гастрономічним туризмом;
- відсутність реклами за кордоном;
- незацікавленість держави у розвитку даного виду туризму;
- низька інформативність населення про можливості гастрономічних турів;



- недостатній розвиток туристичної інфраструктури;
- несприятлива екологічна обстановка і т.д.

Але не дивлячись на проблеми, можна виділити перспективи розвитку гастрономічного туризму:

- зростання популярності телевізійних кулінарних програм і шоу в усьому світі;
- придбання світової популярності шеф-кухарями кращих ресторанів;
- доступність відвідування ресторанів;
- збільшення витрат на харчування та відпочинок як наслідок зростаючих доходів населення;
- зростання популярності здорового способу життя;
- усвідомлення підприємствами продуктового виробництва і туристськими організаціями величезного потенціалу та прибутковості кулінарного туризму в світі.

Отже, туристська індустрія з кожним роком все більше впливає на світову економіку. Розсовуючи простір і розмиваючи межі, гастрономічний туризм є інтегруючим елементом в комунікації людей різних культур, національностей, віросповідань. Так люди прагнуть до нових і нестандартних подорожей. Їх зростаюча обізнаність, нові потреби стимулюють туристський бізнес, спонукають до інновацій і нововведень. Так потрібно розвивати гастрономічний туризм, адже завжди людей цікавила культура іншого народу.

#### **Список використаних джерел**

1. Яковчук О.В. Сучасна класифікація туризму / О.В. Яковчук – Харків: РВВ ХТЕІ КНТЕУ, 2013. – 52 с.
2. Балабанов И. Т., Балабанов А. И. Экономика туризма: Учеб. пособие. / И. Т. Балабанов, А. И. Балабанов - М.: Финансы и статистика, 2003. – 420 с.

## ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

*Алексєєва Тетяна Іванівна,  
к.е.н. доц. каф. ЕП та ЕТ  
Харківського торговельно-  
економічного інституту КНТЕУ  
e-mail: [t.i.alekseeva@gmail.com](mailto:t.i.alekseeva@gmail.com)*

*Ільченко Марина В'ячеславівна  
студентка групи МА-14  
Харківського торговельно-  
економічного інституту*

Істотним моментом у діяльності будь-якого підприємства є інвестиції, які впливають на процеси його функціонування та відповідно безпосереднім чином впливають на загальну роботу підприємства. Інвестування впливає на розвиток підприємства, допомагає подолати економічну кризу, завоювати більший сегмент ринку, оволодіти інноваційною технологією тощо [1, 2].

Сталий розвиток Харківської області може бути забезпечений лише за умови активізації інвестиційної діяльності. Вирішення цієї проблеми потребує розроблення програми інвестиційної діяльності, яка має забезпечити створення економічних та організаційних умов, що сприятимуть залученню інвестицій у регіон.

Передумовою для активізації інвестиційної діяльності та створення умов для зростання надходжень іноземного капіталу в економіку області є поліпшення інвестиційного клімату та підвищення позитивного міжнародного іміджу, що є одним із ключових завдань керівництва кожного регіону. Виконання цього стратегічного завдання полягає у формуванні уявлення про Харківську область як про регіон із розвинутим науковим, аграрним та індустріальним потенціалом.

Перспективним напрямом є проведення регіональних ярмарок інвестиційних проектів за участю представників облдержадміністрації, райдержадміністрацій, органів місцевого самоврядування області, потенційних

вітчизняних та зарубіжних інвесторів, організацій, що надають міжнародну технічну допомогу. На таких ярмарках мають бути представлені не тільки проекти соціально-культурної сфери, а й комерційні, які б приносили прибуток інвесторам. Проведення таких ярмарок створило би можливість для безпосереднього знайомства потенційних інвесторів та осіб, які мають цікаві й перспективні проекти, але не забезпечені коштами для їх реалізації.

Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку Харківської області на 1 липня 2016 року становив 1661,8 млн. дол. США. та у розрахунку на одну особу населення – 613,4 дол. З країн ЄС унесено 1487,3 млн. дол. США інвестицій, з інших країн світу – 174,6 млн. дол.

За січень-червень 2016 року в економіку області від іноземних інвесторів надійшло 137,2 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу), вибуло 19,2 млн. дол. США. Водночас, інші зміни вартості акціонерного капіталу нерезидентів (зміна вартості, утрати, перекласифікація інвестицій, курсова різниця) склали - 10,8 млн. дол. США, у тому числі курсова різниця становила - 7,9 млн. дол. Абсолютний приріст, із урахуванням зміни вартості акціонерного капіталу нерезидентів, становив 107,2 млн. дол. США (2 місце після м. Києва), темп до початку року склав 106,9% (3 місце серед регіонів України).

Інвестиції надійшли зі 67 країн світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає 95,6% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Франція – 824,7 млн. дол., Кіпр – 309,6 млн. дол., Велика Британія – 268,3 млн. дол., Віргінські Острови (Брит.) – 49,5 млн. дол., Нідерланди – 28,7 млн. дол., Швейцарія – 24,8 млн. дол., Польща – 20,1 млн. дол., Панама – 17,7 млн. дол. та США – 16,8 млн. дол. [4].

На підприємства промисловості Харківської області надійшло 223,9 млн. дол. (13,5%) прямих інвестицій, у т.ч. у переробну промисловість – 218,5 млн. дол., у добувну промисловість і розроблення кар'єрів – 3,8 млн. дол., на підприємства з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого

повітря – 1,3 млн. дол., з водопостачання, каналізації, поводження з відходами – 0,2 млн. дол. У підприємства з виробництва гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції внесено 107,9 млн. дол. прямих інвестицій, з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – 33,7 млн. дол., у машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування – 23,8 млн. дол., у підприємства з виробництва хімічних речовин і хімічної продукції – 17,2 млн. дол., із виготовлення виробів з деревини, виробництва паперу та поліграфічної діяльності – 17,0 млн. дол. [4].

В установах фінансової та страхової діяльності акумульовано 1108,9 млн. дол. (66,7% загального обсягу) прямих інвестицій, в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном – 129 млн. дол. (7,8%), на підприємствах з оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 74,2 млн. дол. (4,5%), в організаціях, що здійснюють діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 53,5 млн. дол. (3,2%).

Заборгованість підприємств прямого інвестування області за кредитами та позиками, торговими кредитами та іншими зобов'язаннями перед прямими іноземними інвесторами на 1 липня 2016 року становила 344,0 млн. дол.

#### **Список використаних джерел**

1. Грицюк Г. Р. Проблемні аспекти залучення іноземних інвестиційних ресурсів в економіку / Г. Р. Грицюк, І. Д. Фаріон // Інноваційна економіка. – 2011. – С. 229 – 233.
2. Іваноньків О. О. Політика держави щодо інвестиційної діяльності в Україні та перспективи прямого іноземного інвестування / О.О. Іваноньків // Актуальні проблеми економіки. - 2007. – № 11. – С.12 – 18.
3. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність : підручник / Т.В. Майорова. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
4. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

## АНАЛІЗ УКРАЇНО-ПОЛЬСКИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ТУРИЗМУ

*Алексєєва Тетяна Іванівна,  
к.е.н. доц. каф. ЕП та ЕТ  
Харківського торговельно-  
економічного інституту КНТЕУ  
e-mail: t.i.alekseeva@gmail.com*

*Шулякова Єлизавета Сергіївна  
студентка  
Харківського торговельно-  
економічного інституту КНТЕУ*

Туризм виступає однією з важливих складових частин сучасних українсько-польських міждержавних відносин та зв'язуючою сферою у взаєминах України й Польщі. Це сприяє активізації двосторонніх контактів, позитивно впливає на гуманітарну міждержавну взаємодію та допомагає налагодженню міжлюдських контактів, добросусідських відносин між країнами.

Окрім того, співпраця України та Польщі у сфері туризму є, по-перше, одним із важливих кроків на шляху європейської інтеграції України; по-друге, важливим для української сторони каналом запозичення й упровадження багатого досвіду Польщі у цієї сфері, а по-третє, реальним простором матеріалізації євроінтеграційних процесів, які найбільше проявляються саме на регіональному та прикордонному рівнях [1].

Україна приділяє велику увагу співпраці з Польщею у сфері туризму з метою просування національного туристичного продукту на європейський ринок. Поступово здійснюється гармонізація законодавства України в галузі туризму до стандартів ЄС.

Передусім, це передбачає, покращення діяльності із захисту прав українських та іноземних споживачів туристичних послуг, наближення України до світових стандартів туристичного обслуговування. Усі ці заходи покликані підвищити привабливість України як туристичного центру для іноземних

туристичних фірм, туристів, а отже, сприяти збільшенню туристичних потоків до нашої держави [2].

У теперішній час Польща є одним із найактивніших і найперспективніших партнерів нашої держави в галузі туризму. Головними передумовами активного українсько-польського туристичного співробітництва є територіальна та етнічна близькість, спільність кордонів, кліматичних умов, мовна спорідненість, багато в чому спільний історичний досвід, схожість національних культур і традицій [3].

Унаслідок зростання зацікавленості українськими туристами Польща у 2010–2015 рр. туристична галузь країни значно розвинулася. Цьому сприяло створення Департаменту туризму при Міністерстві економіки, Польської туристичної організації, яка займається популяризацією туристичних центрів країни. Створено також Інститут туризму, який вивчає ринок туристичних послуг і його можливості. При цьому значна частина туристичних бюро об'єдналась у Всепольську раду туристичних бюро. На сьогодні у Польщі діє близько трьох тисяч турбюро (без урахування агентств, які займаються виключно продажем путівок).

Співпраця України та Республіки Польща в галузі туризму відбувається на основі «Угоди про співробітництво в галузі туризму», яка була підписана між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польщі 30 червня 2005р. Згідно з цим взаємовідносини України та Польщі сприяли розвитку та поглибленню співробітництва в галузі туризму, збільшенню туристського обміну між країнами з метою кращого ознайомлення з життям, історією й культурою народів.

На сьогодні в Україні діє близько 600 законів, Указів Президента, Постанов Кабінету Міністрів, відомчих нормативних актів, що прямо або опосередковано відносяться до туристичної сфери. Одним із головних законів в країні є Закон «Про туризм». Цей Закон визначає загальні правові, організаційні та соціально-економічні засади реалізації державної політики України в галузі туризму. Він встановлює засади раціонального використання туристичних

ресурсів та регулює відносини, пов'язані з організацією і здійсненням туризму на території України.

Незважаючи на наявність угод, нормативно-правове підґрунтя українсько-польського співробітництва ще рано вважати досконалим. Перспективами подальшого розвитку українсько-польської транскордонної співпраці у сфері туризму буде виступати :

- створення єдиної законодавчої бази між Україною та Польщею;
- відкриття нових туристичних маршрутів;
- залучення інвестицій у туристичну галузь.

У багатьох країнах Європейського Союзу, у тому числі й у Польщі, туризму приділяють значну увагу, як одній із найприбутковіших галузей національної економіки. На жаль, в Україні, як свідчать фахівці, туристична галузь не отримує належної фінансової підтримки з боку держави [4].

В Україні з її багатою історичною спадщиною й безцінними рекреаційними ресурсами є всі умови для розвитку туристичного бізнесу. Але на сьогодні в нашій державі з її економічними проблемами надходження грошей у сферу туризму є непершечерговим завданням, що є причиною недостатнього розвитку україно-польських відносин у сфері туризму.

#### **Список використаних джерел**

1. Національний інститут стратегічного дослідження при Президентіві України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/245/> - Назва з екрану
2. Посольство України в Республіці Польща [Електронний ресурс]– Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/poland/ua/publication/content/4115.htm> - Назва з екрану
3. Проблеми і перспективи українського туризму [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://uainfo.org/blognews/1448912038-problemy-i-perspektivy-ukrainskogo-turizma.html> - Назва з екрану
4. Програма транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна» на 2007-2013 роки» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pl-by-ua.eu/ua> - Назва з екрану

## **ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ІННОВАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ**

*Безугла Юлія Євгеніївна,  
к.е.н., доц. каф. ЕОДСГ  
Української інженерно-педагогічної  
академії*

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується нестабільністю умов функціонування підприємств, що обумовлено підвищенням рівня мобільності зовнішніх чинників і посиленням їхнього впливу на внутрішнє середовище. Тому для забезпечення стабільного економічного зростання підприємств необхідно вирішити ряд нагальних проблем, серед яких однією з головних є визначення факторів впливу.

Основні інноваційно-управляючі впливи на діяльність підприємств здійснюють три основні групи суб'єктів, зацікавлених в його результативності: держава, власники і інвестори, менеджери. Кожен із суб'єктів переслідує, в першу чергу, свої фінансові інтереси, внаслідок чого існує певна неоднозначність, а іноді і антагонізм їх оцінки результативності діяльності конкретної організації. Разом з тим, існує загальний, об'єднуючий їх інтерес – зростання ефективності інноваційної сфери розвитку підприємств в цілому, для оцінки якої необхідно формування цілісної системи критеріїв фінансового і нефінансового характеру і використання адекватних методів і методик аналізу [1-5]. Поєднання управління результативністю (ринкові результати) і ефективністю (фінансові результати) стає тим самим контрольним механізмом, необхідним для проведення змін на підприємстві. Результативність діяльності відображає суб'єктивний рівень оцінки різними учасниками на основі інтерпретації доступного обсягу фінансової і нефінансової інформації [4]. На противагу ефективності діяльності, показники результативності значно ширше і різноманітніше.

Головне завдання підприємства в такому випадку - накопичити якомога більше інноваційних ресурсів до виникнення несприятливих обставин. У такій



організації немає майбутнього, якщо не зміниться характер дій, що, в свою чергу, повинно бути забезпечено шляхом зміни ментальної моделі керівництва. Протилежний тип управління – конкурентно-активний. Він означає, що у підприємства є потреба не стільки знати минуле, скільки представляти майбутнє, тобто планувати його. Тоді, довівши свої уявлення про майбутнє до високого рівня деталізації у вигляді цілей, підприємство може приймати рішення в сьогоденні. Таким чином, уже майбутнє починає керувати сучасним: підприємство у цьому виконує дії, які визначаються рішеннями, що диктуються сформованим чином майбутнього. Головне завдання промислового підприємства в такому випадку - нарощувати величину конкурентних ресурсів для свого інноваційно-управлінського розвитку, що дозволяє йому, постійно розвиваючись, поступально йти вперед, випереджаючи інших.

Коли у підприємства з'являється управлінський орієнтир у вигляді цілей, у нього виникає можливість задіяти ресурси, якими є зовнішнє середовище. Значить, для підприємства з реактивним типом управління доступні тільки інноваційно-управлінські ресурси короткострокового, тактичного характеру, які зазвичай невеликі, а ресурси стратегічного характеру доступні тільки підприємствам з активним типом управління [3]. Таким чином, майбутнє і зворотній зв'язок його з теперішнім часом функціонування - це ресурс, який доступний або недоступний підприємству в залежності від обраного типу управління і в цьому сенсі є довгостроковою, стратегічною конкурентною перевагою будь-якого підприємства.

Свої уявлення про майбутній стан підприємство формалізує у вигляді взаємопов'язаних цілей та завдань заданих в часі. Конкурентні пріоритети підприємства в будь-якій адаптивно-орієнтованій формі не можна визначити, не забезпечуючи паралельно реформування його фінансової структури. Спрямованість адаптивно-орієнтованого підходу зв'язана, насамперед, з відновленням фінансової стійкості підприємства. Формуючи конкурентні пріоритети підприємства на основі адаптивно-орієнтованого підходу, варто враховувати принаймні дві закономірності систем: комунікативності й

еквіфінальності. Следством першої є вплив умов зовнішнього середовища на вибір цілей і засобів їхнього досягнення.

Проведені автором дослідження дозволили встановити, що необхідно враховувати інтереси всіх сторін, які можуть здійснити істотний вплив на моделювання вхідних факторів внутрішньої та зовнішньої сфери розвитку підприємств. Саме тому, яким не було б трактування головної мети проведення інноваційних змін різними сторонами, управління ними має сприяти створенню належних до ринкових умов суб'єктів господарювання, що в свою чергу може бути забезпечене при наявності міцних конкурентних позицій підприємства на споживчому ринку та можливостей їх зростання у довгостроковій перспективі, а отже, фінансові ресурси підприємств використовуються не достатньо ефективно. Це сприяє визначенню оптимального співвідношення фінансових ресурсів підприємства, що дає змогу керівництву підприємства, вивчивши характер тенденцій, вибрати фінансову політику управління підприємством, яка забезпечить досягнення кінцевої мети інноваційного функціонування підприємств впродовж стратегічного періоду.

#### Список використаних джерел

1. Баттрик Р. Техника принятия эффективных управленческих решений / Р. Баттрик ; пер. с англ. А. Романченко ; под. ред. В. Н. Фунтова. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2006. – 413 с.
2. Вітлінський В.В. Моделювання та кількісне оцінювання економічного ризику великих виробничих систем / В. В. Вітлінський, Є. В. Афанасьєв // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. / Дніпропетр. нац. ун-т. – Д., 2006. – Вип. 185, т. 4. – С. 742–752.
3. Калінеску Т. В. Стратегічний потенціал підприємства: формування та розвиток : моногр. / [Т. В. Калінеску, Ю. А. Романовська, О. Д. Кирилов]; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2007. – 272 с.
4. Кугаєнко А. А. Методы динамического моделирования в управлении экономикой / А. А. Кугаєнко; под ред. П. Е. Кондрашова. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Университетская книга, 2005. – 456 с.
5. Лепа Н. Н. Методы и модели стратегического управления предприятием / Н. Н. Лепа; НАН Украины, Ин-т экономики промышленности. – Донецк : Юго-Восток, 2002. – 186 с.

## ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

*Брік Світлана Володимирівна  
к.е.н., доц. каф. економічного аналізу та  
обліку Національного технічного  
університету  
«Харківський політехнічний інститут»  
e-mail: Nat\_ua@ukr.net*

*Мардус Олена Олександрівна  
магістрант каф. економічного аналізу та  
обліку Національного технічного  
університету  
«Харківський політехнічний інститут»*

Результативним економічним підсумком господарської діяльності підприємства є його прибуток (збиток) виражений у вартісній (грошовій) формі.

В системі бухгалтерського обліку для визначення фінансового результату (прибутку або збитку) відбувається послідовне зіставлення доходів і витрат, що класифікуються за видами діяльності і як наслідок формують фінансові результати за відповідними видами діяльності. Від достовірності і якості економічної інформації та підходів щодо її збору, обробки та використання залежить якість і ефективність прийняття управлінських рішень.

Інформація про доходи, витрати, прибутки і збитки, інший сукупний дохід та сукупний дохід підприємства за звітний період відображається у звіті про фінансові результати (форма № 2), а також додатково розкривається інформація в Примітках до річної фінансової звітності (форма № 5). Особливості заповнення форми № 2, відповідно до вимог НП(С)БО №1[1].

У відповідності до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» фінансові результати (прибуток) – це збільшення економічних вигод у вигляді надходжень активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання власного капіталу за рахунок внесків учасників (власників) [1].

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансовий результат (прибуток) підприємства та його розкриття у фінансовій звітності викладені у П(С)БО 15 «Дохід», П(С)БО 16 «Витрати» та НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Згідно з НП(С)БО 1 витрати визначено як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).

Доходи у відповідності до НП(С)БО1 - це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників) [1].

Облік доходів за видами діяльності та елементами організовано відповідно П(С)БО 15 «Дохід», відповідно до якого, до складу доходів відносять: дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи; фінансові доходи; інші доходи.

У П(С)БО 16 «Витрати» категорія «витрати» визначається наступним чином: «Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу між власниками). В стандарті викладена класифікація витрат з урахуванням їх поділу на прямі й непрямі, тобто за способом включенням до собівартості продукції. Таке трактування відповідає вимогам міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Проте, в бухгалтерському обліку з визначенням фінансового результату (чистого прибутку або збитку) за певний звітний період для складання фінансової звітності витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені [1]. Витрати, які

неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

Облік фінансових результатів здійснюється на рахунку 79 «Фінансові результати». і його субрахунках. За дебетом відображалася сума визначених витрат, за кредитом – списання на рахунок 79.

Облік нерозподіленого прибутку (непокритих збитків) ведеться на рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)», за кредитом цього рахунку відображається сума прибутку (субрахунок 441 «Прибуток нерозподілений»), а за дебетом – сума непокритого збитку (442 «Непокриті збитки»). Використання отриманого прибутку відображалось окремо, за дебетом активного, регулюючого субрахунку 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді», на якому враховуються відрахування до резервного та іншого капіталу. Наприкінці року сума використаного прибутку списується на зменшення нерозподіленого прибутку [2].

Таким чином, необхідна керівництву підприємства так і його зовнішнім контрагентам інформаційна база щодо управління витратами і доходами створена на основі даних бухгалтерського обліку, тому питання організації бухгалтерського обліку фінансових результатів вимагають підвищити оперативність обліку й систематизувати облікову інформацію.

#### **Список використаних джерел**

1. Наказ Мінфін України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
2. Мардус Н.Ю. Особливості обліку і аудиту фінансових результатів підприємства / Н.Ю. Мардус, Х.П. Єлізарова // «Глобальні та національні проблеми економіки». — Вип. 8. 2015. — С. 1135-1138.

## НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Гноєва Ірина Миколаївна  
ст . викл. кафедри обліку, аналізу і аудиту  
Кременчуцький національний університет  
ім. Михайла Остроградського*

*Костогриз Аліна Василівна  
студентка гр. ОА-13-1  
Кременчуцький національний університет  
ім. Михайла Остроградського  
email: [kostogriz2012@mail.ru](mailto:kostogriz2012@mail.ru)*

Управління підприємством неможливе без отримання достатньої, достовірної облікової та оперативної інформації. Якщо управління виробничим процесом, персоналом, технічною підготовкою виробництва ґрунтується переважно на даних оперативного обліку, то управління виробничими витратами, загалом, та витратами на інноваційні процеси, зокрема, неможливе без достовірної бухгалтерської інформації. Актуальність дослідження полягає у тому, що на сьогодні відсутня єдина система бухгалтерських рахунків та облікових реєстрів для відображення витрат інноваційної діяльності.

Метою дослідження є обґрунтування необхідності і визначення напрямів удосконалення обліку витрат які виникають у результаті інноваційної діяльності.

Питанням організації та методології обліку витрат інноваційної діяльності присвячені наукові праці видатних вчених, таких як. Авилкіна М.А. [1], Гнилицька Л. В. [2], Загородній А. Г. [3], Яламова Є.С. [4], та інших.

На кожній стадії інноваційного процесу підприємство здійснює інноваційні витрати, які є базою для формування ціни на інновацію та впливають на формування фінансового результату інноваційної діяльності.

Інноваційні витрати – це виражені в грошовій формі фактичні витрати, пов'язані із здійсненням різних видів інноваційної діяльності, що виконується в

масштабі підприємства (галузі, регіону, країни). У складі витрат на інновації статистика враховує поточні і капітальні витрати. Поточні витрати, здійснювані головним чином за рахунок собівартості продукції (робіт, послуг), включають витрати на оплату праці працівників, зайнятих розробкою і впровадженням технологічних інновацій, відрахування на соціальні потреби, а також інші витрати, що не відносяться до капітальних витрат, такі, як витрати на придбання сировини, матеріалів, устаткування й ін., необхідні для забезпечення інноваційної діяльності [1].

Одним із найбільших недоліків сучасного обліку витрат інновацій є те, що не існує єдиної системи облікових реєстрів і бухгалтерських рахунків для відображення витрат і результатів інноваційної діяльності [2].

Погоджуючись з А.Загороднім та А.Бойчук, слід відмітити, аналітичний облік витрат на інноваційну діяльність, доцільно вести за типами інновацій: витрати на науково-дослідні роботи, витрати на випуск нового виду продукції (продуктові інновації), витрати на освоєння нової технології (технологічні інновації), витрати на організаційно-управлінські інновації. Втім, не відкидаємо також варіанта ведення аналітичного обліку витрат інноваційної діяльності за напрямками інновацій: внутрішні науково-дослідні роботи; придбання НДР (зовнішні НДР); придбання машин, обладнання та програмного забезпечення; придбання інших зовнішніх знань[3].

Для вирішення проблеми обліку інноваційних витрат пропонуємо використання синтетичного рахунка 941 «Інноваційні витрати», а для забезпечення систематизації й аналізу інформації про витрати - ввести облік витрат на цьому рахунку в розрізі наступних груп інноваційних витрат [4]:

- 941.1 - маркетингові дослідження (раціонально відображати витрати на маркетингові дослідження потреб ринку, відбір і вивчення якості отриманих ідей, пошук потенційних замовників);
- 941.2 - інноваційне проектування (витрати пов'язані з розробкою плану дій, розрахунком планових показників проекту, бюджетуванням);

- 941.3 - інноваційне виробництво (витрати на виробництво інноваційного продукту, вартість всіх спожитих матеріальних і нематеріальних ресурсів);
- 941.4 - комерціалізація продукту (витрати на рекламу, просування й збут);
- 941.5 - інші витрати(непрямі загальновиробничі та загальногосподарські витрати).

На нашу думку, даний метод є зручним, тому що у процесі здійснення інноваційної діяльності підприємство несе певні витрати, які впливають на собівартість виготовленої продукції, а в подальшому мають важливу роль і при визначенні фінансових результатів. Тому доцільніше відображувати інноваційні витрати на рахунку 941 і закривати його рахунком 79 «Фінансові результати» для визначення фінансового результату.

Отже, питання створення інформаційної та методичної бази з обліку витрат інноваційної діяльності залишається відкритим на нормативному рівні. Необхідна державна програма, яка була б спрямована на збільшення й стимулювання діяльності інноваційних підприємств як на вітчизняному, так і на зарубіжному ринках товарів і послуг.

#### **Список використаних джерел**

1. Авилкіна М.А. Облік витрат на інновації: стан і напрями розвитку / М. А.Авилкіна // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – №7. – С. 44-52.
2. Гнилицька Л. В. Удосконалення обліку витрат на освоєння і розробку нової продукції в приладобудуванні / Л. В. Гнилицька // Бухгалтерський облік і аудит. – 2000. – № 10. – 48 с.
3. Загородній А. Г. Напрями удосконалення обліку витрат на інновації / А. Г. Загородній, А. Б. Бойчук // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: [збірник наукових праць] / відповідальний редактор О. Є. Кузьмін. - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 309-313.
4. Яламова Є.С. Особливості обліку інноваційних витрат / Є.С. Яламова // Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки. – 2010. – № 2. – С. 432–439



## МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*Городня Тетяна Анатоліївна  
к.е.н., доц. каф. економіки Львівського  
торговельно-економічного університету  
e-mail: [gorodtan@rambler.ru](mailto:gorodtan@rambler.ru)*

*Петрівський Василь Богданович  
магістрант Львівського  
торговельно-економічного університету*

Застосування економічної діагностики результативності будь-якої системи є одним з важливих місць в управлінні підприємствами в сучасних ринкових умовах. Необхідною умовою реалізації положень діагностики результативності роботи виступає наявність ефективного механізму та методики її проведення, що включає спеціальний інструментарій і певні діагностичні процедури.

Питаннями дослідження та вдосконалення методів економічної діагностики результативності в процесі управління діяльністю підприємства розглядаються в працях зарубіжних та вітчизняних вчених. Так, розробка основних положень діагностики здійснювалася такими вченими, як І. О. Бланк, В. О. Василенко, Л. О. Лігоненко, Н. М. Євдокімова, Г. О. Швиданенко, О. І. Олексюк, П. П. Табурчак, А. Є. Вакуленко, М. Г. Чумаченко, а також іншими науковцями.

Зазначимо, що в цілому, економічна діагностика виступає складовою частиною економічного аналізу на підприємстві. Економічний аналіз дає можливість правильно оцінити роботу всього підприємства, а діагностика – виявити вагомі причини неефективної його діяльності, дозволяє покращити рівень всієї економічної роботи, підвищити ефективність виробництва за результатами економічного аналізу.

Економічна діагностика – це вивчення економічного стану об'єкта в умовах неповної інформації [2].

Економічна діагностика підприємства – це комплексний аналіз і оцінка економічних показників роботи підприємства на основі вивчення окремих результатів, неповної інформації з метою виявлення можливих перспектив його розвитку та наслідків поточних управлінських рішень [5].

Результативність – це ступінь реалізації запланованої діяльності і досягнення запланованих результатів. Може розглядатися як показник цільового призначення, який визначає цілеспрямованість, сенс функціонування системи, основне її завдання.

Економічна діагностика результативності роботи підприємства – це напрям діагностики, що досліджує причини і наслідки низької ефективності та знаходить резерви її покращення. Тут за основу виступають прийоми та методи комплексної оцінки та елімінування, а також таксономічне дослідження.

Для ефективної роботи підприємства пропонується методика проведення економічної діагностики результативності діяльності підприємства (РДП), яка складається з наступних етапів:

1. Визначення рівнів результативності діяльності підприємства і їхньої характеристики.
2. Оцінка результативності діяльності підприємства за фінансовими показниками. На цьому етапі пропонується провести експрес-аналіз основних показників, які характеризують ліквідність, платоспроможність і фінансову стійкість підприємства.
3. Оцінка результативності діяльності підприємства за критерієм ступеня його привабливості для потенційного інвестора.
4. Оцінка результативності діяльності підприємства за критерієм комплексного аналізу прогнозу зміни зовнішніх і внутрішніх параметрів, які забезпечують вирішення проблем і досягнення заданих цілей з мінімальними відхиленнями.
5. Комплексну оцінку результативності діяльності підприємства рекомендується проводити експертним шляхом на підставі значимості кожної складової. Якщо підприємство має високий рівень фінансово-

економічних результатів діяльності, йому відповідно можна надати цей рівень.

Таким чином, економічна діагностика діяльності підприємства характеризується розпізнаванням його стану через вивчення діяльності за певний період з використанням відповідних джерел даних, спрямованих на визначення впливу певних факторів та запобігання можливим кризовим ситуаціям. В свою чергу економічна діагностика результативності діяльності підприємства є необхідним етапом стратегічного аналізу. Пропоновані етапи дослідження охоплюють усі основні процеси, що відбуваються в різних функціональних сферах внутрішнього середовища підприємства. У результаті забезпечується системний погляд на це підприємство, що дозволяє виявити всі сильні та слабкі сторони його діяльності, розробити на цій основі комплексний план перспективного розвитку.

#### Список використаних джерел

1. Борисенко И.А. Экономическая диагностика деятельности предприятия в нестабильных условиях функционирования / И.А. Борисенко [Электронный ресурс]. – 2012. – Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/ekonomicheskaya-diagnostika-deyatelnosti-predpriyatiya-v-nestabilnykh-usloviy>
2. Городня Т.А. Економічна та фінансова діагностика. Навч. посіб. / Т.А. Городня, І.П. Мойсеєнко – Львів: Магнолія, 2008. – 281 с.
3. Городня Т.А. Математичні методи в економічній діагностиці. Навч. посіб. / Т.А. Городня, А.Ф. – Львів: Магнолія, 2010. – 200 с.
4. Гречан А.П. Діагностика ефективності діяльності підприємств / А.П. Гречан, Н.Й. Радіонова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.nbu.gov.ua/portal/soc\\_gum/vsunu/2011\\_10\\_1/Grechina.pdf](http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2011_10_1/Grechina.pdf)
5. Ершова С.А. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности. Уч. пособ. / С.А. Ершова – М: МГУ, 2007. – 254с.
6. Словник економічних термінів [Електронний ресурс]. – 2003. – Режим доступу: <http://www.bank24.ru/info/glossary/?srch=%DD%CA%CE%CD%CE%CC%C8%D7%C5%D1%CA%C0%DF+%C4>
7. Сагалакова Н.О. Роль економічної діагностики в системі управління діяльністю підприємства / Н.О. Сагалакова // Вісник Донецького державного університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. – 2005. - № 4 (28). – С. 179-184.

## РОЛЬ ТОРГІВЛІ В РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

*Ільчишин Степан Михайлович*  
*здобувач, Львівський*  
*торговельно- економічний університет*  
*e-mail: [tania.kasko@trade-group.com.ua](mailto:tania.kasko@trade-group.com.ua)*

В сучасних умовах туризм стає сферою народного господарства, якій притаманний динамічний розвиток. Це відображається і в зростанні обсягів туристичних послуг, і в розширенні асортименту, різноманіття таких послуг. З-поміж ключових факторів розвитку туризму в Україні доцільно виділити розвиток торгівлі.

Дослідження факторів та перспектив розвитку туризму здійснюють як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, зокрема: О. Любіцева, В. Куценко, В. Пуцентейло, Ю. Забалдіна, Т. Сокол, Н. Чорненька, В. Кифяк, О. Заруцька та інших. В своїх працях науковці вичітлюють економічні та організаційні важелі розвитку туризму, напрями державної політики що розвитку туристичної галузі, принципи функціонування підприємств туристично-рекреаційного сектору, механізму оцінювання та розвитку регіонального ринку туристичних послуг.

Разом з тим, динамічний розвиток економіки, різноманітних факторів суспільного розвитку, зумовлюють зміни в туристичній сфері. Одним із важливих факторів, які впливають на розвиток туризму в регіоні є розвиток торгівлі, зміна форматів торгівлі та зростання якості торговельних послуг. Відтак, не достатньо вивченими залишаються питання розвитку торгівлі в туристично-рекреаційних зонах та їх впливу на розвиток туристичної сфери в сучасних умовах.

Кінцевою ланкою ланцюга господарських зв'язків в процесі товаропросування споживчих товарів від виробника до споживача є роздрібна торгівля, яка представляє собою діяльність суб'єктів товарного ринку з продажу товарів, послуг безпосередньо споживачеві.

В роздрібній торгівлі здійснюється реалізація товарів особистого, сімейного, домашнього користування, не пов'язаного з підприємницькою діяльністю, кінцевому споживачеві. Саме в цій сфері проявляються результати економічної діяльності держави, які зачіпають життєві інтереси всього населення – забезпечення продуктами харчування і непродовольчими товарами, покращання організації торговельного обслуговування, вирішення інших життєво важливих проблем, які суттєво впливають на відтворення робочої сили, створення сприятливих умов для проживання людей.

В процесі роздрібної реалізації товари із сфери обертання переходять у сферу колективного, особистого, індивідуального споживання, тобто стають власністю покупця. Відбувається це шляхом здійснення актів купівлі-продажу, так як споживачі набувають необхідні їм товари в обмін на грошові засоби.

В результаті роздрібного продажу забезпечується відшкодування витрат на виробництво і реалізацію товарів, а створений доданий продукт набуває грошової форми. Гроші використовуються для відтворення предметів споживання, фінансування подальшого розвитку підприємств, народного господарства країни і інших цілей. Соціальне значення роздрібної торгівлі визначається економією часу на придбання товарів і відповідним збільшенням вільного часу покупців, який може бути використаний для проведення дозвілля, виховання дітей, заняття спортом і т.п.

В умовах ринкової економіки роздрібні торгові підприємства виконують низку торговельних і технологічних функцій. Основні торговельні функції передбачають вивчення попиту покупців на товари, визначення обсягів закупівель і складання замовлень на завезення товарів, формування асортименту товарів, рекламування товарів і послуг, продаж товарів і здійснення контрольно-касових операцій[1]. До основних технологічних функцій відносяться: приймання товарів, їх зберігання, виконання операцій, пов'язаних з виробничою доробкою товарів (фасування, упакування і т.д.), внутрішньомагазинне переміщення, розміщення і викладення товарів у

торговому залі, надання покупцям додаткових послуг (приймання замовлень, доставка куплених товарів додому тощо).

Послуги роздрібно́ї торгівлі відіграють важливу роль у функціонуванні туристичних кластерів. По-перше, роздрібна торгівля забезпечує значну частину попиту на окремі складові туристичного продукту. Так, шляхом придбання в роздрібній торгівлі продовольчих товарів частково вирішується проблема організації харчування індивідуальних та неорганізованих груп туристів. Через канали роздрібно́ї торгівлі здійснюється реалізація товарів туристично-сувенірного призначення. Окрім цього, здійснюється реалізація туристичної символіки України, карт, схем туристичних об'єктів і схем розміщення пунктів сервісу в туристично-рекреаційних зонах за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів. Загалом, витрати туристів на придбання товарів туристично-сувенірного призначення займають п'яту частину у загальних витратах туристів.

По-друге, останніми роками отримав розвиток один з найпопулярніших видів туризму – шоп-тури, які поєднують відпочинок з покупками.

По-третє, шляхом придбання товарів у роздрібній торгівлі задовольняється попит місцевого населення у регіонах туризму, що забезпечує відтворення робочої сили працівників різних галузей туристичного кластеру.

Таким чином визначено, що торгівля чинить безпосередній вплив на розвитку туризму в регіонах країни. Динамічний розвиток торгівлі сприяє динамічному розвитку туризму. Зростання обсягів туристичних послуг сприяє зміцненню національної економіки: зниженню безробіття, зростанню ВВП, зміцненню фінансового стану вітчизняних туристичних компаній та домогосподарств. Відтак, в Україні доцільно активувати всі можливі шляхи розвитку туризму, в тому числі забезпечити розвиток торгівлі в туристично-рекреаційних зонах.

#### **Список використаних джерел**

1. Організація торгівлі [Текст] : підруч. / В. В. Апопій, І. П. Міщук, В. М. Ребіцький та ін. ; 2-ге вид., перероб. та доп. ; за редакцією В.В.Апопія.- К.: Центр учбової літератури, 2005. – 616 с.

## ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ

*Клепікова Ольга Володимирівна  
ст. викладач, каф. ЕП та ЕТ  
Харківського торговельно-економічного  
інституту КНТЕУ  
e-mail: Kl\_Olya@ukr.net*

*Юмаєва Ганна Олександрівна  
студентка гр. МЕП-15  
Харківського торговельно-економічного  
інституту КНТЕУ*

Теорія людського капіталу є однією з найдавніших в економічному вченні, оскільки з появою перших знань про фактори виробництва вчені почали активно досліджувати роль людини у здійсненні господарської діяльності та виділяти її вміння, навички, певній рівень освіти та кваліфікації у якості окремого активу підприємства.

На сьогоднішній час теорія людського капіталу набула значного рівня актуалізації. Цьому явищу сприяло те, що традиційні фактори підвищення конкурентоспроможності підприємства у ринковому просторі вичерпали себе та не відповідають вимогам сучасних реалій. Головною особливістю будь-якого нематеріального активу є його нерозривність з власником, а саме – людиною. Як наслідок, потенціал запровадження нових шляхів підвищення конкурентоспроможності має прямолінійну залежність від результатів розумової діяльності її власника. Використання людського капіталу на практиці втілюється у формі науково-технічних розробок, конструюванні інноваційного обладнання, відшуканні актуальних методів управління підприємством та його ресурсами тощо.

Розвиток економічних знань характеризується домінуванням людського капіталу над іншими видами капіталу, яке особливо виділяється у країнах з високим рівнем доходів, зокрема, у Японії, Швейцарії, Німеччині, США його частка становить 80 %. У структурі інвестицій розвинених країн найбільшу частку становлять видатки на освіту, науку, охорону здоров'я, соціальний

захист і соціальне забезпечення, духовний і фізичний розвиток, тобто видатки на розвиток людського капіталу[1].

Основним аспектом, якому приділяється найбільша увага під час інвестиційної діяльності в ринкових умовах, є прогнозування показників ефективності залучених коштів та їх практична корисність з точки економічного та соціального ефекту. На сьогоднішній час оцінка інвестування в персонал підприємства відображується у прямих та опосередкованих показниках.

До прямих відносять: індекс інтелектуального розвитку персоналу, індекс професійного розвитку, інтенсивність напрацювання та засвоєння нових ідей, кількість патентів та зареєстрованих прав на інтелектуальну власність, чисельність працівників зайнятих у сфері розробок та наукових дослідженнях, термін впровадження інновацій, прогнозна частка інновацій, досвід виконання інноваційних робіт та інше.

До опосередкованих показників відносять: індекс фізичного розвитку персоналу, структура персоналу, рівень самоосвіти персоналу, рівень морального задоволення персоналу, рівень демократизації управління та самоорганізація, ефективність організаційних форм підприємства, умови праці та інше [2].

Дослідження та оцінка людського капіталу за цими показниками призводить до кумуляції вичерпної інформації щодо нематеріальних ресурсів підприємства, на базі чого приймається рішення про інвестування заходів з вдосконалення активів. Як вже було сказано, кожні інвестиції мають економічний та соціальний ефект від впровадження. До показників економічного ефекту належать такі: прибуток від людського капіталу, коефіцієнт окупності інвестицій у людський капітал та додана вартість людського капіталу. До показників соціального ефекту на мікрорівні відносять: рівень освіти та кваліфікації, стан здоров'я працівників та величина коштів залучених на оздоровлення, рівень соціальної захищеності та купівельна спроможність робітника тощо.



Отже, на сьогоднішній час людський капітал, зокрема персонал підприємства, виступає основним джерелом інноваційних шляхів створення конкурентної переваги господарюючого суб'єкта на ринку. Досвід розвинених країн світу яскраво відображає прямопропорційну залежність між рівнем інвестицій у нематеріальну сферу та рівнем добробуту країни в цілому. На жаль, не зважаючи на щорічне збільшення рівня витрат з держбюджету України на розвиток людського потенціалу, вони ще є недостатніми для забезпечення стрімкого відновлення економіки країни та посідання ключових позицій у світі за показниками технологічного й наукового розвитку.

#### **Список використаних джерел**

1. Левчук О. В. Інвестиції в людський капітал як визначальний фактор розвитку сучасної економіки [Електронний ресурс] // Ефективна економіка . – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1712>
2. Янченко З. Б. Оцінка людського капіталу як складової інноваційного потенціалу підприємств / З. Б. Янченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – №14. – С. 44-48.

### **ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ ТА МЕХАНІЗМИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ**

*Кривобок Володимир Юрійович  
к.е.н, доц. каф, менеджменту,  
економіки та маркетингу .  
Харківської Державної Зооветеринарної  
Академії  
e-mail: Krivobok\_V@mail.ru*

Історично зумовлена спроба досягти ефективного економічного розвитку за умов суспільної власності на засоби виробництва та директивного планування виявилася невдалою. В постіндустріальну епоху планова економіка стала неконкурентоспроможною в порівнянні з ринковою.

Економіка, яка характеризувалася ланцюговим нарощенням складності процесів виробництва та споживання, зіткнулася із системними обмеженнями — це заважало ефективно використовувати ресурси, призводило до їх перевитрат і стримувало подальший розвиток. У результаті — поява дефіцитів,

розбалансування рівноваги між попитом та його наповненням відповідною пропозицією.

Це гостро потребувало переорієнтації ринкових сигналів і реакції на них з рівня управлінців на рівень споживачів та виробників, залишаючи за державою сферу винятково державних послуг, а також створення підприємницького середовища, де б суб'єкти господарювання могли ефективно діяти [1].

Україна переходить від командно-адміністративної системи до ринкової економіки, і наслідком цього переходу є трансформаційна криза. В результаті лібералізації цін надлишок грошової маси, що виражався у постійному дефіциті, перейшов у форму високої інфляції самовідтворюватися в наступні, і економіка України досягла рівноважного стану, щоправда на дуже низькому рівні виробництва і споживання. Рівень реального ВВП України до цих пір не досяг рівня 1990 року [6].

Україні мала вийти з кризи та почати економічний зріст. Проте реальна ситуація значною мірою ускладнилась у зв'язку з військовими діями .

Для економічної кризи в Україні характерні деякі особливості. Так, якщо тривалість фази падіння в західних країнах становить від 0, 5 до 1, 5 року, в Україні триває більше 5 років. Глибина падіння ВВП і промислового виробництва у країнах заходу навіть у повоєнні роки не перевищувала 10%, а в Україні вона становить більше 40% , а по окремих галузях – перевищує 50% [1].

Економічна криза загострилась у 2008 р і розвинулась протягом 2009 року. падіння промислового виробництва в Україні склало 51% у порівнянні із середнім показником по СНД 9%; приріст інфляції склав 19,1%. За оцінкою Рахункової палати Україні ВВП склав 59,5% від рівня 1990 року, при цьому близько 40% ВВП знаходилося в тіні, що означало недоотримання зборів до бюджету.

За даними Світового банку, надходження інвестицій в основний капітал знизилося на 48,7%, надходження інвестицій в приватний бізнес знизилося на 11,6%, реальний експорт впав на 15,9%, в той час як зменшення внутрішнього попиту та корекція обмінного курсу зумовили різке скорочення імпорту на

36.6% [6]. Державний і гарантований державою борг України становив 80% від ВВП [5].

Внаслідок цього припинилося кредитування іпотеки і будівництва, що практично звело попит до нуля. Далі почалось зниження цін на нерухомість.

Одним з найбільш значних негативних наслідків економічної кризи є катастрофічне зростання безробіття, що призвело до так званої кризи зайнятості.

Що стосується нашої країни, то якщо на кінець 2007 року кількість безробітних складала 642,3 тис. осіб, то на кінець 2016 року – 9 млн. осіб. [4].

Щодо державного боргу, то за даними Міністерства Фінансів України, на кінець 2008 року він складав 185,9 млрд грн, а на кінець 2009 року – 316,9 млрд грн. На початок серпня 2016 року на долю України припадав приблизно кожний п'ятий долар заборгованості всіх країн перед фондом за стандартними кредитними програмами. [3].

На нашу думку, економічна криза в Україні (неплатежі, спад виробництва, інфляція, девальвація гривні) є головним дестабілізаційним фактором економічного життя. Тому в рамках поглиблення ринкової трансформації треба спрямувати ринкові механізми та інститути до відновлення і розвитку національного виробництва на сучасній техніко-технологічній і організаційній основі, проведення радикальних структурних перетворень у галузевій і територіальній структурі господарства.

У 2016 році економічна ситуація в Україні почала покращуватися. Обсяги виробленої промислової продукції за січень-серпень 2016 р. порівняно з відповідним періодом попереднього року збільшились на 10,9%. Виробництво сільськогосподарської продукції в усіх категоріях господарств за січень-серпень 2016 р. скоротилось на 4,1% порівняно з відповідним періодом попереднього року [2].

Особливість трансформаційної економіки незалежної України полягає в тому, що вона увесь час розвивається в умовах недовиробництва, низького рівня доходів населення і високої інфляції.

Нинішня фінансово-економічна криза, зберігаючи основні загальні риси, характеризується для економіки і суспільства України серйозними особливостями. Проте визначити ці особливості й розкрити природу кризи в Україні виявилось складною справою.

#### Список використаних джерел

1. Багратян Г.А. Світова криза та Україна: проблеми й нові підходи до фінансового регулювання / Г.А. Багратян, І.С. Кравченко // Фінанси України. -2009. - №4. – С. 33-34. [<http://www.ukrstat.gov.ua>]
2. [www.me.gov.ua](http://www.me.gov.ua).
3. [www.minfin.gov.ua](http://www.minfin.gov.ua).
4. [www.me.gov.ua](http://www.me.gov.ua).
5. [www.minfin.gov.ua](http://www.minfin.gov.ua).
6. <http://economics.unian.net/rus/detail/17168>.

## ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СУЧАСНОГО ВИДАВНИЧОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

*Лазановський Петро Петрович  
доц. каф. ЕП та М  
Української академії друкарства  
e-mail: [FEOKS2010@yandex.ua](mailto:FEOKS2010@yandex.ua)*

Актуальність теми дослідження, спрямоване на видавниче підприємництво, нині обґрунтовується цілою низкою обставин, у яких воно перебуває. По-перше, ці обставини характеризуються винятковою роллю видавничої продукції у формуванні інформаційного простору держави, науки, освіти і культури, відродженні національної самосвідомості українського народу. По-друге, вони визначаються об'єктивними труднощами у розвитку видавничо-поліграфічної галузі, пов'язаними із кризовими явищами у економіці, що позначаються на зростанні цін на видавничу продукцію, з одного боку, та зменшенні купівельної спроможності населення з іншого. По-третє, поява низки обставин обумовлена активним розвитком інших засобів відтворення та утримання інформації – електронних носіїв, інтернет-мережі, оперативної поліграфії. Виходячи із вище сказаного, очевидно, що для теперішнього видавничого підприємництва характерна наявність ряду проблем,

воно має досить «потужне» конкурентне середовище і для того, щоб забезпечити належну ефективність, має застосовувати найсучасніші методи провадження своєї діяльності.

За 2015-2016 рр. видавничий бізнес дещо знизив темпи свого розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

### Динаміка видавничого бізнесу

Рік	Кількість назв видань, одиниць	Загальний тираж, тис. примірників	У % до попереднього року	
			Кількість назв видань	Загальний тираж
2010	22557	45058,3	100,0	100,0
2011	22826	45565,7	101,2	101,1
2012	26036	62120,5	114,1	136,3
2013	26323	69575,7	101,1	112,0
2014	22044	55312,0	83,7	79,5
2015	19958	36403,8	90,5	65,8

На нашу думку, ґрунтуючись на результатах аналізу стану видавничого ринку держави, основними напрямками підвищення ефективності сучасного видавничого підприємництва мають бути:

- приведення у відповідність всієї видавничої продукції вимогам міжнародних стандартів якості шляхом сертифікації, що дозволить їй конкурувати на зарубіжних ринках;
- використання найсучасніших технологій, матеріалів у виготовленні та оформленні видань, що має забезпечити зниження витрат і, як один із наслідків, можливий притік іноземного капіталу в галузь;
- запровадження у видавничу практику виготовлення електронних версій на окремі видання книжкової продукції як додатку до їх традиційного книжкового виду, що підвищить зручність сприйняття споживачем інформації в цілому;
- зміна тематичного діапазону видавничих портфелів з метою збільшення в них частки ринково орієнтованих видань (наприклад, перекладних), що

- підвищило б доходи видавництв завдяки задоволенню читацького попиту;
- активізація рекламної діяльності завдяки залученню сучасних засобів реклами, що дасть можливість видавництвам швидше та надійніше утверджуватися на ринку видавничої продукції і вибудовувати власну торговельну мережу;
  - налагодження співпраці з молодими талановитими авторами з метою випуску видань серіями, підписних видань, видань із залученням спонсорських коштів;
  - створення нових видавничих структур, збільшення кількості назв видань та їх накладів, що дозволить підвищити ефективність видавничої підприємницької діяльності на державному рівні;
  - інші сучасні ринково орієнтовані напрями.

Для кожного із вище перерахованих напрямів важливо визначити величину річного економічного ефекту в результаті його запровадження. При цьому можливе використання конкретно розробленої методики для окремого напрямку, яка враховуватиме його специфіку. Але поряд з цим, на першому етапі доцільно було б використовувати універсальну методику, яка, на нашу думку, має базуватись на отриманні видавничими структурами економії витрат, що виникатимуть при зростанні обсягів виробництва продукції завдяки можливому (прогнозованому) збільшенню її тиражів (практично всі напрями ведуть до цього).

Додатковий випуск продукції ( $\Delta B$ ) можна визначити за формулою:

$$\Delta B = \frac{B\phi}{T\phi} \times T_{np} - B\phi,$$

де  $B\phi$  – фактичний випуск продукції, тис. грн.;

$T\phi$  – фактичний середній тираж продукції, тис. прим.

$T_{np}$  – прогнозований середній тираж продукції за напрямом, тис. прим.

Собівартість додаткового випуску продукції ( $\Delta C$ ):

$$\Delta C = \Delta B \times C_{np},$$

де  $C_{np}$  – собівартість одиниці продукції додаткового випуску, грн.

Річний економічний ефект ( $E$ ):

$$E = \Delta B - \Delta C$$

Перспективою подальших досліджень проблеми, пов'язаної з видавничим підприємництвом, має бути розвиток спектру напрямів підвищення його ефективності залежно від змін на ринку, а також розроблення деталізованих методик розрахунку їх економічної ефективності.

#### Список використаних джерел

1. Буряк С. Аналітичний огляд книговидавничої діяльності за підсумками 2015 року /С. Буряк //Вісник книжкової палати. – 2016, – №4, – с. 18-23
2. Швайка Л.А. Розвиток і регулювання видавничого підприємництва: Монографія /Л.А. Швайка. – Львів: Українська академія друкарства, 2005. – 432 с.

## ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

*Леонідов Ігор Леонідович*  
к. е. н., доц. каф. політичної економії  
Національна металургійна академія  
України

*Філоненко Єгор Сергійович*  
ст. гр. ЕП – 01 – 15  
Національна металургійна академія  
України  
email: [egor\\_filonenko@mail.ru](mailto:egor_filonenko@mail.ru)

В сучасних умовах актуалізується необхідність ефективного розвитку економічної системи України в довгостроковій перспективі. Джерелом такого поступу є суперечності економічної системи України, що акцентує на необхідності виявлення тенденцій розвитку такої системи, об'єктивних закономірностей інтенсифікації інноваційних процесів тощо. Проблематика економічної системи України активно висвітлюється в роботах О. І. Амоші, В. Д. Базилевича, В. М. Гейця, О. В. Носової та ін. Наукові пошуки є плідними на рівні змісту економічної системи [1], будови [2], структури [3], принципів та

заходів координації [4] та ін. Незважаючи на вагомі досягнення науковців потребує поглиблення проблематика розвитку економічної системи в довгостроковій перспективі. Звідси метою даної роботи є виявлення тенденції стратегічного розвитку економічної системи.

Державні інвестиції у наукові дослідження та розробки стають фактором розвитку економічної системи України за умов просторової концентрації, перетікання знань та підвищення продуктивності виробництва. Для підтримки приватних інвестицій доцільними виявляються фіскальні важелі держави, а також програма інвестицій у НДДКР, захист прав інтелектуальної власності. Згідно стратегії розвитку «Україна – 2020» еволюція економічної системи відбуватиметься шляхом формування фундаментальних основ сталого розвитку, його активізації з подальшим закріпленням стабільно стійких темпів. У якості стратегічних цілей такого напрямку претендує створення інститутів розвитку, які сприятимуть вирішенню проблем інвестиційної інфраструктури, рівних умов інвестування у національну економіку України, прозорих засад інвестування, зниження податкового пресу тощо. На рівні забезпечення стратегічного розвитку визначаються форми ринкового залучення іноземних інвестицій в інтелектуальний розвиток складових національного виробництва у поєднанні з безкоштовною допомогою, передачею технологій з використанням вітчизняної сировини, утворенням нових робочих місць, задоволенням потреб внутрішнього ринку, можливості експорту до ЄС тощо. Координуючий рівень реалізації стратегічного розвитку представлений розробкою правил відбору способів поєднання засобів досягнення стратегічних цілей з погляду, насамперед, ефективності.

Реалізацію стратегічного розвитку економічної системи України пропонується спрямувати за сценарним підходом. Кон'юктурний сценарій передбачає розширення попиту на інвестиції з боку держави. Використання вітчизняних науково-технічних та інноваційних можливостей в економічній системі України необхідно мобілізувати для подолання технологічних розривів за допомогою державного регулювання. Важливо активізувати участь



підприємців та науковців у програмі «Horizon 2020», спрощення доступу до єдиного реєстру наукових опрацювань, посилення технічних та екологічних вимог у межах нових стандартів випуску експортної продукції. У цій програмі зв'язки науки та бізнесу ідентифікуються як два паралельних інноваційних процеси. В яких наукові знання генерують технологічні нововведення, які, в свою чергу, дають поштовх теоретикам до відкриття фундаментальних закономірностей. Фундаментальна наука «включається» у ці процеси та обумовлює відповідний рівень технологічних знань, як бази для розробки принципово нових технологій.

Кваліфікаційний сценарій передбачає забезпечення розширеного відтворення кадрового складу наукової сфери. Альтернативними його напрямками можуть бути підвищення соціального статусу наукового працівника, створення системи преференцій (стажування в науково-технічній установі в країні, котра входить до ОЕСР та/або ЄС, грантові дослідження, участь у розробленні та/або подальшому впровадженні наукової продукції) з метою залучення у сферу науки талановитої молоді, запровадження спрощеної та прозорої процедури реєстрації в патентних відомствах України, ЄС і США правомочності інтелектуальної власності на результати наукових досліджень молодих вчених.

За мотиваційним сценарієм очікується формування економічних умов наукомісткого розвитку економічної системи України. Його шляхами можуть стати: впровадження комплексної системи стимулювання науково-дослідної діяльності, розширення сфер міжнародного співробітництва в напрямі проведення спільних наукових досліджень у галузі матеріалознавства, нано-, біо- та інформаційних технологій, забезпечення сучасною експериментально-дослідною базою провідних освітніх і наукових закладів, залучення вітчизняних фахівців для реалізації міжнародних науково-дослідних проектів та участі у групах міжнародних консультантів, періодичного видання експортного каталогу високотехнологічних товарів і послуг, стимулювання діяльності із створення та патентування інтелектуального продукту, комерціалізації

запатентованих науково-технічних досягнень.

Заходи громадського регулювання сприятимуть своєчасному й ефективному опануванню шляхом інформування про діяльність національного виробника інтелектуального продукту, проведення відповідних рейтингів тощо.

Взаємодія ринкового само-, громадського та державного регулювання відображає тенденції інтелектуального розвитку економічної системи України.

#### **Список використаних джерел**

1. Базилевич В. Д. «Філософія економіки. Історія». – К., 2011.
2. Геець В. М. «Суспільний капітал – 25: одержавленість чи державотворчість» / Економіка України, №8, 2016. – Ст. 3-6.
3. Носова О. В. «Проблеми перспективи інституціонального розвитку в Україні» / Вісник, Інститут економіки та прогнозування, Київ, 2009. – Ст. 11-15.
4. Амоша О. І. «Формування та реалізація державної політики стосовно вугільної промисловості з урахуванням інтеграції України у світову економіку». – К., 2013.

## **ЛОГІСТИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ТРАНСПОРТНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

*Литвиненко Євген Миколайович,  
доц. каф. ЕКІТ ХНУБА*

*Мерлак Олена Валентинівна,  
ст. викладач каф. ЕКІТ ХНУБА  
email: merlak[at]ekit.org.ua*

Економічна глобалізація призводить до того, що з кожним роком фінансові ринки стають все більш загальними. З економічної точки зору тенденція до глобалізації обумовлена двома факторами [1]. Перший – відкриття кордонів для переміщення капіталів, товарів та послуг. Другий – науково-технічний прогрес, особливо у сферах обробки інформації, зв'язку та транспортних технологій.

Останнім часом світова економіка значно змінилася. Глобалізація світового ринку та швидкість технічних і технологічних розробок повністю змінили бізнес-середовище, що в свою чергу призводить до великих потрясінь в світі комерції. Конкуренція не знає кордонів, і щоб вижити на ринку, будь-який

бізнес повинен бути конкурентоспроможним в світовому масштабі. Глобалізація, як процес міжнародної асиміляції, являє собою з'єднання, всебічний розвиток, обмін світоглядів, ідей та інших особливостей культури. Але глобалізація має не тільки позитивні сторони, надаючи можливості, що створюються в результаті виходу на нові ринки, а й зіштовхує з впливовими конкурентами, що борються за постійних клієнтів. Процес глобалізації, посилюючи конкуренцію, висуває вимоги з боку клієнта в отриманні необхідного продукту в потрібний час, в потрібний момент і в потрібному стані при мінімальних витратах. Багато факторів впливають на рівень глобалізації, але найбільш важливим є розвиток в області комунікації і транспорту. З цієї причини до роботи транспорту пред'являються більш суворі вимоги щодо якості послуг, що надаються. Протягом століть перевезення вантажу завжди було одним з найбільш істотних видів людської діяльності, процвітання якого, головним чином, залежить від міжнародної та міжрегіональної торгівлі. Транспорт був названий одним з чотирьох наріжних чинників глобалізації, разом з комунікаціями, міжнародною стандартизацією і лібералізацією торгівлі [2]. У роботі А.Козлак відмічено, що процес глобалізації супроводжується зміною транспортних мереж, транспортних систем, організаційних структур компаній, систем цінностей і зменшенням ролі держави в економіці [3].

Ефективність всіх етапів транспортних перевезень від пункту відправлення до пункту призначення, з урахуванням необхідної якості товарів і послуг, забезпечує логістика. Логістика є одним з видів діяльності, що динамічно розвиваються, яка забезпечує зв'язок між виробництвом і споживачем [4]. За даними Ради фахівців з постачання і з управління ланцюгами, логістика складається з безлічі процесів, що охоплюють планування, впровадження та контроль потоку товарів, послуг і відповідної інформації [5]. D.Waters стверджує, що «без логістики матеріали залишаються без руху, жодна операція не може бути виконана, ніякі продукти не поставляються, і ніякі клієнти не обслуговуються» [6].

Сьогодні принципи логістики придбали більш широке значення і використовуються в бізнесі для переміщення продукції від постачальників до виробників і, нарешті, готової продукції до споживачів. Таким чином створюється ланцюг поставок, в якому транспорт є одним з найбільш важливих компонентів. Матеріали і продукти, необхідні для клієнта, не представляють ніякої цінності, якщо вони не доставляються споживачеві вчасно. Таким чином, можна стверджувати, що транспортування вирішує локальні і тимчасові задачі шляхом доставки матеріалів, придбаних у постачальника до місця виробництва, доставки напівфабрикатів між різними філіями виробництва і доставки готової продукції до клієнта. Отже, транспорт відіграє дуже важливу роль в успіху роботі ланцюжка поставок, незалежно від вартості його застосування. У сучасній світовій торгівлі обсяги транспортування перевищують вимоги внутрішніх ринків, і це потребує виходу за їх межі, що стало можливим завдяки розвитку і росту світових ринків та розширенню взаємодії між ринками різних країн.

Спираючись на вищесказане, можна зробити висновок, що транспорт суттєво підтримує міжнародні економічні відносини й відіграє основну роль у створенні всесвітньої мережі обміну товарів та в передачі товарів між країнами. Зростання світової транспортної системи потребує підвищення обсягів вантажоперевезень та швидкості пересування вантажів, що призводить до зростання обсягів торгівлі та послуг, а також сприяє розвитку міжнародних перевезень в якості найважливішого чинника підтримки глобальної економіки. Адже економічний розвиток і транспорт нерозривно пов'язані між собою. І саме глобалізація виграє важливу функцію в транспортно-логістичній системі, її дії проявляються в різних частинах логістичних процесів. Вірно використані компетенції логістики можуть знизити вартість процесу перевезень та вивести на більш високий рівень якість обслуговування. Системи логістики з професійним управлінням підвищать конкурентоспроможність підприємств.

## Список використаних джерел

1. Frankel J.A. Globalization of the Economy. – National Bureau of Economic Research, 2000. – 42 p.
2. Kumar S., Hoffmann J. Globalization: the Maritime Nexus // Handbook of Maritime Economics and Business, 2002. – P. 35-62.
3. Kozlak, A. Transport as a factor and subject of globalization // W: Globalizacja a jej socjalno-ekonomiczne dosledky 08. Zilinska Univerzita w Zylinie, Zylina, 2008. – P. 273-278.
4. Bartolacci, M. R., Leblanc L. J., Kayikci, Y., Grossman, T. A. Optimization Modeling for Logistics : Options and Implementations // Journal of Business Logistics, 2012. – vol. 33 (2). – P. 118–127.
5. Vitasek K. Supply Chain Management Terms and Glossary. – Council of Supply Chain Management Professionals (CSCMP), 2013. – 222 p.
6. Waters D. Logistics: An Introduction to Supply Chain Management. – Supply Chain Management An International Journal, 2003. – 367 p.

## ВПЛИВ ДЕРЕГУЛЮВАННЯ НА РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

*Малишко Юлія Михайлівна  
Викладач Харківського національного  
економічного університету  
e-mail: [losevajulia@inbox.ru](mailto:losevajulia@inbox.ru)*

В сфері малого підприємництва державою проводиться спеціальна регуляторна політика. У Законі України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11.09.2003 р. №1160 державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності визначається як напрям державної політики, спрямований на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України [1]. Отже, державне регулювання має сприяти формуванню сприятливого регуляторного середовища функціонування

малого підприємництва на основі створення сприятливих організаційно-економічних умов його розвитку [2, с.318].

Але здійснювана політика державного регулювання малого підприємництва в Україні характеризується значною кількістю проблем, які створюють перешкоди в діяльності суб'єктів господарювання. Недостатня ефективність державного регулювання малого підприємництва викликає неможливість використання його потенціалу для досягнення розвитку. Це пояснює необхідність зміни рівня державного регулювання від посилення регулювання до дерегулювання малого підприємництва.

Дерегулювання малого підприємництва передбачає зменшення рівня державного регулювання. При цьому йдеться насамперед про подолання проблем державного регулювання малого підприємництва: скасування зайвих адміністративних бар'єрів господарської діяльності, зменшення витрат часу суб'єктів малого підприємництва на виконання встановлених законодавством процедур. Тобто дерегулювання передбачає зменшення адміністративного та фінансового навантаження на мале підприємництво, зменшення стримуючого, а не стимулюючого, впливу державного регулювання. Тим самим дерегулювання позитивно впливає на організаційні та економічні умови розвитку малого підприємництва. Отже, дерегулювання, як спосіб усунення зайвого та неефективного державного регулювання, спрямоване на ліквідацію його негативного впливу на мале підприємництво, тим самим реалізація заходів з дерегулювання створює сприятливі умови господарювання, які сприяють розвитку малого підприємництва.

Але створення сприятливих умов господарювання – не єдиний фактор впливу дерегулювання на розвиток малого підприємництва. На основі реалізації заходів з дерегулювання можливим є підвищення потенціалу малого підприємництва, що є основою забезпечення його активного розвитку.

Так, за допомогою спрощення порядку створення суб'єктів господарювання, реєстрації їх майнових прав, отримання дозвільних документів, зниження рівня податкового навантаження та спрощення

адміністрування податків, зменшення державного нагляду та контролю за діяльністю суб'єктів господарювання досягається зменшення фінансових витрат та витрат часу малого підприємництва на проходження адміністративних процедур. Тим самим поповнюються внутрішні ресурси суб'єктів господарювання, які є основою підвищення потенціалу малого підприємництва, а отже, й забезпечення його розвитку (рис.1).

Таким чином, вплив дерегулювання на розвиток малого підприємництва розкривається через створення сприятливих умов господарювання та підвищення потенціалу малого підприємства. Тобто за допомогою реалізації заходів з дерегулювання малого підприємства здійснюється позитивний вплив не тільки на зовнішні умови господарювання, але й забезпечуються внутрішні умови, необхідні для розвитку малого підприємства.

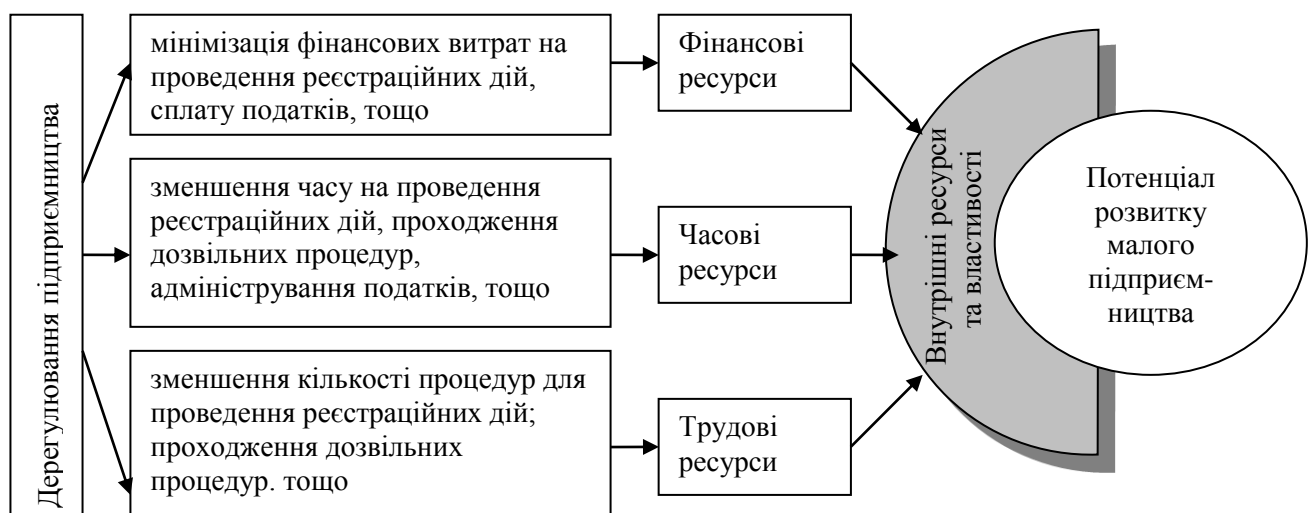


Рис.1. Вплив дерегулювання на потенціал розвитку малого підприємництва

Разом з тим, впровадження заходів з дерегулювання економіки визначається якістю державного регулювання, адже воно передбачає саме мінімізацію державного впливу, який досягає максимуму при жорсткій політиці державного регулювання. Також дерегулювання малого підприємства не можливо розглядати як повне скасування державного регулювання, оскільки сам процес дерегулювання забезпечується власне державою через коригування або прийняття нових нормативно-правових актів.

## Список використаних джерел

1. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11.09.2003 р. №1160 [Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>]
2. Малий бізнес в Україні: сучасний стан, тенденції розвитку та стратегічні вектори модернізації: [монографія] / В.О.Орлова. – Донецьк: ТОВ «Східний видавничий дім», 2013. – 525 с.

## ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ І АУДИТУ ПРАЦІ Й ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ЯК ЕФЕКТИВНОГО МОТИВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ПІДПРИЄМСТВА

*Мардус Наталія Юріївна,  
к.е.н., доц. каф. економічного аналізу та  
обліку Національного технічного  
університету  
«Харківський політехнічний інститут»  
e-mail: Nat\_ua@ukr.net*

*Селюков Денис Леонідович,  
магістрант каф. економічного аналізу та  
обліку Національного технічного  
університету  
«Харківський політехнічний інститут»*

Сьогодні на перший план виходить перебудова організації заробітної плати, проведення відповідної реформи з метою поетапного підвищення заробітної плати і створення ефективного мотиваційного механізму, який ґрунтується на поєднанні економічних стимулів і соціальних гарантій. Все це і обумовлює актуальність даної теми.

Заробітна плата є одним з найважливіших і найскладніших економічних категорій, що формує стимулювання трудової діяльності і є індикатором, що визначає загальний життєвий рівень працівників. Вона є одночасно і основним джерелом доходу найманих працівників, і суттєвою часткою витрат виробництва для роботодавців, і ефективним засобом мотивації працівників. Тому питання дослідження праці і заробітної плати є актуальними як для працівників так і для роботодавців.



Згідно із Законом України «Про оплату праці» держава здійснює регулювання зарплати працівників підприємств усіх форм власності і господарювання через установлення розміру мінімальної заробітної плати, інших державних норм і гарантій, умов і розмірів оплати праці працівників установ і організацій, що фінансуються з бюджету, керівників державних підприємств, а також через оподаткування доходів працівників [1].

Заробітна плата повинна використовуватися як найважливіший засіб для стимулювання до зростання продуктивності праці, прискорення науково-технічного прогресу, поліпшення якості продукції, підвищення ефективності виробництва для суспільної злагоди.

Основою організації оплати праці в Україні є тарифна система, що являє собою сукупність нормативних матеріалів, за допомогою яких встановлюється рівень заробітної плати працівників підприємства залежно від їхньої кваліфікації, складності робіт, умов праці. Тарифна система оплати праці включає: тарифні сітки, тарифні ставки, надбавки і доплати до тарифних ставок, схеми посадових окладів і тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники).

Тарифна система використовується для розподілу робіт залежно від їх складності, а працівників — залежно від їх кваліфікації та відповідальності за розрядами тарифної сітки. Вона є основою формування та диференціації розмірів заробітної плати [2].

Для оплати праці керівників, спеціалістів і службовців використовуються схеми посадових окладів, розміри яких встановлюються залежно від посад, що займають керівники, спеціалісти і службовці, їхньої кваліфікації, умов праці, масштабів і складності виробництва, обсягів, складності і важливості робіт. Особливістю застосування на підприємстві схеми посадових окладів є розробка штатного розпису внутрішнього нормативного документа, де вказаний перелік посад, що є на цьому підприємстві, чисельність працівників за кожною з них і розміри їхніх місячних посадових окладів.

Перевага єдиних тарифних сіток в тому, що вони побудовані на єдиній методичній основі, а тому забезпечують єдиний підхід до оцінки відмінностей у праці всіх працівників.

Нові системи організації праці та заробітної плати повинні забезпечити співробітникам матеріальні стимули. Ці стимули можуть бути задіяні найбільш ефективно при жорсткій індивідуалізації заробітної плати кожного працівника, тобто при впровадженні безтарифної, гнучкої моделі оплати праці, при якій зарібок працівника знаходиться в прямій залежності від попиту на вироблену ним продукцію і виконуваних інформаційних послуг, від якості та конкурентоспроможності виконуваних робіт і, звичайно, від фінансового стану підприємства, на якому він працює.

Тому, організація обліку і аудиту праці й заробітної плати на підприємстві повинні забезпечити: контроль за виконанням завдання по зростанню продуктивності праці, контроль за дисципліною праці, використанням часу і виконанням норм виробітку робітниками; своєчасне виявлення резервів подальшого росту продуктивності праці; облік і аудит обчислення заробітної плати, належної кожному працівнику, та її розподіл за напрямками витрат; контроль за правильністю та своєчасністю розрахунків з працівниками підприємства по заробітній платі; контроль за формуванням і використанням фонду оплати праці і виплатою премій; облік та контроль за нарахуванням та утриманням з фонду оплати праці, дослідження економічних показників діяльності підприємства й оцінка його фінансового стану; контроль за співвідношенням фонду оплати праці з фондом робочого часу; розробка заходів щодо оптимізації праці і заробітної плати на підприємстві.

Отже, можна стверджувати про неефективність тарифної системи оплати праці, проте ефективність її функціонування залежить від обліку і контролю факторів, які відображають об'єктивно існуючі відмінності пов'язані з кінцевими результатами праці оплаті праці кожного працівника і діяльності підприємства в цілому.

### Список використаних джерел

1. Закон України „Про оплату праці” [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=108%2F95-%E2%F0>.
2. Щирба І. Тарифна система як основа оплати праці на підприємстві / І. Щирба // Галицький економічний вісник. — 2009. — № 1. — С. 57-64.

## **ФОРМУВАННЯ ВАЖЕЛІВ СТРАТЕГІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ, ЯК ОРІЄНТИР ПРОВЕДЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ КРАЇНИ**

*Медвідь Вікторія Юріївна,  
д.е.н., проф. кафедри економіки  
Сумський національний аграрний  
університет  
[vikoriyamedved@mail.ru](mailto:vikoriyamedved@mail.ru)*

*Строченко Наталія Іванівна,  
к.е.н., проф. кафедри економіки,  
Сумський національний аграрний  
університет*

В Україні впродовж незалежності регіональна економічна політика не належала до пріоритетів внутрішньої економічної політики держави, що означало, в свою чергу, відсутність структурованого і ефективного економічного регулювання регіонального розвитку. Сьогодення дозволяє вимагати формування нової архітектури економічного регулювання регіонального розвитку. Важливою складовою сучасної зовнішньої економічної політики України є стратегія європейської інтеграції. Інтеграція в європейський економічний, правовий і гуманітарний простір є орієнтиром проведення системних реформ для модернізації країни. І найбільш суттєве реформування повинно здійснюватися на державному та регіональному рівнях.

Проведення ефективної регіональної політики, з урахуванням досвіду країни ЄС, може дозволити Україні вирішити певні проблеми власного економічного регіонального розвитку, в тому числі й зменшити просторову асиметрію економічного регіонального розвитку. Отже, із набуттям незалежності сучасна Україна зіткнулася з необхідністю розробки адекватної

системи нормативно-правових документів, у яких були б закладені основоположні вимоги (відповідні норми та принципи регіональної економічної політики) до поступального розвитку як окремих територіальних утворень, так і всієї країни в цілому.

Через відсутність вітчизняної практики економічного регулювання регіонального розвитку до вирішення багатьох питань почали підходити з позиції світового досвіду, особливо країн Європи. Основоположними документами, які почали використовуватися при розробці власних нормативно-правових актів, стали «Європейська хартія місцевого самоврядування» [1] і «Декларація з регіоналізму в Європі» [2].

Європейська хартія місцевого самоврядування була підписана в Страсбурзі країнами-учасницями Ради Європи 15 жовтня 1985 р.; Україною вона була підписана 6 листопада 1996 року і ратифікована Верховною Радою України 15 липня 1997 р. У Європейській хартії місцевого самоврядування викладені основні положення щодо організації місцевого самоврядування, сфери його компетенції, умов реалізації повноважень на місцевому рівні, джерел фінансування, прав місцевих органів самоврядування на об'єднання. Крім того, тут виписані особливі положення, в яких викладені вимоги до дотримання даної Хартії.

Декларація з регіоналізму в Європі була підписана 4 грудня 1996 р. у Базелі на Асамблеї Регіонів Європи. Здебільшого цей документ має політичний характер. У Європейській декларації з регіоналізму викладені основні вимоги, відповідно до яких регіон є територіальним утворенням державного законодавства, який має рівень, наступний за рівнем держави і такий, що має політичне самоврядування. Особливу частину в цьому документі становлять статті, що регламентують відносини між державою і регіонами, регіонами і місцевою владою, та звертають увагу на юридичну його обов'язковість, спрямовану на сприяння деяким регіонам у визначенні цілей і підходів до регіоналізації.

Європейська хартія місцевого самоврядування, і Декларація з регіоналізму в Європі є рамковими документами, що регламентують правовідносини в економічній, політичній і соціальній сферах на регіональному та місцевому рівнях. Тим самим вимоги окремих положень даних документів стають обов'язковими для застосування в разі їх ратифікації третіми сторонами, як це сталося з Європейською хартією місцевого самоврядування в Україні.

Єва Кіш зазначає, що базовими принципами регіональної політики згідно з класифікацією ЄС є: субсидіарність; децентралізація; партнерство; програмування; концентрація; адиціоналізм, які передбачають перерозподіл повноважень з метою їх ефективного використання та заохочення регіональних ініціатив, співробітництва між суб'єктами різних рівнів задля досягнення спільної мети [3, С. 53]. Так, партнерство при розробці стратегій регіонального розвитку передбачає урахування пріоритетних довгострокових та короткострокових цілей; а фінансова підтримка – обов'язкове доповнення надходжень від ЄС власними коштами реципієнтів [4, С. 3]. Також одним з основних принципів, сучасного функціонування Європейського союзу є принцип компліментарності або спільного фінансування, тому кошти, залучені на розвиток регіонів ніколи не виділяються центральними органами ЄС одноосібно [5, С. 157].

В останнє десятиліття в Європі спостерігається об'єднання наукової, промислової, соціальної та регіональної економічної політик в інноваційну політику, головною метою якої стає підтримання середовища, що сприяє створенню нововведень, помітно зростає значення регіонального науково-технічного та інноваційного співробітництва [6, С. 6]. З огляду на нову стратегію економічного розвитку ЄС на найближчі сім років – «Європа–2020: стратегія розумного, стійкого та всеосяжного зростання», мову можна вести про наступну програму сприяння інноваційному розвитку регіонів. Судячи з пріоритетів фінансової політики Євросоюзу на період 2014–2020 років, у наступні сім років європейці зосередять свої ресурси на підтримці інноваційного розвитку регіонів як основи створення нових робочих місць,

розвитку конкурентоспроможності, економічного зростання, поліпшення якості життя та стійкого розвитку [7].

Отже, основою сучасної економічної регіональної політики України має бути поєднання окремих принципів і стандартів ЄС із виробленням власних важелів і механізмів дієвого економічного регулювання регіонального розвитку. Основними принципами регіональної політики ЄС, що цілком прийнятні для умов України є, по-перше, концентрація фінансових ресурсів у регіонах, по-друге, партнерство і прозорість у прийнятті рішень та координація інтересів всіх учасників суспільних відносин.

#### Список використаних джерел

1. Европейская хартия местного самоуправления // Народный депутат. – 1993. – № 11. – С. 3–7.
2. Декларация по регионализму в Европе [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [www.aer.eu/fileadmin/user.upoand/PressComm/Publications/eclarationRegionalism/dam/110/ru/DR\\_RU](http://www.aer.eu/fileadmin/user.upoand/PressComm/Publications/eclarationRegionalism/dam/110/ru/DR_RU)
3. Регіональна політика в країнах Європи: Уроки для України / С. Максименко, Є. Кіш, М. Лендвел, І. Студенніков ; за ред. С. Максименка. – К.: Логос, 2000. – 171 с.
4. Кудіна В.О. Використання у вітчизняній регіональній політиці європейського досвіду регулювання розвитку територій / О.В. Кудіна // [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2009-2/doc/5/05.pdf>
5. Олійник В. Теоретичні засади та практика моніторингу регіональної політики ЄС / В. Олійник, О. Гончарова // Міжнародна економічна політика. - 2014. - № 2 (21). – С. 155-178.
6. Їжа М.М. Трансформація регіональної політики ЄС: Висновки для України / М.М. Їжа // [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/>
7. Дегтярьова І.О. Принципи нової державної регіональної політики України / І.О. Дегтярьова // Теорія і практика державного управління.- Вип. 3 (26). - [Електронний ресурс]: Режим доступу: [irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis./cgiirbis\\_64.exe](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis./cgiirbis_64.exe)

## ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЮ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

*Ніколайчук Ольга Анатоліївна  
к.е.н., ст. викл. каф. економіки та  
стратегії підприємств  
Криворізький економічний інститут  
ДВНЗ «Київський національний  
економічний університет імені  
Вадима Гетьмана»  
[olganicolaychuk@rambler.ru](mailto:olganicolaychuk@rambler.ru)*

Вартість підприємства стає одним з найважливіших індикаторів, який є орієнтиром для прийняття широкого кола управлінських рішень. Вона є

комплексним показником, що характеризує як внутрішній стан підприємства, так і вплив на нього зовнішніх чинників.

В сучасній науковій літературі не існує однозначного погляду щодо виділення чинників формування вартості бізнесу. Так, ряд дослідників (О.В. Брезіцька, Н.В. Грапко, О.Г. Мендрул, А. Раппопорт) зосереджують увагу на фінансових чинниках формування вартості. В роботах інших науковців - І.В. Івашковської, С.А. Казанцевої, З.О. Коваля, Ю.Г. Шишової – значна увага приділяється нефінансовим чинникам.

Переважає більшість авторів пропонує виокремлювати зовнішні та внутрішні фактори оцінки вартості підприємства, які значно диференційовані у підходах авторів. До зовнішніх факторів належать ті, які діють незалежно від менеджменту підприємства. Внутрішні фактори підприємства пов'язані з діями менеджменту, галузевою специфікою самого підприємства [1].

Метою роботи є розвиток підходів до класифікації факторів формування вартості підприємства у взаємозв'язку з результативністю його діяльності.

Проведені дослідження дозволили встановити, що основними недоліками сформованих науковцями факторів оцінки вартості підприємства є відсутність систематизованих ознак класифікації чинників, неповне врахування та фрагментарність пропонованих факторів, відсутність взаємозв'язку з результативністю діяльності бізнесу.

На нашу думку, більше уваги в процесі аналізу чинників формування вартості слід приділити саме внутрішнім факторам, адже вони є визначальними для нарощування прибутковості та підвищення результативності бізнесу. Пропонується така їх класифікація (табл.1).

Пропонований підхід до визначення ключових компонентів створення вартості був апробований для ідентифікації факторів генерування вартості на ПАТ «Північний гірничо-збагачувальний комбінат». Отримані результати свідчать (табл. 2) про високу залежність формування вартості ПАТ «ПівніГЗК» від фінансових показників діяльності та масштабу бізнесу; низьким є вплив на генерування вартості бізнесу структурних компонентів майна комбінату.

**Класифікація внутрішніх чинників формування вартості підприємства**

Компоненти формування вартості	Характеристика	Показники для оцінки
Фінансова складова	Характеризує ефективність господарювання підприємства в усіх напрямках його діяльності: виробничій, збутовій, постачальницькій, фінансовій й інвестиційній.	Співвідношення оборотних і необоротних активів; співвідношення позикових і власних коштів; власного капіталу в обороті; фінансового левериджу; фондоддачі; оборотності запасів; оборотності власного капіталу; оборотності дебіторської заборгованості; оборотності кредиторської заборгованості; оборотності активів; чистої рентабельності продажу; валової рентабельності продажу; операційної рентабельності продажу; рентабельності активів; рентабельності власного капіталу; загального ступеня платоспроможності; фінансової стійкості; фінансової незалежності; співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості абсолютної ліквідності; загальної ліквідності; поточної ліквідності; загальний коефіцієнт покриття; прибутку на одну акцію; балансової вартості однієї акції.
Майнова складова	Характеризує вплив різних складових активів у процесі генерування вартості	Вартість основних засобів, вартість нематеріальних активів, оборотні активи.
Масштабу бізнесу	Характеризує ефективність діяльності на ринку	Виручка від реалізації продукції



### Ключові компоненти зростання вартості бізнесу ПАТ «ПівнГЗК»

Компоненти створення вартості	Вид залежності	Показники адекватності	Ступінь залежності
1. Фінансова складова	$Y=541906,14 + 0,41X_1 - 127136,04 \cdot X_2 + 996663,83 \cdot X_3$ <p><b>ДЕ <math>X_1</math> – ЧИСТИЙ ПРИБУТОК;</b>  <math>X_2</math> – коефіцієнт загальної ліквідності;  <math>X_3</math> – коефіцієнт рентабельності капіталу</p>	Коефіцієнт кореляції – 0,99; Коефіцієнт детермінації – 0,96.	Високий рівень
2. Майнова складова	$Y=-3746303,49 + 0,54X_1 + 95,16X_2 + 0,09 \cdot X_3$ <p>де <math>X_1</math> – вартість основних засобів,  <math>X_2</math> – вартість нематеріальних активів,  <math>X_3</math> – оборотні активи.</p>	Коефіцієнт кореляції – 0,49; Коефіцієнт детермінації – 0,24.	Низький рівень
3. Масштаб бізнесу	$Y=-579606,37 + 0,28 \cdot X_1$ <p>де <math>X_1</math> – чистий дохід від реалізації.</p>	Коефіцієнт кореляції – 0,94; Коефіцієнт детермінації – 0,9.	Високий рівень

З врахуванням виявлених недоліків у формуванні вартості на ПАТ «ПівнГЗК», для зростання вартості бізнесу пропонується вжити три групи заходів: заходи щодо зростання прибутковості діяльності, зменшення середньозваженої вартості капіталу, підвищення ліквідності та платоспроможності; оптимізація структури капіталу та зростання ролі нематеріальних активів у генеруванні вартості; підвищення доходності бізнесу на основі поліпшення ефективності збутової діяльності та якісних характеристик продукції.

#### Список використаних джерел

1. Левчак І. Я. Вартість підприємства як критерій ефективності управління / І. Я. Левчак // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Економіка. - 2014. - Вип. 1. - С. 104-108. - Електронний ресурс - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvuues\\_2014\\_1\\_21.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvuues_2014_1_21.pdf).

## СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ХЛІБА І ХЛІБОБУЛОЧНИХ ВИРОБІВ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ

*Окландер Михайло Анатолійович,  
д.е.н., проф., зав. каф. Маркетингу  
Одеського національного політехнічного  
університету  
e-mail: [imt@te.net.ua](mailto:imt@te.net.ua)*

*Білаш Максим Миколайович,  
студент Одеського національного  
політехнічного університету  
e-mail: [cheguevara@email.ua](mailto:cheguevara@email.ua)*

Сьогодні виробництво хлібобулочних виробів - одне з найважливіших стратегічних галузей харчової промисловості - переживає нелегкі часи. З приходом реформування і приватизації багато виробництв хлібопекарської промисловості виявилися перепрофільовані на випуск більш прибуткових, конкурентоспроможних та ходових товарів, а інші були ліквідовані. [1]

Ринок хліба та хлібобулочних виробів Одеського регіону характеризується домінуванням великих підприємств, і така структура ринку сформувалася не як результат активної конкурентної боротьби. В економіці розвинутих країн значний обсяг збуту харчової продукції приходить на дрібні підприємства. В Україні, завдяки слабкій підтримці малого бізнесу суттєво стримується розвиток конкуренції на користь створення великих монополізованих структур.

На данному етапі розвитку на ринку хлібобулочної продукції Одеського регіону діють чотири великі оператори ринку, а саме ВАТ «Одеський коровай», ТОВ ВКФ «Іларт» (хлібзавод №3), ТОВ «Диполос», пекарні при супермаркетах. Окрім вище перерахованих на одеському ринку хліба та хлібобулочних виробів працює певна кількість міні-пекарен, які поставляють на ринок свою продукцію переважно через великі супермаркети та дрібні магазини. Крупні оператори ринку працюють переважно через свої

торгівельні мережі, що дозволяє значно підвищувати обсяги продажів за рахунок ринкового поглинання. [2].

Незважаючи на відсутність спеціальних заходів щодо демонополізації такої галузі, як хлібопечення, процес розвитку конкуренції ринку хліба активізується. Позитивними наслідками можна вважати появу нових господарюючих суб'єктів, що випікають якісний хліб і складають конкуренцію хлібозаводам, збільшення асортименту та наявність хліба протягом усього дня, відсутність черг за хлібом, поліпшення обслуговування покупців - поява великої кількості торгових точок.

Дані про обсяги реалізованої продукції представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

### Ринки збуту хлібобулочних виробів

Ринки збуту	Обсяг реалізованої продукції (Хлібобулочні вироби)	
	Т	%
Магазини міста	261,8	58,3
Власна торгова мережа	97,9	21,8
Посередники	89,6	19,9
Разом	449,3	100

З наведених даних можна побачити, що через магазини міста реалізується велика частина хлібобулочних виробів. Вони займають найбільшу питому вагу в загальній кількості роздрібною торговою мережі.

Хліб і хлібобулочні вироби мають, як правило, нееластичний попит, а тим більше, в умовах падіння доходів населення, спостерігається ефект Гріффіна: з підвищенням ціни товару попит на нього зростає при зменшенні доходів. [3]

До особливої групи хлібних виробників слід віднести пекарні засновані приватними власниками на базі створеної мережі супермаркетів ТОВ «Таврія В». Таке виробництво хліба та хлібобулочних виробів має певні пріоритети:

- відсутність витрат на транспортування хліба;
- не потребує створення окремого апарату управління підприємством (слідкування за діяльністю пекарні проводиться безпосередньо керівниками та підпорядкованими їм підрозділами магазинів);
- можливість реалізації свіжого та гарячого хліба;
- використання ротерних печей для виробництва хліба, які дозволяють отримати більш пухкий та м'який хліб, на відміну від великих підприємств, на яких використовують тунельні печі;

Це головні риси які впливають на ефективність роботи пекарень при супермаркетах. Слід також зробити наголос на специфіку асортиментної політики в крупних збутових мережах. Маючи власне підприємство по виробництву хлібобулочних виробів в середині торгівельного центра, необхідності розширення асортименту хлібобулочних виробів за рахунок інших товаровиробників фактично не існує. Але, щоб привернути увагу потенційних споживачів іншої продукції яка продається в супермаркеті, асортимент головного продукту споживання розширюється за рахунок продукції ВАТ «Одеський коровай» та дрібних товаровиробників. Однією з умов прийняття продукції на реалізацію є обов'язковим пакування товарів у плівку для забезпечення гігієни продажів продукту призначеного для споживання без попередньої обробки.

Слід зазначати, що з розширенням торгівельної мережі супермаркетів по районах та областях міста Одеси призведе до того, що ступінь впливу головного ринкового монополіста буде знижуватись. Ціна на хліб, тобто і доходність товаровиробника, регулюється місцевими органами влади, таким чином основними джерелами зростання прибутку великих підприємств є нарощування обсягів продажу, чому в певній мірі буде протидіяти

торгівельна мережа супермаркетів. Що в свою чергу буде спонукати інші хлібопекарські підприємства до пошуку нової ринкової ніши.

Таким чином на ринку хлібопекарської продукції Одеського регіону відбуваються процеси розширення торговельних мереж, які в свою чергу створюють певні конкурентні бар'єри всім без винятку хлібопекарським підприємствам. Але слід відзначити, що розширення торговельних мереж має свої границі, таким чином наступним їх завданням стане утримування позицій на ринку хлібобулочної продукції в умовах жорсткої конкуренції. [4]

#### **Список використаних джерел**

1. Авдеев П.Я. Наш хліб. - Мн.: Ураджай, 1985. - 128 с.
2. Большов М. Что нужно сделать, чтобы быть успешным в конкурентной борьбе // Хлебопродукты. – 2007. – 68 с.
3. Бровко О.Г., Гордієнко О.С., Дмитрієва А.Б. та ін Товарознавство харчових продуктів. - М.: Економіка, 1989. - 424с.
4. Ринкові перетворення в хлібопекарській промисловості одеського регіону [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.rusnauka.com/32\\_DWS\\_2008/Economics/36674.doc.htm](http://www.rusnauka.com/32_DWS_2008/Economics/36674.doc.htm)

### **КРИЗОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ**

*Петрищенко Наталія Анатоліївна,  
старший викладач кафедри економіки  
підприємства Одеської державної  
академії будівництва та архітектури  
e-mail: [diadema@ukr.net](mailto:diadema@ukr.net)*

Сучасний період розвитку економіки України та умови господарювання характеризуються високою мінливістю та нестабільністю зовнішнього оточення. Господарюючи суб'єкти мають обмежений час на прийняття та виконання рішень, а повільна розробка стратегії на довготривалий період є прерогативою для великих підприємств зі сталим економічним розвитком та задовільним фінансовим забезпеченням. Стабільність функціонування в більшості випадків має пріоритетний напрям при визначенні подальших цілей підприємства. Все більш актуальним в цей час постає питання про антикризові

та санаційні заходи, що мають попередити розвиток кризи на підприємстві та запобігти банкрутству.

Дослідження методик антикризового управління проводилося в працях І.В.Пестуна, С.В. Грибана [1], В.О. Василенка, В.Я. Захарова, Л.О. Лігоненка, А.Г. Грязнової, А.А. Бикова, О.О.Хандій [2], Світличної Т.І. [3] та інших вітчизняних науковців. Проте, незважаючи на вагомий науковий доробок у цій сфері, потребує аналізу сучасна ситуація на підприємствах будівельної галузі.

Для визначення кризового становища на будівельних підприємствах оперують значеннями таких показників, як обсяг виробництва товарів, збільшення заборгованості перед постачальниками та іншими кредиторами, незадовільна структура асортименту продукції та послуг, відсутність достатнього фінансування на підприємстві.

За результатами дослідження цих показників може змінитися управлінська команда, стратегічні цілі організації, але, якщо ці зміни не відповідають сучасним вимогам економіки, результат є незадовільним, і наслідком стане криза на підприємстві.

Поняття «криза» розглядається багатопланово. Це може бути як будь-який конфлікт у виробничій діяльності, перебої з виробництвом чи поставкою матеріалів, так і фінансова криза, недостатність фінансування чи нестача оборотного капіталу. В окремих випадках, при стабільній стагнації, відсутність заходів щодо врегулювання кризової ситуації та впровадження заходів, що стабілізують ситуацію, може наступити банкрутство. Виникнення кризових явищ в діяльності підприємства є постійним процесом, що супроводжує кожен етап його розвитку від створення до занепаду.

На практиці головними ознаками, що свідчать про фінансову кризу на підприємстві, прийнято вважати неплатоспроможність, низькі коефіцієнти ліквідності, незадовільну структуру балансу та низьку рентабельність операційної діяльності чи, взагалі, її відсутність.

Так, відома система для розрахунку показників, що свідчать про схильність підприємства до банкрутства, розроблена У.Бівером, спирається на

наступні: рентабельність активів за чистим прибутком, фінансовий леверідж, коефіцієнт покриття активів чистим оборотним капіталом, коефіцієнт поточної ліквідності та коефіцієнт Бівера, що розрахований відношенням чистого грошового потоку до довгострокових та короткострокових зобов'язань.

Спираючись на цю методику, можна попередньо оцінити стан будівельних підприємств, що функціонують в країні. Так, за даними Держкомстату [4], можна визначити, що рівень операційної рентабельності будівельних підприємств протягом останніх трьох років в країні скоротився до -7,9%. В 2013 році його значення було занадто малим для визначення, так як результат від операційної діяльності складав -10,2млн.грн., а витрати 155085,5млн.грн., в 2014 році спостерігалось зростання до 5,8%, а в 2015 році вже від'ємний результат.

Негативний досвід проходження кризових ситуацій в сучасних умовах вітчизняними підприємствами будівельної галузі відображено на рис. 1.

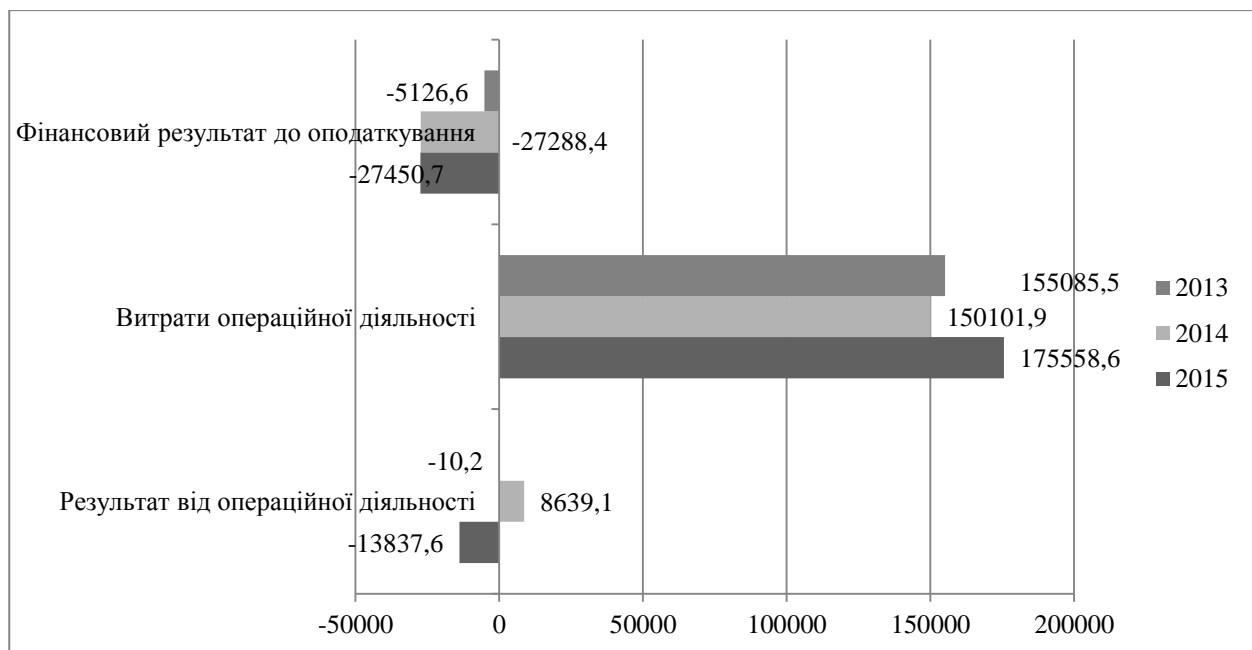


Рис. 1. Результати діяльності будівельних підприємств країни

Тобто, якщо від'ємним є результат до оподаткування, а рівень рентабельності свідчить про збитковість, то стан будівельних підприємств,

навіть без розрахунку інших показників, можна призначити незадовільним, неспроможним до виробництва конкурентоздатної продукції, не задовольняючим сучасним вимогам, а стан більшості з цих підприємств зазначити, як кризовий.

### Список використаних джерел

1. Грибан С. В. Система антикризового управління підприємством [Електронний ресурс] / С. В. Грибан // Ефективна економіка. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2467>.
2. Хандій О. О. Антикризові інструменти управління підприємством: практичні аспекти реалізації / О. О. Хандій. // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – №4. – С. 186–192.
3. Світлична Т. І. Реалізація політики антикризового управління підприємствами будівельного комплексу України / Т.І. Світлична [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.economy-confer.com.ua/full\\_article/736/](http://www.economy-confer.com.ua/full_article/736/)
4. Статистична інформація [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

## НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ ЯК СПЕЦИФІЧНИЙ ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ

*Польова Тетяна Володимирівна,  
к.е.н., доц. каф. фінансів, обліку і аудиту  
Харківського торговельно-економічного  
університету КНТЕУ  
e-mail: fsil@ukr.net*

*Петік Оксана Миколаївна, студентка  
Харківського торговельно-економічного  
університету КНТЕУ*

На сучасному етапі розвитку ринкової економіки науково-технічний прогрес знаходить своє відображення в якісних змінах структури ресурсів підприємства, з кожним роком зростає доля нематеріальних активів в майні суб'єктів господарювання. Слід зазначити, що нематеріальні активи виступають частиною ресурсного потенціалу підприємства не відособлено самі по собі, а у зв'язку зі здатністю кадрів розпоряджатися ними і забезпечити ефективне використання цих активів для досягнення поточних і стратегічних цілей підприємства. За своєю природою нематеріальні активи представляють



різні права і привілеї, які приносять дохід або забезпечують економічні переваги власникові (користувачеві).

Ця категорія певною мірою є новою для господарської практики України і не до кінця розроблена. Визначення нематеріальних активів на сьогодні приведені в ст. 4 П(С)БО 8 "Нематеріальних активів" з позицій міжнародних норм обліку. У ньому відмічено, що нематеріальні активи - це немонетарні активи, які не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифіковані і містяться підприємством в цілях використання впродовж періоду більше за один рік (чи одного операційного циклу, якщо він перевищує рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях або надання в оренду іншим особам. Це визначення потребує пояснення, оскільки є досить складним і об'ємним. Так, в П(С)БО 8 зустрічаються декілька характеристик нематеріального активу, розшифровка яких в національному стандарті не зовсім зрозуміла. По-перше, необхідно з'ясувати, що таке немонетарні активи. Згідно П(С)БО 19 до немонетарних активів віднесені усі активи, окрім грошових коштів, їх еквівалентів і дебіторської заборгованості у фіксованій або визначеній сумі грошей. Під цим формулюванням маються на увазі запаси, устаткування і інше, але вони не є нематеріальними активами, оскільки мають матеріальну форму їх втілення. Особливістю нематеріальних активів є відсутність фізичної структури.

Наступним критерієм віднесення активу до складу нематеріальних виступає можливість його ідентифікації, тобто відособлення від підприємства. Слід зауважити, що таке визначення не досить коректне, оскільки не усі нематеріальні активи можна відокремити від інших активів. Прикладом об'єктів, які не можна продати або передати, оскільки вони існують безпосередньо з іншими активами є гудвіл, пільги, привілеї тощо.

У економічній літературі по-різному трактують поняття "нематеріальні активи" і їх склад. Аналіз економічної літератури показав, що підходи авторів до розуміння нематеріальних активів пов'язані, в основному, з акцентом на: відсутність матеріальної форми їх втілення [2,3,4,6,7]; можливість отримання

доходу або іншої користі від їх використання [1,2,3,7]; використання упродовж тривалого періоду часу [4,6,7]; особливий вид капітальних вкладень підприємства [1,4,7].

Виходячи з існуючих на сьогодні в нормативних актах і економічній літературі трактувань нематеріальних активів можна зробити висновок про наявність різних підходів до їх розуміння. Проаналізувавши наявні підходи і виділивши найбільш характерні риси цих ресурсів підприємства, ми вирішили запропонувати своє визначення "нематеріальні активи", яке на наш погляд, є зрозумілішим і змістовнішим.

Нематеріальні активи – це законодавчо визнані необоротні активи підприємства, у вигляді різних прав, які мають цільове призначення, мають реальну вартість і здатні приносити їх власникові (користувачеві) прибуток або іншу користь.

Необхідно зазначити відмітні особливості нематеріальних активів, як ресурсів підприємства, які багато в чому визначатимуть порядок їх обліку, аудиту і економічного аналізу: усі об'єкти нематеріальних активів різні за своєю природою і характером використання; відсутність матеріально-речової форми; необхідність документального підтвердження майнових прав підприємства на об'єкти інтелектуальної власності; складність оцінки нематеріальних активів; не усі об'єкти нематеріальних активів можливо розглянути відокремлено від іншого майна підприємства; складність визначення терміну корисного використання; висока ступінь невизначеності моменту і величини отримання прибутку від використання об'єктів прав.

Нематеріальні активи – одна з найсвоєрідніших економічних категорій. Багато в чому це пояснюється їх відмінними особливостями від інших цінностей підприємства. Дуже складно визначити вартість, термін служби і можливість отримання економічних вигід від використання того, що не має матеріально-речової форми. Ця категорія заслуговує на пильну увагу і подальше вивчення з метою визначення ролі нематеріальних активів в господарському процесі і їх впливу на результати функціонування суб'єкта

підприємницької діяльності. Це дозволить керівництву підприємств ефективно управляти цим ресурсним потенціалом і бізнесом в цілому.

#### Список використаних джерел

1. Бигдан И. А. Нематериальные активы: проблемы признания, учета и аудита / И. А. Бигдан. – Х., 2005. – 287 с.
2. Бланк И. А. Управление активами / И. А. Бланк. – К. : "Ника-Центр", 2003. – 720 с.
3. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз : навч. посіб. / Н. В. Тарасенко. – Львів : Новий світ-2000, 2011. – 280 с.
4. Мельник В. М. Основи економічного аналізу : навч. посіб. / В. М. Мельник. – К. : "Кондор", 2009. – 128 с.
5. Кожанова Е. Ф. Экономический анализ : учеб. пособие для самостоятельного изучения дисциплины / Е. Ф. Кожанова, И. П. Отенко. – Х. : ИД «ИНЖЭК», 2010. – 208 с.
6. Гадзевич О. І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств : навч. посіб. / О. І. Гадзевич. – К. : Кондор, 2007. – 180 с.
7. Кислиця О. Я. Економічний аналіз : курс лекцій / О. Я. Кислиця, І. М. М'яких. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2008. – 171 с.

## ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

*Проценко Валентина Миколаївна  
к.е.н., головний спеціаліст відділу роботи  
з керівними кадрами департаменту  
персоналу МОН України*

Туризм відіграє велику роль в економіці будь-якої країни та має вплив на розвиток національної економіки, сприяє формуванню іміджу регіону та ін. Світові тенденції обумовлюють необхідність постійного перегляду акцентів у формуванні туристичних послуг, що вимагають ґрунтовного аналізу галузі, перейняття світового досвіду та розробки стратегічних планів щодо їх розвитку.

В історії розвитку туризму прийнято виділяти чотири етапи [5]:

- до початку XIX ст. - передісторія туризму;
- початок XIX ст. - початок XX ст. елітарний туризм; зародження спеціалізованих підприємств з виробництва туристичних послуг;
- початок XX ст. - до Другої світової війни - зародження масового соціального туризму;

- після Другої світової війни - сучасний етап - масовий соціальний туризм; формування туристської індустрії як міжгалузевого комплексу з виробництва товарів і послуг для туристів.

Найважливішу роль в розвитку туризму відіграли революційні зміни в розвитку транспорту: винахід пароплава (американцем Робертом Фултоном в 1807 р.) і паровоза (англійцем Джорджем Стефенсоном в 1814 р.), вдосконалення поштового зв'язку, що супроводжувалося розширенням мережі доріг у Європі. Все це зумовило надійність і швидкість пересування при зниженні витрат на подорож. В середині ХІХ ст. з'явилися перші пароплавні компанії, що стояли в основі круїзного туризму. Протягом другого етапу розвитку туризму у суспільстві відбуваються такі процеси, як зміна співвідношення робочого часу і часу для відпочинку. У Німеччині в 1873 р. вперше були введені оплачувані відпустки, відбулося зменшення робочого часу на користь вільного. Підвищення якості та надійності транспортних перевезень у сукупності з їхнім здешевленням, а також поступове скорочення робочого часу зумовили істотне збільшення потоків подорожуючих. У цей період виникають спеціалізовані засоби розміщення для обслуговування мандрівників. У Німеччині в 1801 р. в місті Баден Баден відкрилася першокласний готель «Бадишер Хофф», в Швейцарії в 1812 р. був побудований готель «Риги – Клестерлі», в 1859 р. відкрилася готель «Гранд Готель Швайцерхофф» в містечку Інтерлакен в центральній Швейцарії. В цей період будувалися розкішні готелі, що обслуговували представників аристократичних кіл і вищого офіцерства. У другій половині ХІХ ст. індустрія туризму розширила сферу свого виробництва: до засобів розміщення додалися туристські фірми, у завдання яких входила організація туристських поїздок та реалізація їх споживачеві. Хрестоматійним прикладом є туристське бюро Т. Кука, створене в середині ХІХ ст. у Великобританії. Перше бюро подорожей в Німеччині – «Райзебюро Штан» - було засновано в Бреслау в 1863 р. Ця фірма мала тісні контакти з пароплавними компаніями і активно продавала морські круїзні тури.

Починаючи з 1862 р. з'являються і перші каталоги туристських поїздок, що відобразило процес розширення туристського попиту [6].

Перша світова війна, економічна депресія 1930 х рр. і Друга світова війна справили негативний вплив на розвиток туризму. Але саме в цей період між двома світовими війнами з'явилися паростки масового туризму, розквіт якого припав на повоєнні десятиліття.

Після Другої світової війни туризм набув дійсно масовий соціальний характер. Стала формуватися індустрія відпочинку зі своїми інститутами, продуктом, виробничим циклом, методами організації і управління виробництвом. Це період масового будівництва готелів, мотелів, різного роду розважальних закладів. Розширилися готельні ланцюги, з'явилися готельні сімейства, стався інтенсивний ріст як в'їзного, так і виїзного туризму.

Після Другої світової війни в попиті і пропозиції на ринку туризму відбулися корінні зміни, які дають підставу говорити про те, що масовий конвеєрний туризм став поступово трансформуватися в масовий диференційований туризм. Конвеєрний туризм передбачає відносний примітивізм і однорідність потреб і мотивації туристів, знеособлено конвеєрний характер вироблених послуг. Диференційований туризм відрізняє різноманітна парадигма потреб та мотивацій туристів, множинність вузькоспеціалізованих сегментів в туристському попиті, різноманітність пропонованих послуг і яскраво виражена спеціалізація туристського пропозиції. Перехід від конвеєрного до диференційованого туризму відбувався одночасно з переходом від ринку виробників до ринку споживачів. Саме в цей час зароджуються нові види туризму, зумовлені індивідуальними потребами неординарними туристів.

Туризм у сучасному світі виявляється у різних явищах, зв'язках і відносинах, що визначає необхідність його класифікації, тобто групування за окремими однорідними ознаками, що залежать від певних практичних цілей.

## Список використаних джерел

1. Александрова А. Ю. Международный туризм / А. Ю. Александрова. – М. : Аспект Пресс, 2002. – 470 с.
2. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреалогії та рекреаційної географії. / О.О. Бейдик. - К.: Палітра, 1997. – 130 с.
3. Квартальнов В. А. Туризм / В. А. Квартальнов. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 320 с.
4. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні / В. Ф. Кифяк. - Чернівці: Книги-XXI, 2003. - 300 с.
5. <http://library.if.ua/book/38/2521.html>
6. <https://uk.wikipedia.org/wiki>

## ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

*Прушківська Емілія Василівна,  
д.е.н., проф. каф. міжнародні економічні  
відносини ЗНТУ  
e-mail: em\_prushkovskaya@mail.ru*

*Черномаз Катерина Геннадіївна,  
аспірант ЗНТУ*

Дослідження стану аграрного сектору національної економіки набуває все більшої актуальності в умовах глобалізації. Кожна людина прагне до кількісного та якісного підвищення рівня життя, тому потреби суспільства необмежені. А здатність оточуючого середовища задовольняти наявні та майбутні потреби суспільства залишається обмеженою. Тому головним стратегічним завданням сталого розвитку в аграрному секторі є забезпечення продуктової безпеки та екологізація виробництва сільськогосподарської продукції.

У контексті стратегічного розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року проголошено, що державна аграрна політика повинна спрямовуватися на створення організаційно-економічних умов для ефективного розвитку аграрного сектору на основі єдності економічних, соціальних та екологічних інтересів суспільства задля стабільного забезпечення населення країни якісним, безпечним, доступним продовольством та промисловості сільськогосподарською сировиною [1].

Слід зауважити, що сьогодні держава мало сприяє здоровій конкуренції в галузі. Більше того, непоодинокими є випадки лобювання та використання своїх можливостей крупними аграрними холдингами для отримання ними додаткових пільг та преференцій, які взагалі мають неринковий характер. Відсутність здорової конкуренції зменшує стимули підприємств до покращення якості своєї продукції, розширення його асортименту, покращення системи організації праці та збуту продукції, а також знижує інноваційну складову у їх діяльності[2, с.82].

Крім цього аграрний сектор має й низку інших проблем таких, як: низькі темпи техніко-технологічного оновлення виробництва, значні втрати продукції через недосконалість інфраструктури аграрного ринку, відсутність мотивації виробників до дотримання агроекологічних вимог виробництва, непоінформованість значної частини сільськогосподарських виробників про кон'юнктуру ринків та умови ведення бізнесу в галузі, незавершеність земельної реформи.

Разом з тим аграрний сектор займає визначне місце в економіці України. За даними Держстатслужби його частка у формуванні ВВП в 2015 році становила 12%, у першому півріччі 2016 року – 17,1%. Також зростає частка продукції АПК в структурі експорту: в 2014 році становила 30,1%, у 2015 році – 31,5%, за січень-серпень 2016 року – 40,1% [3]. При цьому динаміка даних показників є сталою і мало залежною від коливань економічної кон'юнктури.

За даними світової організації торгівлі попит на продовольство та сільськогосподарську продукцію загалом буде зростати. Оскільки площі земель у світі, придатних для сільськогосподарського виробництва майже не мають потенціалу для розширення. А чисельність населення та споживання продовольства у розрахунку на одну особу збільшується. Необхідно також відмітити, що сільськогосподарська продукція на відміну від продукції того ж металургійного комплексу є більш технологічно завершеною, а попит на неї є менш еластичним, що позитивно впливає на пропозицію.

Із вищезазначеного слідує, що аграрний сектор економіки України має сприятливі умови для суттєвого зростання та стабільного збуту продукції на світовому ринку.

На сучасному етапі в аграрному секторі економіки України створюються нові моделі та впроваджуються сучасні технології виробництва і техніки, здійснюються заходи щодо розвитку продовольчого ринку та сприяння експорту сільськогосподарської продукції й продовольчих товарів, розвивається інфраструктура аграрного ринку та реалізація сільськогосподарської продукції на засадах біржової торгівлі; впроваджуються екологічно чисті та ресурсозберігаючі технології вирощування і переробки сільськогосподарської сировини[4, с.113].

У галузі АПК в Україні зроблено чимало, проте результативність дій в цьому напрямку поки що не відповідає усім принципам сталого розвитку. Пріоритетними стратегічними цілями в аграрному секторі повинні стати гарантування продовольчої безпеки держави, сприяння розвитку сільських територій та формування середнього класу на селі шляхом забезпечення зайнятості та рівня життя сільського населення, підвищення інвестиційної привабливості галузей аграрного сектору та фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств. При проведенні державної політики в аграрному секторі доцільно враховувати значну кількість особливостей цієї сфери. Український аграрний сектор повинен формувати засади збереження суверенності держави – продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечувати розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки та створювати соціально-економічні основи розвитку сільських територій.

#### **Список використаних джерел**

1. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року [Електронний ресурс]: програма розвитку АПК/Міністерство аграрної політики та продовольства України. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/7644>
2. Білецька Н. В. Актуальні проблеми трансформаційних процесів в аграрному секторі економіки України / Н. В. Білецька // Інвестиції: практика та досвід. - 2015. - № 2. - С. 80-83.



3. Сайт Державної служби статистики України [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>

4. Ярмоленко Ю. О. Особливості сталого розвитку аграрного сектору економіки України / Ю. О. Ярмоленко // Економіка та держава. - 2015. - № 11. - С. 112-115.

## **УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА**

*Сабліна Наталія Вікторівна,  
к.е.н, доц. каф. фінансів  
Харківського національного економічного  
університету імені Семена Кузнеця  
e-mail: [nsablina@bigmir.net](mailto:nsablina@bigmir.net)*

*Васецька Аліна Павлівна  
студентка Харківського національного  
економічного університету імені Семена  
Кузнеця  
e-mail: [aelithe@mail.ru](mailto:aelithe@mail.ru)*

Проблема забезпечення стійкого розвитку підприємства набуває особливого значення на сучасному етапі становлення економіки України. Сучасні динамічні умови функціонування підприємств України на перший план висувають питання забезпечення їхньої конкурентоспроможності, ліквідності, прибутковості, загального стійкого розвитку. Нестабільне економічне середовище, всередині якої функціонують підприємства, характеризується високим рівнем фінансових ризиків, загостренням кризових явищ, зростанням загроз фінансового характеру. Значущим фактором, що дає змогу підприємству забезпечити належний рівень конкурентоспроможності, фінансової стійкості та незалежності, можливість вчасної реакції на дестабілізаційні впливи економічних процесів країни є система управління фінансовою безпекою. Важливість зазначених питань підтверджує актуальність дослідження проблеми управління фінансовою безпекою підприємств України.

Проблемам управління фінансовою безпекою підприємств присвячено наукові праці зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів, таких як Е. Альтман, О.І. Барановський, В.Г. Бівер, І.А. Бланк, Т.М. Болгар, К.С. Горячева,

М.М. Єрмошенко, О.А. Криклій, О.О. Терещенко, О.Й. Шевцова та інших. Проте до сьогодні низка питань стосовно саме управління фінансовою безпекою підприємства залишається нерозглянутою повною мірою та потребує подальшого дослідження.

Фінансову безпеку підприємства доцільно розглядати як стан, що характеризується фінансовою рівновагою, стабільністю, незалежністю, захищеністю фінансових інтересів підприємства, забезпеченістю достатнім обсягом та зваженим використанням ресурсів, наявністю стійкої динаміки зростання в поточному та перспективному періодах [1]. Для досягнення зазначеного необхідним є постійний аналіз середовища, в якому функціонує підприємство та визначення факторів впливу на його фінансову безпеку.

Фактори, що впливають на рівень фінансової безпеки підприємства поділяють на ті, що безпосередньо залежать від діяльності підприємства (внутрішні) та ті, які не залежать від його діяльності (зовнішні). При цьому до внутрішніх факторів відносять: некваліфіковане управління, помилки в стратегічному плануванні і ухваленні тактичних рішень, слабе маркетингове опрацювання ринку, недостатня ліквідність активів підприємства, низький рівень кваліфікації персоналу, неконкурентна цінова політика, низький рівень бізнес репутації підприємства, недотримання контрактів і договірних зобов'язань. До факторів зовнішнього впливу слід віднести: несприятливі макроекономічні умови: загальноекономічна ситуація в країні і регіоні, кризи, нестабільність нормативно-правової бази, нестабільність податкової, кредитної і страхової політики, рівень інфляції, нестабільність валютної політики держави, низький рівень інвестиційної активності, несприятливі умови кредитування підприємств, недобросовісна конкуренція на ринку, природні катаклізми. Якісний аналіз зазначених загроз фінансової безпеки підприємства дозволяє прийняти правильні тактичні рішення для забезпечення успішної фінансової діяльності та зниження рівня фінансової безпеки підприємства.

Для забезпечення належного рівня фінансової безпеки підприємства необхідне вирішення таких завдань: своєчасна ідентифікація існуючих небезпек

для підприємства; формування системи індикаторів фінансової безпеки підприємства; розробка дієвої системи моніторингу фінансової безпеки; розробка і реалізація заходів з забезпечення фінансової безпеки підприємства; контроль за виконанням заходів з забезпечення фінансової безпеки; аналіз ефективності виконаних заходів, їх оцінювання і корегування; ідентифікація небезпек і корегування відповідних індикаторів залежно від зміни стану зовнішнього середовища, цілей і завдань підприємства [3].

Система управління фінансовою безпекою базується на певних принципах, перелік яких достатньо повно розкриває І.А.Бланк, а саме: системність, інтегрованість, орієнтованість на стратегічні цілі, комплексний характер рішень, високий динамізм управління, варіативність підходів, адекватність реагування на загрози, адаптивність системи, ефективність та законність прийнятих управлінських рішень [2].

Таким чином, система управління фінансовою безпекою на підприємстві повинна представляти собою комплекс взаємозалежних збалансованих управлінських рішень щодо запобігання або мінімізації наслідків негативних факторів по всіх напрямках фінансово-господарської діяльності підприємства.

#### **Список використаних джерел**

1. Малик О.В. Концептуальні засади механізму управління фінансовою безпекою підприємства / О. В. Малик // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – №4 (20). – С. 82-87
2. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А.Бланк – К.: Эльга, Ника – Центр, 2004. – 784 с.
3. Рубанов П.М. Управление фінансовою безпекою підприємства / П. М. Рубанов, А. В. Макарова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/31230/1/rybanov.pdf>

## ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ЕНЕРГООЩАДНІСТЬ УКРАЇНИ

*Сай Леся Петрівна*  
*к.е.н., доц. каф. ММП*  
*національного університету «Львівська*  
*політехніка»*  
*e-mail: sayko.say2011@yandex.ua*

*Бобак Юлія Ігорівна*  
*студентка Національного*  
*університету «Львівська політехніка»*

Вже чверть століття минуло з того часу як Україна стала незалежною, проте, вона є залежною від інших країн в енергетичному аспекті. Причиною цього є не тільки недостатність енергоресурсів, а й неефективне їх використання, зумовлене моральним і фізичним зношенням технологій та обладнання. На сьогодні має місце проблема формування і реалізації проектів енергозбереження та енергоефективності в Україні. Адже неефективне використання енергоресурсів призводить до значних економічних втрат країни, порушення національної безпеки, а також шкоди екології та здоров'ю.

Більшість країн СНД є дуже енергоємними. Наприклад, у Казахстані, Росії та Україні питоме споживання енергії в 3 рази перевищує аналогічні показники для країн ЄС. Це означає, що наша країна споживає на одиницю ВВП в 3 рази більше енергоносіїв[1].

Найенергозатратнішим сектором економіки є житлові будинки, після них промисловість і транспорт. В той час як промисловість повільно, але все ж впроваджує енергоощадливі технології, то житловий сектор перебуває в стагнації, адже щороку втрачає ~60 % енергії при опалюванні, або 3 млрд дол. (2,5 млрд. дол. витрат на імпорт газу, менше 1 млрд. дол. витрат бюджету на енергетичні субсидії)[2]. За умов стійкого фінансування енергоощадних проектів можливо знизити споживання на 30-40%. Щороку економія складала б понад 30 млн. мВт/год, або приблизно 7 млрд. грн. [4].

За оцінками експертів підприємства зможуть заощадити до 10% електроенергії лише за рахунок таких простих заходів, як відключення живлення комп'ютерів вночі. Міжнародне енергетичне агентство (МЕА) стверджує, що кожен долар, інвестований в енергоефективність, обернеться 4 доларами економії, причому проект повністю окупиться приблизно за 4 роки.

У майбутньому економія за рахунок енергоощадності тільки зростатиме, оскільки ціна енергоносіїв постійно підніматиметься. Зростання цін на вугілля робить енергоефективність особливо вигідною для вугільних електростанцій та підприємств, зайнятих у важкій промисловості[1].

Загалом потреба у фінансуванні енергоощадливих проектів становить 57 млрд. дол., що орієнтовно становить 1 500 трлн грн, за поточним курсом, або 100 % ВВП України 2013-2014 років [3]. Але умови економічної ситуації в країні, унеможливають фінансування проектів таких масштабів. Відповідно можна покладатися лише на допомогу з боку міжнародних фінансових організацій.

Міжнародними організаціями, які взаємодіють з Україною та здійснюють політику щодо енергоощадності, є: Європейський Банк Реконструкції та Розвитку (ЄБРР), Північна екологічна фінансова корпорація (НЕФКО) та Нідерландсько-українська енергетична платформа (Netherlands-krainian sustainable energy platform, NUCEP).

На сьогоднішній день інвестиційна діяльність тільки починає набирати оберти, бо раніше вона була не дуже активною через те, що інвестиції в енергоефективність стримувалися непродуктивною тарифною політикою (тарифи для населення протягом тривалого часу залишалися нижчими від рівня відшкодування собівартості). Оскільки тарифи на комунальні послуги нижчі, ніж в багатьох країнах, то потенційним інвесторам важко спрогнозувати термін окупності інвестицій у енергоощадливі проекти, а отже, і недоцільно вкладати кошти в такі ризиковані проекти. Окрім того, бар'єром для бізнесу є складна дозвільна процедура та бюджетне законодавство, яке не дає гарантій інвесторам. Підвищення тарифів до ринкових цін надає можливості залучення

коштів іноземних інституцій та розгортання активної інвестиційної політики в сфері енергоощадності. Нещодавно уряд запропонував створити Фонд Енергоефективності. Його наповнюватимуть за рахунок коштів держбюджету, монетизації субсидій, а також коштів донорів і приватних інвесторів.

Такий фонд вже давно успішно функціонує у країнах-сусідах України. У Польщі свого часу створили "Фонд термореновації", у Литві – "Фонд Jessica", у Чехії – "Нові зелені збереження". Тож ризик впровадження в Україні – мінімальний. Запуск Фонду планується розпочати вже у січні 2017-го. Дієву фінансову модель Фонду запропонували партнери з ЄС та Уряду Німеччини.

Отже, можна стверджувати, що використовуючи європейський досвід щодо енергоефективності, залучаючи іноземні інвестиції на фінансування енергоощадних технологій, Україна стає на крок ближчою до Європи. Акумулюючи результати вже реалізованих реформ і власних розробок в сфері енергоощадності, можна створити сприятливі умови для розвитку інвестиційної діяльності у кожному регіоні України, враховуючи його індивідуальну специфіку.

#### **Список використаних джерел**

1. Режим доступу: [http://kyivenergo.ua/shco\\_take\\_energoefektivnist](http://kyivenergo.ua/shco_take_energoefektivnist)
2. Режим доступу: <http://www.ukrinform.ua/rubric-economics/2052409-ukraina-sorokuvtracae-3-mlrd-cerez-neefektivne-opalenna-zitla.html>
3. Режим доступу: <https://ukr.media/politics/+2606/257025/>
4. Режим доступу: [http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com\\_content&view=article&id=745:pidvishchenn-ya-energoefektivnosti&catid=8&Itemid=350](http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=745:pidvishchenn-ya-energoefektivnosti&catid=8&Itemid=350)

## КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

*Содома Руслана Іванівна  
к.е.н., в. о. доцента кафедри фінансів,  
банківської справи та страхування  
Львівського національного аграрного  
університету  
e-mail: [sodomaruslana@mail.ru](mailto:sodomaruslana@mail.ru)*

*Покинсьбродо Олег Андрійович,  
студент групи Фін-61  
Львівського національного аграрного  
університету*

Міцний фінансовий стан сільськогосподарських підприємств є основою їх розвитку та ефективного функціонування. Для переважної більшості господарств основним джерелом фінансування є власні кошти. Друге місце займають кредити комерційних банків. [2, с.1].

Під банківським кредитуванням АПК слід розуміти економічні відносини з приводу забезпечення підприємств АПК пріоритетним джерелом фінансування на умовах зворотності, платності, забезпеченості, строковості та цільового використання, що супроводжуються специфічними особливостями, притаманними підприємствам АПК.

Так, за даними НБУ, на 01.01.2016 р. підприємства АПК мали близько 115,5 млрд грн кредитів. З бюджету на компенсацію кредитних ставок на 2016 рік виділили 300 млн грн [3].

З розвитком ринкових відносин зростає залежність функціонування АПК від фінансово - кредитної системи і продовжує ще більше зростати. Сьогодні аграрний сектор економіки перебуває у незадовільному стані, потреби сільського господарства України в додатковому капіталі все ще становлять близько 60 млрд. дол. США [3]. На нашу думку, 57% зазначеної суми потрібно вкласти у рослинництво, 43% у тваринництво.

Аграрні підприємства, головним чином, використовують кредити передусім на закупівлю пального та мастил (77%), закупівлю засобів захисту рослин (48%), придбання посівного матеріалу (36%) та інші цілі, пов'язані з поточною сільськогосподарською діяльністю. Водночас лише 13% господарств спрямували отримані кредити на технологічне оновлення виробництва та 6% - на його розширення.

Специфічною ознакою кредитування підприємств АПК є сезонний характер сільськогосподарської діяльності та тривалість виробничого циклу, що є причиною значного розриву у часі між здійсненням витрат на виробництво продукції та отримання доходу від її реалізації. Цей розрив створює нестачу обігових коштів, що, в свою чергу, зумовлює необхідність її покриття за рахунок короткострокових кредитів.

Наступною особливістю є підвищений ризик неповернення кредитів в результаті негативного впливу природних факторів, а саме: несприятливих погодних умов, хвороб, паразитів тощо, які можуть зменшити урожайність рослин і продуктивність тварин, що, в свою чергу, призведе до недоотримання запланованого фінансового результату.

Для того щоб АПК кредитували банки, в аграріїв повинні бути реальні бізнес - плани, вони мають бути серйозними у своїх намірах, а їхня операційна виручка від реалізації проекту повинна перевищувати зобов'язання за попередній період. Тоді комерційні банки зможуть з легкістю прийняти ризики, і ліквідність, яка є в банківському секторі, піде на розвиток аграрного сектор.

До основних способів ефективного функціонування підприємств АПК можна віднести:

- розробка нових програм кредитування підприємств АПК, які максимально враховують особливості комплексу;
- забезпечення мінімізації невизначеності при банківському кредитуванні підприємств АПК;
- підвищення рівня управління ризиками при кредитуванні аграрних підприємств АПК ( стахування, гарантії);



- забезпечення сталого та дієвого механізму у пільгового кредитування аграрного сектору через механізм компенсації відсоткової ставки;

- розвиток кредитної кооперації;

- синхронізація інтересів учасників банківського кредитування підприємств АПК [1, с.140].

Для вдосконалення і підвищення ефективності банківського кредитування підприємств АПК необхідним є впровадження програми банківського кредитування під заставу майбутнього врожаю з використанням аграрних розписок, що, по-перше, вирішить одну з головних проблем у кредитуванні підприємств АПК – відсутність ліквідної застави, а, по-друге, сприятиме мінімізації невизначеності, оскільки держава виступить гарантом за такою кредитною програмою.

#### Список використаних джерел

1. Гомза В.М. Сучасний стан кредитування аграрних підприємств: проблеми та шляхи їх вирішення: Науковий вісник / Гомза В.М., - Херсонського державного університету, 2014. – С. 137 –141.

2. Гудзь О. Кредитування підприємств агропромислового комплексу: досвід, проблеми, перспективи: Науковий вісник / Гудзь О., - 2013. – С. 1-10.

3. Агро-інформ / Електронний ресурс: //www. apk-inform.com>ru/news/12185

## СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ PRIVATE BANKING В УКРАЇНІ

*Сокиринська Ірина Геннадіївна  
к.е.н., доц. зав. каф. фінансів НМетАУ*

*Сендецька Юлія Миколаївна, студентка  
Національної Металургійної академії  
України  
e-mail: [sendetska8008@ukr.net](mailto:sendetska8008@ukr.net)*

Одним з перспективних та відносно нових для вітчизняного фінансового ринку напрямів розвитку банківських послуг в останні роки є *private banking (PB)* – ринок обслуговування великого приватного капіталу. Поява та доволі стрімкий розвиток PB прийшлися на 2003 – 2013 р.р., коли відбувалися формування, перерозподіл та накопичення приватного капіталу в Україні.

Слід відзначити, що світові банки мають величезний досвід у роботі з клієнтами, які відносяться до сегменту РВ. Історія виникнення та розвитку private banking починається ще з кінця XVII – початку XVIII століття. Найбільшого розвитку він набув у Швейцарії, тому словосполучення «швейцарський банк» для фахівців та клієнтів, як правило, означає банк, що обслуговує клієнтів з крупним приватним капіталом [1]. Величезний досвід, фінансова та політична стабільність, нейтралітет як основний напрям державної політики стали запорукою того, що клієнти, які планують здійснювати інвестиції не на декілька років, а на декілька поколінь, намагаються відкривати рахунки у швейцарських банках [4].

В Україні на сьогоднішній день, на жаль, відсутні суттєві передумови для того, щоб даний напрям дістав бурхливого розвитку (особливо в період гострої фази фінансової кризи), але в діяльності крупних вітчизняних банків він все ж посідає помітне місце, адже клієнти з великими статками мають потребу у додаткових нетрадиційних послугах, які вони бажають отримати в комплексі зі звичайним обслуговуванням у банківських установах.

На території країн колишнього СРСР цей бізнес почав розвиток з впровадження підрозділів, які обслуговували VIP-клієнтів. Лідером, що заклав фундамент класичного напрямку даного бізнесу, була Росія [3, 4], яка намагалася зробити першу спробу побудови РВ ще до фінансової кризи 1998 року [1].

Українські фахівці активно почали освоювати новий напрямок бізнесу, який надає змогу обслуговувати «заможного приватного клієнта» наприкінці 2003 року [5]. Слід зазначити, що бізнес private banking націлений на роботу з вже сформованим класом клієнтів, які мають свої стереотипи, звички й особливості. Аналіз ринку послуг, спрямованих на обслуговування клієнтів private banking доводить, що майже всі великі банки України ще на той час побудували бізнес-підрозділи, що були готові до обслуговування великого приватного капіталу. Але разом з тим, не було єдиної чітко виробленої концепції супроводження бізнесу private banking.

Більшість фахівців України в той період розглядали комплекс послуг для private banking передусім з точки зору обслуговування VIP-клієнтів банку, тобто надання послуг найвпливовішим та найбільш заможним клієнтам, але в масовому варіанті [4]. Розглядалися також можливості комплексного обслуговування, тобто одночасного обслуговування як заможних приватних осіб – керівників/власників підприємства, так і самих підприємств якими вони керують або володіють.

В подальшому, з роками та з досвідом, який отримали українські банки, уява про потенційного клієнта рівня VIP де що змінилась. На сьогоднішній день вже стало зрозумілим, що для вітчизняних банків клієнтом private banking можуть бути не лише власники або керівники великих підприємств, а й менеджери середньої та вищої ланки, публічні діячі тощо.

Наразі бізнес private banking в Україні продовжує розвиватися: близько 15 найбільших українських банків мають ці послуги у своєму переліку, а частка РВ-активів у загальній їх сумі зросла з 2,1% у 2006 р. до 5,5% у 2012 році [2]. Але, разом з тим, необхідно визнати, що для наближення до міжнародного рівня в цьому виді бізнесу українським банкірам ще треба впроваджувати достатньо широке коло різноманітних супутніх послуг, які в закордонних банках надаються в межах РВ:

- професійне розміщення та перерозміщення коштів в різноманітні фінансові інструменти (від дорогоцінних металів і цінних паперів до сучасних арт-банкінгу та ріелт-інвестування);
- податково-юридичний та фінансово-інвестиційний консалтинг;
- надання послуг «lifestyle management» – консьєрж-сервіс (бронювання готелів, білетів, замовлення таксі, оренда авто та жилої нерухомості тощо) та інші.

Але, на сьогоднішній день перспективи розвитку для вітчизняного РВ-банкінгу стикаються з численними перепонами: закриття цілої низки банків, в тому числі системних, нові податки, законодавчі обмеження з управління капіталом клієнта, не достатньо розвинений фондовий ринок, значна недовіра

клієнтів до національної банківської системи, відсутність системи захисту клієнта з точки зору принципів банківської таємниці, відсутність розуміння ідеології бізнесу і у клієнта, і у банкіра [2].

Отже, наразі український ринок значно відстає по різних оцінках від відповідних сегментів закордонних фінансових ринків. Але, слід зазначити, що в цьому є певний позитив для ринку що розвивається: існує можливість проаналізувати та не допустити негативні моменти, з якими зіткнулись закордонні банки в період впровадження та розвитку даного виду бізнесу.

Зважаючи на те, що 2014-2016 рр. були дуже важкими як для країни в цілому, так і для банківської системи зокрема, а понад 50 потенційних гравців (банків) покинули ринок фінансових послуг, так і не побудувавши бізнес private banking в Україні, рівень конкуренції для тих, хто залишився та працює над впровадженням персональних банківських послуг, дещо зменшився. Крім того, в Україні існують свої унікальні риси, які не є властивими для західного банківського ринку: обережне відношення до розміщення коштів в валюті (внаслідок слабо прогнозованих дій регулятора та його обмежень), оперування здебільшого короткими та середніми термінами розміщення коштів (3 – 6 місяців); відмова від складних фінансових інструментів тощо.

Отже, private banking в Україні – це доволі молодий вид бізнесу, який має хороші перспективи, але потребує розвитку та розширення спектру послуг, які вітчизняні банки надають клієнтам, для того, щоб вони дійсно відповідали рівню РВ. Підстави для розвитку Private Banking в Україні, безперечно, існують та зростатимуть надалі, особливо за умов стабілізації політичної та фінансово-економічної ситуації.

#### **Список використаних джерел**

1. Александров О. Private Banking в Україні. Досвід становлення: [монографія] / О. Александров. – Київ: Видавництво: «К.И.С.», 2011. – 302 с.
2. Александров А.В., Зубарев Н. А. Банковская тайна. Транспарентность и новые принципы ведения бизнеса: вызовы современного финансового мира // Фінансовий простір. Міжнародний науково-практичний журнал №4. – 2013. – С. 15 – 21.
3. Бодров Анатолий. Кому нужен и сколько приносит private banking в Европе? // Деньги.- 2007. - №37 (51) [Електронний ресурс]– Режим доступу: [www.dengi.ua](http://www.dengi.ua)

4. Бонгарц У. Стратегии банковских услуг по управлению капиталом частных клиентов // Вестник АРБ. – 2004. – № 10. – С. 53– 55.
5. Кирьянов М. Стратегия, практика и перспективы развития отечественного направления private banking // Банковское дело. – 2007. – № 9. – С. 88–100.

## **ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ КОНВЕРГЕНЦІЇ РОЗШИРЕНОГО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТЬ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ**

*Сухий Олег Орестович,  
к.е.н., доцент кафедри ТПЕ  
Львівського торговельно-  
економічного університету  
Email: [osukhy@ukr.net](mailto:osukhy@ukr.net)*

В розвитку кожної економічної системи одне з найважливіших місць завше займають вхідні фактори виробництва. Вони становлять основу ресурсних обмежень системи та їх рідкісність лежить в основі самого предмету сучасної економічної теорії. Численні наукові дослідження останніх років однозначно виявляють визначальну роль людського фактору, новостворених людиною знань, технологій, ноу-хау в економічному розвитку. Відповідно, у світовій економічній науці відбулося становлення теорій людського капіталу, що було відзначено навіть кількома Нобелівськими преміями з економіки (Т.Шульц, Г.Беккер). В той же час у вітчизняній науці також важливим вектором наукового пошуку стало дослідження людського потенціалу [1]. Наявні наукові дискусії щодо порівняння й співставлення термінів людського капіталу та людського потенціалу [2], на нашу думку, слід доповнити уточненням і розширеним трактуванням досліджуваних економічних категорій, що дає змогу по-новому глянути на їх співвідношення не лише у статиці, але як ми пропонуємо – у динаміці соціально-економічного розвитку.

Ми вважаємо, що в широкому макроекономічному трактуванні людський капітал доцільно розглядати багатоаспектно, в його різних наслідках і впливах та в різних метрологічних підходах (За Г.Башнянином). Так, О.Стефанишин наголошує на традиційній виключно грошовій оцінці людського капіталу [1,

с.17-18], що дійсно істотно звужує його розуміння, переводить його в розряд виключно грошово-економічного явища ринкової економіки. Ми пропонуємо для умов постіндустріального суспільства вийти за межі даного обмеження і розглядати людський капітал не лише у грошово-фінансовому аспекті, а згідно постулатів економічної теорії, насамперед як один з факторів виробництва сучасних економічних систем, який бере участь у процесі відтворення й багатогранно впливає на його результати та ефективність, а тому має різні, в тому числі й негрошові наслідки свого формування та функціонування. Зокрема, як вказує Ю.Ольсевич та В.Мазарчук, сумарний ефект від нагромадження людського капіталу в розвинених країнах (як вартісна віддача, так і віддача, пов'язана із збільшенням тривалості й якості життя, підняттям життєвого рівня населення, досягнення соціального миру тощо) взагалі не піддається традиційній вартісній оцінці [3, с.54], й вказує на значні та багатогранні позитиви від інвестицій в людський капітал.

У зв'язку з цим, нами запропоновано розглядати не лише грошову, але й екологічну та соціальну віддачу від інвестицій в людський капітал [4]. Зокрема, екологічна віддача виявляється у кращому збереженні природного капіталу, більш екологічній поведінці людини внаслідок отриманих знань та навиків та має в сучасних умовах не менш важливе значення, аніж традиційна грошова віддача, яка проявляється у зростанні грошових доходів. Таким чином, ми переводимо поняття людського капіталу із суто фінансово-економічного трактування у значно ширше еколого-соціо-економічне трактування.

Іншим важливим моментом є прив'язка до різних часових періодів та аналіз досліджуваних категорій не лише у статиці, але у динаміці. Справді, з усіх здібностей, знань та вмінь людини в конкретному робочому середовищі протягом одного робочого дня використовуються далеко не усі. Якщо збільшити часовий горизонт до року часу, то обсяг використаного людського капіталу зростає. Врешті, якщо перейти до довгострокового періоду, то спостерігаємо ще більш обширне використання людського капіталу, тобто його перехід з категорій людського потенціалу саме до людського капіталу.

Аналогічно, оскільки в різні періоди по-різному виявляється й оцінюється людський потенціал, нами було запропоновано розрізнити його за часовим періодом перспективної реалізації [5].

Таким чином, розширюючи трактування людського капіталу та запроваджуючи в науковий аналіз часові періоди розгляду досліджуваних понять ми можемо досягнути значного вищого рівня конвергенції (сумісності) понять людського капіталу та людського потенціалу, перейти від їх протиставлення до продуктивних взаємоперетоків між ними й ефективного використання позитивів кожної з цих категорій. З одного боку, в людському капіталі ми розглядаємо широкий спектр рис, вмінь, цінностей, сформованих моделей поведінки людини, які мають не лише економічне, але екологічне чи соціальне значення. З іншого боку, навіть при аналізі людського потенціалу уваги заслуговують не просто лише теоретичні, гіпотетичні здібності чи здатності людини, але, в умовах апріорної обмеженості часових, матеріальних та нематеріальних ресурсів – насамперед ті, які можуть бути використані з певними позитивними наслідками в еколого-соціально-економічній системі та у певний період часу (від дуже тривалого, до найближчого короткострокового періоду), тобто безпосередньо перейти в категорію використовуваного людського капіталу.

#### **Список використаних джерел**

1. Стефанишин О.В. Людський потенціал економіки України: монографія / Ольга Василівна Стефанишин. – Львів: видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 315с.
2. Никифоренко В. Г. Сучасні підходи до оновлення понять щодо розвитку людських ресурсів / В. Г. Никифоренко // Економіка розвитку. – № 2. – 2013. – С. 60-65.
3. Ольсевич Ю., Мазарчук В. – О специфике экономических институтов социальной сферы / Ю. Ольсевич, В. Мазарчук. – Вопросы экономики. – 2005. – №5. – С.50-65.
4. Сухий О.О. Економічний аналіз ступенів реалізації людського потенціалу у формі людського капіталу / О.О. Сухий // Економічні аспекти розвитку держави: стан, проблеми, перспективи: Матеріали міжн. наук.-практ. конференції, 24-25 жовтня 2014 р. // ХЕУ. – Хмельницький: Видавничий дім "Гельветика", 2014. – 212с. – С.16-19.
5. Сухий О.О. Системний аналіз людського капіталу та людського потенціалу / О.О. Сухий // Системний аналіз економічних систем // Наук. ред.: д.е.н., проф. Башнянин Г.І., к.е.н., доц. Шевчик Б.М. – Львів: Ліга-Прес, 2013. – 152с. – С.120-128.

## ФОРМУВАННЯ ПОТОЧНИХ ПАСИВІВ БАНКУ

*Ус Юлія Володимирівна  
к.е.н., доц., доцент кафедри банківської  
справи, Харківський національний  
економічний університет ім. С.Кузнеця*

Сталий розвиток банківського сектора є надзвичайно актуальним з позиції перспектив розвитку економіки держави. Банки, які є невід'ємною складовою функціонування будь-якої економічної системи, являють собою установи соціального значення. Банківська діяльність повинна базуватися на засадах відкритості, прозорості, рівності та неупередженості, дотримання ділової етики, відповідальності перед клієнтом, суспільством та державою.

Сприятлива макроекономічна динаміка, монетарна, валютно–курсова та регуляторна політика створили необхідні умови для зростання обсягів капіталу, активів та залучених банками коштів, укріплення фінансового стану банківських установ. Це сприяло посиленню ринкової орієнтації банківського сектору, його поступовому наближенню до кращої світової практики банківської діяльності.

Фінансовий стан банку характеризується розміром і структурою капіталу і зобов'язань та їх розміщенням у його активах. Він проявляється у рівні ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості та визначає діяльність банку у короткостроковій і довгостроковій перспективі. Тому в умовах ринкової економіки аналіз фінансового стану взагалі і пасивів банку, зокрема, є об'єктивною необхідністю ефективного управління формуванням та використанням його фінансових ресурсів.

Ресурсна база банків є досить різноманітною як за складом, так і за характером. Капітал банку, термінові депозити і позики, отримані від інших банків, є стабільними і керованими ресурсами, які дають змогу розміщувати їх у найбільш прибуткові термінові активи – кредитування суб'єктів господарської діяльності для поточних та інвестиційних цілей, споживацьке кредитування фізичних осіб і у портфелі інвестиції. Депозити до запитання



юридичних і фізичних осіб, а також кошти до запитання інших банків і ті, що перебувають у розпорядженні іншого банку, є некерованими і нестабільними ресурсами, які сформовані залишками коштів на поточних, розподільчих, розрахункових і бюджетних рахунків клієнтів, на коррахунках ЛОРО, і які в сукупності формують поточні пасиви комерційних банків. Залишок коштів на кожному окремому рахунку може змінюватися від нуля до його максимуму відповідно до надходження коштів на рахунок або відплив з нього без погодження з банком.

У зв'язку з тим у банківській практиці досить часто виникає запитання: чи можливе використання поточних пасивів для розміщення у термінові активи (у тому числі у середньо - і довготермінові), якщо можливо, то в яких межах, наскільки це ефективно, чи не призведе це в майбутньому до збитків унаслідок необхідності поповнення коштів, яких тимчасово не вистачає.

Ефективність діяльності комерційних банків значною мірою визначається двома головними чинниками: стабільністю ресурсів та ціною їх залучення і запозичення. Чим вони стабільніші, з більш визначеним терміном перебування в розпорядженні банку, тим результативнішим може бути їх розміщення. Але, з іншого боку, стабільніші ресурси дорожчі, їх підвищена ціна (ставка залучення) здатна поглинути значну частину доходів. Відтак проблема пошуку дешевих ресурсів, які відповідали б вимогам щодо стабільності, постає перед кожним банком.

Важливу роль у вирішенні проблеми пошуку стабільних і досить дешевих грошей відіграє формування депозитів до запитання чи залишків коштів на поточних рахунках клієнтів. Значимість використання цієї складової ресурсів загальноновизнана, однак відсутні кількісні залежності і моделі, які б описували процеси трансформації ресурсів.

Процес формування умовно постійної частини поточних пасивів дозволяє простежити трансформацію найнестабільнішої, чи "пульсуючої", частини поточних пасивів і вивчити можливості використання її як інвестиційного ресурсу. Для досягнення таких можливостей розглядаються задачі опису

процесу формування поточних пасивів і їх по елементного дослідження.

Необхідно зазначити, що ресурси банку за критерієм керованості розглядаються, з одного боку, за характером надходження, а з іншого – за характером їх залучення в активи банку. Розміщення всіх ресурсів в активи є результатом управління банківського персоналу, але залежно від якості цього управління за інших рівних умов можливі різні результати. Формування ж ресурсів, характер надходження і порядок вилучення з банку визначають їх керованість як здатність впливати на зміну обсягу і термінів перебування коштів ресурсів банку у розпорядженні банку.

Дослідження окремих складових процесів стабілізації поточних пасивів у перспективі висуває задачу розробки механізму формування інвестиційних ресурсів банку, а в подальшому – й теорії трансформації банківських ресурсів.

## **СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

*Федотова Тетяна Анатоліївна,  
к.е.н., доц. каф. економіки та управління  
національним господарством  
Дніпропетровського національного  
університету імені Олеся Гончара  
e-mail: [fedy@ukr.net](mailto:fedy@ukr.net)*

*Коваль Юлія Сергіївна,  
студентка 4-го курсу  
Дніпропетровського національного  
університету ім. Олеся Гончара*

Процес економічного розвитку нашої країни є однією із актуальних проблем сьогодення, оскільки стан економічної системи нашої держави є дуже складним. Національна економіка змушена переживати наслідки планово-розподільної системи господарювання Радянського Союзу, які наносять великий збиток і сьогодні.

Стан, проблеми та перспективи економічного розвитку України розглянуто у роботах таких науковців, як С. Авдашева, І. Акімова, З.

Борисенко, Б. Буркинський, В. Гейць, Л. Доленко, М. Зверяков, Б. Кваснюк, Н. Розанова, С. Соколенко, С. Цухло, О. Яременко та ін. [1].

Взагалі Україна - відносно багата країна, яка сприймається ззовні як політична і економічна держава. Серед колишніх республік СРСР Україна отримала в спадок один з найкращих наборів природних ресурсів. Проте, нажаль, за роки незалежності країна так і не навчилася належно використовувати надані від природи ресурси.

Сьогодні Україна перебуває у скрутному положенні. Економіка нашої країни має дуже багато проблем, серед яких в першу чергу воєнний конфлікт на Сході країни та зростаючий зовнішній борг перед Світовою спільнотою, з чого витікають такі наслідки, як низькі заробітні плати, високий рівень безробіття, підвищення цін у магазинах, підвищення тарифів на комунальні послуги, висока оплата за навчання у ВНЗ, недоступність та низька якість медичного обслуговування та ін.

Про зниження матеріального рівня життя населення свідчать дані, оприлюднені на сайті Державної служби статистики України. Згідно з даними реальна заробітна плата громадян України протягом 2015 року зменшилася на 22,2%. Оцінка базується на аналізі даних за липень поточного року в порівнянні з липнем 2014 року. По регіонах цей процес не був однорідним. Відчутне скорочення відбулося в Черкаській (на 31,1%), Тернопільській (на 29,9%), Рівненській та Івано-Франківській (на 29,2 %). Також у Державній статистиці підраховали, що реальні доходи українців у липні зросли порівняно з червнем на 3,1%. Найвищий рівень зарплат в минулому місяці зафіксовано в Києві – 6,9 тис. гривень. Найнижчий у Тернопільській області – 3,1 тис. гривень [3].

Також дуже важливими проблемами, що впливають на стан економічного розвитку країни є те, що:

- не було модернізації структури державного управління відповідно до об'єктивних законів розвитку ринкової економіки ;
- високого рівня сягнув “відплив умів”;

- існують диспропорції між реальним і фінансовим секторами економіки, а також у середині кожного з них;
- дуже швидко зростають внутрішній та зовнішній борги держави, зменшується впевненість не тільки в їх погашенні, але й обслуговуванні;
- відбувся швидкий спад матеріального добробуту населення;
- як наслідок високих податків небаченого рівня сягнула “тіньова” економіка [2].

Ще однією із проблемних сторін економіки нашої країни є корупція, боротися із якою більше, ніж необхідно.

Взагалі негативні тенденції соціально-економічного розвитку країни є не стільки результатом ринкових реформ, скільки відсутністю виваженої стратегії економічних перетворень, не завжди послідовної економічної політики.

Головний фактор, який зумовлює необхідність кардинального реформування вітчизняної економіки та підвищення її конкурентоспроможності – вибір курсу на формування відкритої економіки та інтеграцію у світові іноземні структури.

Великою проблемою сьогодення, яка впливає на вітчизняну економіку, є незаконний вивіз українського капіталу за кордон в умовах інвестиційного голоду реального сектору економіки [2].

Україна - країна з величезним економічним потенціалом, розумне використання якого дозволить за 10-15 років зрівнятися у розвитку із провідними країнами Європи.

Одним із важливих економічних завдань для нашої країни є підтримка малого та середнього бізнесу. Треба зробити так, щоб бізнес пішов і в малі міста, що допоможе знизити рівень безробіття населення та підвищити рівень виробництва вітчизняних товарів [1].

Взагалі Україна - достатньо молода, проте перспективна держава, в якій все ще попереду. Достатньо викоренити корупцію, дотримуватися законів, обрати чітку стратегію розвитку та слідувати їй.

## Список використаних джерел

1. Іванілов О. С. Економіка підприємства. - К.: Центр учбової літератури, 2009. — 728 с.
2. Гайдук В.А. Оцінка сучасного етапу економічного розвитку та проблеми становлення конкурентоспроможності українських підприємств [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

## УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА

*Федотова Тетяна Анатоліївна,  
к.е.н., доцент кафедри економіки та  
управління національним господарством  
E-mail: [fedyu@ukr.net](mailto:fedyu@ukr.net)*

*Куценко Марія Миколаївна,  
студентка Дніпропетровського  
національного університету ім. Олеся  
Гончара*

Інноваційна трансформація сучасних виробничих процесів вимагає відповідного перегляду теоретичних засад управління персоналом підприємства. Перспективи інноваційного розвитку потребують поставити на чільне місце такі цілі, принципи, форми, методи управління персоналом, які б гарантували пріоритетність інноваційної поведінки працівників, надавали б можливість досягнення високої ефективності виробництва внаслідок реалізації креативних ідей і рішень.

У зв'язку з цим вважаємо, що ключовими складовими механізму управління персоналом повинні стати:

- 1) підбір і структуризація персоналу за рівнем інтелектуальних здібностей;
- 2) постановка пріоритетних цілей і відповідних творчих завдань перед працівниками з високим рівнем інтелекту;
- 3) створення належних умов (технічних, інформаційних, фінансових) для досягнення поставлених цілей і виконання нагальних завдань;

- 4) запровадження ефективної мотивації працівників заради прояву їх творчих здібностей;
- 5) поєднання формальних і неформальних організаційних структур, необхідних для здійснення творчої діяльності;
- 6) зміна параметрів оцінки якості праці персоналу, виокремлення інноваційної компоненти в діяльності працівників;
- 7) визначення ступеня результативності запроваджених у виробництво новаторських рішень.

Підприємство повинно постійно дбати про нарощування інтелектуального потенціалу працівників і всіляко заохочувати їх до цього. Такого динамізму можна досягти завдяки новим підходам до функціонування підсистеми управління розвитком персоналу підприємства. Як правило, у цій підсистемі на перший план висуваються дві складові: підвищення рівня освіченості та кар'єрне зростання працівників [1]. Але нині цих параметрів вже недостатньо. Такі обмежені рамки розвитку персоналу можна подолати, якщо менеджери різних рівнів управління подбають про внесення творчих елементів до змісту традиційних обов'язків працівників; досягнення відповідності між індивідуальними здібностями людини і змістом запропонованої праці; створення умов для підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня працівників на інноваційних засадах; використання моделей мотивації, що ґрунтуються на стимулюванні самою працею; об'єктивність оцінки ступеня творчої ініціативи працівників та рівня їх винагороди; піднесення соціального престижу творчої праці; підвищення культури виробництва. Оцінка результатів інноваційної діяльності працівників повинна носити індивідуальний характер. Важливу роль у цій справі може відіграти також атестація працівників і їх відповідна ротация.

Неабияке значення для розвитку інтелектуальних здібностей персоналу має соціально-психологічна мотивація, власні переконання й прагнення працівників, до яких можна віднести: усвідомлення необхідності удосконалення існуючих форм функціонування виробництва, прагнення пошуку альтернативних варіантів їх відпрацювання; стійке переконання у

важливості творчого підходу до виконання своїх функціональних обов'язків; розуміння значущості навчання протягом усього періоду власної ділової активності; врахування переваг інноваційної поведінки не тільки заради підвищення матеріального добробуту, але й для зміни соціального статусу, досягнення високого рейтингу й забезпечення позитивного іміджу.

Вельми актуальним є питання про вплив результатів інноваційної поведінки персоналу на ефективність виробничої діяльності, на економічний стан підприємства й отримання ним додаткових економічних переваг у ринковому середовищі. Оцінити цей вплив можна за допомогою низки показників. До них можна віднести: зростання кількості працівників, залучених до НДДКР, збільшення кількості раціоналізаторських пропозицій, скорочення терміну впровадження результатів наукових розробок у виробництво, нарощування частки інноваційної продукції у загальному обсязі виробленої продукції, підвищення рівня наукомісткості продукції, прискорення темпів зростання нематеріальних активів підприємства тощо [2].

Поліпшення цих показників дає можливість значного урізноманітнення асортименту продукції, удосконалення техніко-технологічної бази виробництва, підвищення конкурентоспроможності підприємства, створення умов для прогресивного нагромадження капіталу, зміцнення власної фінансової бази, підвищення ступеня пристосування виробничих програм до вимог ринкового середовища.

Специфіка аграрного виробництва вимагає виконання дещо інших завдань з огляду на інноваційну активність працівників. На нашу думку, важливим об'єктом інноваційних ідей слід вважати підвищення якості сільськогосподарських робіт при дотриманні оптимальних строків їх виконання. Треба додати, що креативне мислення дуже важливе для керівників сільськогосподарських підприємств, які спроможні приймати ефективні рішення, знаючи стан справ у господарствах в цілому.

Отже, в інтересах інноваційного розвитку виробництва механізм управління персоналом слід належним чином удосконалити, щоб розширити межі творчого використання інтелектуальних здібностей працівників.

#### Список використаних джерел

1. Ядранський Д. М. Використання системи BSC в обліку персоналу / Д. М. Ядранський // Економіка і регіон. — 2014. — № 1 (32). — С. 105 — 110.
2. Жарінова А. Г. Обґрунтування і вибір критеріїв ефективності системи управління інтелектуальними активами в Україні / А. Г. Жарінова // Актуальні проблеми економіки. — 2013. — № 12 (126). — С. 91 – 101.

### ВИКОРИСТАННЯ «АЛЬТЕРНАТИВНОЇ» ЗАЙНЯТОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

*Федотова Тетяна Анатоліївна,  
к.е.н., доц. каф. економіки та управління  
національним господарством  
Дніпропетровського національного  
університету імені Олеся Гончара  
e-mail: [fedyu@ukr.net](mailto:fedyu@ukr.net)*

*Приходько Анастасія Євгенівна,  
студентка 3-го курсу  
Дніпропетровського національного  
університету ім. Олеся Гончара*

Сучасний етап розвитку в Україні характеризується бурхливим розвиток в економіці. Науково-технічний прогрес стимулює до створення нових форм зайнятості. Зокрема це стосується і «альтернативної» зайнятості, яка набуває найбільшого розповсюдження, але це визначення не має чіткого формулювання в чинних нормативних актах.

Кожне підприємство прагне поліпшити використання своєї продукції за рахунок ефективного використання трудових ресурсів. У зв'язку з цим, керівництво організації підвищує увагу до проблеми управління персоналом. Тому що ефективне використання трудових ресурсів призведе до поліпшення діяльності підприємства та досягнення його цілей [1].



Формування «альтернативних» форм зайнятості перетворилося на інструмент основного стратегічного плану в бізнесі. Керівники підприємств все частіше усвідомлюють, що збільшення штату не є необхідним для розвитку бізнесу та частіше, вони не мають в своєму складі достатньої кількості кваліфікованих кадрів. «Альтернативна» зайнятість, як трудова діяльність, не відповідає типовим стандартам. Вона має нетиповий характер та не має необхідності спеціального правового механізму регулювання, що є досить важливим, оскільки саме він забезпечує захист працівників, та робить «альтернативні» форми зайнятості такими, які функціонують у межах правового поля нашої держави.

Завдяки тому, що у світовій практиці спостерігається активізація процесу пошуку способів скорочення витрат, «альтернативна» зайнятість розглядається як один із засобів подолання економічного спаду економіки. Україна також, з її висококваліфікованою і дешевою робочою силою, отримує вигоди в даний період особливого поширення тимчасової зайнятості. У вітчизняній практиці цією методикою стали користуватися після кризи 1998 р., коли більшість іноземних компаній, що залишились працювали на ринку, були змушені частково переводити своїх співробітників за штат з метою списання видатків по утриманню персоналу на інші статті. У країнах ЄС питома вага тимчасових працівників становить у середньому 15-18% робочої сили [3].

Унаслідок цього «альтернативна» зайнятість дозволяє заощаджувати не лише робочий час, але й фінансові ресурси, забезпечує можливість для фірми самостійно вирішувати проблему підготовки і перепідготовки кадрів. Альтернативна робоча сила дозволяє впорядкувати міграційні потоки працездатного населення усередині країни, легалізувати потоки робочої сили, яка виїздить на сезонні та тимчасові роботи за кордон.

Стимулюючим фактором для наукових працівників, які постійно працюють за тимчасовим наймом являється те, що ці працівники можуть отримувати заробітну плату значну вищу ніж постійні працівники. Адже для штатних працівників фірмі необхідно здійснювати додаткові витрати на

підвищення кваліфікації, соціальне страхування, виплату за вислугу років і т.д. Тимчасові працівники, при наявності часу, можуть одночасно працювати в іншій фірмі, а також обумовлювати для себе привілейований робочий час і час відпочинку [2].

Найбільш ефективним являється залученням альтернативних працівників таких галузях промисловості, в яких відбувається періодично підвищення чи спад виробництва. Також, в період, коли конкуренція зашкалює, представляється можливість мінімізувати витрати на оподаткування, залишаючи платити податки тільки за тих представників підприємства, які являються невід'ємною частиною підприємства. Тим самим зазначені підходи дозволяють підприємствам маніпулювати витратами на персонал.

Також існує багато і негативних факторів, що впливають на альтернативну зайнятість. Наприклад, використання альтернативної зайнятості являється привабливим для організації якщо дивитися зі сторони оподаткування. Безліч недобросовісних підприємців ухиляються від сплати податків. Найбільш популярна є така схема: наприклад, з підприємства звільняється велика кількість працівників які займали вищі посади, а потім через кілька днів ці ж самі працівники повертаються на роботу в суспільну організацію інвалідів, після цього увесь персонал надається підприємству на умовах договору оренди персоналу, альтернативної праці і підприємство починає функціонувати у звичному режимі, тим самим ухиляючись від податків[2].

На підставі вишевикладеного вважаємо, що «альтернативну» зайнятість слід не нищити, а навпаки розвивати та узаконювати. Ця форма зайнятості дозволяє кожній людині вийти на вищий рівень заробітної плати. Вона дозволяє працювати кожному студенту вже по спеціальності на набувати високоцінний досвід в той час, коли ще тільки навчається. Цей вид діяльності перш за все повинен узаконюватися на основі законодавчого регулювання, та бути відображений в Трудовому Кодексі України.

## Список використаних джерел

1. Гончаров В. В. В поисках совершенства управления: руководство для высшего управленческого персонала. — М.: МП «Сувенір», 1998. — 578 с.
2. Жуліна Є.Г., Іванова Н.А. Економіка і соціологія праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epi.cc.ua/ekonomika-sotsiologiya-truda>.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.

## УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

*Федотова Тетяна Анатоліївна,  
к.е.н., доцент кафедри економіки та  
управління національним господарством  
Дніпропетровського національного  
університету ім. Олесья Гончара  
e-mail: [feduy@ukr.net](mailto:feduy@ukr.net)*

*Ткачук Інна Миколаївна,  
студентка Дніпропетровського  
національного університету ім. Олесья  
Гончара*

Управління персоналом на сучасних вітчизняних підприємствах засноване на тому, що люди в процесі трудової діяльності розглядаються одночасно в якості працівників, які забезпечують реалізацію економічних цілей підприємства, і як особистості, що належать до єдиної організаційної системи. Успіх роботи підприємства залежить від конкретних людей, їх знань, компетентності, кваліфікації, дисципліни, мотивацій, здатності вирішувати проблеми, сприйнятливості до навчання. Тому для того, щоб підприємство функціонувало ефективно, необхідно правильно організувати працівників, при цьому постійно контролюючи їх діяльність, використовуючи різні ефективні методи управління персоналом, засновані на наукових законах. Побудова ефективної системи управління персоналом – найважливіший інструмент розвитку сучасного підприємства.

Відповідно до системного підходу, управління персоналом є частиною роботи управління підприємством в цілому. Однак воно займає в ній особливе положення у зв'язку зі специфікою об'єкта управління – людськими ресурсами.

В сучасних умовах системи управління персоналом вирішуються такі основні питання: формування персоналу; оцінка працівників; планування ділової кар'єри, професійно-кваліфікаційного і посадового зростання працівників; підготовка персоналу, підвищення кваліфікації і перепідготовка персоналу; розробка ефективних систем трудової мотивації.

Потрібно відзначити, що сучасні концепції управління персоналом ґрунтуються на визнанні зростаючої ролі особистості працівника, знанні його мотиваційних установок, вмінні їх формувати і направляти відповідно до завдань, що стоять перед організацією [1].

Залучення персоналу, як одна зі складових роботи з управління працею безпосередньо на підприємстві, включає певні зовнішні та внутрішні функції управління персоналом на підприємстві. До зовнішніх функцій управління персоналом на підприємстві можна віднести наступні: працевлаштування; забезпечення безпечних умов праці та охорони здоров'я; розвиток персоналу; організація заробітної плати та компенсацій; забезпечення трудових відносин; матеріальне стимулювання; соціальні питання.

У рамках внутрішніх функцій управління персоналом на підприємстві розглянемо такі:

1. Розподіл співробітників по робочих місцях – здійснюється на основі їх відповідності трудовим функціям, з урахуванням інтересів і схильностей, виявлених і вивчених в ході випробувального терміну або іншими методами, а також з урахуванням зовнішніх умов роботи.

2. Контролінг персоналу – це сучасна концепція управління персоналом. Він включає «розробку гіпотези досягнення економічної та соціальної ефективності управління працею; координацію різних заходів кадрової політики підприємства з загальною політикою його розвитку» [2].

3. Ротація, чи запланована зміна для працівника робочого місця – дозволяє уникнути монотонності, досягти найбільшої ефективності використання праці.

4. Планування кар'єри працівника – це здійснюване заздалегідь планування розвитку конкретного працівника за час його роботи на підприємстві, в тому числі визначення послідовності займаних ним посад за штатним розкладом.

5. Оцінка роботи співробітників – застосовується як для організаційного впливу на них, так і для матеріальної винагороди.

Керівництво співробітниками в управлінні працею здійснюється шляхом орієнтації на цільові установки і поведінку в цілях активізації праці працівника, у тому числі в незапланованих ситуаціях. Для того щоб ефективно управляти персоналом, підприємство повинно мати чітку мету і продуману стратегію власного розвитку. Розглянемо основні принципи побудови системи управління персоналом з огляду на те, що принципи управління персоналом – це правила, основні положення і норми, яким повинні слідувати керівники і фахівці підрозділів управління персоналом при формуванні системи управління персоналом організації.

1. Первинність функцій управління персоналом. Склад підсистем системи управління персоналом, організаційна структура, вимоги до працівників і їх чисельність залежать від змісту, кількості і трудомісткості функцій персоналом.

2. Економічність. Передбачає найбільш ефективну і економічну організацію системи управління персоналом, зниження частки витрат на систему управління в загальних витратах на одиницю продукції, що випускається, підвищення ефективності виробництва.

3. Прогресивність. Відповідність системи управління персоналом передовим зарубіжним і вітчизняним аналогам.

4. Перспективність. При формуванні системи управління персоналом слід враховувати перспективи розвитку організації, загальну стратегію.

5. Комплексність. При формуванні системи управління персоналом необхідно враховувати всі фактори, що впливають на систему управління.

Отже, сучасна кадрова політика підприємства в рамках стратегії повинна бути побудована на основі загальнонаукових та спеціальних законів, а також враховувати ринкові умови господарювання, бути комплексною, гнучкою, комфортною, прогресивною і т.д. Головна її мета полягає в забезпеченні нині і в майбутньому кожного робочого місця, кожної посади персоналом відповідних професій, фахівцями необхідної кваліфікації.

#### Список використаних джерел

1. Управління персоналом фірми та його вдосконалення / В. І. Крамаренко, Б. І. Холод, М. М. Нагорська, О. В. Логвіна, І. В. Ванєєва. – К.: ЦУЛ, 2013. – 272 с.
2. Якименко Н. В., Антіпова А. С. Механізм управління персоналом підприємства та його конкурентоспроможність / Н. В. Якименко, А. С. Механізм // Вісник економіки транспорту і промисловості - 2014. - Вип. 45. - С. 221-224.

## СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СТАНОВЛЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ. МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО РИНКУ

### ПРАЦІ

*Федотова Тетяна Анатоліївна,  
к.е.н., доц. каф. економіки та управління  
національним господарством  
Дніпропетровського національного  
університету ім. О. Гончара  
e-mail: [feduy@ukr.net](mailto:feduy@ukr.net)*

*Щербань Владислав Юрійович,  
студент Дніпропетровського  
національного університету ім. О.  
Гончара*

Реалії сьогодення характеризуються трансформаційними змінами, які мають загальносистемний характер і безпосередньо впливають на розвиток усього світового господарства.

Світ змінюється динамічно, нелінійно, допускаючи хаотичні процеси, тому стан розвитку кінця ХХ і початку ХХІ століть іменують “епохою

біфуркацій” або періодом кризи сучасної цивілізації. Відомий американський дослідник І. Валлерстайн зазначає в одній зі своїх праць [3, с. 5], що “соціум першої половини ХХІ ст. за своєю складністю, нестійкістю і водночас відкритістю набагато перевищить усе бачене нами в столітті ХХ. Сучасна світосистема, – підкреслює він, – як система історична вступила в стадію завершальної кризи і навряд чи буде існувати через п’ятдесят років”.

Дослідження сучасних тенденцій становлення глобальної економічної системи з урахуванням наявних суперечностей впливу кризових явищ є особливо актуальними. Це безпосередньо стосується всіх національних господарств, які змушені адаптуватися до трансформаційних змін, здійснювати структурні та функціональні перетворення, щоб протидіяти руйнівним явищам економічного характеру і формувати адекватні ефективні моделі системної взаємодії на міжнародному та глобальному рівнях. Ці дослідження були проаналізовані в одній із публікацій О. А. Швиданенко [4].

Сьогоднішні реалії – кардинальна зміна міжнародних економічних відносин, яка здійснюється у процесі формування багатопольярного світу. На думку Дж.Сороса, результатом кризи буде суттєва перебудова світової фінансової системи та економіки в цілому, що зумовить значну трансформацію політико-економічної системи. Досліджуючи трансформацію системи міжнародних економічних відносин і поглиблення глобалізаційних процесів, слід виокремити окремі ознаки цього етапу, а саме: зміна позицій ведучих міжнародних гравців та переміщення центру економічного впливу із Заходу на Схід; збільшення розриву між багатими і бідними та посилення стратифікації розвитку країн світу; зростання потенціалу нових центрів „економічної сили”; загострення рівня глобальної конкуренції за енергетичні та продовольчі ресурси; ускладнення демографічної ситуації та загострення проблеми некерованої міграції робочої сили [1].

Демографічна проблема у глобальному масштабі, у традиційному її розумінні, полягає у надзвичайно швидкому зростанні кількості населення планети і диспропорціях його складу.

Ключову роль у функціонуванні та розвитку глобальної економіки відіграє економічно активне населення.

Розміщення економічно активного населення за сферами міжнародної господарської діяльності в межах галузевого, територіального і професійно-кваліфікаційного рівнів глобальної економіки забезпечує глобальний світовий ринок праці.

Сучасний глобальний ринок праці представляє собою узгодження інтересів роботодавців, тобто представників попиту на робочу силу, і продавців робочої сили, тобто найманих працівників. Основними елементами глобального ринку праці є сукупна пропозиція і сукупний попит. Сукупна пропозиція охоплює всю найману робочу силу з трудоактивного населення, а сукупний попит розглядається як загальна потреба економіки в найманій робочій силі. Ці елементи визначають загальний розмір всього світового ринку праці.

Крім того, важлива роль у використанні людського ресурсу в глобальній економіці та вирішенні проблем зайнятості в глобальному масштабі належить інфраструктурі глобальному ринку праці, тим засобам і механізмам, за допомогою яких відбувається взаємодія між попитом і пропозицією. Так наприклад, створення єдиного соціального простору в Європейському Союзі означало також створення єдиного ринку праці, що передбачає можливість вільного переміщення робочої сили з однієї країни-члена ЄС в іншу залежно від балансу попиту і пропозиції [2].

Зміни на глобальному ринку праці виникають під впливом загальних тенденцій, що спостерігаються у глобальному світовому економічному просторі. Це насамперед власне глобалізація економіки, посилення глобальної конкуренції, прискорений розвиток інформаційного простору та впровадження різних інформаційно-комунікаційних технологій.

Отже, міграція робочої сили між різними країнами світу є важливим і одним з найбільш складним елементом інтернаціоналізації господарського життя, а глобальний ринок праці є одним із ключових функціональних блоків глобальної економіки сьогодення, який, з одного боку, забезпечує перерозподіл



людського (трудового) ресурсу як фактора глобальної економіки, дозволяє освоювати нові регіони, ураховуючи потреби країн, а з іншого, – призводить до ускладнення економічних і соціальних суперечностей, що вимагає розробку особливих заходів, які доповнюватимуть та корегуватимуть роботу механізмів функціонування цього специфічного ринку як на національному, так і на міжнародному та глобальному рівнях.

#### **Список використаних джерел**

1. Башнянин Г. І. Економічні системи. – Львів: Ліга-Прес, 2013. – Т. 4. – 508 с.
2. Білорус О. Г. Економічна система глобалізму. – К.: КНЕУ, 2003. – 360 с.
3. Валлерстайн И. Конец знакомого мира. Социологии XXI века / Пер. с англ. - Москва, 2003. – 355 с.
4. О. А. Швиданенко Сучасні тенденції становлення глобальної економічної системи. – Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ. – 2009. - № 4 (20). – С. 46.

### **СИСТЕМНІ ЧИННИКИ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ**

*Ціпуринда Володимир Степанович  
к.е.н., доц. кафедри менеджменту  
Київського національного торговельно-  
економічного університету  
e-mail: kievtnpro@gmail.com*

В період розвитку ринкових відносин для нашої країни вкрай важливими є комплексні і системні зусилля для економічного зростання, інструментом реалізації якого, повинна бути збалансована державна інноваційна політика, яка охоплює весь комплекс перебудови і взаємно пов'язаного розвитку галузей: науки, промисловості, освіти, культури, законодавчо-правових та фінансових інституцій тощо.

Ще в минулому столітті В.І. Вернадським сказано: «Еволюційний процес набуває особливі геологічні знання завдяки тому, що він створив нову геологічну силу – наукову думку соціального людства. Ми саме переживаємо її яскраве входження в геологічну історію планети і у останні тисячоріччя спостерігається інтенсивне зростання впливу живого виду речовини –

цивілізованого людства на зміну біосфери. Під впливом наукової думки і людської праці біосфера переходить у новий стан, який значно залежить від людини – у «ноосферу» [1].

Внутрішня (причинна) рушійна сила соціально-економічного розвитку є історичною і одночасно системогенетичною логікою розвитку людства. Наразі є декілька наукових парадигм опису історичної логіки розвитку людства як цивілізаційної системи:

1. Загальновідома формаційна парадигма К. Маркса змін соціально-економічних формацій, що визначаються способом суспільного виробництва (єдністю продуктивних сил та виробничих відносин в суспільстві).

2. Етноісторична парадигма Л.Н. Гумільова, в якій розкривається логіка історії, що визначається змінами циклів етногенезу, в яких зв'язок господарства, культури, поведінки та географічних умов проявляється особливо тісно [2].

3. Парадигма універсальності розвитку систем В.А. Полякова, яка визначає ієрархічну узгодженість еволюції циклічного розвитку систем різних рівнів (людини, організації, суспільства, людства, планети) у просторі та часі [3].

4. Парадигма В.М. Тарасевича, в якій розкривається економічна універсуміка, як процес та результат досягнення економіки та економічного знання в універсумному контексті [4].

5. Цивілізаційна парадигма Н.Я. Данилевського – О. Шпенглера – А.Д. Тойнбі – П.А. Сорокіна, яка визначає внутрішню логіку соціального розвитку, як послідовність зміни системи локальних цивілізацій людства [5].

Формаційна, цивілізаційна та етноісторична парадигми розкривають системогенетику як циклічний розвиток у формі цивілізаційних, формаційних та етноісторичних циклів, які накладаються один на одного, утворюючи складну циклічну картину системного соціального розвитку. Кожна системна еволюція підкоряється загальному науковому закону динаміки боротьби та єдності протилежностей, тобто закону конкуренції та кооперації. Цей закон визначає і відповідний еволюційний механізм подвійності: «відбору» за рахунок конкуренції» та «синергії» за рахунок інтеграції систем.

В останніх десятиріччях 20-го століття питання узгодженості розвитку систем загострилось у формі першої фази Глобальної Екологічної Катастрофи, яка визначила межі минулим стихійним ринковим механізмам цивілізаційного розвитку, отже і трансформації суспільства через соціально-економічні кризові явища у зв'язку із невідповідністю великої енергетики господарювання, що з'явилась у 20-му столітті, та стихійних регуляторів розвитку, в першу чергу ринку. На наш погляд, в кожному кризовому явищі, перш за все, треба шукати більш глибокі причинно-наслідкові зв'язки, що пов'язані з глобальними подіями не тільки загальнолюдського, але і загальнопланетарного характеру.

Міждисциплінарні дослідження [1,3] дозволяють розширити рамки розуміння узгодженого розвитку систем. Оскільки кожна система є тривимірною, тобто розвивається у просторі, часі (циклі) із чітко визначеними своїми ресурсами (енергія), тобто накопичує свій енергетичний потенціал за рахунок ефективного управління, то ця трьохвимірність утворює завжди сім структурних рівнів взаємодії системи в надсистемі (зовнішньому середовищі) та систему взаємодії (прямого і зворотного, або причинно-наслідкового трьохвимірного зв'язку із підсистемами) з урахуванням можливостей перехідного процесу на новий, більш якісний рівень (Рис. 1).

де: рівень 1-7 – просторовий вимір, тобто рівень розвитку системи у просторі; 2-6 – енергетичний вимір, тобто накопичення енергії системи за рахунок розвитку багаторівневих синергетичних взаємозв'язків; 3-5 – часовий вимір, тобто управління життєвим циклом системи. Рівень 4 – перехідний, що визначає вихід на якісно новий рівень за рахунок кількісних накопичень інноваційних перетворень. Наразі, вони не узгоджені, і ми маємо системні кризові явища на всіх цих рівнях. Загальновідома «піраміда потреб» А. Маслоу, яка відображає зростання потреб людини як системи, має тільки 5 рівнів (Рис.1). Однак, виходячи із висновків останніх наукових розробок міждисциплінарного синтезу, у ній недостає не тільки ще двох (вищих) рівнів, але і причинно-наслідкових зв'язків між цими рівнями, що є причиною відповідної ментальності розвитку систем: людства, суспільства, організації, людини.

Застарілі погляди на розвиток систем і призводять до неузгодженостей, звідки виникають кризи, конфлікти. Криза – це перехідний процес системи у нову якість з порушенням універсальних (природних) законів розвитку систем. Тому потрібні національні програми розвитку, які базуються перш за все, на узгодженості об'єктивних природних та соціально-економічних законів розвитку, загальнолюдських ідеалах, пріоритетах і цінностях, тоді і з'являться нові можливості.

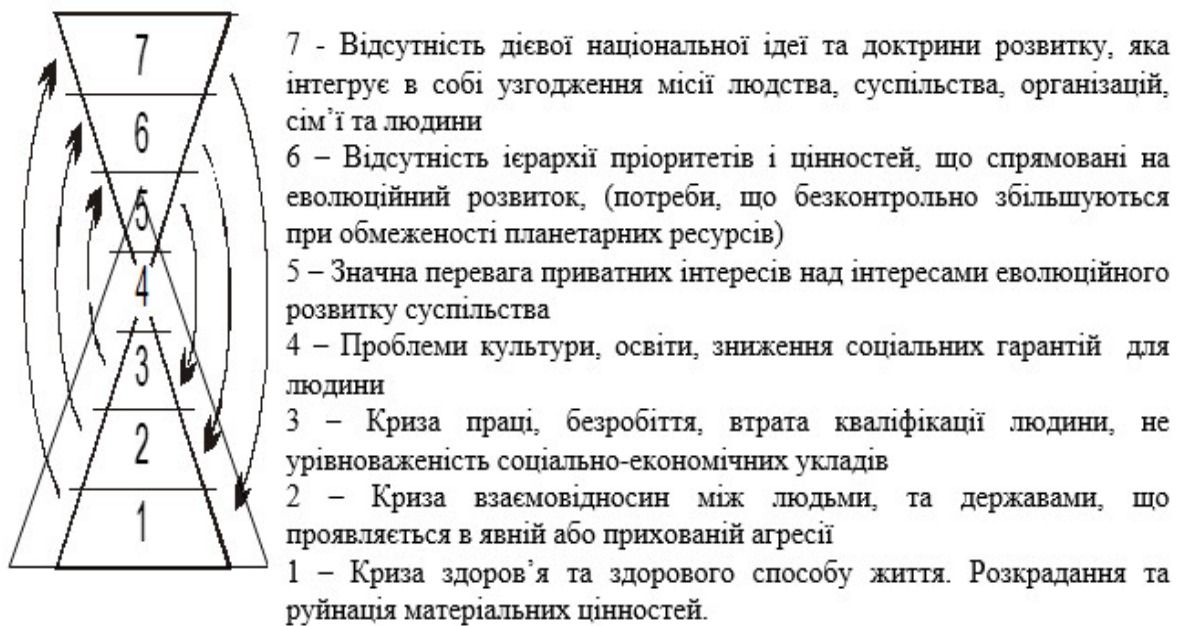


Рис. 1. Сім рівнів структури неузгодженості суспільства як системи

Отже, суспільство повинно бути відкритою системою і покладатись на:

1. Систему підходів до розвитку соціально-економічних процесів з урахуванням узгодженості об'єктивних природних і економічних законів, розроблених методів усунення суперечностей, пов'язаних з їх дією.

2. Універсальну систему управління, яка забезпечує оптимальну діяльність суспільства на усіх етапах його розвитку з урахуванням перехідного процесу на більш високий якісний рівень.

Коллективну стратегію та громадянське самоврядування, які розкривають ініціативу та відповідальність кожного за розвиток суспільства.

4. Систему підготовки та перепідготовки управлінських кадрів всіх рівнів, які будують систему управління на основі узгодження первинних природних (універсальних) та соціально-економічних законів.

#### Список використаних джерел

1. Вернадский В.И. Размышления натуралиста. Научная мысль как планетное явление. – М.: Наука, 1997. – 198 с.
2. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли. - М.: «Кристалл», 2001. – 638 с.
3. Поляков В.А. Универсальная экономическая теория. Организационный механизм управления. / Поляков В.А. – М.: Новый центр, 2004. – 192 с.
4. Тарасевич В. М. Экуника: гипотезы и опыты. / Тарасевич В.М. – М.: ТЕИС. 2008. – 565 с.
5. Тойнби А.Д. «Исследование истории». Т. 1. Пер. К.Я. Кожурина – СПб.: Изд. СПб унив-та, 2006. – С. 68-93.

### ЕФЕКТИВНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Чобіток Вікторія Іванівна,  
к.е.н., доц. каф. ЕтаСГ  
Української інженерно-  
педагогічної академії  
e-mail: [vika\\_chobitok@mail.ru](mailto:vika_chobitok@mail.ru)*

В сучасних умовах господарювання діяльність промислового підприємства залежить від ефективного формування внутрішнього економічного механізму, під яким розуміють систему економічних методів та важелів, що, забезпечують зовнішні зв'язки і створюють відповідні умови отримання доходу та сприяють розвитку внутрішніх виробничих відносин.

Дослідженням сутності формування внутрішнього економічного механізму займалися такі вчені, як: М. Грещак [1]; О. Гребешкова [1], Г. Козаченко [2], О. Коцюба [1], В. Прохорова [3] та ін.

Однак, не дивлячись на те, що це питання розглядається в багатьох наукових працях, існує безліч проблем, які потребують детального розгляду та продукуванню нових напрямів з удосконалення ефективності формування внутрішнього економічного механізму на промислових підприємствах.

Метою є дослідження ефективності формування внутрішнього економічного механізму на промислових підприємствах.

Однією з основних передумов функціонування внутрішнього економічного механізму є створення внутрішньої інфраструктури шляхом формування різних суб'єктів економічних відносин усередині самого промислового підприємства.

До цих суб'єктів належать такі структурні підрозділи, створені на базі основного, допоміжного та обслуговуючого виробництва: управління ремонтним обслуговуванням; управління технічним розвитком; управління матеріально-технічним постачанням та збутом; управління виробництвом; соціальне і кадрове управління.

Таке організаційне перетворення надасть можливість не тільки створювати укрупнені об'єкти внутрішніх відносин, а й здійснювати єдину технічну, економічну і кадрову політику за всіма функціями управління.

Для забезпечення ефективної організації внутрішньовиробничих економічних відносин на промисловому підприємстві мають бути створені відповідні умови, а саме: майнова відокремленість, відносна економічна самостійність, прогресивна нормативна база, система обліку руху матеріальних цінностей, витрат і продукції, раціональна система оцінки і матеріального стимулювання діяльності, економічна відповідальність за кінцеві результати праці.

Структура внутрішнього економічного механізму промислового підприємства наведено на рис. 1.

Особливості кожної з складових внутрішнього економічного механізму визначають характер діяльності промислового підприємства як системи та створюють умови для досягнення поставлених цілей. Як будь-яка система, внутрішній економічний механізм промислового підприємства будується при дотриманні чітко визначених та науково обґрунтованих принципів [4].

## Структура внутрішнього економічного механізму промислового підприємства

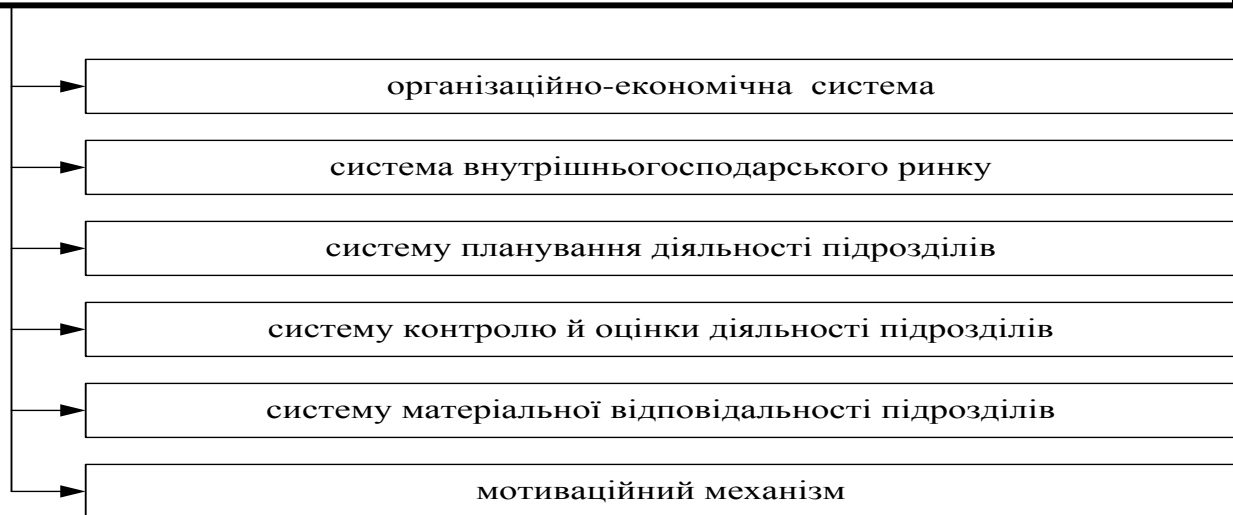


Рис. 1. Структура внутрішнього економічного механізму промислового підприємства

Принцип цільової сумісності та зосередженості передбачає створення цілеспрямованої системи управління, в якій усі її ланки складають єдиний механізм, спрямований на вирішення загального завдання. Робота окремих ділянок будується таким чином, щоб у кінцевому результаті у визначений термін було вироблено саме ту продукцію, на яку у даний момент є попит споживача. Принцип безперервності і надійності виявляється у створенні таких організаційно- господарських та технічних умов, за яких досягається стійкість і безперервність заданого режиму виробничого процесу. Вирішення цього завдання забезпечується: надійністю та злагодженістю функціонування як самої управляючої системи та її органів, так і об'єкта, яким управляють; наявністю зворотного зв'язку між усіма компонентами управляючих органів та об'єктів управління; визначеними процедурами та конкретними заходами усунення відхилень, що виникають в процесі роботи [1].

Отже, ефективність формування внутрішнього економічного механізму на промислових підприємствах полягає у відповідальності за кінцеві результати праці та зводиться до безумовного виконання планових завдань і договірних

зобов'язань, що сприяє досягненню оптимального співвідношення між отриманими результатами і витраченими ресурсами.

#### Список використаних джерел

1. Грещак М. Г. Внутрішній економічний механізм підприємства : навч. посіб. / М. Г. Грещак , О. М. Гребешкова, О. С. Коцюба; за ред. М. Г. Грещака. – К. : КНЕУ, 2001. – 228 с.
2. Козаченко Г.В. Організаційно-економічний механізм як інструмент управління підприємством / Г.В. Козаченко // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. Збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Вип. 11. – Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2003. – С. 107-109.
3. Прохорова В.В. Формування механізму прийняття рішень з управління економічним розвитком підприємств / В.В. Прохорова // Збірник наукових праць «Проблеми системного підходу в економіці»: Випуск 35.-К.:НАУ, 2010.- С. 115-124.
4. Бібліотека економіста. Ел. ресурс: <http://library.if.ua/book/114/7661.html>

### СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БРОКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Щербина Артем Геннадійович  
к.е.н., доц. каф. Фінансові ринки ДВНЗ  
«Київський національний економічний  
університет імені Вадима Гетьмана»  
e-mail: [shcherbyna\\_art@mail.ru](mailto:shcherbyna_art@mail.ru)*

Операції з забезпечення обігу цінних паперів зазвичай здійснюють професійні учасники ринку – брокери та дилери. Вони отримують ліцензії на здійснення торгівлі цінними паперами та, як правило, є членами біржі. Різниця між ними полягає в тому, що брокер виконує замовлення клієнта та отримує за це відповідну комісійну плату, а дилер здійснює операції за власний рахунок та заробляє на різниці цін купівлі та продажу. Власники цінних паперів, як правило, не можуть укладати угоди напряму та повинні користуватись послугами брокерів.

Розглянемо основні послуги, які повинна надавати сучасна брокерська компанія:



- Прямий електронний доступ до біржових торгів. Ліцензія на здійснення брокерської діяльності дозволяє таким компаніям надавати послугу Інтернет-трейдингу або прямого підключення клієнтів до біржових торгів.

- Маржинальна торгівля – брокер надає клієнтам гроші або цінні папери в борг для здійснення останніми спекулятивних операцій. В українських реаліях такий механізм передбачає використання операцій РЕПО за певну плату брокерові за надані послуги. На ринку деривативів принцип маржинальності є основним при торгівлі ф'ючерсами чи опціонами та передбачає надання гарантій виконання угод самою біржою.

- Доступ до торгів ETF-фондами та пайовими інвестиційними сертифікатами. В США більшість інвестиційних компаній мають у своєму портфелі ETF-фонди, або фонди акцій, товарів, облігацій, нерухомості та інших базових активів, які повторюють цінову динаміку таких активів. Станом на жовтень 2016 року в Україні ETF-фонди має лише компанія ТОВ «Кінто» [1].

- Надання доступу до торгівлі ф'ючерсами та опціонами. На розвинених ринках така послуга є стандартною, але в Україні не кожен брокер надає своїм клієнтам доступ до ринку деривативів. Для прикладу, похідними інструментами на Індекс «Української біржі» торгує лише 11 інвестиційних компаній [2].

- Доступ до зарубіжних ринків акцій. Навіть для американських компаній, ринок акцій яких займає близько половини капіталізації світового фондового ринку, прагнення клієнтів до диверсифікації вкладень спонукає брокерів до виходу на ринки Європи, Азії, Австралії та Африки. В Україні на законодавчому рівні існують обмеження щодо виводу капіталу на зарубіжні ринки, однак багато брокерів стають клієнтами відомих іноземних інвестиційних брендів, що дозволяє обходити певні обмеження.

- Аналітика та банківські сервіси. Широка підтримка клієнтів забезпечує успіх у залученні великих портфельів інвестицій. Зокрема, завдяки аналітичним сервісам і розробці аналогів банківських продуктів інвестиційні

фінансові компанії в Україні конкурують з більш відомими європейськими брокерами.

Незважаючи на досить високу технологічність сфери біржової торгівлі, брокери та дилери в усьому світі не схильні до впровадження новітніх технологій у процес своєї діяльності. Однак, певні тенденції у інноваційному розвитку професійної діяльності на ринку цінних паперів варто виділити:

- Кіберзахист – західні брокерські компанії витрачають великі суми грошей на покращення захисту персональних даних своїх клієнтів, на оцінку ризику втрати конфіденційності даних, управління і навчання персоналу роботи з великими масивами даних. В Україні вказана проблема не стоїть так гостро, однак випадки кіберзлочинів на фінансовому ринку трапляються все частіше.

- Хмарні сервіси - використання програмного забезпечення для зберігання великого масиву даних на віртуальному Інтернет-сервері. Компанії встановлюють таке забезпечення для максимально швидкого доступу до інформаційного ресурсу свого персоналу. Більше того, такі програми дозволяють працювати навіть віддалено від місця роботи (офісу), що дуже зручно для малих та середніх компаній [3]. В Україні такий вид інновацій активно запроваджується провідними брокерськими компаніями.

- High Frequency Trading (з англ. – високошвидкісний трейдинг) – використання спеціальних алгоритмів для створення роботизованих торгових систем, які здатні виконувати мільйони операцій за хвилину на фондових біржах. Для таких технологій важливим є розміщення серверів брокера максимально близько до серверів фондової біржі, що дозволяє прискорити виконання торгових заявок на 2-3 мілісекунди швидше, ніж за звичайного підключення через мережу Інтернет. В Україні високошвидкісний трейдинг майже не використовується, що обумовлено низькою ліквідністю фондового ринку. Однак, більшість Інтернет-брокерів встановили свої сервери поряд з серверами фондових бірж.

- Вище охарактеризовано лише кілька прикладів технологій, які будуть змінювати форми ринків капіталу і впливати на діяльність брокерів–дилерів в

найближчі роки. Залежно від розміру, бюджетів, та профілів клієнтів брокерських компаній деякі з цих ІТ-потреб можуть бути більш нагальними, ніж інші.

#### Список використаних джерел

1. Фонд «Індекс Української біржі» / Кінто [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: <http://www.kinto.com/etf/ux.html>
2. Список онлайн-брокерів на «Українській біржі» [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: <http://www.ux.ua/ru/members.aspx?sby=4&online=1>
3. 20 Top Cloud Services for Small Businesses [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: <http://www.pcmag.com/article2/0,2817,2361500,00.asp>

### ПЕРЕВАГИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ

*Ярема Любов Василівна  
к.е.н., доц. каф. Економіки підприємства  
ВП НУБіП України «Бережанський  
агротехнічний інститут»  
zaroza@bigmir.net*

В наукових економічних працях термін «кооперація» означає два різних явища. По-перше, кооперація – загальна форма організації праці, необхідний спосіб формування єдиної, ефективно функціонуючої системи суспільного виробництва, яка доповнює розподіл праці і його спеціалізацію і разом з ним виражає процес усупільнення, при цьому є основною формою підвищення продуктивності праці. В цьому розумінні «кооперація», за визначенням К.Маркса, являє собою ту форму праці, при якій багато осіб планомірно працюючи поруч і у взаємодії один з одним в одному й тому ж процесі виробництва або в різних, але пов'язаних між собою процесах виробництва. Це загальна форма, яка лежить в основі кожного суспільного ладу, спрямованого на збільшення продуктивності суспільної праці, і яка в кожному з них отримує дальшу специфіку.

Також, по-друге, термін «кооперація» означає особливу форму організації виробництва, яка являє собою підприємство, асоціацію осіб, добровільно об'єднаних для досягнення спільної господарської мети. Як стверджує М.Й.

Малік [1, с. 31], дана форма не носить загальної закономірності, вона виникає на відповідному етапі розвитку суспільного виробництва і є конкретним виразом його усупільнення. Кооперація, як господарське підприємство, завжди ґрунтується на кооперативній власності. В цьому розумінні поняття «кооперація» близьке до поняття «кооператив».

Кооператив є асоціацією осіб, добровільно об'єднаних для досягнення спільної мети шляхом створення підприємства, забезпеченого необхідним капіталом із пайових внесків кожного, хто погодився справедливо нести долю ризику і отримувати відповідну долю прибутку даного підприємства, а також брати активну участь в його функціонуванні.

Кооперація в сільському господарстві виконує подвійну функцію – економічну і соціальну. На основі об'єднання зусиль товаровиробників створюються умови для більш ефективного і стабільного виробництва, оскільки об'єднання виробничого потенціалу підвищує рівень виробництва, зменшує ризик, характерний для сільськогосподарського виробництва.

Отже, сільськогосподарська кооперація дає можливість покращити становище сільських товаровиробників в умовах ринку, зберегти для них сприятливі комерційні умови, зменшити диктат галузей переробки і торгівлі, які традиційно ще зберігають за собою монополізм.

В Законі України «Про сільськогосподарську кооперацію» [3] поняття сільськогосподарської кооперації визначається, як система сільськогосподарських кооперативів, об'єднань, створених з метою задоволення економічних потреб членів кооперативу. Сільськогосподарський кооператив визначається, як добровільне об'єднання фізичних і юридичних осіб у іншу юридичну особу на засадах членства, об'єднання пайових внесків, участі у спільній сільськогосподарській діяльності та обслуговуванні переважно членів кооперативу.

Кооперація в будь-який час свого існування завжди виконувала дві функції: соціальну, захищаючи інтереси працюючих, і економічну, об'єднуючи власність, кошти, працю і організовуючи виробництво. Звідси кооперація – це

результат невід'ємного єднання господарської діяльності виробників з економічною теорією.

Створення різного роду кооперативів дає виробникам сільськогосподарської продукції можливість отримати низку переваг:

1. Вигода від участі у великих за обсягом ділових операціях. Бізнес великого масштабу надає фермерам деякі очевидні переваги. Наприклад, постійні витрати на управління можуть бути розподіленими на більший обсяг операцій; використання потужніших машин зменшує витрати праці і пального на одиницю реалізованої продукції або придбаного товару; більші за розмірами об'єми сховищ зменшують витрати на одиницю продукції, що там зберігається, тощо. Приєднання до великих за обсягом ділових операцій дозволяє фермерам уникнути конкуренції, що також є безпосередньою вигодою від кооперації.

2. Можливості отримувати прибуток не тільки від виробництва. Завдяки участі у вертикальній інтеграції кожна подальша стадія руху продукції, що отримує форму товару, здатна забезпечити товаровиробникам більшу віддачу від вкладеного капіталу.

3. Вихід на ринки (в тім числі міжнародні) збуту, постачання і послуг. Кооперативний маркетинговий канал є найнадійнішим і найсприятливішим оскільки контролюється самими ж фермерами. Це має виключне значення, особливо для маркетингу продукції, що швидко псується (молоко, овочі, фрукти тощо). Навіть незначна ринкова дестабілізація у їх маркетингових каналах призводить до значних збитків.

4. Переваги від координації дій. Кооперативи дають змогу фермерам координувати постачання своїх господарств, виробництво і маркетинг виробленої продукції. Окрім ринкових переваг від координації дій важливе значення має узгодження роботи переробних підприємств з надходженнями сировини. Це дозволяє кооперативним переробним підприємствам ефективно використовувати свої виробничі потужності, працювати з мінімальними витратами.

5. Поділ ризику. Подолання індивідуальної невизначеності для кожного окремого товаровиробника шляхом поділу ризику серед членів групи собі подібних агентів ринкових відносин є для них важливим мотивом створення кооперативів або приєднання до вже існуючих.

6. Отримання ринкової влади. Участь у кооперативному бізнесі забезпечує більшу економічну владу у маркетинговому каналі просування продукції, тобто певного контролю ситуації на ринку.

#### **Список використаних джерел**

1. Малік М.Й. Кооперативні відносини в аграрному секторі / М.Й. Малік // Сучасна аграрна політика України: проблеми становлення. – 1996. – С. 363-385.
2. Про кооперацію : Закон України: за станом на 04.07.2013 р. / Верховна Рада України. – К. : Парламентське вид-во, 2013. – 413 с.
3. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України за станом на 20.11.2012 р. / Верховна Рада України. – К. : Парламентське вид-во, 2012. – 261 с.

## **ЛОГІСТИКА ПОСЛУГ, ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНОЇ НАУКИ**

*Ярмош Олена Віталіївна  
к. ф.-м. н., доц. каф. менеджменту  
Української інженерно-педагогічної  
академії, м. Харків*

*Афанасьєва Людмила Анатоліївна  
студентка Української інженерно-  
педагогічної академії, м. Харків  
e-mail: zoly01@i.ua*

Ринок логістичних послуг останнім часом переживає бурхливий розвиток. У сучасній економіці роль логістичної діяльності посилюється, бо значною мірою впливає на характер виробництва і споживання товарів. Тому останніми роками об'єктом вивчення логістики поряд з управлінням матеріальними потоками є й управління сервісними потоками. Логістика послуг поки що відноситься до недостатньо розроблених напрямків логістики, як

новітнього науково-практичного напрямку, який відрізняється надзвичайно високою динамікою розвитку в ХХІ ст.

У науковій та практичній економічній літературі питання логістики послуг відображено в роботах таких вчених: Н. Чухрай, О. Кузьміна, К. Танькова, Л. Фролової, Є. Крикавського, Ф. Котлер, М. Кристофер, Д. Кемпні, В. Ларсон, В. Щепанкевич.

Метою роботи є дослідження сучасного стану розвитку логістики послуг та визначення факторів, що впливають на ефективне функціонування ринку логістики послуг.

В розвинених країнах світу на галузі сфери послуг вже давно припадає ледь частка валового внутрішнього продукту та кількості зайнятих (60-80%). Звичайно до сфери послуг включають: транспорт, зв'язок, торгівлю, матеріально-технічне забезпечення, побутові та комунальні послуги, фінанси, науку, освіту, охорону здоров'я, культуру і мистецтво, фізкультуру і спорт, туризм тощо. В літературі відмічається те, що об'єднує різні види трудової діяльності з надання послуг, а саме – виробництво таких споживчих вартостей, які переважно не набувають матеріальної форми. Тому послуги як товар, незважаючи на всю їх різноманітність, мають такі загальні характерні риси, як невідчутність, нездатність до зберігання, мінливість якості, нерозривність виробництва і споживання [1, с.7].

Сьогодні спостерігається тенденція виникнення логістичних компаній та центрів, які пропонують комплексні функціональні рішення. Вони полягають у наданні 3PL-послуг та активному розвитку четвертого і п'ятого рівнів логістичного аутсорсингу. Максимальний попит на такі послуги спостерігається в Північній Америці та Європі.

В літературі наводяться відмінності між логістикою сервісних потоків та логістикою товарних потоків (табл. 1), але з них важко зрозуміти, як же практично можна підійти до вивчення, аналізу та вдосконалення логістики кожного конкретного виду послуг.

**Відмінності логістики послуг (SRL) від логістики товарів (CRL) [2, с.69]**

CRL	SRL
1. Прогнозування обсягу продажу товарів	1. Прогнозування обсягу послуг
2. Постачання/закупівля	2. Найм персоналу
3. Планування виробництва	3. Розклад роботи персоналу
4. Внутрішні транспортування	4. Рух інформації
5. Управління запасами	5. Управління потужностями сервісного устаткування
6. Сканування товарів	6. Зберігання інформації
7. Формування замовлень	7. Взаємодія з клієнтами
8. Система дистрибуції	8. Планування сервісної мережі комунікацій
9. Контроль дистрибуції	9. Контроль мереж і комунікацій
10. Зовнішнє транспортування	10. Надання інформації про послуги

Але при цьому слід зазначити, що класичні види потоків, що вивчаються в логістиці (матеріальний (товарний), інформаційний, фінансовий) спостерігаються і в логістиці послуг, однак відмінною рисою останньої є зміна їх положення – в якості головних (основних) та допоміжних (обслуговуючих) – у різних видах послуг [3, с.42].

Іншою важливою особливістю сервісної логістики є те, що основна частина послуг не може бути запатентована або захищена авторським правом. Конкуренти можуть легко їх скопіювати і використовувати у своїй діяльності. Однак це не повинно зупиняти підприємців в пошуку і впровадженні нових послуг.

Також особливістю є швидкий розвиток сервісних фірм, що виробляють тільки послуги (маркетингові, контрольні, страхові, освітні тощо), в яких послуги цих фірм і є їх товаром. Ці тенденції призводять до того, що в сучасній логістиці пропонується розглядати комплексне поняття «товар – послуга», яке може мати безліч варіантів – від переважання матеріальної складової (продукту) до переважання нематеріальної складової (послуги).

Враховуючи тенденції розвитку світової економіки, загострення конкуренції, посилення фактора ціни в конкурентній боротьбі, можна зробити



висновок, що логістика послуг є перспективним напрямком розвитку логістичної науки. Впровадження гнучких виробництв, комп'ютерної техніки дозволяє підвищити ефективність надання послуг практично будь-якого рівня складності з урахуванням індивідуальних запитів споживача.

### Список використаних джерел

1. Тридід О. М. Логістика: Навчальний посібник / О.М. Тридід, К.М. Таньков, Ю.О. Леонова. – К. : Видавничий дім «Професіонал», 2008. – 176 с.
2. Смирнов І.Г. Логістика: просторово-територіальний вимір / І.Г. Смирнов. – К. : Обрії, 2004. – 335 с.
3. Основы логистики / Под ред. Л.Б. Миротина, В.Н. Сергеева. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 200 с.
4. Чухрай Н. Логістичне обслуговування : Підручник / Н. Чухрай. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. – 292 с.

## ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ В УКРАЇНІ

*Ярмош Олена Віталіївна,  
к. ф.- м. н., доц. каф. менеджменту  
Української інженерно-педагогічної  
академії, м. Харків*

*Єдемська Маргарита,  
студентка Української інженерно-  
педагогічної академії, м. Харків  
e-mail: tusi4ka.96@yandex.ru*

Транспорт як провідна галузь економіки забезпечує функціонування і розвиток всіх галузей господарського комплексу країни, виступає фундаментальною основою їх взаємодії під час економічного розвитку. Складна економічна ситуація в країні вимагає від працівників транспортної галузі високої уваги до вирішення питань організації і управління перевезеннями, підвищення якості надаваних послуг, вибір каналів руху товару.

Проблема розвитку транспортної логістики в Україні зацікавила багатьох зарубіжних та вітчизняних дослідників. Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми, засвідчує, що цим

питанням займалися достатньо вчених, як, наприклад, М.О. Устенко [1], В.Л. Дикань [2], Л.Г. Зайончик [3] та інші.

Метою роботи є визначення проблем розвитку транспортної логістики та представлення шляхів підвищення ефективності транспортного бізнесу України.

Значний вплив на діяльність і розвиток транспорту, формування українського транспортного ринку мають: процеси світової політичної і економічної глобалізації і адекватно цьому – глобалізація транспортних систем і процесів, переміщення товаропотоків між державами, регіонами, континентами; широке впровадження в систему вітчизняних транспортних послуг принципів транспортної логістики, побудованої на досягненнях інформаційних технологій і вимогах світового рівня [1]. В цілому основні перешкоди на шляху розвитку та перспективні кроки виходу такі:

1. Низька якість транспортного обслуговування. Експедиторські компанії та транспортні компанії, практично не намагаються оптимізувати процес транспортування. Це можна було б зробити за допомогою збору консолідованого вантажу від кількох відправників, складання оптимальних маршрутів руху, підключення більш ефективного виду транспорту на певному етапі тощо [2].

2. Зниження конкурентоспроможності українських перевізників. На прикладі польських перевізників можна відмітити, що поліпшення транспортного законодавства, а також «стирання» кордонів з країнами ЄС зробило сферу перевезень в Польщі досить привабливою. Це стало причиною підвищення внутрішньої конкуренції і падіння тарифів [5].

3. Складності у побудові маршрутів перевезення. Все більша кількість компаній, що стикаються з проблемами побудови оптимальних маршрутів руху, готові вкладати чималі гроші в програмне забезпечення, здатне автоматизувати процес пошуку найбільш раціонального маршруту [5].

4. Недовантаження рухомого складу. Проблема недостатнього використання вантажопідйомності або корисного внутрішнього об'єму кузова транспортного засобу безпосередньо пов'язана з частим небажанням або невмінням комплектувати відправку від різних вантажовідправників.

Комплектування легковагових вантажів, що повністю використовують корисний об'єм кузова транспортного засобу, від різних вантажовідправників дозволить більш ефективно використовувати перевізні характеристики транспортного засобу та знизити загальні витрати на перевезення [1].

5. Складності організації взаємодії декількох видів транспорту. Не зважаючи на достатньо високі тарифи в порівнянні з залізничним та водним видами транспорту, автомобільні перевезення залишаються найбільш використовуваними завдяки своїй мобільності. Різні правила при здійсненні перевезень на різних видах транспорту призводять до відмови вантажовідправників працювати з «неавтомобільними» видами транспорту, а тим більше їх поєднувати. Однак, комбіновані перевезення зазвичай набагато складніше спрогнозувати за термінами і за можливими ризиками [1].

6. Недостатня інформаційна підтримка процесу перевезень. Це стосується і зв'язку з водієм (особливо при його знаходженні в іншій державі або на прикордонному переході), та моніторингу вантажу протягом перевезення, контролю стану транспортного засобу, його місцезнаходження [2].

7. Недоліки інформації про програмні продукти в сфері транспортної логістики. До того ж в існуючих програмних продуктах з транспортної логістики відсутня об'єктивна аналітика [1].

Таким чином, ситуація, що склалася в економіці країни, вимагає створення принципово нової системи управління вантажопотоками, заснованої на сучасній технології і логістичних принципах переміщення вантажів. Основними завданнями транспортних організацій має стати зниження вартості перевезень, поліпшення їх якості, скорочення термінів доставки, гармонійне поєднання послуг усіх видів сучасного транспорту через конкуренцію, їх координацію у разі змішаних перевезень, створення у транспортній галузі загального інформаційного простору.

#### **Список використаних джерел**

1. Устенко М.О Основні проблеми транспортної логістики / М.О. Устенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 2–5

2. Дикань В.Л. Актуальность улучшения системы комбинированных перевозок в международной транспортной сети / В.Л. Дикань // Вісник економіки транспорту і промисловості, 2006. – № 13. – С. 13–20.
3. Зайончик Л.Г. Транспортно-логістичні системи містоутворюючих підприємств: особливості формування і розвитку / Л.Г. Зайончик // Тези доповідей. Національний транспортний університет. – К., 2006.
4. Транспортна логістика: завдання, тенденції розвитку [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://baltki.com.ua/transport/transportna-logistyka-zavdannya-tendenciji-rozvytku>.
5. Степанов В.И. Логистика: Учебник / В.И. Степанов. – М. : Издательство «Проспект», 2006 – 448 с.

## ЗМІСТ

### СЕКЦІЯ 1 УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СИСТЕМОЮ

<i>Коваленко О. Е.</i> Інженерно-педагогічні освітні послуги в умовах постіндустріального розвитку.....	7
<i>Prischepa N., Ostapenko T.</i> ABOUT SOME IMPORTANT PROBLEMS OF UKRAINIAN MANAGEMENT.....	10
<i>Аберніхіна І. Г.</i> Підходи до управління кадровим забезпеченням страхових компаній в аспекті їх стратегічного розвитку.....	13
<i>Божанова О. В.</i> Методичний апарат діагностики економічних систем....	16
<i>Вдовиченко Л. Ю.</i> Інформаційна взаємодія суб'єктів регуляторної діяльності як інструмент державної регуляторної політики.....	18
<i>Гавкалова Н. Л., Бабарицький О. В.</i> Фактори впливу на ефективність менеджменту персоналу.....	21
<i>Гриценко Н. В.</i> корпоративна етика як елемент організаційної культури...	24
<i>Гурмак Н. Д.</i> Управління підсистемою маркетингу в структурі посередницької діяльності агропідприємств.....	27
<i>Заїка Ю. А.</i> Управління економічною поведінкою підприємства на основі наукових теорій.....	31
<i>Замора О. І.</i> Сутність та характерні риси управлінських рішень.....	34
<i>Калинець К. І.</i> Сутність та характерні риси управлінських рішень.....	37
<i>Клапків Л. М.</i> Вплив розвитку страхової і фінансової сфери на економічне зростання.....	40
<i>Колодій А. В.</i> Актуарні розрахунки в недержавних пенсійних фондах: методичний аспект.....	44
<i>Колодій А. В., Солтис І. В.</i> Аграрні розписки як дієвий механізм кредитування підприємств АПК України.....	47
<i>Лакіза В. В.</i> Особливості інформаційного забезпечення регулювання виробничо-господарської діяльності підприємства.....	50
<i>Литвиненко О. Д., Петік О. М.</i> Фінансовий аналіз кошторисів бюджетних установ та його значення на сучасному етапі .....	53
<i>Літвінов О. С., Малишко В. С.</i> До питання відтворення нематеріальних активів та гудвілу підприємства.....	56
<i>Марченко В. М.</i> Соціальне підприємництво в Україні.....	59
<i>Мельник А. О., Леценко І. О.</i> Теоретичні аспекти управління економічною системою.....	62
<i>Остапенко Т. Г., Новікова Д. А.</i> Управління зовнішньоекономічною системою України в умовах інтеграції.....	65
<i>Прокопович Л. Б., Стойкова Т. М.</i> Проблеми обліку дебіторської заборгованості.....	69
<i>Сластьяникова К. І.</i> Розвиток інтеграційних процесів в Україні.....	71
<i>Соловійова Е. О., Сергієня Д. С.</i> Прийняття рішень у управлінні економічною системою.....	74

<i>Сорочак О. З., Ліс Л. В.</i> Шляхи підвищення рентабельності підприємства в сучасних кризових умовах.....	77
<i>Федотова Т. А., Королева Д.</i> Сущность и роль стимулирования труда на предприятии.....	79
<i>Федотова Т. А., Селіванова К. Р.</i> Світовий досвід управління ринком праці та його застосування в Україні.....	82
<i>Шемаєв В. В.</i> Завдання щодо утворення морської адміністрації України в системі управління галуззю морського транспорту.....	85

## **СЕКЦІЯ 2 СТРАТЕГІЧНА ПОЛІТИКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

<i>Божанова О.В., Бабенко В.</i> Стратегічна політика машинобудівних підприємств України.....	88
<i>Гаєвський А. М.</i> Переваги вищої освіти в Україні.....	90
<i>Геращенко І. О.</i> Глобалізація як невід'ємна частина сучасного періоду розвитку економіки та суспільства.....	93
<i>Герчанівська С. В.</i> Стратегія ефективного використання земельних ресурсів у сільському господарстві.....	98
<i>Гноєва І. М., Іванова А. П.</i> Оцінка фінансового стану комерційних банків в умовах євроінтеграції.....	101
<i>Гончар В. В., Бирик О. И.</i> Тенденции развития рынка экологических продуктов в Украине.....	104
<i>Гордєєва І. О.</i> Енергоменеджмент та енергоаудит освітніх закладів, як вектор європейського розвитку національної економіки.....	107
<i>Грінько І. М.</i> Розвиток міграційної політики України в умовах євроінтеграційних процесів.....	109
<i>Дерев'янюк Т. А.</i> Конкурентоспроможність підприємства на ринках вітчизняних та зарубіжних ринках праці.....	112
<i>Дикань В. Л., Обруч Г. В.</i> Обґрунтування необхідності системного управління якістю продукції вітчизняних вагобудівних підприємств....	115
<i>Каткова Н. В., Ліснічук О. І.</i> Ефективне управління прибутком підприємства.....	118
<i>Кирилюк В. С., Руденко М. С.</i> Соціально-екологічні аспекти стратегічного розвитку промислових підприємств.....	121
<i>Ковальчук К.Ф., Ткаченко І.Д.</i> форми реалізації рентних відносин при рентиорієнтованій стратегії поведінки гірничо-збагачувальних підприємств.....	124
<i>Косар Н. С., Кузьо Н. Є.</i> Маркетингові стратегії банків у сфері збутової політики.....	127
<i>Красномовець В. А.</i> Методика «таємний покупець» у системі управління якістю послуг сфери туризму.....	130
<i>Кузнецов А. А.</i> Концепція розвитку управлінського обліку і контролю в контексті теорії хаосу та інформаційної асиметрії .....	133

<i>Кулініч Т. В., Садова М. І.</i> Підвищення ефективності діяльності підприємства в умовах антикризового управління.....	136
<i>Малюк О. С.</i> Сталий розвиток України в умовах євроінтеграційних процесів.....	139
<i>Малюта І. А., Ковейна Л. Ю.</i> Проблеми виходу українських підприємств на європейські ринки.....	142
<i>Пашечко О. А.</i> Участь громадськості у досягненні цілей енергетичної політики розвитку відновлюваної енергетики в Україні.....	145
<i>Стефанишин О. Б.</i> Складові фінансової політики суб'єкта господарювання торговельної сфери направленої на удосконалення фінансового забезпечення розвитку .....	148
<i>Фандєєва А. Є.</i> Цінність безперервного навчально-професійного зростання людських ресурсів на машинобудівних підприємствах.....	151
<i>Федотова Т. А.</i> Роль соціального підприємництва у механізмі розвитку ринку праці.....	153
<i>Юсипович О. І., Козяківський І. В.</i> Стратегії забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.....	156
<i>Якубів В. М., Боршикевич І. І.</i> Стратегічне управління як невід'ємна складова розвитку сільськогосподарського підприємства.....	159
<i>Янушкевич Д. А.</i> Підвищення ефективності здійснення митних формальностей за рахунок застосування ризик-орієнтованого мислення...	162
<i>Яценко Б. І.</i> Стратегічні методи управління конкурентним статусом підприємств.....	165

### **СЕКЦІЯ 3 СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ**

<i>Авраменко О. І., Іваненко К.</i> Становлення, розвиток та шляхи вдосконалення сучасної податкової системи України.....	169
<i>Авраменко О. І., Іванова А. П.</i> Роль податкової соціальної пільги в системі оподаткування.....	172
<i>Авраменко О. І., Марченко А. А.</i> Особливості непрямого оподаткування в Україні.....	175
<i>Алексєєва Т. І., Ворвихвост О. В.</i> Проблеми та перспективи розвитку гастрономічного туризму в Україні.....	178
<i>Алексєєва Т. І., Ільченко М. В.</i> Шляхи підвищення інвестиційної привабливості підприємств харківського регіону.....	181
<i>Алексєєва Т. І., Шулякова Є. С.</i> Аналіз україно-польських відносин у сфері туризму.....	184
<i>Безугла Ю. Є.</i> Фактори впливу на інноваційно-управлінський розвиток підприємств.....	187
<i>Брік С. В., Мардус О. О.</i> Проблеми обліку доходів і витрат підприємства та шляхи його вдосконалення.....	190
<i>Гноєва І. М., Костогриз А. В.</i> Напрями удосконалення обліку витрат інноваційної діяльності.....	193

<i>Городня Т. А., Петрівський В. Б.</i> Методика проведення економічної діагностики результативності підприємства.....	196
<i>Ільчишин С. М.</i> Роль торгівлі в розвитку туризму.....	199
<i>Клепікова О. В., Юмаєва Г. О.</i> Людський капітал як запорука розвитку...	202
<i>Кривобок В. Ю.</i> Особливості прояву сучасної економічної кризи в Україні та механізми її подолання.....	204
<i>Лазановський П. П.</i> Основні напрями підвищення ефективності сучасного видавничого підприємництва .....	207
<i>Леонідов І. Л., Філоненко Є. С.</i> Тенденції інтелектуального розвитку економічної системи України.....	209
<i>Литвиненко Є. М., Мерлак О. В.</i> Логістика та організація транспортних перевезень в умовах глобалізації.....	213
<i>Малишко Ю. М.</i> Вплив дерегулювання на розвиток малого підприємництва.....	216
<i>Мардус Ю. М., Селюков Д. Л.</i> Тенденції та напрями розвитку обліку і аудиту праці й заробітної плати як ефективного мотиваційного механізму підприємства .....	219
<i>Медвідь В. Ю., Строченко Н. І.</i> Формування важелів стратегії європейської інтеграції, як орієнтир проведення ефективної регіональної політики для модернізації країни.....	222
<i>Ніколайчук О. А.</i> Ідентифікація чинників формування вартості підприємства та їх зв'язок з результативністю його діяльності.....	225
<i>Окландер М. А., Білаш М. М.</i> Сучасний стан та перспективи розвитку ринку хліба і хлібобулочних виробів одеського регіону.....	229
<i>Петрищенко Н. А.</i> Кризовий стан підприємств будівельної галузі.....	232
<i>Польова Т. В., Петік О. М.</i> Нематеріальні активи як специфічний об'єкт обліку.....	235
<i>Проценко В. М.</i> Історія становлення та розвитку туризму .....	238
<i>Прушківська Е. В., Черномаз К. Г.</i> Перспективи розвитку аграрного сектору України.....	241
<i>Сабліна Н. В., Васецька А. П.</i> Управління фінансовою безпекою підприємства.....	244
<i>Сай Л. П., Бобак Ю. І.</i> Перспективи міжнародного інвестування в енергоощадність України.....	247
<i>Содома Р. І., Покинсьброда О. А.</i> кредитування підприємств агропромислового комплексу.....	250
<i>Сокиринська І. Г., Сендецька Ю. М.</i> Стан та перспективи розвитку private banking в Україні.....	252
<i>Сухий О. О.</i> Шляхи досягнення конвергенції розширеного трактування понять людського потенціалу та людського капіталу в економічних системах .....	256
<i>Ус Ю. В.</i> Формування поточних пасивів банку.....	259
<i>Федотова Т. А., Коваль Ю. С.</i> Сучасні проблеми економічного розвитку України .....	261



<i>Федотова Т. А., Куценко М. М.</i> Удосконалення механізму управління персоналом в умовах інноваційного розвитку виробництва.....	264
<i>Федотова Т. А., Приходько А. Є.</i> Використання «альтернативної» зайнятості на підприємстві.....	267
<i>Федотова Т. А., Ткачук І. М.</i> Удосконалення системи управління персоналом в умовах розвитку підприємства.....	270
<i>Федотова Т. А., Щербань В. Ю.</i> Сучасні тенденції становлення глобальної економічної системи. Механізм функціонування глобального ринку праці	273
<i>Ціпуринда В.С.</i> системні чинники трансформаційних процесів соціально-економічних систем.....	276
<i>Чобіток В. І.</i> Ефективність формування внутрішнього економічного механізму на промислових підприємствах .....	280
<i>Щербина А. Г.</i> Сучасні тенденції розвитку брокерської діяльності.....	283
<i>Ярема Л. В.</i> Переваги розвитку сільськогосподарської кооперації.....	286
<i>Ярмош О. В., Афанасьєва Л. А.</i> Логістика послуг, як перспективний напрямок розвитку логістичної науки.....	289
<i>Ярмош О. В., Єдемська М.</i> Проблеми розвитку транспортної логістики в Україні.....	292